

ΔΟΥΚΑΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ

Π Ρ Ο Σ Ω Π Α

Ἀλέξιος ΚΟΜΝΗΝΟΣ, Αὐτοκράτωρ.

ΙΣΑΑΚΙΟΣ Ἀγγελος, ἀδελφός του.

ΑΛΕΞΙΟΣ Ἀγγελος, υἱός τοῦ Ἰσαακίου.

Ἀλέξιος ΔΟΥΚΑΣ, ἐπιλεγόμενος Μοῦρζοῦφλος, Πρωτοβεστιάριος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, εὐνοῦχος, Μέγας θησαυροφύλαξ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, Αὐτοκράτειρα, γυνή τοῦ Ἀλ. Κομνηνοῦ.

ΕΥΔΟΚΙΑ, θυγάτηρ αὐτῆς.

ΜΑΡΙΑ, δευτέρα γυνή τοῦ Ἰσαακίου.

ΛΕΩΝ Σγουρός, Ὑπαρχος τοῦ Θ. Λασκάρεως.

ΑΓΑΠΙΟΣ, ἡγούμενος τῆς Μονῆς Βλαχερνῶν.

Μαρκέσιος Βονιφάτιος ΜΟΝΦΕΡΡΑΤΟΣ.

ΑΥΛΙΚΟΙ	{	Μιχαήλ Στρυφνός, Μέγας Δούξ, τοῦ στόλου.
		Νικήτας Χωνιάτης, Μέγας Λογοθέτης.
		Πρωτοσπαθάριος.
		Μέγας Δομέστικος.
		Παρακοιμώμενος τοῦ Κοιτῶνος.
		Μέγας Πριμικήριος.
		Πρωτοστράτωρ, Μέγας Τσαούσιος.

Πρέσβεις καὶ ἱππόται, Φράγχοι, Αὐλικοὶ, στρατιῶται, λαός, βωβὰ πρόσωπα.

Ἡ πρᾶξις ἐν Κωνσταντινουπόλει.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Βασίλειον τῶν Βλαχερνῶν. Προθάλαμος Αὐτοκρατορικός.

Πλουσία αὐλαία χωρίζει αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Αὐτοκρ. δωματίου.)

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΛΥΔΙΚΟΙ

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (πρὸς τὸν Μῆγαν Δομέστικον)

Εἶναι, ὦ ἄρχον, ἀληθῆς ἡ εἰδησις;

ΜΕΓΑΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἡ εἰδησις; Ἡ ποία;

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Εἰς κυνήγιον

ὁ αὐτοκράτωρ πῶς ὑπάγει σήμερον.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἐγὼ δὲν εἶμαι κεκλημένος. Εἴσθε σεῖς;

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Διόλου.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Μῦθος εἶναι τὸ κυνήγιον.

Δὲν θὰ ἐξέλθῃ μόνος.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Ὅχι, ἄρχοντες·

δὲν εἶναι μῦθος. Εἶναι ὁ Δρουγγάριος,
μοὶ εἶπε, κεκλημένος.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Δρουγγάριος,

καὶ ἡμεῖς ὄχι! Τὸ πιστεύεις;

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Οὐδ' ἐγὼ
δὲν εἶμαι, οὐδ' οἱ ἄλλοι εἶναι ἄρχοντες.

Ο ΔΟΥΞ ΤΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Περὶ τοῦ κυνηγίου ὁμιλεῖτε; Ἦκουσα
λαμπρὸν πῶς διετάχθη.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Προσεκλήθητε;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Δὲν προσεκλήθην· ἀλλ' ὁ Βεστιάριος
μετὰ τοῦ Βασιλέως τώρα συζητεῖ
τοὺς προσκλητέους.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ποῦ θὰ κυνηγήσωσι;

ΜΕΓΑΣ ΠΡΕΜΙΚΗΡΙΟΣ

Εἰς τὴν Ἀσίαν, εἰς τὸ Ἀετόρρυγχον
ὡς συνηθίζει.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Εἰς τὸ Ἀετόρρυγχον;
Ἔχει ἀκάνθιας τώρα.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ναὶ, τὰς φραγκικὰς.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Αἶ! τ' εἶν' οἱ Φράγκοι πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα;
Ἄν πτερνισθῇ, θὰ φύγουν.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἐπτερνίσθησαν
ἴσως προχθὲς κ' οἱ Φράγκοι, ὅτ' ἐνόμισας
καλὸν ν' ἀφήσης, ἄρχον, τὴν Χρυσούπολιν.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἄφ' οὗ δὲν ἦλθον, ναύαρχε, βοήθειαν
τὰ πλοῖά σου νὰ φέρουν! Τὸ κατώρθωσας,
ἱστία νὰ τοῖς βάλης;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἔχει, φαίνεται
μικρὰς μερίμνας ὁ Πρωτοσπαθάριος
κατὰ ξηρὰν, κ' ἐτράπη πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ (τῷ Πριματηρίῳ)

ὦ! τὸν καλόν! Ἠξεύρεις πῶς ἐπώλησε
τῶν πλοίων τὰ ἱστία;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Καὶ τοὺς ἦλους των.

ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Σὴ μέριμνα τὰ πλοῖα τὰ χρυσόηλα.

ΝΑΥΑΡΧΟΣ (ἀγριεύματος)

Σπαθάριε!

ΝΙΚΗΤΑΣ ΧΩΝΙΑΤΗΣ

Σιγαῖτε, ἄρχοντες! Αἰδώς!
Μὴ λησμονῶμεν ποῦ ἐσμέν. Ἄν ὄρεξιν
ἔχετ' ἐρίδων, πρὸ θυρῶν ἐπίκειται
γενναία ἔρις. Φυλαχθῆτε δι' αὐτήν.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἀλλὰ πῶς τοῦτο, ἤδη ὁ Δρουγγάριος
νὰ εἶναι κεκλημένος, καὶ ἡμεῖς οὐχί;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Τί βαθμὸν ἔχει, ὥστε νὰ προτιμηθῇ;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἀνήκουστον!

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Χωροῦμεν ἄνω ποταμῶν.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἄς παρηγορηθῶμεν!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Εἶναι κίνδυνος.

Καταπατοῦνται ἀξιῶν προνόμια,
βαθμολογίαι μίγνυνται. Βασίλεια
ῶν ἤγγικεν ἡ ὥρα τῆς καταστροφῆς,
ἀπὸ τοιούτων προοιμίων ἄρχονται.
Ἡ ἐθιμοταξία εἶναι πρόφραγμα
τῶν θρόνων. Ἄμα ὥς λυθῇ, παρέλυσαν.

ΔΟΥΚΑΣ ΜΟΥΡΖΟΥΦΛΟΣ (ἐξερχόμενος τοῦ αὐτοκράτορος)

Ὁ Αὐτοκράτωρ, οὗ τὰ ἔτη εἶησαν
πολλά...

ΠΑΝΤΕΣ

Πολλά τὰ ἔτη!

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς κυνήγιον

θενὰ ἐξέλθῃ μέγα.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (πρὸς τὸν Σπαθάριον)

Βλέπεις; ἀληθές.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (τῷ Δομιστικῷ)

Περίεργον. Τί τρέχει;

ΔΟΥΚΑΣ

Πρωτοκυνηγέ,
ετοίμασον τοὺς κύνας· ὅλους λῦσόν τους,
καὶ σκυλομάγγους τάξον ἐβδομήκοντα.

(Ἀπέρχεται ὁ Πρωτοκυνηγός, καὶ οἱ λοιποὶ, καθ' ἕνα λαμβάνουσι τὰς διαταγὰς.)

Τ' ἄλογα, κόμη, τὰ βασιλικά· ἐπτά
τὰ στρώσια, καὶ ἄλλα τόσα τὰ συρτά.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (πρὸς τὸν Σπαθᾶριον)

Καὶ προσεκλήθη μόνος ὁ Δρουγγάριος!
Κακὰ μαντεύω.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀρχιερακάριε,
χρυσοῦν ἅς λάβῃ λόρον ὁ Σταυραετός,
ὁ μέγιστος ἱέραξ. Εἰς τὴν χεῖρά του
ὁ Αὐτοκράτωρ θὰ τὸν φέρῃ. Ἀργυροῦν
δὸς εἰς τὴν Αὔραν, διὰ τὴν Βασίλισσαν.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Λοιπὸν θὰ εἶναι μέγα τὸ κυνήγιον;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄρχοντες, μέγα.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Εἶναι ἄρά γε πολλοὶ
προσκεκλημένοι;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶναι.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Δρουγγάριος
προσκεκλημένος εἶναι, ὥς ἤκούσαμεν.

ΔΟΥΚΑΣ

Βεβαίως εἶναι.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἄλλοι;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἴσθε, ἄρχοντες,
καὶ ὑμεῖς ὅλοι.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ καὶ λοιποὶ

Πολλὰ ἔτη καὶ πολλὰ
τοῦ θείου Βασιλέως.

ΔΟΥΚΑΣ

Τῶρ' ἀπέλθετε.

(Ἀπέρχονται ὅλοι, πλὴν τοῦ εὐνοῦχου Κωνσταντοῦ.)

(Πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Σὺ δὲν ἐξῆλθες, καὶ κινεῖς τὴν κεφαλὴν.
Τί σ' ἐνοχλεῖ, εὐνοῦχε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Εἰς κυνήγιον
ὁ Αὐτοκράτωρ νὰ ἐξέλθῃ μελετᾷ;

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς; δὲν τὸ ἐπιτρέπεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ περὶ αὐτοῦ
συγκεκλεισμένοι μυστικῶς ἐσκέπτεσθε;

ΔΟΥΚΑΣ

Σπουδαίαν δὲν νομίζεις τὴν ὑπόθεσιν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πῶς ὄχι; Οὗτοι ὅλ' οἱ ἄρχοντες ἐδῶ
θορύβου ἦσαν πλήρεις κ' ἔξω ἐαυτῶν,
διότι προσεκλήθη ὁ Δρουγγάριος,
καὶ αὐτοὶ ὄχι.

ΔΟΥΚΑΣ

Αἰ! τί ἔχεις νὰ εἰπῇς;
Τὸ βλέπεις πόσῃν ἔχει σπουδαιότητα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἀλλὰ ἐγκύμων κεραυνῶν ἡ θύελλα
ἐπέρχεται· τί λέγω, εἰς τὰς θύρας μας

μυκάται καὶ ἀστράπτει. Τὴν Χρυσούπολιν
καλύπτει πᾶσαν Σταυροφορικὴ ἀσπίς,
ὥστε τὸ πλῆθος τὴν καλεῖ Σκουτάριον.
Τῆς ἱερᾶς μας πόλεως ἀπέναντι,
ὡς πύργοι τεταγμένοι σιδηρόκτιστοι,
ἄνδρες πολέμου ἀπειλοῦντες ἴστανται.
Προχθὲς τοὺς εἶδε μόλις ὁ Σπαθάριος,
κ' αἰσχυρῶς ἐτράπη, τὴν Χρυσούπολιν ἀφείς.
"Ἄν πρὸς τὰ τεῖχη τὰ ἡμέτερα, αὐτῶν
τὰ στήθη συγκρουσθῶσι τὰ χαλκένδυτα,
τίνα τῶν δύο θὰ θραυσθῶσιν ἀγνοῶ.
Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν τὰ βλέπει; κ' εὐθυμος
διασκεδάσεις καὶ κυνήγια ζητεῖ;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶδες ποτέ σου βλέποντ' αὐτοκράτορα;
"Ἄλλους τυφλοῦσιν οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν,
ἄλλους τυφλοῖ ὁ τύφος καὶ ἡ δύναμις.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἂν τυφλώτῃ, παρ' αὐτὸν
διάγεις, ἄρχον, σὺ ὀξυδερκέστατος.
Πῶς δὲν τῷ διανοίγεις σὺ τὰ ὄμματα;

ΔΟΥΚΑΣ

Δὲν τὸν νομίζεις ἱκανῶς ὀξυδερκῇ
διὰ νὰ ἐξορύξῃ τὰ ἡμέτερα;
Τὴν θύελλαν φοβεῖσαι; Αἶ! Κωνστάντιε!
εἶσαι ἀκόμη ναυτικὸς ἀρχάριος.
Εἰς τὰς θυέλλας αἱ μεγάλαι καὶ σαθεαὶ
ὀλκάδες ἴσως ἀνατρέπονται. Μικρὰ
κ' ἐλαφρὰ σκάφη ἐκ σανίδος στερεᾶς,
εἰς τῶν κυμάτων ἐπωχοῦνται τὸν ἄφρον,

καὶ πανταχοῦ λιμένες τοῖς ἀνοίγονται.
Μὲ ἐννοεῖς ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Νομίζω.

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τὴν θύελλαν
ταράττεται τὸ ὕδωρ, φίλτατε· κ' ἐκεῖ
εἰς τὰ θολά του βάθη ἀλιεύονται
παντοῖα ὅσα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ αὐτοκρατορικὸν
μεταξὺ ἄλλων ἴσως Καισαρίκιον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἴσως, ὥς λέγεις. Τί κωλύει; Ἄρά γε
εἰς ποίους πόδας ἱδρυται τοῦ Κομνηνοῦ
ὁ χωλὸς θρόνος; Ἡὼς τὸν Ἰσαάκιον
τὸν ἀδελφόν του τοῦ φωτὸς ἐστέρησε
κ' ἐξέβαλε τοῦ θρόνου, ἂν τὸν δικαιοῦ
νὰ εἶναι αὐτοκράτωρ ἀγιώτατος,
δύσκολον εἶναι ὅμοιον δικαίωμα
καὶ ἄλλοι ν' ἀποκτήσουν; Τόλμη δὲν ἀρκεῖ;
Ἢ ἂν προσापαιτῇται τέχνη, εἰς αὐτὸν
τὸ στέμμα δὲν ἀνήκει. Τὴν δ' ἐπίκουρον
τῆς τόλμης καὶ τῆς τέχνης, τὴν περίστασιν,
φέρουσιν οὗτοι οἱ σιδηροθώρακες.
Φοβεῖσαι ὅτι θὰ μᾶς ἀνατρέψωσιν;
Ἄν φέρωσι τὰ ἄνω κάτω, δὲν φρονεῖς
πῶς καὶ τὰ κάτω ἄνω θενά φέρωσι;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Φρονῶ βεβαίως, κ' ἐννοῶ ἀτρόμητος
ὁ ὀφθαλμός σου πῶς προσβλέπει τὸν χαλκὸν
τῶν φραγκικῶν ἀσπίδων, ἂν οὐδὲ τὸ φῶς
τὸν ἐκθαμβοῖ τοῦ θρόνου τὸ ὑπέρλαμπρον.
Ἄλλ' ἔστω ὅτι, — δύσκολον δὲν φαίνεται, —
ἢ ἐξ ὑπερβορείων αὕτη θύελλα
τὸν Κομνηνὸν τοῦ θρόνου ἐξεκύλισε·
τί πρὸς ἡμᾶς; Τοῦ θρόνου, καθ' ἃ λέγεται,
τὸν ἀντικαταστάτην ἔχουν ἕτοιμον.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἔχουν. Ὅταν πλὴν τὸν Αὐτοκράτορα
ἐβοηθοῦμεν σὺ κ' ἐγώ, τὸν ἀδελφὸν
ν' ἀποστερήσῃ ὁμοῦ θρόνου καὶ φωτὸς,
νομίζεις ὅτι πρὸς τὸν Ἰσαάκιον
ἔτρεφον μῖσος, ἢ πρὸς τὸν Ἀλέξιον
φιλίαν; Ἀπατᾶσαι. Ἐλατήρια
τῶν ἀφελῶς φρονούντων! Τοῦ κατέχοντος
ὁ μὴ κατέχων μ' ἦτο προτιμότερος.
Σήμερον οὗτος, ὃν τὸ παραπέτασμα

(Διπλῶς τὴν πλάγιαν αἰθούσαν)

ἐχεῖνο κρύπτει, ἐρρίζωθη. Ἐφθασε
καὶ δι' αὐτὸν ἡ ὥρα τοῦ ν' ἀνασπασθῇ.
Οἱ Σταυροφόροι ἀνθ' ἡμῶν ἐργάζονται,
ἂν εἰς τὸν θρόνον ἢ τὸν Ἰσαάκιον
ἢ τὸν υἱὸν του φέρωσι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τῶν παλαιῶν
αἱ νέαι ρίζαι εἶναι εὐσειστότεραι.
Σὲ ἐννοῶ. Πλὴν θάλλουν ἐλαιόφυτα

πολλὰ περὶ τὸν θρόνον. Ἄν ἀμφοτέροι
ἐξορυχθῶσι δι' ἀλλήλων οἱ κορμοί,
ἐκεῖνα στερεοῦνται· τί ἐκέρδησας;

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐνοῦχε, εἶσαι ἄνθρωπος πολύπειρος·
τοῦ θώρακος γνωρίζεις τί τὸ κεχηνός.
Τῆς Βασιλίσσης ὁ γαμβρός, ὁ ναύαρχος,
καὶ ὁ Παλαιολόγος, καὶ ὁ Λάσκαρις,
παρὰ τὸν θρόνον ἴστανται κ' ἐπιπροσθοῦν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Νὰ τοὺς μακρύνῃς δυσχερές μοι φαίνεται.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλὰ νὰ πλησιάσω; Δέν τὸ προτιμᾷς;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πῶς, ἄρχον λέγεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τοῦ θρόνου τὴν σκιὰν
φύεται ῥόδον, χαρμονὴ τοῦ ἔαρος.
Ἐὰν τὸ καλλιέργουν, ἂν τὸ ἔδρεπον,
τί γνώμην ἔχεις; Δέν θὰ ἐπλησίαζον,
τὸν θρόνον τότε ὅπου θάλλει;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐννοεῖς

τὴν Εὐδοκίαν;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶπα πῶς πολύπειρος
εἶσαι ἀνὴρ. Τὸ εὖρες. Πλὴν καὶ τοῦ καλοῦ
σ' ἠξεύρω φίλον. Πέπεισμαι τὴν ἐκλογὴν
πῶς δέν θὰ κατακρίνης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἄλλ' ἐκπλήττομαι.

Τὴν Εὐδοκίαν λέγεις; Καὶ τί γίνεται
ἡ σύζυγός σου, ἡ Ἀγνή, παρακαλῶ;

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸ δειλὸν ρεῦμα, φίλτατε Κωνστάντιε,
εἰς τῆς κοιλάδος τὸν ἀνώνυμον μυχὸν
ἐμπρὸς ἐκάστου χάλυκος παλινδρομεῖ,
ὥς ποῦ εἰς τέλμα σήπεται ἀκίνητοῦν.
Τὸν Ἴστρον εἶδες; Ναί, τὸν εἶδες μετ' ἐμοῦ
ὅτε ἀπῆλθον πρέσβυς πρὸς τοὺς Παίονας.
Κυλίνει βράχους, θραύει ἀκρωτήρια,
κ' ἐκρέει πολυχεύμων εἰς τὸν Εὐξείνιον.
Ὅπου λιμνάζουν ἄλλοι, λάβρος φέρομαι.
Τῶν Βλαχερνῶν ἡξεύρεις ὁ ἡγούμενος
χάριτι θείᾳ, καὶ προτάσει τῇ ἐμῇ,
πῶς ἐκουρεύθη. Εἶναι εὐλαβέστατος.
Τὴν πρώτην μου γυναῖκα καταλύουσιν
παρασκευὰς ἀκούσας, μοὶ ἐπέτρεψε
νὰ τὴν χωρίσω. Μάθε, φίλε, τὸ φρικτὸν,
πῶς καταλύει τὰς τετράδας ἡ Ἀγνή!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἔρχονται σίγα.

ΔΟΥΚΑΣ

Τίς;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἡ Αὐτοκράτειρα.

(Ὁ Κωνστάντιος χαιρετᾷ βαθέως καὶ ἀπέρχεται.)

Η ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

(Εισέρχεται·)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σὲ ἀνεζήτουν, πρωτοβεστιάριε.
Ποῦ ἦσο ;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἦμην εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος.
Περὶ τοῦ κυνηγίου μοὶ διέταττε.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Περὶ τοῦ κυνηγίου, Βεστιάριε ;
Ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς κυνήγια τρυφᾷ,
μὴ βλέπων ἄγρα ὅτι εἶν' ὁ ἴδιος
ὑπερφιάλων κυνηγῶν ; Ἄν ἔχῃ γῆν
νὰ κυνηγῇ ἀκόμη, ἴσως αὔριον
οὐδὲ πρὸς τάφον γῆς θὰ ἔχῃ σπιθαμήν.
Δὲν εἶν' ὁ θρόνος κλίνη ἀναπαύσεως.
Ὁ εἰς αὐτὸν ὑπνώττων δὲν ἐγείρεται.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ ὅταν δίδῃ προσταγὰς,
ὑπακοὴν ὀφείλω.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πλὴν καὶ συμβουλήν.
Ὅταν τὸν σώζῃς, τότε τὸν ὑπηρετεῖς.
Ἠξεύρεις οἱ αὐθάδεις τῶν Δυσμῶν λησταὶ
σήμερον πάλιν πῶς ἀπεθρασύναντο ;
Εἰς τῆς Σοφίας πρὸ μικροῦ τὸ τέμενος
μετέβην, ὡς συνήθως, εἰς προσκύνησιν.
Λαοῦ εἰς τὰς ἐπάλλξεις εἶδα συρροήν.
Τοὺς περιέργως τρέχοντας ἠρώτησα.
Τρεῖς, ἔμαθον, τριήρεις περιπόρφυροι,

φέρουσαι Φράγκους, καὶ λαμπρὸν σαλπίζουσai,
παρέπλεον τὰ τεῖχη· κήρυξ δ' ἐξ αὐτῶν
τὸ πλῆθος προσεκάλ' εἰς ἀναγνώρισιν
τοῦ μόνου, τοῦ γνησίου αὐτοκράτορος,
ὃν φέρουσιν αἱ λόγχοι αἱ Λατινικαί.

ΔΟΥΚΑΣ

Ναὶ, βεβαιοῦται, ὥς ἐρρέθη ἀπ' ἀρχῆς,
πῶς φέρουσ' οἱ στρατοὶ των τὸν Ἀλέξιον
τὸν τοῦ Ἰσαακίου, ζῶσαν πρόφασιν,
καὶ ἀξιοῦσι νὰ τὸν ἐνθρονίσωσιν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ σὺ σπουδαῖον θεωρεῖς τὸν κίνδυνον;

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς παρεδέχθη ὁ λαὸς τὸ κήρυγμα;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀδιαφόρως. Κατεγέλα τῆς πομπῆς·
πρὸς πᾶσαν νέαν πρόσκλησιν ἐκάγχαζε.

ΔΟΥΚΑΣ

Τότε....

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί τότε;

ΔΟΥΚΑΣ

Θρόνος ὃν περιφρουρεῖ
ἢ τοῦ λαοῦ ἀγάπη εἶναι ἀσφαλῆς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ποῦ ζῆς, ὦ ἄρχον; Ὅχ' εἰς τὸ Βυζάντιον;
ἢ μᾶλλον πρὸς γυναῖκα μὴ φαντάζεσαι
ὕστεριῶσαν πῶς λαλεῖς, καὶ φείδεσαι
τῶν νεύρων της; Ἡξεύρω τί ἐστὶ λαὸς,
λαὸς τοῦ Βυζαντίου· ὄχλος παλαιστρῶν,

ἵπποδρομίων ἄχρηστον περίτριμμα·
 κραυγάζων, πλὴν μὴ πράττων· ἔρπων σήμερον,
 ἀλλ' ἐπιβούλως τὴν ἐπαύριον κεντῶν·
 ἥρως εἰς στάσεις, ἔλαφος πρὸ τοῦ ἐχθροῦ.
 Ὡς εἰς τὸ ρεῦμα τοῦ Βοσπόρου, εἰς αὐτὸν
 ἐποικοδόμει. Τὸν γνωρίζεις ὥς ἐγώ.
 Εἰπέ μοι ἔν· νομίζεις εἶν' ἡ δύναμις
 τῶν ξένων τούτων ἰσχυρά;

ΔΟΥΚΑΣ

Βασίλισσα,
 ἡ σὴ Μεγαλειότης ἔχει ἀνδρικήν
 τὴν φρένα. Πᾶσαν δύνασαι ἀλήθειαν
 ἀντιπροσώπως νὰ ἰδῇς ἀπτόητος.
 Εἰς δυσπραγίας θίγεις τὰς δυνάμεις σου.
 Οἱ ξένοι οὗτοι, οἱ χαλκάσπιδες, εἰσὶ,
 δὲν σοὶ τὸ κρύπτω, δυσκατάβλητοι ἐχθροί.
 Αὐτῶν ἀγῶν καὶ πάλη πᾶσα ἡ ζωὴ,
 τρυφὴ τὰ ὅπλα, καὶ τροφὴ ὁ πόλεμος.
 Ὡς καταιγὶς σιδήρου ἤλθον ἐφ' ἡμᾶς.
 Τὴν πρόοδόν των δὲν θ' ἀναχαιτίσωσιν
 οἱ ἐν ἄβροῖς τραφέντες μαχηταὶ ἡμῶν.
 Οἱ στρατηγοί μας, τῶν αὐλῶν παράσιτοι,
 εἰς ἔργα δόλου, εἰς πλοκάς σκευωριῶν,
 οὐχὶ εἰς ἔργ' ἀνδρίας, ἐγυμνάσθησαν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πλὴν πρὸς πολλαπλασίους ἀντιτάττονται.

ΔΟΥΚΑΣ

Νικᾷ ἡ ρώμη, δὲν νικᾷ ὁ ἀριθμός.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λοιπὸν νομίζεις ἀσφαλῆ τὸν θρίαμβον
τῶν ξένων τούτων; ἄφρευκτον τὴν ἥτταν μας;

ΔΟΥΚΑΣ

Δυσκόλως βλέπω τὸν ἀντιστησόμενον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τῶν Κομνηνῶν ἡ ὥρα πῶς ἐσήμανε
μοὶ ἀναγγέλλεις. Ὑπὸ πτέρναν πορθητῶν
θα συντριβῇ ὁ θρόνος, ἢ, τὸ χεীরιστον,
ὁ Ἰσαὰκ ἐκ νέου θα τὸν ἀναβῇ,
καὶ ἡ Μαρία, παρ' αὐτῷ, τὸ πορφυροῦν
ὑποδυθεῖσα πέδιλον, θενὰ πατῇ
τὴν τεταπεινωμένην ταύτην κεφαλὴν.
Ἦξεύρεις τότε τί μᾶς ἐπικρέματα;
Εἰς τοῦ βαράθρου τὸν βυθὸν ἐνέβλεψας;

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ ἀπελπίζου.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁφθαλμὸν ἀντ' ὀφθαλμοῦ,
ὀδόντ' ἀντὶ ὀδόντος! Αὖτ' ἡ Νέμεσις
ἐφ' ἡμᾶς ἔσται, ἂν τοῦ θρόνου ἐπιβῇ
ὁ Ἰσαὰκ, ἢ ἄλλος Ἀγγελώνυμος.
Ὁ Αὐτοκράτωρ αὔριον, μ' αἰμοσταγεῖς
τάς κόρας, εἰς τὰ βάθη ζοφερῶν εἰρκτῶν
θα κεῖται, κ' εἰς τὴν θύραν τῆς συζύγου του
ἐπαίτου δίσκον θενὰ τείνω.

ΔΟΥΚΑΣ

Δέσποινα,
πᾶσαν ἐλπίδα οὕτω μὴ ἀπόκρουε.
Ἐὰν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπλιζόμενος

ψυχῆς ἀνδρίαν καὶ φρενὸς εὐστάθειαν,
φέρ' εἰς τὰς χεῖρας ὑψηλὸν τὸ λάβαρον,
κ' ἐν τούτῳ νίκα κράζων δράμ' εἰς τοὺς ἐχθροὺς,
ἂν νέαν δώσῃ εἰς τὸ κράτος τοῦ ζωῆν,
τὸ πᾶν εἰσέτι σώζεται.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀπώλετο

τὸ πᾶν· καὶ τὸ ἡξεύρεις. Τὸν Ἀλέξιον
ἢ πρώτη θ' ἀνατρέψῃ λαίλαπος πνοή.
Τὸ σκῆπτρον πίπτει τῶν ἀτόνων τοῦ χειρῶν.
Οὐχὶ παρηγορίαν, συμβουλήν ζητῶ.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν πίπτῃ, τότε φρόντισον περὶ ἐνός,
πῶς καὶ εἰς χεῖρας νὰ μὴ πέσῃ ἐχθρικάς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πῶς τοῦτο;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τὸν θρόνον νὰ καθίσῃ τις,
ἥτις ἐμπρὸς σου νὰ γονυκλιτῇ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ τίς
τοιαύτῃ ἔσται;

ΔΟΥΚΑΣ

Διατί θυγάτηρ σου
καὶ διατί γαμβρός σου νὰ μὴ σώσωσι
τὰ τρίμματα τοῦ θρόνου, ὅπως ἄρχωσιν
αὐτοὶ ἐπὶ τοῦ κράτους, ἐπ' αὐτῶν δὲ σύ;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί τ' ὄφελος ἂν πέσω ἐκ τοῦ Ἰσαάκ
εἰς τὸν Παλαιολόγον ἢ τὸν Λάσκαριν;

ἂν ἐκ τῆς Σκύλλης εἰς τὴν Χάρυδιν ῥιφθῶ;
 Ὅ μὲν ἀπλήστως ὀρεγόμενος ἀρχῆς,
 θ' ἀφηνιάσῃ ἅμ' αὐτῆς γευσάμενος·
 ἀντὶ νὰ κλίνη γόνυ, ἀνυπόμονος
 θὰ μὲ λακτίσῃ ἐκποδῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ! ἀληθές.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ δέ, καὶ ἤδη παρωδῶν τὸν ἥρωα,
 καὶ κόμπου πλήρης, εἰς οὐδὲν μὲ θεωρεῖ
 τὴν αὐτοκράτειράν του ὁ ὑπήκοος.
 Ὅποῖος ἔσται βασιλεύς μου;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀληθές.

Ἄν γυνὴ ἦσο τῶν συνήθων, δέσποινα,
 θενὰ ἐσίγων, σοῦ φειδόμενος· πλὴν σὺ
 ἀτρόμητος ἐμβλέπεις εἰς τὸ βάραθρον.
 Ὅξὺ τὸ βλέμμα, καὶ ὀξὺ τὸ ἔργον σου.
 Ναί, δὲν θὰ εὗρης σωτηρίας κιβωτὸν
 παρ' οὐδετέρῳ τῶν γαμβρῶν, ὅτ' ἐκραγῇ
 ὁ πλησιάζων φοβερός κατακλυσμός.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δὲν ἦν γαμβρός μου καὶ ὁ Κοντοστέφανος;
 Δὲν ἦν τοῦ αἵματός μου ὁ Καματηρός,
 οἱ εἰς αἰσχύνῃς ῥίψαντές με ἄδυsson;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ... ἡ τρίτη ἐκ τῶν θυγατέρων σου...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ Εὐδοκία; Καὶ λοιπὸν τί πρὸς αὐτήν;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶν' ἄγαμος. Ἴδού σοι βέβαιος λιμήν.
 Αὐτῆς τὴν χεῖρα δὸς εἰς χεῖρα ἀσφαλῆ,
 πιστὴν καὶ δραστηρίαν, ἣτις φέρουσα
 τὸ σκῆπτρον, νὰ τὸ φέρῃ πρὸς σὸν ὄφελος.
 Κεφαλὴν στέφον, ἣτις νοῦν ἐγκλείουσα
 βασιλικὸν, καὶ πάσας ὑπεραίρουσα,
 νὰ ἐπιβάλλῃ σέβας, ἀλλ' ἐν σεβασμῶ
 τὸ στέμμα της νὰ θέτῃ εἰς τοὺς πόδας σου.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ εἶσαι, ἄρχον, νέϋλης εἰς τὴν αὐλήν;
 ἢ δὲν γνωρίζεις ὅλους τούτους ὡς ἐγὼ
 τοὺς εἰς τοῦ θρόνου τὰς βαθμίδας ἔρποντας,
 χρυσοστολίστους, μυριπνόους ἔξωθεν,
 ἐντὸς ἀσκοὺς κουρόνους, καχιῶν πασῶν
 ταμεῖα, κινδυνώδεις ἥττον ὡς ἐχθροὺς
 παρὰ ὡς φίλους; Οἶον περιγράφεις σὺ
 κ' οἱ χρόνοι ἀπαιτοῦσιν ἄνδρα, πλὴν ἐνός
 ἐγὼ οὐδένα ἄλλον εἶδα παρ' ἡμῖν,
 καὶ ὁ εἷς οὗτος, εἶσαι σὺ, ὁ ἔγγαμος.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡ μεγαλοφροσύνη, Αὐτοκράτειρα,
 τὴν μεγαλοφροσύνην προκαλεῖ. Ἄν, ὡς ἀνὴρ,
 περὶ μεγάλων σὺ μέγала σκέπτεσαι,
 πρέπ' εἰς τὸ ὕψος τὸ αὐτὸ νὰ ἐγερθῶ,
 τὰς γυναικείας τρυφερότητας νικῶν.
 Ἄν νὰ σέ σώσω δύναμαι, διάταξον,
 καὶ φίλτρου κρείττων, καὶ ἀφοσιούμενος,
 τοῦ γαμικοῦ μου ἀπαλλάττομαι δεσμοῦ·
 μετὰ τῆς Εὐδοκίας τὸ δικαίωμα

τοῦ στέμματος λαμβάνω, καὶ κατατεθὲν
εἰς πιστὰς χεῖρας, τὸ φυλάττω διὰ σέ.
Στάθμισον ταῦτα, καὶ, ἂν θέλῃς, πρόσταξον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἴδου ἡ Εὐδοκία.

ΔΟΥΚΑΣ

Συζητήσατε

ἐμοῦ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σπανίως συζητῶ. Συχνότερον
προστάζω.

Ο ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ (ἔξερχόμενος τοῦ δωματίου τοῦ Αὐτοκράτορος)

"Αρχον Βεστιάριε, ὑμᾶς
ζητεῖ ὁ Αὐτοκράτωρ.

ΔΟΥΚΑΣ

"Ετη του πολλά!

(Ἀναχωρεῖ μετὰ τοῦ Παρακοιμημένου.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΕΥΔΟΚΙΑ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σὲ ὑπὲρ πάντας, Εὐδοκία, ἤβελον.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐμέ, ὦ μήτερ;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐκ τῶν θυγατέρων μου
σὺ μ' εἶσαι ἡ φιλτάτη. Πάντοτ' εὐπειθής,
οὐδέποτε μοι λύπην προξενήσασα,
ἐκτὸς ἐὰν αἰ λύπαι μ' ἔθλιβον αἰ σαί.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Εὐχαριστοῦμαι, μήτερ, πῶς σ' εὐχαριστῶ.
Ἀλλὰ τὰς ἀδελφάς μου ἴσως ἀδικεῖς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἴσως· διότι ὅσα μοι ἐπότισαν
ποτήρια πικρίας, δὲν τ' ἀπέδωκα.
Εἰς τοῦ Κοντοστεφάνου τὰς σατανικάς
πλεκτάνας κ' ἡ Εἰρήνη συνυπούργησεν.
Ἡ δ' Ἄννα, πᾶσαν ἀποπτύσασα αἰδῶ,
ἐρωτικάς προτάσεις δὲν ἐπέτρεπεν
εἰς τὸν μνηστῆρα τοῦ θυγατριδίου της,
εἰς Ἰβαγκὸν τὸν Βλάχον; Καὶ ἀμφοτέραι,
ὅτε χηρεῖα τὰς ἀπηλευθέρωσε,
τρέφουσαι φρένας ἀγενεῖς ἐδείχθησαν.
Ὑπὲρ τοῦ κράτους μεριμνῶσα καὶ αὐτῶν,
μεθ' ἡγεμόνων ἤθελον τῆς Δύσεως
τῶν πρώτων καὶ κρατίστων συνδεόμεναι,
κλονούμενον τὸν θρόνον νὰ στηρίξωσιν.
Ἀλλὰ τὴν δόξαν παρ' οὐδὲν τιθέμεναι,
πρὸς τὸ συμφέρον ἀπαθεῖς τὸ ὕψιστον,
ἐκεῖν' ἐρώτων εὐτελῶν ἐφρόντιζον,
καὶ τῶν γονέων σείουσαι τὸν χαλινὸν,
εἰς ἀρχοντίσκους ἔδωκαν τὴν χεῖρά των,
δι' ἣν σκηπτοῦχοι ν' ἀμιλλῶνται ἔπρεπεν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀλλ' ὅμως, μήτερ, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοὶ
εἰς τοῦ θρόνου ῥωμαλέοι πρόμαχοι
φημίζοντ' ἐπ' ἀνδρίᾳ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὡς οἱ ἔσχατοι
τοῦ κίρκου στρατιῶται.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀλλ' εἰς τοὺς δεσμοὺς

αὐτοὺς ἐκεῖναι εὖρον ἴσως τὸ γλυκὺ
τῆς εὐτυχίας ἄνθος, τὸ δυσεύρετον,
ὃ μάτην παρὰ ξένοις ἢ καρδία των
θενὰ ἐζήτει.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Θύγατερ, ἡγεμονίς
ὥς Θεοκρίτου ποιμενίς δὲν ὁμιλεῖ
περὶ καρδίας, καὶ περὶ αἰσθήματος.
Δὲν ἔχει προτιμήσεις ἢ καρδία της
πλὴν ὅ,τι εἰσηγεῖται εἰς αὐτὴν ὁ νοῦς,
καὶ τὸ συμφέρον εἶναι πρῶτος νόμος της.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄχαρις νόμος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Νόμος ἀπαραίτητος.
Νὰ σ' ὁμιλήσω ἤθελον περὶ αὐτοῦ.
Δεινοὶ, γνωρίζεις, περιέστησαν καιροὶ
τὸν θρόνον τοῦ πατρός σου. Σωτηρίας του
ἐλπίς οὐδ' ἐλαχίστη μοὶ προσμειδιᾷ.
Θὰ καταρρεύσῃ, καὶ εἰς τὰ ἐρείπια
θ' ἀνεγερθῇ τὸ κράτος τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν,
κ' εἰρκτὴ καὶ τάφος δι' ἡμᾶς θενὰ σκαφῇ.
Δὲν ἀπατῶμαι· τὸ παρὸν ἀπώλετο.
Ἄς σώσωμεν τὸ μέλλον. Τοῦ πατρός κ' ἐμοῦ
σὺ, καὶ τοῦ κράτους, ἔσῃ ἄγγελος σωτήρ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγώ; Πῶς τοῦτο μήτερ;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Χρειαζόμεθα
πράττουσαν χεῖρα, κεφαλὴν βουλευούσαν,

θερμὴν καρδίαν καὶ ἀνεπιβούλευτον.
 Οὐδεὶς ἐκ τῶν γαμβρῶν μου συνενοῖ αὐτάς
 τὰς σωτηρίους ἀρετάς ἐν ἑαυτῷ.
 Διὰ χειρός σου θενὰ περιφράζωσιν
 αὐταὶ τὸν θρόνον, ἢ θὰ τὸν κοτμήσωσιν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄλλὰ μοὶ εἶναι ὅλως ἀκατάληπτον...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄνὴρ ἐχέφρων, ῥέκτης, πολυμήχανος,
 ἀφοσιοῦται εἰς ἡμᾶς, τοὺς παλαιούς
 δεσμούς του θραύει, καὶ μᾶς τείνει σώτειραν
 τὴν ἀνδρικήν του χεῖρα, καὶ ζητεῖ τὴν σήν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄνὴρ; ...

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Δούκας εἶναι ὁ Ἀλέξιος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὁ Μούρζουφλος;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐχθροὶ τοῦ τὸ δυσώνυμον
 αὐτὸ τῷ προσκολλῶσιν ἐπωνύμιον,
 οὐχὶ ἡμεῖς. Μοὶ εἶναι φίλος συγγενής.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ μήτερ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λέγεις; ...

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τοῦτο τὸ ποτήριον
 ἀπότρεψόν το ἀπ' ἐμοῦ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ δειλιάς.

Τὸ μέτωπόν σου αἶρε ὑπερήφανον.
Τὸ προορίζω θείῳ μύρῳ νὰ χρισθῇ,
καὶ βασιλίσσης νὰ δεχθῇ διάδημα.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Στέφανον, μῆτερ, στέφανον ἀκάνθινον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Στέφανος δόξης εἶναι. Θὰ τὸν ἀρνηθῇς;

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ μῆτερ, ἐκορέσθην δόξης, ἔπια
μέχρις ἰλῦος τὴν πικράν της κύλικα,
ὅτ' ἐστεμμένον θῦμα εἰς τὸν Τριβαλλὸν
μ' ἐπέμψατε, κ' ἐνδίδων εἰς διαβολάς
ὁ ἄτιμος ἀτίμως μ' ἀπεδίωξε,
τὸ αἶσχος μόνον ἔχουσιν περίβλημα.
Εἰς ἄλλους δόξης χάρισον Ὀκεανούς.
Ἐν διψῶ, μῆτερ, ἐν καὶ μόνον σοὶ ζητῶ,
σταγῶνα εὐτυχίας.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τῆς φρονήσεως

μὴ ἀποπτύης, θύγατερ, τὸν χαλινόν.
Δὲν εἶν' ὁ Δούκας βάρβαρος καὶ Τριβαλλός.
Τοῦ Βυζαντίου ὅταν θέλῃς μετ' αὐτοῦ
τὰ σκῆπτρα φέρει, τίς βασίλισσα πρὸ σοῦ
δὲν θέλει κύπτει; Τίς δὲν θέλει σὲ φθονεῖ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὑπάρχει, μῆτερ, καὶ καρδία ἐν ἡμῖν·
μὴ λέγε δὲν ὑπάρχει. Εἰς τὸν ἥλιον

τῆς εὐτυχίας ὅμως θάλλει. Κορυφαὶ
τῆς δόξης παγετώδεις τὴν μαραίνουσι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Παιδαριώδη λέγεις, ὅσα ἤκουσας
τοὺς λυριστὰς νὰ ψάλλουν.

ΕΥΔΟΚΙΑ (καθ' ἑαυτήν)

Ὑψιστε Θεέ!

Ὁ Λέων!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΕΥΔΟΚΙΑ, ΛΕΩΝ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Χαῖρε, Ὑπαρχε.

ΛΕΩΝ

Ὁ Λάσκαρις

ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τοῦ πρὸ τῶν τειχῶν
μὲ στέλλει ν' ἀναγγείλω, Ὑπερσέβαστε,
ὅτι πρεσβεία φθάσασα Λατινικὴ
ζητεῖ νὰ ἔλθῃ πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα,
καὶ εἰσελθοῦσα μετ' ἐμοῦ, τὴν ἄδειαν
ἀμέσου ἐξαιτεῖται προσελεύσεως.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πρεσβεία; Καὶ ἡξεύρεις τί προτίθεται;

ΛΕΩΝ

Δὲν θέλ' εἰς ἄλλον, πλὴν τοῦ Αὐτοκράτορος,
νὰ ἐξηγήσῃ τίνες αἱ προτάσεις της.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Προτάσεις πάντως ἀσεβεῖς. Καὶ τί φρονεῖ
ὁ Λάσκαρις;

ΛΕΩΝ

Πῶς πρέπει νὰ προσέλθωσιν
οἱ πρέσβεις, ν' ἀκουσθῶσιν ὅσα λέγουσι,

καὶ ἂν ζητοῦντες ἐλεγχθῶσιν ἄτοπα,
ν' ἀποπεμφθῶσιν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

"Αν πλὴν ἐπιμείνωσιν;

"Αν ἀπειλῶσι;

ΛΕΩΝ

Πράξεις εἰς τὰς ἀπειλὰς
ν' ἀντιταχθῶσι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Φέρουσ' εἰς τὰ ξίφη των
ἐγγεγραμμένον τ' ὄνομα τοῦ Ἰσαάκ,
κ' ἐπὶ τοῦ θρόνου νὰ ἰδρύσωσιν αὐτὸν
ἐπ' ἧλθον.

ΛΕΩΝ

Οὗτοι τίνι δικαίωματι
τοῦ ἱεροῦ μας στέμματος ἀπονομεῖς
θα γίνωσιν οἱ ξένοι;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δικαίωματι
τῆς λόγχης. "Η νομίζεις ὅτι δι' αὐτοῦ
ἂν εἰς τὸν θρόνον τὸν ἀναβιβάσωσι,
δὲν θέλει ἔχει κῦρος ἡ ἐνθρόνισις;

ΛΕΩΝ

Δὲν θέλει γίνεи. "Αλλ' ἐὰν ἐγίνετο,
θα ἔχη πρῶτον χρέος ὁ ἐνθρονισθεὶς,
τῆς ἐνθρονίσεώς του πρώτην κύρωσιν,
νὰ σύρῃ τὴν ῥομφαίαν ἣν θενὰ ζωσθῇ,
καὶ νὰ διώξῃ τοὺς ἐνθρονιστὰς αὐτοῦ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τὰ τῆς πρεσβείας εἰς τὸν Αὐτοκράτορα

ὑπάγω ν' ἀναγγεῖλω. Σὺ δὲ, Ὑπαρχε,
καὶ ὁ γαμβρός μου Λάσκαρις, ἰδέτε, ἂν
τοῦ Ἰσαὰκ ὁ θρόνος ἀναστηλωθῇ,
διὰ ῥομραίας πῶς θὰ τὸν κυρώσητε.

(Εἰσέρχεται εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος.)

ΕΥΔΟΚΙΑ, ΛΕΩΝ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Παρώργισας, ὦ Λέων, τὴν μητέρα μου.

ΛΕΩΝ

Δυσάρεστόν τι εἰς τὴν Αὐτοκράτειραν
δὲν ἐπεθύμουν νὰ εἰπῶ· ἀλλὰ τραφεῖς
εἰς τῶν πολέμων τὴν τραχεῖαν δίαιταν,
εἰς μελιτώδη γλῶσσαν δὲν συνήθισα
τὸ φρόνημα νὰ πνίγω. Ἡ ἀλήθεια
καθῆκον εἶναι πάντοτε, πρὸ πάντων δὲ
πρὸς ἄρχοντας. Ἡξεύρεις ἂν τὸ αἷμά μου
πιστῶς ὑπὲρ ἐκείνου δὲν θενὰ χυθῇ
ἔστις οὐ μόνον εἶναι Αὐτοκράτωρ μου,
ἀλλ' εἶναι καὶ πατήρ σου. Ἄν ἡ τύχη πλήν
ἀναβιβάσῃ ἄλλον εἰς τὸν θρόνον του,
αἷμα καὶ πίστιν εἰς ἐκεῖνον χρεωστῶ.
Εἰς σέ τὸ λέγω, ἦν καὶ ὑπερήφανος
κ' εὐδαίμων βλέπω ὡς ἀδάμας νὰ κοσμήῃς
τῶν Κομνηνῶν τὸ στέμμα, ὑπὲρ ἧς ζωᾶς
μυρίας εἰχον, θὰ τὰς ἔδιδον·
σήμερον πρέπει, πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος,
ἡ βασιλεία νὰ σωθῇ, καὶ πρὸ αὐτῆς
τὸ ἔθνος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸ τί πρέπει, Λέων, ὑπὲρ σέ
οὐδεὶς γνωρίζει, οὐδ' ὥς σὺ τὸ ἐκτελεῖ.

ΛΕΩΝ

Τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων! Πέραν τῆς χρυσῆς
ἀλλ' ὁμιχλώδους ἀτμοσφαίρας τῆς αὐλῆς,
ἐκτὸς τοῦ κόσμου τούτου τῶν σκευωριῶν,
ἐκτὸς τοῦ ὄχλου τοῦ ἀργοῦ τῶν παλαιστῶν,
τίς ὑποπτεύει ἄλλου ἔθνους ὕπαρξιν;
Τίς τῶν φρενῶν ἐκστάντα, τίς ἀλλόγλωσσον,
τίς δὲν θὰ μ' ὑπολάβῃ μύθους λέγοντα,
ἂν περὶ ἔθνους ὁμιλήσω, ἄλλοτε
μυριοδόξου, ἀνωνύμου σήμερον
καὶ ποδοπατουμένου; ἂν εἰπῶ λαμπρὸς
ὅτι κοσμεῖ τὴν Σπάρτην ὁ Χαμάρετος,
τοῦ Λεωνίδου ἄξιος ἀπόγονος,
πῶς τοῦ Σωκράτους ὁπαδὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ
ὁ Χωνιάτης τὰς Ἀθήνας εὐλογεῖ,
καὶ ὅτι ὑπὸ πάντα τὰ ἐρείτια
τῆς πάλαι δόξης, νέοι φύονται βλαστοὶ
ἐλευθερίας φῶς ἐπιδιώκοντες,
καὶ τῆς καλλιεργούσης χρήζοντες χειρός;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Θερμὸν πολλάκις ἤκουσα τὸν λόγον σου
τὴν δόξαν ἐξυμνοῦντα τὴν προγονικὴν.
Πῶς ἔχαιρον ἡξεύρεις ὅταν μ' ἔλεγες
περὶ ἀνδρῶν μεγάλων καὶ λαμπρῶν καιρῶν.
Εἰς σέ πεισθεῖσα, κ' ἡγεμόνα τὸν σοφὸν
λαβοῦσα Λογοθέτην, εἰς τοῦ Πλάτωνος,
εἰς τῶν ἀρχαίων ἀοιδῶν τοὺς εὐθαλλεῖς

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ἐτρύφησα λειμῶνας, κ' ἡ καρδία μου
εἰς ἔρωτα ἐτράφη τῶν περικλεῶν
ἡμῶν προγόνων, καὶ ὁ νοῦς εἰς θαυμασμόν.

ΛΕΩΝ

Ἡγεμονίς, ὁσάκις, τὴν ψυχὴν ἀλγῶν,
τὴν τύχην φέρω κατὰ νοῦν τοῦ ἔθνους μου,
ἂν ἐδυνάμην νὰ σ' εἰπῶ τί ὄνειρον
ἄκτινοβόλον, οὐρανόθεν καταβὰν,
παρηγορεῖ καὶ θάλλει τὴν καρδίαν μου!
Σὲ, Εὐδοκία, βλέπω, ὡς τὴν Ἄρτεμιν
φέρουσιν τόξα, ἡγουμένην τῶν στρατῶν,
καὶ εἰς παιάνων παλαιῶν σαλπίσματα
Ἑλλήνων λέχους εἰς θριάμβους, ὡς τοὺς πρὶν,
κ' εἰς δόξαν ὁδηγοῦσαν. Ἄλλοτε χρυσοῦν
ἔχουσα σκῆπτρον καὶ πορφύραν, κάθησαι
ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ εὐάνδρου Ἄργους μου,
κ' εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς ἀρχαίους νόμους τῆς
ἐπαναφέρεις, καὶ τὴν πρώτην εὐκλειαν
καὶ σώτειράν τῆς ἡ Ἑλλάς σ' ἀνευφημεῖ,
καὶ σὲ λατρεύει ὡς τὰς ἄλλοτε θεάς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Οὐχί, ὦ Λέων. Ταῦτα ὑπερβάλλουσι
καὶ τὰς δυνάμεις καὶ τὰς κλίσεις τὰς ἐμάς.
Μακρὰν τῶν θρόνων καὶ μακρὰν τῶν ἀξιῶν,
αἵτινες ὄξος καὶ χολὴν μ' ἐπότισαν,
καὶ χειρόν ἔτι μοὶ ἐπιφυλάττουσι
τὸ δηλητήριόν των, εἰς τῶν Ἀθηνῶν
τοὺς περιδόξους κήπους, εἰς τὰς φάραγκας
τὰς πολυδένδρους τοῦ Μακάλου, ἄγνωστος
ἐγκρυπτομένη, καὶ ἀπολαμβάνουσα

τῆς φύσεως τὰ κάλλη τῆς Ἑλληνικῆς,
εἰς ἀναμνήσεις βόσκουσα τὴν φρένα μου
ἐνδόξου παρελθόντος, τὴν καρδίαν μου
νὰ σφαγιάζω εἰς βωμὸν μὴ ἔχουσα
ἀγνώστων καθηκόντων, τοῦτο δι' ἐμὲ
τὸ ὄνειρον τοῦ βίου. Οἴμοι! Ὅνειρον!

ΛΕΩΝ

ὦ Εὐδοκία! Ποία πάλλεται χορδὴ
ἐντός μου, ἔταν ὡς ἡχὼ ἐξ οὐρανοῦ
τὴν θίγει ἡ φωνή σου! Πᾶσαν τὴν πληροῖ,
κ' ἐντός της διεγείρει μέλος συμφωνοῦν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

(δεικνύουσα αἰρόμενον τὸ παραπίτασμα)

Ἰδού!

Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα
(προπαμπόμενοι καὶ παρακολουθεύμενοι ὑπὸ Αὐαϊκῶν.)

ΔΟΥΚΑΣ

(πάντων προηγούμενος καὶ ἀναγγέλλων)

Ὁ Αὐτοκράτωρ.

Αὐαϊκοί

Εἶψαν αὐτοῦ

πολλὰ τὰ ἔτη!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡ μεγαλειότης του
προστάττει τῆς πρεσβείας τὴν εἰσαγωγήν.

(Ὁ ΛΕΩΝ ΣΤΟΥΡΟΣ εἰσέρχεται. Ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα ἀναβαίνουν εἰς τὸν θρόνον,
ἐφ' οὗ ἵστανται ὀρθοί· παρ' αὐτοὺς ἐκατίρῳθεν καὶ ὀπίσω ἡ ἀντικρὺ παρατάττονται οἱ λοιποὶ Αὐ-
αϊκοί, ἐνφ' ἔχουσεν αἱ σάλπιγγες. Μεταξὺ καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἡ ΜΑΡΙΑ σχεδὸν ὡς μοναχὴ ἐνδεδυμένη.)

(Ἐν φ' οἱ ἄλλοι εἰσέρχονται καὶ παρατάττονται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (κατὰ μέρος πρὸς τὸν Δουκαν)

Ὁ Αὐτοκράτωρ πῶς ἐπείσθη νὰ δεχθῇ
τῶν Φράγκων τὴν πρεσβείαν;

ΔΟΥΚΑΣ (ὁμοίως πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Τὸν κατέπεισα.

Ὅτ' ἐναντίοι ἄνεμοι συγκρούωνται,
φυσῶσι τρικυμίαν. Σὺ δὲ πρόσεχε,
βολιδοσκόπει. Τὸ ναυάγιον ἐγγύς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐκεῖ ὀπίσω βλέπω μελανείμονα
τινὰ ἐντὸς τοῦ πλήθους. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Τὴν Μαρίαν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ναί.

Τὴν εἶδες;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν τὴν εἶδα!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πλὴν δὲν ἐννοῶ.

Αὐτὴ ἐδώ!

ΔΟΥΚΑΣ

Τὴν εἶδα, καὶ τὴν ἔφερα.
Εἰπέ σὺ μᾶλλον· εἶδες θηρευτὴν ποτε
ἔχοντα βέλος ἐν εἰς τὴν φαρέτραν του;
Καὶ δὲν νομίζεις ὅτι σώζεται ἡ ναῦς
ἢ εὐπλοοῦσα ἐπὶ θάτερα; Αὐτὰ
τὸ πρῶτον εἶναι τῶν φρενῶν Ἀλφάβητον.

(Ἐν τούτοις εἰσάγονται οἱ τρεῖς ΠΡΕΣΒΕΙΣ, χαιρετοῦσιν ἐλαφρῶς, καὶ ἵστανται ἀπέναντι τοῦ θρόνου.)

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΑΛΕΞΙΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Εὐγενεῖς ξένοι, εἰς Ἡμᾶς ἡτήσατε
νὰ παρουσιασθῆτε. Καλῶς ἦλθατε.
Ἐκθέσατε θαρρόντως τὰς εὐχὰς ὑμῶν.

Καθ' ἃ μοι εἶπον, κ' ἐκ τῶν ἐμβλημάτων σας
 εἰκάζω, εἴσθε στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ,
 νὰ σώσητε τὸν Τάφον ἀπερχόμενοι
 ὅστις ἐγκλείει τὴν ἀθάνατον ζωὴν.
 Ἀγαθῇ τύχῃ! Νίκη εἰς τὰ ὅπλα σας!
 Ἀλλ' εἰς Ἡμῶν τὰς χώρας τί σᾶς ἔφερε;
 Μὴ δι' ὁδῶν ἀγνώστων ἐπλανήθητε,
 καὶ ὁδηγοὺς ζητεῖτε; Μὴ σπανίζετε
 τροφῶν καὶ ἐροδίων; ἢ τῶν ὅπλων μας
 τὴν κοινωνίαν θέλετε καὶ ἀρωγὴν;
 Αἰτεῖτε, κ' εἴ τι εὐλογον, γενήσεται.
 Πλὴν σφάλμα νὰ ἐλέγξω πρέπ' ὑμέτερον
 εἰς ὃ ἐξ ἀπειρίας ἐνεπέσατε.
 Τὰ εἰθισμένα δίκαια παρέβητε,
 πανστρατιᾷ ἐνταῦθα εἰσελάσαντες.
 Διὰ πρεσβείας δίοδον ὠφείλετε
 καὶ εἴ τι ἄλλο νὰ ζητήσητε. Ὑμῖν
 πρὸς χάριν ὅμως ταῦτα παραβλέπομεν.
 Τὸ αἶτημά σας, ἔστω, ὑποβάλετε·
 καὶ οἴαν χάριν δαψιλεύσωμεν ὑμῖν,
 ταύτην λαβόντες, ἄπιτε.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Τὸν ἀσπασμὸν
 ἀνταποδίδομέν σοι, ἐν ὀνόματι
 τῶν ἡγεμόνων πάντων καὶ τῶν ἵπποτῶν,
 ὅσοι τὸ σῆμα τοῦ Σωτῆρος φέροντες
 ἐπιδημοῦμεν. Ἐν πλὴν ἀποκρούομεν
 ὅτι ἐθίμων καὶ δικαίων ἀγνοία,
 σοῦ ἄκοντος, μᾶς φέρει εἰς τὴν χώραν σου.
 Εἰς παρῶρησίαν τεθραμμένοι, λέγομεν·

δέν εἶναι σοῦ ἡ χώρα. Ἐφερεν ἡμᾶς
 ὁ νόμιμός της ἡγεμῶν, τοῦ Ἰσαάκ
 ὁ κληρονόμος καὶ υἱὸς Ἀλέξιος,
 ὑπὸ τῶν σημαιῶν μας τὴν σκιὰν τεθείς.
 Ἀλλ' οὔτε τῆς εὐθείας ἐξετράπημεν.
 Τὴν πανοπλίαν ἐνδυθέντες τοῦ Σταυροῦ,
 τῆς ἀδικίας τηωροὶ ἐχρίσθημεν,
 τῶν ἱερῶν δικαίων ἐπανορθωταί.
 Ἴδοὺ ἐνταῦθα τί μᾶς φέρει. Κάτελθε,
 εἰρηνικῶς τοῦ θρόνου ὃν κατακρατεῖς,
 τὸ στέμμι' ἀπόδος, εὐλαβῆς ὑπήκοος,
 εἰς ὃν ἀνήκει, καὶ σοὶ ἐγγυώμεθα,
 μὰ τοῦτο τὸ σημεῖον τὸ σωτήριον,
 τοῦ Βασιλέως ἀνοχὴν φιλάδελφον,
 ἄνετον βίον, καὶ ἣν πρέπει σοι τιμὴν.
 Ἡμεῖς δὲ ἀναχθέντες ἀπερχόμεθα
 ἔπου τὸ χρέος μᾶς καλεῖ τὸ ἱερόν.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Τῆς παρρησίας ταύτην τὴν κατάχρησιν
 τραχεῖαν κρίνων τῆς ἀνδρίας ἄκανθαν,
 τὴν παραβλέπω. Ὅτι σᾶς ἠπάτησαν
 μικρὸν μ' ἐκπλήττει. Τ' ἀληθῆ μανθάνοντες,
 θὰ στοχασθῆτε τοῦ καθήκοντος ὑμῶν.
 Ὁ θρόνος οὗτος, ἐφ' οὗ κάθημαι χρισθεῖς,
 μοὶ περιῆλθεν οἷω δικαιώματι
 καὶ τῷ ἐκθρονισθέντι προκατόχῳ μου.
 Τὸ σκῆπτρον εἴτε δίδει εὖνοια λαοῦ,
 εἴτε θεόθεν ἀπονέμεται ἡμῖν,
 ὀφείλομεν λαβόντες, νὰ τὸ σώζωμεν.
 Καὶ ὅμως οὗτος, ὃν καλεῖτε νόμιμον

τοῦ κράτους κυβερνήτην, ἐρωτήσατε
καὶ μάθετε, εἰς αἷμα τοῦ μονάρχου του
ὅτι τὸ στέμμα βεβαμμένον ἔλαβε,
κ' εἰς τὸ ἀσπαῖρον πτώμά του, κρεουργηθὲν,
πατήσας, εἰς τὸν θρόνον πῶς ἐπήδησεν·
ἐν ᾧ ἀφ' οὗτου ἡ πορφύρα εἰς ἡμᾶς
ἀπεκληρώθη, ὁ αὐτὴν ἀποδυθεὶς
ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ γαλήνῃ ἔζησε,
καὶ παρ' ἡμῶν πᾶν ἔσχε τὸ φιλάνθρωπον.
Ταῦτα μαθόντες καὶ ἀντισταθμίσαντες,
ἡσύχῳ συνειδήσει θεὸν ἀπέλθητε.

ΜΑΡΙΑ (προβαίνουσα ἐκ τοῦ πλῆθους)

Ἀήττητοι ἱππότες, τίνων ἔλαχεν
ὁ Αὐτοκράτωρ φιλανθρώπων, κρίνατε,
τὴν σύζυγόν του βλέποντες ἐμπρὸς ὑμῶν.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Εἰς ταύτην ἡ Μαρία τὴν ὁμήγουριν!
Τίνος ἀδεία;

ΜΑΡΙΑ

Οὐδενός. Ὑπέκυπτον
ἡ βασιλὶς εἰς βίαν· ἀλλὰ σήμερον
ἡ λόγχη τούτων τῶν γενναίων μαχητῶν
εἰς χεῖράς σου τὴν βίαν θραύει. Ὑπ' αὐτῶν
τὴν προστασίαν ἡ θυγάτηρ τίθεται
τοῦ ἀνακτος τῶν Οὐγγρων.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Οὕτω προκαλεῖς
τὴν αὐστηρότητά μου!

ΜΑΡΙΑ (δεικνύουσα τὴν Μομφερράτον)

Ὁ Μαρκήσιος,

πατρῶος φίλος, ἂν δὲν μ' ἐλησμόνησε,
δὲν θ' ἀποστρέψῃ ἀπ' ἐμοῦ τὸ πρόσωπον,
καὶ θενὰ κλίνη πρὸς τὸν λόγον μου τὸ οὖς.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

(Κλίνει τὸ γόνα ἔμπρὸς τῆς, καὶ πάλιν ἐγείρεται)

Βασιλῆς, ὄχι, δὲν σὲ ἐλησμόνησα,
καὶ πάντοτε παροῦσα εἰς τὴν μνήμην μου
μέν' ἡ αὐλὴ τοῦ Βάλα ἡ φιλόξενος,
ἔπου χαρίτων πλήρης ἔλαμπες ἀστήρ.
Ἐκτοτε ὅτι εἰς Κωνσταντινούπολιν
ἀνέτειλες, τοῦ θρόνου χρυσοῦς ἥλιος,
εἶχον ἀκούσει, καὶ τὸν Αὐτοκράτορα
ἐφθόνουν, ὄχι ὅτ' εἰς θρόνον κάθηται,
ἀλλ' ἔτι σ' ἔχει σύνθρονον. Ἀπρόοπτον
νὰ ἰδῶ μ' ἦτον σὲ, τὴν ἀγγελόμορφον,
σὲ τῶν ἡγεμονίδων τὸν ἀδάμαντα,
μακρὰν τοῦ θρόνου, πενιχρὰν τὸ ἔνδυμα,
καὶ περιφρονουμένην. Θάρρει, καὶ εἰπέ.
Οὐδεὶς θὰ σ' ἐμποδίσῃ τὸ ὑπόσχομαι.
Ἡ θριξ τῆς κεφαλῆς σου ἔσται ἱερὰ
τοῖς φοβουμένοις τὴν ἐμὴν ἐκδίκησιν.
Ὡς ἔπου φθάνει ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους μου,
τῶν Οὐγγρων βασιλόπαις εἶσαι ἀσφαλῆς.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Πῶς διατρέχει κίνδυνον δὲν θὰ εἰπῇ
ὑπὸ τὴν σκέπην τὴν φιλάδελφον ἡμῶν.

ΜΑΡΙΑ

Τῆς Παναγίας κάθημαι τῶν Βλαχερνῶν
περιδεῆς ἰκέτις, καὶ ἡ χάρις τῆς
ἐν ὧσιν θέλει νὰ μὲ σώζῃ, σώζομαι.

Τὸ ῥάκος τοῦτο εἶναι ἡ πορφύρα μου,
καὶ στέμμα μου ἡ τέφρα εἰς τὴν κεφαλὴν.
Ὁ δ' Αὐτοκράτωρ, ὅχι ἄρπαξ ἄνεμος
νομίμου θρόνου, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνορθωτῆς,
τῆς κοινῆς δίκης, καὶ τῆς θείας λειτουργός,
τὴν αἱμοπότιν ἄρπυιαν κατέβαλε,
βασιλοκτόνον τέρας, τὸν Ἀνδρόνικον,
καὶ εἰς τὸν θρόνον ἄκων, λαοπρόβλητος
ἀνέβη, φέρων σωτηρίαν τῷ λαῷ.
Αὐτὸς, — ἀκούσατέ το, ἄνδρες εὐγενεῖς,
καὶ ἂν ἡ κολακεία ἔμφοβος σιγᾷ,
ἐκ τῶν χειλέων ἀδυνάτου γυναικὸς
ᾗς τὸ ἀκούσῃ φρίττουσα ἡ γῆ, — αὐτὸς
σβεσθεῖς τὰς κόρας, φίλων, πάντων ἔρημος,
ὑπὸ τοῦ καυχωμένου ἐπ' ἀδελφικῇ
στοργῇ, εἰς τὸ φρικῶδες δεσμωτήριον
τοῦ Ἀνεμᾶ ἐκλείσθη, εἰς τὰ ἔγκατα
τῆς γῆς, καὶ εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτατον.

Ο Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

ὦ ἀνηκούστου κακουργήματος!

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Τραχὺν

τὸν λόγον ἔχεις, πρεσβευτὰ, καὶ λησμονεῖς
τὴν θέσιν σου. Ἀνίσως, αὐστηρότεροι
τῶν διαθέσεών μας, τὸν καθείρξαμεν,
ᾗς αἰτιᾶται τὸν υἱόν του. Ἄνετος
κ' ἐλεύθερος ἐβίου εἰς ἀνάκτορα
ἐν Διπλοκιονίῳ. Ἀλλ' ὠφεληθεῖς
τῆς φιλαδέλφου μεγαλοψυχίας μας,
συνωμοσίας ἔπλεκε προδοτικᾶς,

καὶ τὸ μειράκιόν του ἔξαπέστειλε
νὰ σκευωρήσῃ παρὰ ξένοις καθ' ἑμῶν.
"Ἄφρον θὰ ἦτον, καὶ προνοίας ἔλλειψις,
ἀνίσως ταῦτα δὲν παρεκωλύομεν.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Λοιπὸν καὶ τοῦτο ἔγκλημα θὰ λογισθῇ,
πῶς τὸν υἱόν του δεσμῶν σώζων δουλικῶν,
καὶ κρυπτομένων ἴσως ἔτι μαχαιρῶν,
πρὸς τὸν γαμβρὸν, ἐκπέμπ' εἰς στέγην ἄσυλον,
τὸν Ἀλλαμάνων βασιλέα; "Εγκλημα,
εἴν' ἔγκλημα ἐκείνου, τὰς βασιλικὰς
μαθόντες συμφοράς του, ὅτι εὐσεβεῖς
οὐτ' οἱ ἱππόται ἤλθον... , ὅτι ἤλθομεν
πρὸς ἀρωγὴν του καὶ πρὸς σωτηρίαν του;
Καὶ πῶς θὰ πρέπει, εἰπέ μᾶλλον, νὰ κληθῇ
ὅτι τυφλώσας ἀδελφὸς τὸν ἀδελφόν,
ὑπήκοος μονάρχην, εἰς ἀνήλια
δεσμωτηρίων βάθη τὸν κατώρυξε,
τὴν σεβαστὴν του στεφθερόρον κεφαλὴν
εἰς χλεύην καὶ εἰς ὕβριν πῶς παρέδωκε,
κ' εἰς ἄλυσιν κακούργων πῶς ἐδέσμευσε
τὴν χεῖρα ἣν ἐφίλει εὐλαβῆς λαός;
"Ἄν τοὺς ἀνθρώπους ταῦτ' ἀφίνουν ἀπαθεῖς,
ἀλλὰ τὴν θεῖαν δὲν ἐγείρουσιν ὀργήν;

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον)

Γοργὸς ὁ νέος, καὶ ὁ λόγος του δριμύς.
"Ἐχε τὸν νοῦν σου. Παρατήρει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τί φρονεῖς;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Νέε Ἴππότα, λογχομάχος ἄξιος
 ἂν εἶσαι, τόπος ἔμως λογομαχιῶν
 αὐτὸς δὲν εἶναι. Μὴ ἀποθρασύνεσαι.
 Ἐὰν προτάσεις ἄλλας δὲν μοὶ φέρετε,
 ἀπέλθετε, ταχέως μεταστήσατε
 ἐκτὸς τῆς χώρας ἐν εἰρήνῃ τὸν στρατὸν,
 διότι βίας θέλομεν ν' ἀπέχωμεν.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Αὐταὶ εἰν' αἱ προτάσεις ὅς σοι φέρομεν.
 Ἄν εἰς ἐλαίας κλάδον δὲν τὰς δέχῃσαι,
 εἰς τὴν αἰχμὴν τῆς λόγχης θενὰ τὰς δεχθῇς.
 Ἡ ἐντολή μας ἦν αὕτη.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ἀπέλθετε!

Σᾶς ἀπολύω ἐκ τῆς παρουσίας μου. (Ἐγείρεται ἐν' ἀπέλθῃ.)
 Τὸν πόλεμον ζητεῖτε· θὰ τὸν ἔχητε.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

(φιλῶν τὴν χεῖρα τῆς Μαρίας)

Ἡγεμονίς, τὰ ξίφη, αἱ καρδίαι μας
 καὶ οἱ βραχίονές μας, πάντα ὑπὲρ σοῦ.

(Ἐξέρχονται πάντες, ὁ μὲν Αὐτοκράτωρ διὰ τῆς αὐλαίας, ἡ δὲ πριτσεία διὰ τῆς ὀπισθίας θύρας.)

(Ἐν ᾧ ἐξέρχονται) ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Κομνηνόν)

Ὁ Αὐτοκράτωρ ποίαν δίδει προσταγὴν
 περὶ τοῦ κυνηγίου;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ἀναβάλλεται. (Ἐξέρχεται.)

(Ὁ ΔΟΥΚΑΣ ἔμεινεν ὀπίσω, καὶ, ἐν ᾧ ἐξέρχεται καὶ ὁ Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ,
 τῷ θίτῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ βραχίονος.)

ΔΟΥΚΑΣ

Ἴππότα!

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Ποῖος εἶναι;

ΔΟΥΚΑΣ

Μεῖν' ἐπὶ στιγμὴν.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Τίς εἶσαι; τί μὲ θέλεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Ζηλωτὴν θερμὸν
τοῦ καθειργμένου σ' ἤκουσ' αὐτοκράτορος.
'Αντήχ' εἰς τὴν φωνήν σου σέβας καὶ στοργή.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Κ' ἔγκλημα ἴσως εἶναι τοῦτο παρ' ὑμῖν,
ὅτι οἰκτεῖρω ἡγεμόνα πάσχοντα;

ΔΟΥΚΑΣ

Παρά τοῖς ἄλλοις, ἴσως· παρ' ἐμοὶ, δεσμὸς
ἀγάπης, ἔλκων καὶ προσδέων με εἰς σέ.
Σὲ ἤκουον λαλοῦντα, κ' ἡ καρδιά μου
τὰ νέα σου ἐπέτα χεῖλη ν' ἀσπασθῇ.
Κρυπτὴ ἐστία εἶν' ἀφροσιώσεως
πρὸς τὸν ἐν σκότει κ' ἐν δακρύοις κείμενον.
Θὰ σ' ἔθλιβε βαθέως ἐὰν ἔβλεπες
τὸν ἄλλοτ' ἐπὶ θρόνου διαλάμποντα,
τὸν ὀλβιον μονάρχην, τὸν πανσέβαστον,
εἰς τὸ φρικῶδες βάραθρον τοῦ 'Ανεμᾶ
οὗ καὶ αὐτὸς ὁ ἄδης ἤττον ἄγριος,
γυμνίτην, ἐν βορβόρῳ, προσκεφάλαιον
ἔχοντα λίθον! Οἱ σβεστοὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σταλάζουν θρόμβους αἵματος· εἰς προσευχὰς
καταναλίσκει τῆς ζωῆς τὸ ἔλαιον,

καὶ ψιθυρίζει ἐν αὐταῖς ἐν ὄνομα,
τὸ τοῦ υἱοῦ του. Λυτρωτὴν τὸν θάνατον
ἐπικαλεῖται, ἀλλ' ὁδύρετ' ἐνταῦτῳ,
πῶς θ' ἀποθάνῃ πρὶν ἰδῆ . . . πρὶν ἀσπασθῆ
τὸ τέκνον τῆς ψυχῆς του, τὸν Ἀλέξιον.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

"Ω! πῶς ὦ! πῶς σπαράττει τὴν καρδίαν μου
ὁ λόγος οὗτος! "Ω! ἂν μοὶ ἐδίδετο
τὴν σεβασμίαν δεξιάν του ν' ἀσπασθῶ!

ΔΟΥΚΑΣ

Νὰ τὸν ἰδῆς τοσαύτην ἔχεις ἔφρουν;

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Νὰ τὸν ἰδῶ! Τί λέγεις; Μὴ τὴν εὐπειστον
νὰ παγιδεύσης θέλεις ἀπειρίαν μου.
Τίς εἶσαι;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶμαι φίλος ἐπιστήμιος,
Εἶμαι θεράπων, συγγενὴς τοῦ Ἰσαάκ.
Ὅτε κακοῦργος τὸν ἐτύφλου ἀδελφός,
καὶ ν' ἀποθάνω δι' αὐτὸν ἠθέλησα,
ἀλλ' ἦν ἐξώρας, κ' ἡ θυσί' ἀνωφελής.
Τότ' ἔζησα, ζητήσας τίνι μηχανῇ
νὰ τὸν ὑπηρετήσω ἐν τῇ συμφορᾷ.
Τοῦ ἄρπαγος τὸν θρόνον ἐπλησίασα,
ὑπεποιήθην τὴν ἐμπιστοσύνην του,
καὶ ἤδη ἄρχω παντοδύναμος σχεδόν,
καὶ τοῦ δεσμώτου πιστευθεὶς τὴν φρούρησιν,
παραμυθῶ πραύνων τὰς βασάνους του.
Εἰμὶ ὁ Δούκας ὁ Ἀλέξιος.

Γ' ΠΡΕΣΒΥΣ

Πῶς; Σὺ

ὁ Δούκας;

ΔΟΥΚΑΣ

Ναὶ, κ' εἰς ταύτας τὰς ἀγκάλας μου
βρέφος πολλάκις τὸν υἱόν του ἔφερα,
μειράκιον πολλάκις τὸν ἐδίδαξα.
Ἄλλ' ἐὰν θέλῃς, λάλησον, Ἀλέξιε,
κ' εἰς τοῦ πατρός σου σὲ εἰσάγω.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Τοῦ πατρός; . . .

Τοῦ ποίου; . . . (Τῷ λαμβάνει αἰφνιδίως τὴν χεῖρα)

Φίλε· εὐεργέτ' ἀνέλπιστε,
μάταιον εἶναι, οὐδὲ θέλω νὰ κρυφθῶ
ἀπὸ σοῦ πλέον. Φέρε με, ὦ! φέρε με
πρὸς τὸν πατέρα, νὰ ἰδῶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
τοὺς ἐσβεσμένους, ν' ἀσπασθῶ τοὺς μώλωπας
τῶν σεβαστῶν χειρῶν του, καὶ νὰ μ' εὐχηθῇ,
κ' ἔστ' αἰωνία ἡ εὐγνωμοσύνη μου.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ, ὦ βασιλόπαι, περισκέψεως
καὶ προσοχῆς ἀνάγκη. Μετὰ τοῦ πατρός
κατάκλειστος, τὸ πρῶτον, ἔπειτ' ἀπελθὼν
μειράκιον εἰσέτι, εἶσαι ἄγνωστος
ὅτ' ἐπιστρέφῃς μετ' ἐτῶν παρέλευσιν,
εὐπρεπῆς νέος, ἐν στολῇ τῶν ἵπποτῶν.
Ἡ προδοσία ὅμως εἶν' ὀξύδερκής·
ὁ ὀλεθρὸς σου, φωραθέντος, βέβαιος.
Μὴ ἐμπιστεύου εἰς οὐδένα πλὴν ἐμοῦ.
Θὰ σοὶ ἀνοίξω τοὺς μοχλοὺς τῆς φυλακῆς·

καὶ ὅταν πάλιν θὰ ἐξέλθῃς, δι' ἐμοῦ
τῆς πόλεως ἡ πύλη θὰ σοὶ ἀνοιγῇ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Πῶς θ' ἀνταμείψω τὴν ἀγάπην σου ποτέ;
Δέξαι φιλίας αἰωνίας ἀσπασμόν. (Τὸν ἀναγκάζεται.)

ΔΟΥΚΑΣ

Οὐχὶ Ἰούδα σ' ἀποδίδω φίλημα.

(὘ν τῷ ἐξέρχονταί, πίπτει ἡ μάσκα.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Φυλακή τοῦ Ἀνεμᾶ ὑπόγειος.)

Ὁ τυφλὸς Αὐτοκράτωρ **ΙΣΛΑΚ ΑΓΓΕΛΟΣ**, μόνος.

ΙΣΛΑΚ ΑΓΓΕΛΟΣ

Κενόδοξοι φροντίδες, φίλαρχοι σπουδαί,
δολοπλοκίαι ζοφεραί, κ' ἐγκλήματα,
ἔσα τοῦ θρόνου τὴν ὁδὸν λειαίνουσιν,
ἰδοῦ ποῦ περατοῦνται! Νῦξ, βαθεῖα νῦξ,
νῦξ αἰωνία, εἰς ἣν φρίκη κατοικεῖ,
καὶ ἦν τεράτων ἡ συνείδησις πληροῖ!
Εἶν' ἐστοιχειωμένη αὐτ' ἡ κόλασις!
Τί θέλετε τοῦ ἄδου μορμολύκεια;
Τί προσηλοῦτε αἱματώδεις ἐπ' ἐμὲ
τὰς ἐσβεσμένας κόρας; Τὰς ἐστέρησα
τοῦ οὐρανίου δώρου, τοῦ χρυσοῦ φωτός,
ἐπιδιώκων τὸ ἐπιφθονώτατον,
τὸ παρ' ἀνθρώποις ὕψιστον τῶν ἀγαθῶν,
τὸν θρόνον. Μὴ ὀργίλως μὲ προσβλέπετε·
ἐπικροτεῖτε μᾶλλον. Σεῖς μ' ἐφέρατε
ἐπὶ τὸν θρόνον· ποῦ δ' ὁ θρόνος μ' ἔφερε
τὸ βλέπετε. Τοῦ τάφου μὲ περιστοιχεῖ
ἡ νῦξ, ἀλλ' ὅχι καὶ ἡ ἡσυχία του.
Ἐσβέσθ' ἡ ἔξω, ὅχ' ἡ ἔνδον ἔρασις.
Τῶν εὐδαιμόνων ἡμερῶν ἡ πάλμπωτος
εἰκὼν διπλασιάζει τὰς βασάνους μου,

καὶ ἐν αὐτῇ σὲ φίλον τέκνον, σὲ, υἱέ,
σὲ, ὦ Ἀλέξιέ μου, βλέπω πάντοτε,
μάτην ἀνοίγων τὴν ἀγκάλην μου κενὴν,
νὰ πνίξω μάτην θέλων τὴν συνείδησιν,
καὶ μόνος, μόνος, μόνος πάντοτε! — Οὐχί!
Ὁ στρόφιγξ τρύζει. Βῆμ' ἀκούω πτερωτόν.
Ἐκείνη εἶναι!

ΕΥΔΟΚΙΑ, ΙΣΑΑΚ

ΙΣΑΑΚ

Εἶσαι, φίλη κόρη, σύ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγώ, ὦ Αὐτοκράτωρ.

ΙΣΑΑΚ

Σὺ, ἡ φέρουσα
τροφὴν παρηγορίας εἰς τὸ βάραθρον
τοῦ σκοτεινοῦ μου βίου! Ἡ φωνή σου φῶς
ἐντός μου διαχέει, καὶ προσβάλλει μου
τὸ οὖς ὡς μέλος γνώριμον, οὗ ἀπορῶ
ν' ἀναπολήσω τὸν ῥυθμόν. Ἀόρατος
εἰς τὰς πληγὰς μου ἐπιχέεις βάλσαμον
καθὼς ἡ οὐρανία πρόνοια. Ποτὲ
δὲν θεν' ἀκούσω τὸ γλυκύ σου ὄνομα;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸ ὄνομά μου, Αὐτοκράτωρ, ἄστημον.
Τὰς σεβαστάς σου συμφορὰς οἰκτείρουσα,
κ' ἐπιτυχοῦσα τῆς προσόδου ἄδειαν,
προσέρχομαί σοι, ἡ πρὸς πᾶν ἀνίκανος,
νὰ σοὶ προσφέρω μόνα στεῖρα δάκρυα.

ΙΣΑΑΚ

Ἡὺ λογημένην δρόσον! Ἀναθάλλουσα
[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ὕπ' αὐτὴν πάλλει ἡ νεκρὰ καρδία μου,
 κ' ἱκμὰς ἐντός της νεαρὰ κυκλοφορεῖ.
 Ὅταν ὁ λόγος ἀπὸ τῶν χειλέων σου
 εἰς τὴν ψυχὴν μου καταβαίνει συμπαθῆς,
 ὅλ' αἱ χορδαί της ἀντηχοῦν, φαντάζομαι
 πῶς εἶν' ἐκεῖνος ὃν θρηνῶ, ὃν ξένη γῆ
 καλύπτει ἴσως, πλάνητα, φυγοπάτριν.
 Παραμυθοῦσα ὅταν εἶσαι παρ' ἐμοῖ,
 σ' ἀκούω μετὰ πόθου, καὶ μοὶ φαίνεται
 πῶς ἡ φωνή σου λέγει· «Ὁ υἱός σου ζῇ.»

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ναί, ἡ φωνή μου λέγει· «Ὁ υἱός σου ζῇ.»

ΙΣΑΑΚ

Τί λέγεις; τί, φιλτάτη κόρη; Εἶναι εἰδησις;
 Πόθεν ἠξεύρεις; Ἄφες εἰς τὸν τάφον μου
 νὰ μ' ἀναστήσῃ ἡ παρήγορος ἡχώ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Λαθραίως ἦλθα νὰ σοὶ φέρω τὰς κοινὰς
 τοῖς πᾶσιν ἀγγελίας, ἀλλ' ἀγνώστους σοι.
 Ζῇ ὁ υἱός σου. Ὑπὸ Φράγκων ἵπποτῶν,
 ὑπὸ στρατοῦ καὶ στόλου προπεμπόμενος,
 πρὸ ἡμερῶν τεσσάρων περικάθηται
 ἐπαπειλῶν τὴν πόλιν. Πρέσβεις σήμερον,
 ἐκ τοῦ στρατοῦ ἐλθόντες, ὁ Ἀλέξιος
 νὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχὴν ἀπήτησαν,
 νὰ σοὶ τὴν ἀποδώσῃ, σοὶ ἀνήκουσαν.
 Ἐάν δ' ἀρνῆται πόλεμον ἐπάγουσι.

ΙΣΑΑΚ

Ζῆς, φίλτατε υἱέ μου! Ζῆς, ἐπιδημεῖς,
 καὶ τοῦ πατρός σου δὲν ἐπιλανθάνεσαι!

Ἄλλὰ πολέμους δι' ἐμέ! Αἰμόδαπτον
 τὴν ἀλουργίδα νὰ φορέσω! Δι' ἐμέ
 ἡ πόλις μελανείμων! Ὅχι! Ἀπαγε!
 Ναί, νὰ τὸν σφίγξω εἰς τὸ στῆθός μου ποθῶ,
 ἀλλὰ μὴ χύσῃ αἷμα, μὴ, ἐμφύλιον!
 Πῶς ν' ἀφοπλίσω ἔτοιμον εἰς ἔγκλημα
 τὴν φίλην χεῖρα, ἀσεβῶς φιλόστοργον;
 Σὺ, κόρη, ἥτις, εὖσπλαγχνος πρὸς γέροντα,
 εἰς τὴν εἰρκτὴν τοῦ παρεισδύεις, δύνασαι
 τὸν λόγον μου νὰ φέρῃς καὶ πρὸς τὸν υἱόν;
 τὴν ἐντολὴν ν' ἀπέχῃ; τὴν βεβαίωσιν
 πῶς μετὰ φρίκης θρόνον θ' ἀποποιηθῶ
 ὃν ἤθελε μολύνει αἷμ' ἀδελφικόν;
 καὶ τῆς ζωῆς μου ἡ ἡμίσεοςτος λαμπὰς
 ὅτι δαυλὸς δὲν εἶναι ἐκδικήσεων;
 Τὴν θέλησίν μου ταύτην ἀναδέχεσαι
 νὰ τῷ διαβιβάσῃς;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄνερ σεβαστέ,
 ὁ ἀποδίδων τὸ καλὸν ἀντὶ κακοῦ,
 τὰς λέξεις σου ἀκούει ἐκ τῶν οὐρανῶν
 ὁ ἐλεήσας τοὺς σταυρώσαντας αὐτόν.
 Ἄν ἐδυνάμην νὰ σ' εἰπῶ πῶς ἀντηχοῦν
 ἐντὸς τοῦ στήθους τούτου, διαλάττουσαι
 ὁμοῦ τὸν εἶκτον, τὴν στοργὴν, τὸν σεβασμόν. . . .
 Γυνὴ καὶ τόλμης κ' ἐμπειρίας ἐνδεής,
 πρὸς τὸν στρατὸν τῶν πολεμίων ἀγνοῶ
 πῶς θέλω διαπέμψῃ τὸ σὸν μήνυμα,
 ἀλλ' ὅμως θέλω. Ἀπὸ τῶν χειλέων σου
 ῥιφθεὶς ὁ λόγος εἰς καρδίαν υἱϊκὴν,

πολλῶν μητέρων θὰ ξηράνη δάκρυα,
πολλὰ θενὰ προλάβη ἀνομήματα.
Θὰ τὸν μεταβιάσω. Τὸ ὑπόσχομαι.

ΙΣΑΑΚ

Ἐλθέ, ὦ φίλη κόρ' εἰς τὴν καρδίαν μου.
Ἄς σ' ἀνταμείψῃ ἀντ' ἐμοῦ ὁ Κύριος!

(Τὴν ἐναγκαλίζεται. Ἡ Εὐδοκία φιλεῖ τὴν χεῖρά του. Κατὰ ταύτην τὴν στιγμήν εἰσέρχεται καὶ ἵσταται παρὰ τὴν θύραν ὁ ΑΛΕΞΙΟΣ ὑπὸ ἔνδυμα μοναχοῦ.)

ΑΛΕΞΙΟΣ (καθ' ἑαυτὸν)

Ἐκεῖνος εἶναι! ὦ χαρά! ὦ συμφορά!
Καὶ ποίαν νέαν περιβάλλων εὐλογεῖ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Εἰς μοναχός!

ΙΣΑΑΚ

Τί θέλει;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἐπιτρέπεται
εἰς ἄγνωστον νὰ κάμψῃ γόνυ εὐσεβές,
καὶ τὴν βασιλικήν σου χεῖρα ν' ἀσπασθῇ;

ΙΣΑΑΚ

Ποία φωνή! ὦ ξένε! Ποία τοῦ νοῦς
ἀπάτη! Τί σκιρτῶσι τῆς καρδίας μου
αἱ χορδαὶ πᾶσαι; Τοῦ υἱοῦ μου μουσικὴ
φωνὴ δὲν εἶναι; Τί μοὶ θέλεις, μοναχέ;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Τοῦ Ἀλεξίου σῶζεις τὴν ἀνάμνησιν;

ΙΣΑΑΚ

Τί; τί περὶ ἐκείνου; ὦ! Εἰπέ, εἰπέ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἀλλὰ δὲν εἶσαι μόνος, Βασιλεῦ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγὼ

ἀποχωρῶ. Ἀνέτως ἐμιλήσατε.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ φεύγῃς, κόρη. Ξένε, περὶ τοῦ υἱοῦ
 ἂν νὰ εἰπῇς τι ἔχῃς, λέγε ἀδεῶς
 ἐμπρὸς αὐτῆς. Τὸ μάννα εἰς τὴν ἔρημον
 δὲν παρηγόρει τὸν λαὸν τῆς ἐκλογῆς,
 ὅσον αὐτῆς ὁ λόγος τὴν καρδίαν μου.
 Ὅταν τὰ τέκνα, ὅταν ἡ Μαρία μου,
 κ' ἐκείνη μᾶλλον τέκνον παρὰ σύζυγος,
 κωλύονται νὰ ἔλθουν πρὸς ἐμέ, αὐτὴ
 τῶν δυναστῶν μου ἀψηφοῦσα τὴν ἰσχύν,
 εἰς τὴν εἰρκτὴν μου παρεισδύει, ὡς ἀκτὶς
 τῆς ἄνω εὐσπλαγχνίας, κλαίει μετ' ἐμοῦ,
 καὶ μ' ὑπεσχέθη, τῆς ἀγάπης ἄγγελος,
 πρὸς τὸν υἱὸν νὰ πέμψῃ, τὸν παμπόθητον,
 τὰς εὐλογίας ἀποθνήσκοντος πατρὸς,
 καὶ τὰς ἐσχάτας καὶ θερμὰς μου ἐντολάς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Λοιπὸν ἂν αὕτη, καθὼς ἔχει τὴν μορφήν
 ἀγγέλου, ἔχῃ καὶ ἀγγέλου τὴν ψυχὴν,
 ἐὰν ἐκ τῆς ἀδόλου διανοίας της
 οὐδὲν νὰ κρύψῃς ἔχῃς, τότε οὐδ' ἐγώ.
 Ἀνοιξὸν τότε, πάτερ, τὴν ἀγκάλην σου
 εἰς τὸν υἱόν σου.

ΙΣΑΑΚ

Ποῖον; Ποῖον; Τὸν υἱόν;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Εἰς τὸν Ἀλέξιόν σου.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὁ Ἀλέξιος!

ΑΛΕΞΙΟΣ (ρίπτόμενος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ)

Ναί, πάτερ, πάτερ, ὁ υἱός σου εἶμ' ἐγώ.

ΙΣΑΑΚ

Εὐλογητὸν τὸ κράτος τοῦ Κυρίου μου!
 Σὺ εἶσαι, ναί, σὺ εἶσαι! Φίλτατε υἱέ!
 Ἡ μουσικὴ ἐκείνη εἶν' ἡ γνώριμος·
 οἱ ὀφθαλμοὶ σέ βλέπουν τῆς καρδίας μου.
 Ἐλθέ, ὦ τέκνον, εἰς τὸ στήθος τοῦ πατρός·
 ἐλθέ καὶ δός τῳ πάλιν θέρμην καὶ ζωήν.
 Ἀλλὰ, τί τοῦτο; Ῥάσον φέρεις μοναχοῦ!
 Ἀπαρνητῆς τοῦ βίου, εἰς ἀσκητικὸν
 καθιερώθης ἀπὸ τοῦδε θάνατον;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Οὐχί, ὦ πάτερ. Εἶναι σῶζον πρόσχημα,
 ἐπικαλύψαν τὴν πρὸς σέ μου πρόσοδον.
 Ναί, κ' ἐγὼ εἶμαι στρατιώτης τοῦ Χριστοῦ,
 ἀλλ' ὅχι ῥασοφόρος. Εἰς τῶν ἵπποτῶν
 τῆς δύσεως τὰς τάξεις φέρω τὸν σταυρόν.

ΙΣΑΑΚ

Καὶ τί ζητεῖς ἐν μέσῳ τῶν στρατῶν αὐτῶν;
 Πῶς τῆς Σιὼν ἐνταῦθα ἐξετράπησαν;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ζητῶ τὰς χεῖρας τὰς σεπτὰς σου τῶν δεσμῶν
 νὰ λύσω, εἰς τὸν θρόνον ἐκ τῆς φυλακῆς
 νὰ σέ ἀναβιβάσω, πᾶσαν τρίχα σου
 ἐξυβρισθεῖσαν, εἰς αἱμάτων ποταμοὺς
 νὰ πλύνω· τοῦτο θέλω. Τοῦτο μετ' ἐμοῦ
 τὸ ἄνθος ἐκστρατεῦον τῶν Χριστιανῶν

νά ἐπιβάλη ἔρχεται, συνασπισθὲν,
διὰ πυρὸς καὶ λόγχης. Ὅπλων κίνησις,
κατ' ἀδικίας σώζουσα τὸ δίκαιον,
σταυροφορία εἶν' ἐπίσης ἱερά.

ΙΣΑΑΚ

Υἱέ, ὁποῖον λόγον εἶπες βέβηλον!
Οἱ ὀπλισθέντες, ἐκ χειρῶν βαρβαρικῶν
τὸν ζωοδότην τάφον ν' ἀπαλλάξωσι,
κ' ἐνστερνισθέντες τὸν σταυρὸν, τῆς κλήσεως
εἰσὶν ἐκεῖνοι ἄξιοι τῆς ἱερᾶς.
Ἄλλ' ἐμφυλίων ὑπηρέται στάσεων,
ἀδελφοκτόνα ὅπλα νά ἐγείρωσι,
καὶ ν' ἀμελῶσιν, ὅρκων καταπατηταί,
ὑπὲρ τῶν ἐπιγείων τὰ οὐράνια,
ὀρθὸν δὲν εἶναι, οὐδὲ εἶναι ὅσιον.
Μὴ περιμένῃς ὅτ' εἰς θρόνον θ' ἀναβῶ,
εἰς αἵματα βατεύων καὶ εἰς δάκρυα·
μὴ, ὅτι θενὰ γίνω ἀδελφοῦ φονεὺς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ τῆς ἀγίας ἀρετῆς σου!

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἀδελφόν!

Τὸν ὀνομάζεις ἀδελφόν, ἔταν αὐτὸς
τοῦ σκότους δαίμων, σοὶ ἀπέκοψε τὸ φῶς,
σ' ἐκρήμνισε τοῦ θρόνου, κ' εἰς τὰ βάραθρα
σ' ἐκλείσε ταῦτα, ζῶντα εἰς τὴν κόλασιν!

ΙΣΑΑΚ

Υἱέ, τὸν λόγον ἐνθυμοῦ. «Μὴ κρίνωμεν
μὴ καὶ ἡμεῖς κριθῶμεν.» Ἄλλος ὁ κριτής.
Ἐκαστος ἔχει τὴν εὐθύνην ἑαυτοῦ.

Εἰς τοὺς κλεισθέντας ὀφθαλμούς μου ἐπὶ γῆς
τὸ φῶς ἐκλάμπει τώρα τὸ αἶδιον,
καὶ βλέπω τὰ ἐνταῦθα στίλβοντα, σκιάς,
καὶ τὸ καθῆκον μοὶ προσλάμπ' εἰς νέον φῶς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἄλλ' εἶναι σὸς ὁ θρόνος, εἶναι κτῆμά σου·
δὲν θέλεις τὸν ἀφήσει λείαν ἄρπαγος.

ΙΣΑΑΚ

Ἐμὸν δὲν εἶναι, εἶναι κτῆμα τοῦ λαοῦ.
Ὑπὲρ ἐκείνου ἵδρυται. Τί δύναμαι,
εἰς χεῖρας ἔχων τὸ κοινὸν πηδάλιον,
ἄχθος τυφλὸν ἀρούρης, πνέων σκελετός;
ἢ πῶς τὸν νόμον θ' ἀπαιτήσω σεβαστὸν,
ἂν ἀναβῶ, πατήσας εἰς ἀνόμημα;
Σέβου τὸν θεῖον. Σήμερον ὑπήκοος,
πειθάρχει, ὅπως, αὔριον διαδεχθεὶς,
εὐπειθὲς ἔχης τὸ ὑπήκοον πρὸς σε.
Τὴν κάθειρξίν μου ἡ φυγὴ σου ἔφερεν.
Ἐκ τῆς ἐπιστροφῆς σου ἴσως μαλαχθεὶς,
μοὶ ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν μου.
Ἄλλ' οὐδ' αὐτὴν ζηλεύω. Σ' εἶδα, μοὶ ἀρκεῖ.
Μὲ περιμένει ἀνοικτὸς ὁ τάφος μου,
καὶ εἶμ' ἐνταῦθα εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἰερὲ ἄνερ, μεγαθύμως συγχωρῶν,
τῆς ἀμαρτίας λύεις τὸν Ἀλέξιον.
Εὐγνωμοσύνης, σεβασμοῦ θαυμάζοντος
ἐμπρὸς σου κλίνει γόνυ ἡ θυγάτηρ του. (Προσπίπτει.)

ΙΣΑΑΚ

Ἢ ποῖα λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Εἶμαι ἡ θυγάτηρ του,
ἡ Εὐδοκία.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Σύ; ὦ! μοι τὸ ἔλεγε
πρὸς σέ σκιρτῶσα ἡ καρδία.

ΙΣΑΑΚ

Εἶσαι σὺ
τοῦ βασιλέως ἡ θυγάτηρ!

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μὴ φοβοῦ
ὅτ' εἶμαι μάρτυς κινδυνώδους μυστικοῦ,
οὐδὲ τὰς περιπτύξεις προσφιλοῦς υἱοῦ
πῶς θὰ προδώσῃ γλῶσσά μου ἀνόσιος.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ μ' ἀδικήσῃς, θύγατερ. Ἡ γλῶσσά σου
ἐξ ἧς παρηγορίας μέλι ἔρρεεν,
ἥτις τὸν πόνον μοι ἐνάρκου τῆς ψυχῆς,
δέν εἶναι γλῶσσα καταδότου. Τὴν φωνὴν
δέν ἔχει τῶν ἀγγέλων διαβόλου φρήν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Οὐδ' ἔχει τὴν μορφήν των. Εἰς τὸ κάλλος σου
τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς σου ἀκτινοβολεῖ.
ὦ Εὐδοκία, σ' εἶδα, καὶ ἀνέλαμψεν
ἐντός μου μνήμη τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν,
ὅτε, παιδία, τοὺς λειμῶνας τῆς ζωῆς
τὴν χεῖρα εἰς τὴν χεῖρα διετρέχομεν.
Ποσάκις ὅταν ἐβλεπον, φυγόπατρις,
τῶν Ἀλαμάνων τοὺς ἀξένους οὐρανοὺς,
ἐνώπιόν μου, ὀπτασία φωτεινὴ,

αἰ ὄχθαι τοῦ Βοσπόρου δὲν ἀνέτελλον,
 κ' ἐν μέσῳ ῥόδων ἢ μικρὰ συμπαίκτηρια,
 νεάνις ἦδη, ὥς τὰ ῥόδα θάλλουσα,
 δὲν μ' ἐμειδίας, κ' εἰς τὰ κελαδήματα
 τῶν ἀηδόνων τὴν γλυκεῖάν σου φωνὴν
 δὲν ἤκουον, ὀπίσω νὰ μ' ἀνακαλῇ!
 Σ' ἐπαναβλέπω· τ' ὄναρ τὸ οὐράνιον,
 ἐμπρὸς τῆς ἀληθείας σθέννυται ὠχρόν.
 Ἄλλ' ἐὰν βλέπῃς ἐν ἐμοὶ πολέμιον,
 γόνον ὑπόπτου τῷ πατρὶ σου γενεᾶς
 καὶ μισουμένης, μ' ἔχεις εἰς τὰς χεῖράς σου·
 διάθες τὴν ζωὴν μου· ἀνεμόπληκτος,
 εἰς τρικυμίας μέχρι τοῦδ' ἐφέρετο.
 Ἄν σὺ τὴν λάβῃς, ρίπτουσ' ἀμνησίκακον,
 ἴλεων βλέμμα ἐπ' ἐμοῦ ἐκπνέοντος,
 εἰς τὴν ψυχὴν μου θὰ νομίζω ἄγγελος
 ὅτι ἀνοίγει τὸν παράδεισον.

ΙΣΑΑΚ

Υἱέ,

θυχὶ ψυχάρπαξ εἶναι αὕτη ἄγγελος,
 ἀλλ' ἄγγελος ἀγάπης.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ Ἀλέξιε,

εἰς τὴν αὐγὴν τοῦ βίου, εἰς τὴν παιδικὴν
 συμβίωσιν ἐκείνην, εἶδες ἔχιδναν
 ἢ αἰμοβόρον λέαιναν πλησίον σου
 αὐξανομένην; Ἀδελφοὶ ἐτράφημεν.
 Τί πρὸς ἐμὲ τῶν θρόνων τὰ συμφέροντα
 κ' αἱ διαιρέσεις; Ἄλλων ταῦτα μέριμνα.
 Σύμβουλον ἔχω τὴν καρδίαν μου ἐγώ.

Αὐτὴ πλησίον μὲ καλεῖ τῆς ἀρετῆς
 ἣτις ἐδῶ στενάζει, τοῦ βασιλικοῦ
 δεσμώτου, πρὸς ὃν σέβας τρέφω θυγατρός·
 αὐτὴ μοὶ λέγει πρὸς τὸν πρῶτον σύντροφον
 τῶν παιδικῶν μου ἡμερῶν ἀδελφικῶς
 τὴν χεῖρα νὰ ἐκτείνω.

ΑΛΕΞΙΟΣ

(Ασπιδόωναν καὶ θέτων τὴν χεῖρά της εἰς τὸ στῆθος του)

Θές, ὦ θές αὐτὴν
 τὴν χεῖρα εἰς τὸ στῆθος τὸ βαρυαλγές,
 καὶ θέλει καταστεῖλει πάντα πόνον του,
 καὶ θέλει σθέσει τοῦτο τὸ ἡφαίστειον
 τῶν φιλοδόξων πόθων, ἐνσταλάζουσα
 τὴν ἡρεμίαν τῆς μακαριότητος.
 Πλησίον τοῦ πατρός μου καὶ πλησίον σου
 ἂν νὰ διέλθω τὴν ζωὴν μοὶ δίδοται,
 τοὺς καθημένους ἐπὶ θρόνων δὲν φθονῶ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὴν πρὶν καὶ πάλιν ἀνευρίσκεις ἀδελφήν.

ΙΣΑΑΚ

Ἀλέξιέ μου, ὁ Θεὸς εὐλογητὸς
 ὁ ἐπιτρέψας ἔτι ἀκηλίδωτον
 νὰ σ' ἀναστείλω, πρὶν ἢ χεῖρ σου μιανθῇ
 εἰς αἷμα ὁμοφύλων. Ἐτοιμόρροπος,
 ἐπὶ ἀνομημάτων ταλαντεύεται
 ὁ θρόνος τῶν πατέρων. Μὴ, ὦ τέκνον, σὺ
 τῷ ἐπιφέρῃς κτύπον ἔσχατον· ὦ! μὴ
 τὸν ἀνατρέψῃς διὰ λόγχης ξενικῆς·
 μὴ μαιφόνον, μητροκτόνον μάχαιραν
 ἐμπήξῃς εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς πατρίδος σου.

Μικρά πνοή τῇ μένει. Τὸν σπινθῆρ' αὐτὸν
 ἂν συντηρῶμεν εὐλαβῶς, ἴσως ἢ πρὶν
 γενναία φλόξ καὶ πάλιν ἀναφθῇ ποτέ.
 Ἐξ ἐναντίας, ἂν σβεσθῇ, τετέλεσται!
 Ὁ θρόνος καὶ τὸ γένος τὸ ἡμέτερον
 θὰ καταρρεύσουν, ἔρμαιο κατακτητῶν,
 τῶν λαῶν χλεύη, τέφρα ποδοπάτητος.
 Ὑπαγε, τέκνον, σπεῦσον πρὸς τοὺς φέροντας
 τὸ πῦρ ἐνταῦθα τούτους καὶ τὸν σίδηρον.
 Τὰς μαιοφόνους λόγχας τῶν ἀπότρεψον.
 Εἰς τὴν αἰχμὴν τῶν ξένων ἐλευθερωτῶν
 εἶν' ἐπιγεγραμμένη ἡ δουλεία μας.
 Ὑπαγε, δεῖξον εἰς αὐτοὺς ποῦ ἱερὸν
 τοὺς προσκαλεῖ καθῆκον. Ἄν ὀρέγησαι
 εὐλαβοῦς δάφνης, μετ' αὐτῶν συνασπισθεῖς,
 ἄπελθε ὅπου πόλεμος θεοσεβῆς,
 καὶ ἐκ χειρῶν ἀπίστων σῶσον τῶν πιστῶν
 τὴν παρακαταθήκην τὴν θεόσδοτον·
 ἢ ἂν ἐμμένῃ ὁ ἀλλόφυλος στρατὸς
 καταπατῶν τὴν χώραν τὴν προγονικὴν,
 υἱὲ τῶν Βασιλέων, σύρῃ κατ' αὐτῶν
 τὸ ξίφος, τὴν πατρίδα ἀμυνόμενος.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Καὶ, πάτερ, θέλεις εἰς αὐτὸν τὸν τάρταρον
 τυφλὸν, δεσμώτην, εἰς τὸ σκότος τὸ τυφλὸν
 νὰ σὲ ἀφήσω, ἄλλου στοχαζόμενος
 ἱεροῦ χρέους, παρορῶν τὸ πρῶτιστον,
 τὸ πάντων τῶν χρεῶν μου ἱερώτατον;
 Μὴ λέγε τοῦτο. Ὅταν ἔχω δύναμιν,
 πῶς θεν' ἀφήσω ν' ἀποθάνῃς ἐν εἰρκταῖς;

ΙΣΑΑΚ

Ἐπὶ δυνάμει μὴ καυχᾶσαι. Δύναμιν
 Εἷς μόνος ἔχει, ὁ ἐν ὕψει κραταῖός.
 Ἐκεῖνος ἅμα νεύσῃ, σείεται τὸ πᾶν,
 στρατοὺς σκορπίζει ὡς τὴν κόνιν τῶν ἀγρῶν,
 ὡς χοῦς ἐμπρός του τείχη καταρρέουσι,
 δεσμὰ ὡς τρίχες θραύονται, καὶ στέμματα
 ἡ χεὶρ του δίδει καὶ ἡ χεὶρ του ἀφαιρεῖ.
 Σὺ πρᾶξον ὡς ὀφείλεις, ἄξια σαυτοῦ,
 τοὺς κινδυνώδεις ἀρωγοὺς ἀπόπεμψον,
 κ' ἐμὲ παράδος εἰς τὴν θεῖαν ἀρωγήν.

ΛΑΕΖΙΟΣ

Ὁ λόγος σου, ὦ πάτερ, εἰς ἀμήχανον
 μὲ περιάγει θέσιν! Τῶν Χριστιανῶν
 τοὺς πρώτους τὴν ἀνδρίαν, πλοῦτον καὶ ἰσχύν,
 τοῦ εὐσεβοῦς των στόλου τίς ἀπέτρεψε;
 Πολλὰ ἐκλιπαρήσας καὶ ὑποσχεθεὶς,
 ἐνταῦθα μόλις τίς τοὺς ἔφερεν; Ἐγώ.
 Καὶ ἤδη πρέπει, ἀναιτίως δύσπιστος,
 τὸ ξίφος ν' ἀντιτάξω πρὸς τὰ ξίφη των,
 ἃ, χαρισθέντες, ἔσυρον ὑπὲρ ἐμοῦ;
 Ναὶ, εἶσαι, πάτερ, εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ·
 ἀλλὰ πολλάκις δι' ἀνθρώπων ἀσθενῶν
 δὲν τελειοῦται τοῦ Θεοῦ ἡ δύναμις;
 Δὲν θέλει ἄρα νὰ σὲ σώσῃ δι' ἐμοῦ;
 καὶ δὲν ὀφείλω νὰ ἐμμείνω πειθαρχῶν;
 ὦ! Ποῖον εἶναι τὸ καθήκόν μου; Εἰπέ,
 ὁδήγησόν με, Εὐδοκία. Ὡς χρησμὸν
 θὰ σὲ ἀκούσω. Τὴν καρδίαν εὐπειθῆ
 ὁ λόγος θὰ δεσμεύσῃ τῶν χειλέων σου.

Ὡς οὐρανόθεν καταβαίνων ἄγγελος
εἰς τὸ διστάζον συνειδός μου ῥίψον φῶς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μὴ ἀπευθύνου πρὸς ἐμέ τὴν ἄπειρον,
τὴν ὁδηγίας δεομένην καὶ αὐτήν.
Περὶ πατρίδος προκειμένου καὶ πατρὸς,
τὸν νοῦν ἐρώτα μετὰ τῆς καρδίας σου,
καὶ ἔσονται σοι ὁδηγοὶ ἀλάνθαστοι.
Ἐγὼ δ' ἐν ὅσῳ αἱ δεήσεις μένουσιν
ἀνίσχυροι ν' ἀνοίξουν τὴν εἰρκτὴν αὐτήν,
οὐδὲ ἡμέραν θενὰ λείπω ἀπ' αὐτῆς,
παρηγορίαν φέρουσα τὴν ἐπ' ἐμοί.

ΙΣΑΑΚ (τὴν ἐνγκαλιζέται)

Τὴν πρὸς ἐμέ σου εὐσπλαγχνίαν, θύγατερ,
θενὰ σοὶ ἀποδώσῃ ὁ πανεύσπλαγχνος.

ΑΛΕΞΙΟΣ

ὦ! σὺ, σὺ φέρεις εἰς τὴν γῆν τὸν οὐρανόν!

(Ἄκούεται κτύπος κώδωνος.)

ΙΣΑΑΚ

Ἦχεῖ ὁ κώδων· ἡ φρουρά θὰ καταβῇ.
Ἀναχωρεῖτε. (Πρὸς τὸν Ἀλέξιον) Ποῖος σὲ εἰσήγαγε;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Πατρῷος φίλος, ἰσχυρὸς καὶ σήμερον,
μὲ ἔφερε κρυφίως, σώζων εὐσεβῇ
τὴν μνήμην σου· ὁ Δούκας.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὁ αὐτὸς κ' ἐμέ
εἰσάγει λάθρα, ὑπὲρ σου κηδόμενος.

ΙΣΑΑΚ

Τὸ ἔλεος τὸ θεῖον, καθὼς βλέπετε,

καὶ ὁ ἀνθρώπων οἶκτος δὲν ἐπέλιπε.
Τῆς πίστεως τοῦ Δούκα οὐδ' ἡ συμφορὰ
κατίσχυσεν. Ἀνδρεία πίστις! Δάκρυα
μοὶ ἀποσπᾶ ἡ ἀρετὴ του. Σπεύσατε!
Καιρός.

ΑΛΕΞΙΟΣ (ἐναγκαλιζόμενος αὐτὸν)

ὦ πάτερ, δός μοι ἱερὰν εὐχὴν
εἰς τὴν ὁδὸν νὰ μείνω τοῦ καθήκοντος.

ΙΣΑΑΚ

Σὲ παραδίδω εἰς τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ.

ΕΥΔΟΚΙΑ (ἀσπαζομένη τὴν χεῖρά του)

Χαῖρε, ὦ θεῖε!

ΙΣΑΑΚ

Φίλη κόρη, σ' εὐλογῶ.
Τῶν υἱῶν σου καθηκόντων εὐγενῶς
τὰ πρὸς τὴν δυστυχίαν ἐπροτίμησας.

ΕΥΔΟΚΙΑ (τῇ Ἀλεξίῳ)

Ἄγωμεν ἤδη.

ΑΛΕΞΙΟΣ (ἀπαρχόμενος μετ' αὐτῆς)

Ἡ εἰκὼν σου, σταθερὰ
πρὸ ὀφθαλμῶν μου, θὰ μ' ἐμπνέ' εἰς τὸ καλόν.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Αὐτοκρατορικὸς προθάλαμος ὡς ἐν τῷ πρώτῳ μέρει.)

ΔΟΥΚΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ΔΟΥΚΑΣ

Λοιπὸν, οἱ πρέσβεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πάντες ἀνεχώρησαν,
ἐκτὸς ἐνός.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐκεῖνον, πάλιν ἄπελθε
καὶ πρόσμεινέ τον εἰς τὴν πύλην τὴν Χρυσῇν.
Ὡς ἔλθῃ, θέλεις τὸν ἐκπέμψῃ ἀσφαλῶς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ πῶς ἐκεῖνος ἔμεινεν ;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἶν' ἔργον μου.
Σὺ δέ, εἰπέ μοι, ἐβολιδοσκόπησας
τοὺς στρατιῶτας; Εἶναι οἱ Βαράγγιοι
εὐμάλακτοι; Ὅποιων διαθέσεων
τοὺς βλέπεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Εἶναι πρώτη των διάθεις,
ἂν ὄχι μόνη, νὰ μισθῶνται ἀκριβῶς·
ἢ δὲ δευτέρα, νὰ συνάγουν λάφυρα,
ἀλλ' ἀκινδύνως.

ΔΟΥΚΑΣ

Τοὺς ἐγνώρισας καλῶς.
Λοιπὸν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Λοιπὸν τὴν κλεῖδα τῆς καρδίας των
ἔχουσι δύο, ὁ ὑποκλινέστατος
θησαυροφύλαξ, καὶ ὁ Βεστιάριος.
Εἰς τὰς χρυσᾶς μας ὀρμιάς ἐξήρτηνται,
καὶ στρέφονται πρὸς ὅ,τι λάμπει δέλεαρ.

ΔΟΥΚΑΣ

Τοῖς εἶχομεν ἐμπνεύσει, σὺ καθὼς κ' ἐγώ,
κατὰ Ἰσακίου μῖσος ἄσπονδον

καὶ τῆς Ἀγγελωνύμου γενεᾶς αὐτοῦ.
Σὸν ἔργον ἤδη νὰ τὸ σβέσης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Εὐκολον

δὲν λέγεις ἔργον, ὄχι ἄλλους, ἀλλ' ἡμᾶς
νὰ ψεύσωμεν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀνίσως ἦτον εὐκολον
θα τὸ ἐζήτουν; Ἀλλ' οὐδ' ὥς πρὸς εὐκολον
ἔσται τὸ γέρας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πλὴν πρὸς τί οἱ σκολιοὶ
ἐλιγμοὶ οὗτοι; Τί ζητεῖς τὸν Ἀγγελον;
Νὰ δελεάσης τὸν στρατὸν ἂν δύνασαι,
τί δὲ τὸν δελεάζεις μᾶλλον ὑπὲρ σοῦ;

ΔΟΥΚΑΣ

Θησαυροφύλαξ εἶσαι, καὶ δὲν ἔμαθες
πῶς ὁ κερδίζων ὀβολὸν πρὸς ὀβολὸν
ἐκεῖνος θησαυρίζει ἀσφαλέστερον,
κ' ἐπίφοβα τὰ κέρδη τὰ αἰφνίδια;
Τὰ ξένα ὅπλα σήμερον στηρίζουσι
τὸν Ἰσαάκ. Ἐκείνου εἶν' ὁ ἄνεμος.
Ἀντίπρωρος ἂν πλεύσω, ἀνατρέπομαι.
Νὰ οὐριοπλοῶμεν ἅς φροντίσωμεν,
καὶ τῆς λοξοδρομίας ἔρχεται καιρός.
Ἐν δέοντι θα λάβῃς ὁδηγίας μου.

ΛΑΕΣΙΟΣ (ὡς μοναχὸς, παρουσιάζεται εἰς τὴν θύραν.)

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἄρχων!

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΛΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΔΟΥΚΑΣ (μετασπριζόμενος καὶ ἀναγνωρίζων αὐτὸν)

ὦ πάτερ, τὴν εὐχὴν σας!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Μοναχός!

Δὲν τὸν γνωρίζω. Ποῖος εἶναι;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὑπαγε,

καὶ μὴ πολυπραγμόνει. (Ἐξέρχεται ὁ Κωνστάντιος.)

(Πρὸς τὸν Ἀλέξιον)

Ἀπερίσκεπτον

ἐδὼ νὰ ἔλθης, ἡγεμῶν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἡθέλησα

πρὶν ἢ ἀπέλθω νὰ σ' ἰδῶ καὶ δεύτερον,
καὶ νὰ σοὶ ἀποδώσω νέας χάριτας.

ΔΟΥΚΑΣ

Περιττὸν ἦτον, καὶ οὐχὶ ἀκίνδυνον,
ἂν σὲ γνωρίσῃ κατασκόπου ὀφθαλμός.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Εἰς σὲ ὀφείλω ὅτ' εἰς μέθην ἡδονῆς
κ' εἰς πατρικὴν ἀγκάλην ἐνετρύφησα.
Ἄλλ' ὦ σὺ, κρύπτων ὥς εἰς νάρθηκ' ἀρετῆς
πιστῆς φιλίας ἄθικτον κειμήλιον,
εἰς σὲ ν' ἀνοιῖξω θέλω τῆς καρδίας μου
τὰ ταραχθέντα βάθη, θέλω εἰς τὴν σὴν
τὰς φλόγας νὰ κενώσω, ἅς αἰφνίδιος
σπινθήρ ἀνῆψε, νὰ ζητήσω ἀρωγὴν
τῆς σῆς ἰσχύος, συμβουλὴν τῆς πείρας σου.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐπισφαλὲς νὰ μένης, ὅταν οἱ λοιποὶ

συμπρέσβεις σου ἀπῆλθον· ὅμως ἐν βραχεῖ
εἶπὲ, καὶ εἴ τι δύναμαι, διάταττε.

ΛΑΕΞΙΟΣ

Πλησίον τοῦ πατρός μου εἶδον ἄγγελον
παρηγορίας, κατελθόντα πρὸς αὐτὸν
ἀπὸ τοῦ παραδείσου. Εἰς τὸ βλέμμα της,
— διότι γυνὴ ἦτον — ἀνεβλάστησαν
τὰ ὄνειρα ἐντός μου ὅσα ἔθαλλον
εἰς τὴν αὐγὴν τοῦ βίου, κόσμος μαγικὸς
ἀνέζησ' ἐσβεσμένων ἀναμνήσεων,
καὶ φῶς ἐντός μου ἔλαμψε, κ' ἐνόησα
τὴν λέξιν «εὐτυχία», ἦχον πρὶν κενόν.
Θ' ἀπέλθω πάλιν, τύχης παίγνιον, φυγὰς,
εἰς πολεμίους λόχους νὰ καταταχθῶ,
χωρὶς ποτὲ τὸ βλέμμα εἰς τὸ βλέμμα της
ν' ἀπαντηθῇ, νὰ θίξ' ἡ χεὶρ τὴν χεῖρά της,
ἢ τ' ὄνομά μου κἄν ν' ἀκούσῃ τοῦ λοιποῦ,
ἐκτὸς ὅσάκις μετ' ἀρῶν προφέρεται
μεμιστημένον καὶ διαβαλλόμενον.
Ἄλλ' εἰς τὸ στήθος θενὰ φέρω θησαυρὸν
κρυπτὸν, ἐλπίδα μόνην, τὴν εἰκόνα της,
καὶ ὅταν λόγχη μὲ φονεύσῃ εὖσπλαγχνος,
θεν' ἀποθάνω τ' ὄνομά της ἐκφωνῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' ἡγεμῶν, τί ταῦτα ἀποδύρεσαι;
Υἱὸς τοῦ βασιλέως, ὃν μυρίασπιδας
στρατὸς νὰ ἐνθρονίσῃ ἔρχετ' ἐφ' ἡμᾶς,
ὅτ' ἐν θριάμβῳ θὰ ἐμβαίνης αὖριον
ὑπὸ τῶν ξένων προπεμπόμενος λογχῶν,
δὲν θὰ θηρεύῃς τότε μετὰ στεναγμῶν

τὴν γυναικεῖαν εὐνοίαν. Τῶν γυναικῶν
πρὸς σὲ τὸν δαφνηφόρον τότε πάλλουσai
θενὰ πετῶσιν αἱ καρδίαι.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Εἰς ἐμέ

οὐδ' οὗτος εἶναι εἰμαρμένος ὁ καρπὸς
τῆς ἐχθρικῆς μου μοίρας. Τὴν ἐπίκουρον
ξένην ἀσπίδα ἀποκρούει ὁ πατήρ·
δὲν θέλ' εἰς θρόνον ν' ἀναβῇ αἰμόρραντον.
Νὰ τοὺς μακρύνω θέλει τῶν τειχῶν αὐτῶν,
καὶ τοῦ στεφάνου ὃν αὐτοὶ τῷ φέρουσι
τὸν στέφανον προκρίνει τὸν μαρτυρικόν.

ΔΟΥΚΑΣ

Λυποῦμαι ταῦτ' ἀκούων. Πῶς ἡ κάθειρξις
τὸ φρόνημά του καταβάλλει, προφανές.
Τὰ δεσμὰ στέργει, λησμονῶν δικαίωμα
ὅτι δὲν ἔχει ἑαυτὸν νὰ λησμονῇ.
Ἄν βασιλεὺς ἐχρίσθῃ, ἔλαβ' ἐντολήν
οὐχὶ ἀνθρώπων, ἀλλὰ θεῖαν· κ' εἰς αὐτὴν
ὁ μὴ ἐμμένων, ἀσεβῶς λειποτακτεῖ.
Πρὸς δέ, τὸν θρόνον ἂν λακτίζῃ, προτιμῶν
τῆς φυλακῆς τὴν δρόσον, τί τὸν δικαιοῖ
νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ἰδίαν δίαιταν
εἰς συγγενεῖς, εἰς φίλους καὶ εἰς ὁπαδοὺς,
καὶ νὰ συμπαρασύρῃ εἰς τὴν τροχίαν
τὴν σκοτεινὴν του καὶ τοὺς δορυφόρους του;
Τὸ στέμμα ὃ ἀρνεῖται, εἶναι στέμμα σου.
Τὴν παρακαταθήκην ἔλαχεν αὐτοῦ.
Νὰ σοὶ τὸ ἀφαιρέσῃ τίς τὸν δικαιοῖ;
Καὶ σὺ νομίζεις φόρον πῶς ἀπέτισας

φιλοστοργίας ἐπαρκῆ, ἔταν ἰδὼν
αὐτοκτονοῦντα τὸν πατέρα, ἀποστῆς
τοῦ νὰ τὸν σώσης, ἀναλγήτως εὐπειθής;
Δὲν εἶν' εὐσεβεστέρα ἢ ἀπείθεια;

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ὁ λόγος σου, ἀντίπνους πρὸς τὸν λόγον του,
πολὺν ἐγείρει σάλον εἰς τὰς φρένας μου,
καὶ πρὸς τὰ ἐναντία ταλαντεύονται.

ΔΟΥΚΑΣ

Νομίζεις πλάνης, καταδιωχόμενος,
εἰς ξένας στέγας τὴν ζωὴν σου ἐπαιτῶν,
καὶ μὴ εὐρίσκων τὴν χειμαζομένην ποῦ
νὰ κλίνης κεφαλὴν σου, ὅτι εὐμενῇ
θα ἐφελκύσης βλέμματα τοῦ ἔρωτος;
Εἶς' ἔτι νέος, βασιλόπαι· ἀγνοεῖς
τῶν γυναικίων καρδιῶν τὰ μύχια.
Τὴν κλίμακ' ἂν τῆς τύχης ἀναρρίχηθῇς,
ἀκτῖνες δόξης ἂν σὲ περιβάλωσι,
ταχέως βλέπεις λυομένην εἰς αὐτὰς
τὴν παγετώδη ἀδιαφορίαν των.
Εἰς ὅ,τι λάμπει εὐχερῶς ἐμπίπτουσι,
τὰ ἐλαφρά των καίουσαι πτερύγια.
Ἐγὼ τὰ πρῶτα εἰς τοῦ Αὐτοκράτορος
τὴν αὐλὴν φέρων, καὶ ἰσχὺν καρπούμενος,
ὕπερμαχός του ἔπρεπε νὰ ἴσταμαι.
Τὰς προτροπὰς μου τί θὰ μ' ὑπηγόρευε
πλὴν τῆς στοργῆς ἣν τρέφω πρὸς ὑμᾶς κρυπτήν;
Αἱ περιστάσεις δὲν παλινδρομοῦσιν. Ἦν

ἡ τύχη πέμπει εὖνους, μὴ παραμελῆς,
καὶ δρέψον δι' ἀνδρείας ἀποφάσεως
εὐκλείας δάφνην, καὶ μυρσίνην ἔρωτος.

ΛΑΞΙΟΣ

Ἡ φιλικὴ φωνή σου πλήττει τὰς χορδὰς
τὰς εὐγνωμονεστέρας τῆς καρδίας μου,
καὶ τῆς εὐδαιμονίας, ξένης εἰς ἐμέ,
τῇ διανοίγει ἀσυνήθη ἄποψιν.
Ὅτι νὰ βρέξω εἰς τὴν βρύσιν της ποθῶ
τὰ διψαλέα χεῖλη μου, τ' ὁμολογῶ.
Ἄλλ' ἀμφιῤῥέπ' ἡ στάθμη τῆς καρδίας μου.
Τὴν δελεάζεις, πλὴν προστάττει ὁ πατήρ.
Ποῦ θέλει κλίνει, ἀγνοῶ. Ἄν πρὸς αὐτὸν,
τότε καὶ πάλιν, τῆς τεκούσης με μακρὰν
θενὰ μὲ περιφέρῃ μοῖρα στυγερά!
ὦ! τότε, τότε, μένων σὺ πλησίον της,
εἰς τὴν ψυχὴν της μὴ ἀφήσης νὰ σβεσθῇ
τοῦ πλάνητος ἡ μνήμη· λέγ' ἐνίοτε,
ἐμπρὸς της λέγε τοῦ φυγάδος τ' ὄνομα,
ὃν ἡ μορφή της πανταχοῦ θ' ἀκολουθῇ,
ἀκτὶς ἐλπίδος, καὶ παρηγορίας φῶς.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ δὲν εἶπες τ' ὄνομά της ἡγεμών.

ΛΑΞΙΟΣ

Πῶς; Δὲν τὸ εἶπα; Ἄ! Πῶς ἡ καρδία μου
μεγαλοφώνως ὁμιλεῖ ἐνόμιζον.
Γνωστόν σοι εἶναι τ' ὄνομά της.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' εἰπέ. . . .

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ἡ Εὐδοκία. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐδοκία ! Ἐννοεῖς ;

ΛΑΞΕΙΟΣ

Τοῦ Ἀλεξίου. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς ; τοῦ αὐτοκράτορος
τὴν θυγατέρα ;

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ταύτην, φίλε, ἐννοῶ·
ἀξίαν οὐχὶ θρόνου, ἀλλὰ στέμματος
ἀγίας.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀποδίδεις φόρον δίκαιον
ἐπαίνων εἰς τὴν νέαν βασιλόπαιδα.
Οὐδεὶς ὁ φεύγων τὴν ἰσχὺν τοῦ κάλλους της.
Μαλάσσει καὶ θηρία ἢ γλυκύτης της.
Ἄλλ' ἡγεμῶν, τὸ βέλος πῶς τοῦ ἔρωτος
ἐκ τῶν ὠραίων ὀφθαλμῶν της τοξευθὲν,
να σὲ πληγώσῃ δύναται;

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ἀδύνατον

νομίζεις τοῦτο ;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ εἴσθ' ἐξ ἀδελφῶν,
συμφυεῖς κλάδοι ἐκ τῆς ρίζης τῆς αὐτῆς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Καὶ λοιπὸν λέγεις; . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Τῶν θεσμῶν τὸ ἄκαμπτον
τῆς Ἐκκλησίας δὲν γνωρίζεις παρ' ἡμῖν,
ἐν μέσῳ ζήσας ξενικῶν αἰρέσεων.
Τὸ λύειν ἔχει παρ' ἐκείνοις καὶ δεσμεῖν,
τὸ νόμους θέτειν, καὶ τοὺς νόμους ἀλλοιοῦν,
ὁ ἄκρος ἱεράρχης. Παρ' ἡμῖν γραπτὸν
δ εἶναι, μένει.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Κ' εἰς τὸν Αὐτοκράτορα
δὲν συγχωρεῖται. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τὸν Αὐτοκράτορα!
Τῷ ὄντι. . . . Ἴσως. Πρὸ τοῦ θρόνου κύπτουσιν
ὅλ' αἱ δυνάμεις· κ' ἡ τιάρα, πιθανόν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἡ στάθμη τοῦ νοῦς μου πῶς σαλεύεται!
Χρέος τὸ χρέος, πόθος πόθον πολεμεῖ.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἔρχονται. Φύγε. Εἶν' ἡ Αὐτοκράτειρα.
Κατὰ τὴν πύλην τὴν Χρυσὴν προσμένει τις
νὰ σ' ἐξαγάγῃ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Φεύγω πλουσιώτερος
καθ' ἓνα φίλον, καὶ ἐν ὄνειρον χρυσοῦν. (Ἀπέρχεται.)

ΔΟΥΚΑΣ (μόνος)

Ἐν ᾧ σταθμίζεις, φίλτατε, φροντὶς ἡμῶν
νὰ θίξωμεν τὸν νοῦν σου τὸν ἀστάθμητον

εἰς ἐργαλεῖον χρήσιμον, ἢ ἀβλαβές.
 Περιφρονεῖς τὸν θρόνον· σ' εἶναι περιττός·
 ἀλλ' εἰς ἐμὲ δὲν εἶναι, καὶ θὰ προσδεθῇς
 ἐκὼν ἢ ἄκων εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς ζυγὸν
 ὁ βοῦς προσδεῖται, νὰ τὸν σύρῃς πρὸς ἐμέ.
 Τὴν Εὐδοκίαν ἀγαπᾷ! Ἀκίνδυνον!
 ἢ καὶν θενὰ ἰδῶμεν τοῦ κινδύνου πῶς
 ν' ἀπαλλαγῶμεν. Ἀγαπᾷ; Ἀρκεῖ αὐτό.
 Τοῦ θώρακός του ἔχομεν τὸ κεχηνός.

(Ἡ Αὐτοκράτειρα **ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ** εἰσέρχεται.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λοιπὸν ὁ κύβος πῶς ἐρρίφθη ἔμαθες;
 τὴν εἶδησιν γνωρίζεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Ποίαν εἶδησιν;

Δὲν ἤκουσα. . . .

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Οἱ Φράγκοι μᾶς προσβάλλουσι.
 Κατάσκοποι ἐλθόντες τὸ ἀνήγγειλαν.
 Τοὺς πρέσβεις μόλις εἶδαν ἐπιστρέφοντας
 ἀπράκτους, ἦρθη πάνδημος ἀλαλαγμὸς
 καὶ ἀπὸ λογχοφόρου μέχρι στρατηγοῦ,
 πᾶς ἐκινεῖτο, πᾶς ἐζήτει ἔφοδον.
 Ἀπὸ τῶν πύργων βλέπεις ὡς πυρίφλεκτον
 τὴν πεδιάδα, καὶ ὡς ὄφεις φλογεροὶ
 οἱ χαλκοφόροι λόχοι διελίσσονται.
 Ἡ πέριξ χώρα τρέμ' ὑπὸ τὸ βῆμά των.
 Αἱ μηχαναὶ πυργοῦνται κατὰ τῶν τειχῶν,
 κ' Ἐνετικάι τριήρεις ἀναγόμεναι,
 τὸ χρυσοῦν κέρας ἤδη παραλλάττουσιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔμαθε ; . . .

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τὰ ἔμαθε.

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ ποῖα μέτρα ἔλαβε ;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Προσεύχεται.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐπῆλθε τὸ μοιραῖον, Αὐτοκράτειρα.
Ἐνδύθητε ἀνδρίαν. Τὰ σαλπίσματα
τῶν Φράγκων εἶναι μέλη ἐπικήδεια
τῆς αὐτοκρατορίας. Ὑπερήφανον
γλῶσσαν ἀκαίρως πρὸς τοὺς πρέσβεις μετελθὼν
ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔσειρε τοὺς κεραυνοὺς
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν του, οὓς τὴν δύναμιν
δὲν ἔχει ν' ἀποσείσῃ. Τὸ ναυάγιον
ἐστὶν ἐγγύς. Σωθήτω ὅστις δύναται.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τὸ λέγεις, οὔτε τὴν ὁδὸν δεικνύων μοι
τῆς σωτηρίας, οὔτε χεῖρα τείνων μοι.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἴνα τὴν χεῖρα κουφοτέραν δύναμαι
νὰ σοὶ ἐκτείνω, ἀπηλλάγην, δέσποινα,
τῆς γυναικός μου.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Εἰς αὐτῆς ἀντάλλαγμα
τὴν Εὐδοκίαν θενὰ λάβης. Ἔδωκα
ὑπόσχεσιν· καὶ μάτην δὲν ὑπόσχομαι.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὅπερ ἐστὶν, ἀρνεῖται συγκατάθεσιν
τῆς Εὐδοκίας ἡ καρδιά.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ν' ἀρνηθῇ
μητέρα της συγχρόνως καὶ βασίλισσαν
ἐὰν φοβῆσαι, πόσον ἰδιότροπος
ἡ γυναικεία φιλαρέσκει' ἀγνοεῖς;
Τὸν προκαλοῦντα φεύγει, κ' ἐπιβάλλεται
εἰς τὸν ὑποχωροῦντα· ὀπισθοδρομεῖ,
συντονωτέραν προκαλοῦσα δίωξιν.
Σπανίως χεῖλη γυναικὸς κηρύττουσιν
ὅ,τ' ἡ καρδιά ψιθυρίζει. Κεφαλὴν
μὴ ἀνησύχει ἂν θὰ κλίνη, νὰ δεχθῇ
τὸ διπλοῦν στέμμα βασιλείας κ' ἔρωτος.
Ἄφες ἡ πρώτη νὰ παρέλθῃ ἑκπληξίς,
καὶ ν' ἀποπέσῃ τῆς αἰδοῦς ὁ πρῶτος χνοὺς,
κ' ἡ κεφαλὴ θὰ κλίνη, ἢ . . . τὴν κάμπτωμεν.
Ἀμέλει. Ἐχεις ἀσφαλῆ ἐγγύησιν,
καὶ τὴν πασῶν μεγίστην, τὸ συμφέρον μου.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' ὁ καιρὸς ἐπείγει, κ' οἱ κατακτηταὶ
ἔρωτοτρόπου κόρης νὰ προσμένωσι
τὴν ὄρεξιν ὀλίγον εἶναι πρόθυμοι.
Ὁ θρόνος πίπτει. Σώσωμεν τὰ τρίμματα,
πρὶν ἄλλοι θρόνον ἐξ αὐτῶν ἐγείρωσι,
κ' εἰς ἡμᾶς τάφον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄρχον, μὴ ὁ ζῆλός σου
προτρέχῃ τῆς φρενός σου. Ἄν τὸν ἔχοντα

τὸ σκῆπτρον καὶ τὸ ξίφος τὸ βασιλικὸν
ἀλόγως ἐκθρονίσῃς καὶ διαδεχθῇς,
ὁ Αὐτοκράτωρ ἔσται μάρτυς, κ' ἐπὶ σὲ
προδότου ψῆφος, ἀποστάτου θὰ ῥιφθῇ.
Ἄλλ' ἂν θραυσθῇ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖράς του,
καὶ εἰς τὸ μέτωπόν του τὸ διάδημα,
συλλέγων ταῦτα, ἥρως ἔσῃ καὶ σωτήρ.
Ἔτοιμος ἔσο, κ' ἡ στιγμή ἐλεύσεται.

ΔΟΥΚΑΣ

(φιλῶν τὴν χεῖρά της)

Τὸ γόνυ κλίνω πρὸ τῆς σῆς συνέσεως.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Αὐτοκράτωρ.

(Εἰσέρχονται ὁ Αὐτοκράτωρ **ΑΛΕΞΙΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ** καὶ ὁ ἡγούμενος **ΑΓΑΠΙΟΣ**.)

ΚΟΜΝΗΝΟΣ (πρὸς τὸν Δούκαν)

Χαῖρε, ἄρχον. Ἦκουσας
πῶς οἱ αὐθάδεις βάρβαροι τῆς δύσεως
τὴν πόλιν ἀπειλοῦσι;

ΔΟΥΚΑΣ

Ναὶ, ὦ Βασιλεῦ·
ὥς λέγεται. . . .

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Πιστεύεις νὰ τολμήσωσι;
Τὰ ἱερά μας τείχη τῶν αἵρετικῶν
ὁ ποῦς πῶς θὰ πατήσῃ παραδέχεσαι;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τοῦτο ν' ἀπαντήσῃ προσφορώτερον
τὸν ἅγιον νομίζω καθηγούμενον.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ Κύριος πατάσων τοὺς ἁματωλοὺς,

τὰ ἔπλα τῆς ὀργῆς του κατὰ βούλησιν
 εἰς πονηροὺς πολλάκις ἐμπιστεύεται.
 Ἐκ μελανῆς νεφέλης τὸν πυριφλεγῆ
 τῆς ἐκδικήσεώς του πέμπει κεραυνόν.
 Μὴ ἐκπλαγῶμεν ἐὰν σύρη σήμερον
 τῆς τιμωρίας τὴν ῥομφαίαν τρομεράν,
 καὶ μὴ ἀδημονῶμεν. Δὲν ἠνοίξαμεν
 εἰς τὴν κακοδοξίαν τὰς ἀγκάλας μας;
 Μετ' ὀπαδῶν τῆς Ῥώμης εἰς τὸν Γαλατᾶν,
 υἱῶν ἀπάτης, δὲν συνεχρωτίσθημεν;
 Δὲν βεβηλοῦσι τὴν Περαιάν ἱερεῖς
 τοῦ Ἀντιχρίστου; Καὶ ναοὶ τοῦ τὴν Σιών
 εἰς φαύλην Βαβυλῶνα δὲν μετέτρεψαν;
 Ἀνεκτικοὶ δειχθέντες πρὸς τὴν αἵρεσιν,
 ἐσμέν δικαίως ἔρμαιον αἵρετικῶν.
 Εὐχαριστῶμεν τῷ Θεῷ ὅτι τὸ πῦρ
 δὲν σφενδονίζει τῆς Γεέννης ἐφ' ἡμᾶς,
 τ' ἀνευλαβῇ νὰ καύσῃ ταῦτα Γόμορρά !

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

ὦ πάτερ, ἅμα ἤκουσα τὴν ἔφοδον,
 πρὸ τῶν εἰκόνων ἔπεσα ἐν συντριβῇ,
 ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου τέφραν ἔρριψα,
 καὶ προσηυχήθην, ἄφεςιν ἁμαρτιῶν
 ὑπὲρ τῆς πόλεώς μας αἰτησάμενος.
 ὦ πάτερ, κάμψον καὶ σὺ γόνυ προσευχῆς·
 ὀλονυκτίας ὅλαι ψάλετ' αἱ μοναί·
 περὶ τὰ τείχη τὴν τῆς Θεομήτορος
 τῶν Ὁδηγῶν εἰκόνα τὴν θαυματουργὸν
 ἐν λιτανείᾳ φέρε, κύκλον εἰς αὐτὰ

νὰ περιβάλῃ ἅγιον, τοῦ Σατανᾶ
τὰς ἐνεργείας πάσας ἀποκρούοντα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τοῦ Σατανᾶ τὰ ἔργα εἰς τὴν πόλιν μας,
τῆς εἰδωλολατρείας τὰ βδελύγματα,
πρὸς ἁμαρτίαν, καὶ πρὸς σκάνδαλον κοινόν,
τὰς ἐπιφανεστάτας θέσεις ἔχουσι,
καὶ προκαλοῦσι τὴν ὀργὴν τοῦ οὐρανοῦ.
Ἐξόρκισόν τα, πάτερ, καὶ διάταξον
ν' ἀκρωτηριασθῶσι, καὶ νὰ θραύσωμεν
τὴν πολεμίαν δύναμιν τοῦ πονηροῦ.
Πλὴν ταῦτα μόνα δὲν ἀρκοῦσι, Βασιλεῦ.
Μετὰ τὰ θεῖα ἰδωμεν τ' ἀνθρώπινα.
Πονηροὶ ἦσαν οἱ κατασκευάσαντες
τὰ εἰδωλα ἐκεῖνα, πλὴν καὶ φρόνιμοι.
Μὴ λητμονῶμεν τὸ σοφόν των λόγιον.
«Σὺν Ἀθηνᾶ καὶ χεῖρα κίνει.»

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Δηλαδή;...

(Εἰσέρχεται ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα)

Τὸν Σγουρὸν ἔξω ἔπεμψεν ὁ στρατηγός.
Ἄδειαν ἔχει νὰ εἰσέλθῃ;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Κέλευσον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (κράζων πρὸς τὴν θύραν)

Ὁ Ὑπαρχος εἰσίτω!

(Εἰσέρχεται ὁ ΛΕΩΝ Σγουρός.)

ΚΟΜΝΗΝΟΣ (πρὸς τὸν Σγουρδὸν)

Τί ὁ Λάσκαρις
μοὶ ἀναγγέλλει;

ΛΕΩΝ

Βασιλεῦ, ὁ στρατηγὸς
μὲ στέλλει, εὐσεβάστως σοὶ τὴν εἶδησιν
νὰ φέρω, ὅτι οἱ ἐχθροὶ προσβάλλουσιν.
Ὁ Βαλδουῖνος τῆς Φλανδρίας κατὰ γῆν,
διὰ θαλάσσης Δάνδολος ὁ Βενετὸς,
εἰς ἔφοδον ὀρμῶσι· τὰ πυργώματα
κλονίζουσι· πυρφόρα ἄνω τῶν τειχῶν
τὰ βέλη των πετῶντα, ἐπινέμονται
τὰς ξυλοδμήτους ἤδη συνοικίας μας.
Τῶν δὲ χαλκοθωράκων ξένων ἵπποτῶν
ἡ ἀσυνήθης ὄψις φέρει ἔκπληξιν
καὶ κινδυνώδη δισταγμὸν εἰς τὸν στρατόν.
Ὁ Λάσκαρις ἐλπίζει, ἡ ἐμφάνισις
τῆς θειοτάτης σῆς Μεγαλειότητος
εἰς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν, τὸ φρόνημα
καὶ τὴν ἀνδρίαν ν' ἀναφλέξῃ τοῦ στρατοῦ.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Εἰς τὸ πεδῖον μὲ καλοῦσι τῶν μαχῶν;
Πρέπει νὰ σπεύσω. Εἰ καὶ ὅπλων ἄπειρος,
ἀλλ' ὅμως πρέπει. Δὲν φρονεῖτε χρέος μου
κ' ὑμεῖς πῶς εἶναι; Ἡ, πῶς κρίνετε ὑμεῖς;

ΛΕΩΝ

Μὴ σ' ἐμποδίζῃ, Βασιλεῦ, ἡ ἔλλειψις
τῆς πείρας τῶν πολέμων. Εἶν' ὁ Λάσκαρις
ἐμπειροτέχνης ἐν αὐτοῖς, ὁ ἔξοχος
στρατῶν κοσμήτωρ καὶ μαχῶν ἡνίοχος.

Παρά τοῦ Βασιλέως ἐν εἶν' ἐπαρχές,
 νὰ θέτῃ τὴν ζωὴν τοῦ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.
 Τίς τὴν σκηπτοῦχον χεῖρα βλέπων φέρουσιν
 τὸ ξίφος ἐν κινδύνοις, τίς, τὴν κεφαλὴν
 τὴν κεχρισμένην, ἀψηφοῦσαν τὰς πληγὰς
 καὶ ἀφοσιουμένην, τίς ἐστὶ δειλὸς
 καὶ ἀγενὴς τοσοῦτον, ὥστ' ἐντός τοῦ φλόξ
 νὰ μὴ ἀνάψῃ ἀρετῶν ἡρωϊκῶν ;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὅτ' ἡ ἀνδρία δὲν προσμένει τῶν ἐτῶν
 τὴν πεῖραν, εἶσαι, Λέων, σὺ ἀπόδειξις.
 Ἀλλὰ τῶν Βασιλέων ἄλλ' ἡ ἐντολή.
 Τὴν ἱεράν των κεφαλὴν ὀφείλουσι
 πρὸς σωτηρίαν τῶν λαῶν νὰ σώζωσιν.
 Εἰς στρατιώτης πίπτων, εἶναι μόνον εἷς,
 ὁ Βασιλεὺς δὲ εἶναι σύμπας ὁ λαός.
 Ἴδὲ τὸ δένδρον· τοὺς ἀνέμους προκαλεῖ
 διὰ τῶν κλάδων, οὐς συντρίβ' ἡ θύελλα,
 τὴν ῥίζαν ὅμως σώζει κρύπτον εἰς τὴν γῆν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀλλ' ὅμως, ἄρχον, αὐτ' ἡ λαίλαψ σήμερον
 δένδρον καὶ ῥίζας ν' ἀνασπάσῃ ἀπειλεῖ.
 Σωτὴρ ἂν εἶναι τοῦ λαοῦ ὁ Βασιλεὺς,
 πότε προσμένει νὰ τὸν σώσῃ ἄλλοτε ;
 Ἐὰν ὁ Φράγκος καταστρέψῃ τὸν λαόν,
 τί θέλει σώσει ; Μετ' αὐτοῦ θὰ συντριβῇ·
 ἐν ᾧ γενναίως τῶν στρατῶν τοῦ προμαχῶν,
 αὐτοὺς νὰ φέρῃ δύναται εἰς θρίαμβον,
 καὶ, δαφνηφόρος, τοῦ σωθέντος θρόνου τοῦ
 τὴν εὐκλειαν ν' αὐξήσῃ καὶ τὴν δύναμιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς τὴν εὐρεΐαν φρένα σου ἡ κρίσις μου
 ὑπῆκει εὐσεβάστως, Αὐτοκράτειρα.
 Ὅποιοι ὅμως οἱ πολέμιοι αὐτοὶ,
 καθ' ὧν ὁ Αὐτοκράτωρ σπεύδει νὰ ταχθῇ,
 γνωρίζετε; Ἡ δύσις τοὺς ἐξήμεσεν
 ἀπηνοῦς φόνου λειτουργοὺς αἰμοδιψεῖς,
 λεοντοκάρδους ἀνδριάντας σιδηροῦς.
 Ὁ Αὐτοκράτωρ ἂν βαδίσῃ κατ' αὐτῶν,
 εἰς τὴν σφαγὴν βαδίζει, θῦμα ἱερόν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ τὸ κακὸν μελέτα. Μέγας ὁ Θεός.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἐπὶ τῶν κακοπίστων ὁ Ἀρχάγγελος
 ἄς φέρῃ μόνων τὴν ῥομφαίαν τῆς σφαγῆς!

ΛΕΩΝ

Εἰς τὴν σφαγὴν; ὦ! ὄχι! Εἰς τὸν θρίαμβον.
 Ἡμῶν ἐν μέσῳ θὰ τεθῇ· προπύργιον,
 ἀσπίς του, θώραξ ἔσονται τὰ στήθη μας,
 καὶ πρὶν αἰχμὴ τὸν θίξῃ λόγχης ἐχθρικῆς,
 θενὰ διέλθῃ τὴν καρδίαν ὅλων μας.
 ὦ Αὐτοκράτορ, μὴ φοβῆσαι ἄνανδρον
 στρατὸν πῶς ἔχεις· ἐξ Ἑλλήνων σύγκειται.
 Οἱ πρόγονοί των, εἰ καὶ τριακόσιοι,
 προῦκάλουν μυριάδας. Εἶν' ἐφάμιλλοι
 ἐκείνων. Δός τοις Λεωνίδα, νὰ ἰδῇς
 ἂν εἶναι Σπαρτιάται. Θάρρει, Βασιλεῦ.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

Ὁδήγησόν τους, κ' ἔσονται ἀνίκητοι.
Δὲν θέλεις πέσει· ὅμως καὶ ἂν ἔπιπτες,
ὁ Βασιλεὺς ὁ θνήσκων ὑπὲρ τοῦ λαοῦ
ἀθανασίαν ἐτοιμάζ' εἰς ἑαυτόν.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ὁ ἀνδρικός σου λόγος μὲ κατέπεισεν.
Ἐπίστρεψον ἀμέσως πρὸς τὸν Λάσκαριν.
Ἐντὸς ὀλίγου παρ' αὐτῷ θὰ μάχωμαι.

ΛΕΩΝ

Ἔτη πολλὰ τῷ θεῷ Αὐτοκράτορι! (Ἐξέρχεται.)

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Τὰ τῆς ἐξόδου πάντα, Βεστιάριε,
διάταξον κατ' ἔθος. Αὐτοκράτειρα,
εἰς τοῦ τρικλίνου τὸ εἰκονοστάσιον
ἔλθε νὰ ψάλης μετ' ἐμοῦ παράκλησιν.

(Ἐξέρχονται Κομνηνός, Εὐφροσύνη καὶ Ἀγάπιος.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (πρὸς τὸν Δούκαν)

Τὸν Βασιλέα ν' ἀποτρέψῃς ἤθελες
νὰ πολεμήσῃ!

ΔΟΥΚΑΣ

Μάλιστα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Δὲν ἐννοῶ.

Πῶς θὰ τὸν παρεκίνηις πιθανώτερον
ἐνόμιζον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ν' αὐξήσω ὅτι ἔπρεπε
τὸν Βασιλέα ἔκρινες εἰς ἥρωα.
Ἀλλὰ καὶ τοῦτο μάθε. Ὁ Ἀλέξιος

ἀπῆλθ' ἐπὶ προθέσει, πρὸς τὸν θεῖόν του
νὰ μὴ ἀντάρη ὅπλα....

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Παρεφρόνησεν ;

ΔΟΥΚΑΣ

Εἰς δεισιδαιμονίας τοῦ πατρὸς πεισθείς.
Κινεῖ καὶ ἄλλο ὅμως ἐλατήριον
τὰς πράξεις του, ὁ ἔρως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Λέγεις ; . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀγαπᾷ
τὴν Εὐδοκίαν, καὶ πρὸς τὸν πατέρα της
ν' ἀντιταχθῇ δὲν θέλει, καὶ τὸν Φραγκικὸν
στρατὸν ν' ἀποκομίσῃ ἐσχεδιάζεν.
Ἐπικειμένην μάχην ἂν ἰδῇ, αὐτὸς
ἢ θ' ἀποτρέψῃ, ἢ θὰ φύγῃ προλιπών.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Καὶ οἱ σκοποὶ μας ;

ΔΟΥΚΑΣ

Ματαιοῦνται.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἄτοπον

τὸ πρᾶγμα λέγεις. Ἔχεις τὸν Ἀλέξιον
ἀντεραστήν !

ΔΟΥΚΑΣ

Ὀλίγον ἐπικίνδυνον.

Ὁ ἀφελής του ἔρως μὲ ὑπηρετεῖ
καὶ δὲν μοὶ βλάπτει. Δέσμιον εἰς χεῖράς μου
τὸν παραδίδει. Ὁ ἐρῶν δὲν σκέπτεται.

Πλὴν κατεπείγει ὁ καιρὸς πολύτιμος.
 Σὺ τῶρα σπεῦσον· πρὸς τοὺς Φράγκους ἄπελθε·
 τὸν Μομφερράτον εὔρε, καὶ εἰπέ αὐτῷ
 ὅτ' ἡ Μαρία κινδυνεύει· ἐντολὴν
 νὰ τὴν φονεύσω μυστικὴν πῶς ἔλαβον,
 καὶ νὰ τὴν σώσω θέλων, πέμπω πρὸς αὐτόν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἀληθὲς λέγεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Δὲν ἀρκεῖ πῶς πιθανόν;
 Καὶ μετ' ἐκεῖνον εὔρε τὸν Ἀλέξιον.
 Νὰ ἐπιτείνω τοῦ πατρός του τὰ δεσμὰ,
 εἰπέ τω, διετάχθην. Κινδυνεύουσταν
 νομίζω τὴν ζωὴν του. Ἀνεκάλυψα
 ὁ Αὐτοκράτωρ ὅτι δι' ἐγκλήματος
 τοὺς ἐξ ἐκείνου φόβους ἀπεφάσισε
 νὰ σβέσῃ. Ἔτ' εἰπέ τω, τῆς καρδίας του
 τὰ ὦτα θίγων, πῶς ἀκούσας παρ' ἐμοῦ
 ὁ Αὐτοκράτωρ τὴν εὐχὴν νὰ συνδεθοῦν
 οἱ δύο οἶκοι διὰ τῆς ἐνώσεως
 τῆς Εὐδοκίας μετ' ἐκείνου, εἰς ὀργῆς
 μανίαν παρεδόθη, κ' ἐμελέτησεν
 εἰς ἄλλους γάμους ἢ εἰς μοναστήριον
 τὴν θυγατέρα νὰ βιάσῃ. Τοῖς πολλοῖς
 τὸν πλοῦτον ταύτης φήμισον τῆς πόλεως,
 τὰ λάφυρά της ἄψυχα καὶ ἔμψυχα,
 καὶ ἔξαψον πᾶν πάθος, πρᾶξον, μέτελθε
 πᾶν τέχνασμα καὶ πάντα τρόπον· στρατηγοὺς
 καὶ στρατιώτας πεῖσον τῆς ἐφόδου των

μὴ ἀποστῶσι. Τότε, τύχῃ ἀγαθῇ,
ὁ Αὐτοκράτωρ ἄς ἐξέλθῃ ξιφουλκῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Θὰ πράξω ὅ,τι γλῶσσα δύναται καὶ νοῦς.

ΔΟΥΚΑΣ

"Απελθε τώρα, καὶ ὁ δαίμων βοηθός!

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Μοναστήριον τῶν Βλαχερνῶν.)

ΛΥΔΙΚΟΙ ἐν οἷς καὶ ΔΟΥΚΑΣ, ΑΓΑΠΙΟΣ

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἄρχοντες, εἶπε νὰ τὸν περιμείνωμεν
ὁ Βασιλεὺς ἐνταῦθα, προσευχόμενοι.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ Παναγία εἶθε ἢ τῶν Βλαχερνῶν
νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ νικητήν!

ΠΑΝΤΕΣ

Ἀμήν!

Ο ΝΑΥΑΡΧΟΣ ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἄν προσευχαὶ ἀρκῶσι, δὲν ἐλλείπουσι,
καὶ ὁμολογητέον εἰς εὐλάβειαν
ὅτ' ὑπερβάλλει πάντας ὁ Σπαθάριος.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Μετριοφρόνως λέγεις ταῦτα, ναύαρχε,
σὺ, ὅστις ἔξω τῶν βεβήλων θαλασσῶν
τὰ ναυτικά σου ὅλα κατορθώματα
εἰς τοῦτο περιστέλλεις τὸ ἅγιασμα.
Καθ' ὃ οὐδ' ἤλων δεομένη οὐδ' ἰστῶν,
ἡ ναῦς τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀσφαλής.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Δὲν ἀμφιβάλλω βλέπων τὸν Σπαθάριον
ὅτ' εἰς αὐτὴν φρονίμως ἀσφαλίζεται,
ὁπόταν ἔξω μάχῃται ὁ Βασιλεὺς.

ΣΗΛΟΔΡΙΟΣ

Ὁ Βασιλεὺς γνωρίζει ποῦ οἱ φίλοι του,
καὶ ποῦ ἡ κυματοῦσα πίστις. Τὸν στρατὸν,
οὐχὶ τὸν στόλον ἐξελέξατο.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Πιστῶς

ἔτι τὸν σώζεις ἐννοῶ, σωζόμενος.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Μὴ ἀπατᾶσθε, τέκνα μου· μὴ ἀσφαλῆ
τὴν ἐκκλησίαν, μὴ τὸ κράτος, μὴ ἡμᾶς
εἰπῆτε. Οὐ τις σώζει οὐδὲ σώζεται.
Ἐπὶ τῶν κεφαλῶν μας πέλεκυς τομὸς
τῆς ἐτεροδοξίας ἐπικρέμαται,
αὐτὴν τὴν πίστιν τῶν πατέρων ἀπειλῶν,
κ' ἡμεῖς εἰς διχονοίας δαπανώμεθα,
φιλοπρωτοῦντες καὶ γηίνων ἀπληστοί!
Τὴν κόρην τῶν δαιμόνων ἐξορκίσατε.
Ἄνερπισθεῖσα ἀπὸ τῆς κολάσεως,
ναὸν καὶ θρόνον ὑποσκάπτει. Θέλετε
πρωτείων δόξαν, πίστεως ἐπιδείξιν;
Παύσατ' ἐνταῦθα. Ἀλλαχοῦ τὸ στάδιον
ἔπου ὑψοῦται ἡ σημαία τῶν πιστῶν.
Ἐκεῖ ἡ πίστις δοκιμάζεται, κ' ἐκεῖ
ὁ ἔσχατος καὶ πρῶτος διακρίνεται.

ΜΕΓΑΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Μαχαιροφόροι εἴμεθα Βαράγγιοι,
νὰ πολεμῶμεν; Ἄλλων ἔργον εἶν' αὐτό.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πῶς ἄλλων ἔργον, ἐννοῶ. Εἰς αἵματα
ὁμεῖς δὲν ἐντρυφάτε. Πλὴν τὴν ἄμυναν

μὴ διὰ τοῦτο διασπᾶτε. Δύναμιν
μὴ ἀφαιρῆτε, ἔταν δὲν προσθέτητε.
Μὴ δι' ἐρίδων ἄλλους σκανδαλίζετε.
Οὐαὶ, ἐρρέθη, τοῖς δι' ὧν τὸ σκάνδαλον
γίνεται. Ἔστω ψυχὴ μία ὁ λαὸς,
καὶ αἱ θελήσεις πᾶσαι μία θέλησις,
τῆς Ῥώμης ἢ τιάρα ἂν δὲν θέλητε
νὰ βεβηλώσῃ τὰ πατριαρχεῖά μας.
Τὴν πρὸς τὸν Βασιλέα ἀφοσίωσιν,
ὁμονοοῦντες καὶ συνασπιζόμενοι,
δι' ἔργων, οὐχὶ λόγων, ἀποδείξατε.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Τὴν ἀφοσίωσίν του οὐδεὶς δέχομαι
τῆς ἐδικῆς μου ἀνωτέραν νὰ εἰπῇ.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Οὐδὲ τῆς ἐδικῆς μου.

ΒΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Πάντες δίδομεν
ὕπὲρ τοῦ Βασιλέως τὴν ζωὴν ἡμῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Εὗγε τοῦ ζήλου! Ἄλλ' οὐχ ἥττον, ἄρχοντες,
ὀρθὴ τοῦ ἡγουμένου ἢ παραίνεσις.
Δὲν ἐκτιμᾶτε τοὺς κινδύνους τῶν καιρῶν.
Ἡ τριχυμία τοῦ σιδήρου καὶ πυρὸς,
ἢ ἀπὸ Ἀρκτου καὶ δυσμῶν ἐνσκήψασα,
ἐὰν δὲν γίνῃ πᾶν τὸ κράτος εἰς ἀνὴρ,

ἂν ὥς ἐσχάτου δὲν ἀποφασίσωμεν
νὰ πέσωμεν, τὸ κράτος προασπίζοντες,
θὰ κατακλύσῃ θρόνον, κράτος καὶ ἡμᾶς.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Μὴ ὀλιγοψυχῶμεν. Μὴ καὶ ἄλλοτε
ἐχθροὶ δὲν ἦλθον, καὶ ἀπεδιώχθησαν;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλοτε, ὅτε Πέρσαι, Δάκες, Βούλγαροι,
μαλθακοὶ ὄχλοι, καὶ ἀγέλαι ἄγριαι
εἰς τοὺς ἀκμαίους ἀντετάττοντο στρατούς.

Ἄλλ' ἤδη ὅ,τι πλέκει ἐξοχώτερον
ἀκμὴ ἀνδρίας, φρενὸς βάθος, τάξεως
καὶ πειθαρχίας εὐκοσμία, καθ' ἡμῶν
ἐπέρχεται, ὥς μᾶστιξ ἐξολοθρευμοῦ.

Τῶν Γαλατῶν, τῆς Φλάνδρας καὶ τῶν Ἑνετῶν
οἱ ἐν πολέμοις ἀνδρωθέντες γίγαντες,
ἀνένδοτ' εἰς τὰς μάχας, ἥττης ἄγευστοι,
εἰς χαλκᾶ στήθη ψυχὰς στέγοντες χαλκᾶς,
ἰδοὺ οἱ ἐπελθόντες. Οἱ δὲ πρόμαχοι;

Ποῦ ὁ στρατός μας; Τίνες ἀντιστήσονται;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Δίκαιον ἔχεις. Πανσπερμία μισθωτῶν,
λαφυροφάγων ἀπολέμων συρφετός,
τοιούτος ὁ στρατός μας.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ δὲ στόλος μας
στερεῖται ἥλων, καὶ ἱστίων, καὶ ναυτῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀληθῆ ταῦτα, ἂν καὶ σεῖς δὲν πταίετε.
Καὶ δισταγμὸς σᾶς μένει, τίς ἢ ἐκβασίς,

ἐκτὸς ἡ Παναγία ἂν τῶν Βλαχερνῶν
θαυματουργήσῃ, εἰς τὴν σύμπνοιαν ἡμῶν
κ' εἰς τὴν κατάνυξίν μας ἀποβλέπουσα;
Θὰ εἰσελάσῃ ἐν θριάμβῳ κ' ἐν σφαγαῖς
ὁ ξένος εἰς τὴν πόλιν· τὸν ἀπόβλητον
θα ἐκθρονίσῃ Βασιλέα· καὶ οὐαὶ
εἰς τοὺς ἐχθρούς του! Ὡς ἐργάζεται στάσεων,
ὥς τοῦ νομίμου Αὐτοκράτορος φονεῖς,
τὰ ξίφη τῶν δημίων θα κορέσωσι.
Φρικτὴ ἡ δίκη τῶν ἀγρίων ἵπποτῶν.

ΣΠΛΑΘΡΙΟΣ

Εἰς τοῦ Ἰσαακίου τὸν ἐκθρονισμόν
ν' ἀποδημῶ συνέβη· δὲν συνείργησα.

ΣΤΡΙΦΝΟΣ

Παρὰ τὴν συμβουλήν μου ἔγινε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Καλὸν

δὲν ἦτον οὔτε ὅσιον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὡς ἐγκλημα
τιμωρητέον τότε θα μᾶς προσαφθῇ
ὥς καὶ ἡ πίστις ἡ πρὸς τὸν Ἀλέξιον.
Ὁ ἡττηθεὶς μονάρχης ἔσται τύραννος,
κ' οἱ ἀφοσιωθέντες εἰς αὐτὸν ἡμεῖς,
τυράννου ὑπηρέται ἀξιόποιοι.

ΣΤΡΙΦΝΟΣ

Ἡ ἀφοσίωσίς μας μήπως ἀφορᾷ
ἢ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον; Ὁ Ἀλέξιος
ἂν βασιλεύῃ ἢ ὁ Ἰσαάκιος,
τοῦ βασιλέως ὑπηρέται εἴμεθα.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ἀναμφιβόλως.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἦν ἂν στέφη κεφαλὴν
τὸ στέμμα, ταύτην προσκυνοῦμεν.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ταύτην, ναί.

ΔΟΥΚΑΣ

Φεῦ! Σωτηρίας πᾶς' ἀπώλετο ἐλπίς!

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἐπαναστάται πρὸς τὴν θείαν βούλησιν
ν' ἀναδειχθῶμεν δὲν ὀνειρευόμεθα.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀπαγορεύει τοῦτο ἡ εὐσέβεια,
κ' ἡ φρόνησις ἐπίσης. Περιμένοντες
τὰς περιστάσεις, κλίνομεν ὥς κλίνουσιν.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Ἰσαὰκ δὲν ἦτο βασιλεὺς κακός.

ΔΟΥΚΑΣ

Μνησικακίας τὸν νομίζω ἄμοιρον.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ἀγγέλου εἶχε τὴν ψυχὴν ὥς τ' ὄνομα.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐὰν ὁ ξένος τὸν ἐπέβαλλε στρατός. . . .

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Υποταγὴ θὰ ἦτο τὸ καθήκόν μας.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ ὁμιλεῖτε. Εἶν' ἡ Αὐτοκράτειρα,
ἥτις ἐνταῦθα ἔρχεται μετὰ πολλῶν.

(Εἰσέρχεται ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ μετὰ συνοδείας ἧτις φέρει τὴν ΜΑΡΙΑΝ)

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Δὲν ἤκουσε.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Σιγᾶτε.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Αὐτοκράτειρα,
πολλὰ τὰ ἔτη καὶ μακρὰ σου εἶησαν!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (πρὸς τὸν Ἀγάπιον)

Τὸ μοναστήριόν σου, πάτερ ἅγιε,
λοιπὸν ἀποστασίας ἄντρον ἔγινε
καὶ προδοσίας τεχνουργεῖον;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Δέσποινα,
δὲν θὰ πιστεύσης ὅτι. . . .

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (πρὸς τὸν Μ. Δομέστικον)

Ἀπωλέσθημεν!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Εἰς τὸ πεδῖον τῶν μαχῶν ὁ Βασιλεὺς
τὸ αἷμά του ὁπότε χύνη δι' ὑμᾶς,
ἐδῶ, ὑπὸ τοῦ θρόνου τὰ θεμέλια
σκάπτ' ὑπονόμους σκότιος ἐπιβουλή,
καὶ σκευωρίας πλέκει μετὰ τῶν ἐχθρῶν!

ΑΓΑΠΙΟΣ

Συνεγνοήσεις μετ' ἐχθρῶν! Τὴν μισητὴν
συκοφαντίαν ταύτην τίς σ' ὑπέβαλε;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Τὸ οὖς μὴ κλίνης εἰς ψευδολογήματα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

(δεικνύουσα ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν ἣν ἔχει εἰς τὰς χεῖράς της)

Ἴδου ἡ προδοσία. Ἀναμφήριστον

ἔδω τὴν ἔχω. (Δεινύουσα τὴν Μαρίαν)

Κ' ἡ ἐπίβουλος, ἰδοῦ.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ κατ' (δίδαν)

Ἐσώθην.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅπως καθ' ἡμῶν συνωμοτῇ,
ὅπως τὰς πύλας διανοίξῃ τοῖς ἐχθροῖς,
ἐλευθερίας τῇ ἐδόθη ἄνεσις,
κ' ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς μονῆς, ἐξ ἀσφαλοῦς,
ἄδειαν ἔχει καθ' ἡμῶν νὰ κακουργῇ.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ ὑποψίας τρέφεις, Αὐτοκράτειρα,
ματαίας;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Προσηγόμενην εἰς προσκύνησιν,
ἐν ὑπονοίᾳ ταύτην πάντοτ' ἔχουσα,
ὅποτε εἶδα παρὰ τὸ κελλίον της
τινὰ κρυπτοβατοῦντα καὶ προσέρποντα.
Ὑπὸ φρουρῶν μου συλληφθεὶς, παρέδωκεν
ἦν πρὸς ἐκείνην ἔφερεν ἐπιστολήν.
Τίνος; Εἰπέτε. Ἐνὸς τούτων τῶν ληστῶν,
τῶν ἀπειλούντων τὴν ἁγίαν πόλιν μας,
τοῦ ἀνοσίου Μομφερράτου.

ΜΑΡΙΑ

ὦ Θεέ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἴδοῦ τὸ γέρας τῆς ἐπεικειάς μας.
Εἰς κακὰς φύσεις εὐποιίας σπεύρατε,
ἀγνωμοσύνην θὰ θερίσητε. Κρυπτὸν
ἀνέχεσαι τὸν ὄφιν ὑπορύττοντα

ἡμῶν τὸν τάφον ὑπ' αὐτοὺς τοὺς πόδας μας,
καὶ ὑπὸ τὰς εἰκόνας συσπειρούμενον
τὸ ἔγκλημα, κ' ἐξέρπον ἀτιμωρητί;
Ὁ Αὐτοκράτωρ τί ματαίως πολεμεῖ
τοὺς ἐχθροὺς ἔξω, ἂν ἐντὸς τοὺς στέγωμεν;
Προδίδει ὁ προδόταις χαριζόμενος.
Τῶν ἱερῶν κανόνων ἂν ἀνεπαρκεῖς
εἰσὶν αἱ διατάξεις νὰ δεσμεύσωσιν
αὐτὴν εἰς τοῦ κελλίου τὴν σεμνότητα,
τοῦ θρόνου τὴν προδότιν ρίψον εἰς δεσμὰ,
ἡγούμενε· ἢ βλέπω ἂν οἱ πύργοι μας
εἰρκτὴν δὲν ἔχουν ἄλλην πλὴν τοῦ Ἀνεμᾶ.

MARIA

Δεσμὰ μοὶ ἐπισείεις· ἀπειλεῖς εἰρκτήν.
Δύνασαι· πράξον. Μὴ ματαίως ἀπειλῇς.
Εἰς τοὺς βασιλικούς μου κήπους λέαιναν
γενναίαν εἶχον εἰς κλωβόν. Τὸν φύλακα
ἰδοῦσα νὰ τὴν τύπτῃ, τὸν ἐδίωξα
αἰσchrὸν αἰσchrῶς. Ἐκ τρόμου θὰ ἐξέπνεεν,
ἂν εἰς τὸ ὄρος τὴν ἀπήντα ὁ δειλός.
Τίς ὁ ἐχθρὸς τοῦ κράτους ὁ ἐνδογενής,
τίς ὁ προδότης πρὸς τὸν βασιλέα του,
δὲν περιμένω νὰ τὸ μάθω παρὰ σοῦ.
Ἡ προδοσία εἰς τῆς γῆς δὲν κρύπτεται
τὰ ἔγκατα ἐνταῦθα. Ὑψηλῶς σοβεῖ.
Σκῆπτρα καὶ στέμμα φέρει, ἔρμαι' ἀρπαγῆς.
Μὴ φειδομένη ὕβρεων, ἀποκαλῆς
ληστὴν τῆς Μομφεράτης τὸν Μαρκέσιον,
τὸν ἐνδοξὸν ἱππότην, τὸν δεσπύζοντα
τῆς Κρήτης, φίλον ἀγγιστέα, τρέποντα

πρὸς ἐμὲ σπλάγχχνον ἀδελφοῦ, κ' ἐκτείνοντα
 σκιὰν προστάτιν καὶ μακρόθεν ἐπ' ἐμέ.
 Ὁ τοῦ δικαίου ἐπανορθωτῆς ληστῆς
 δὲν λέγεται, ἀλλ' ὅστις εἰς παράβυστον
 τοῦ δάσους, ἐν ἐνέδραις καιροφυλακτῶν,
 ἐπὶ τὸ θῦμα ρίπτεται ἀνύποπτον.
 Ὅσω τὸ θῦμα μεῖζον, μεῖζων ὁ ληστής.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ ὄφις σίζει, τῶν ὀδόντων στερηθεὶς,
 κ' ἡ γλῶσσά του σταλάζει δηλητήριον!
 Τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἀλυσσόδετον,
 εἰς ὑπογείους κλείσατέ την φυλακὰς.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ διατάττης τοῦτο, Αὐτοκράτειρα.
 Μὴ ἐπιμένης. Γόνυ κάμπτομεν πρὸ σοῦ.

ΜΑΡΙΑ

Ἄν, ἄρχοντες, τὸ γόνυ ἔχητ' εὐκαμπτον,
 διὰ σᾶς μόνους κάμψατέ το. Τὸ ἐμὸν
 πρὸ τῶν εἰκόνων μόνον κάμπτεται. Οὐδεὶς
 τῆς βασιλίσσης θὰ ἰδῇ τὸ μέτωπον
 πρὸ ὑπηκόων κλίνον ἐπαναστατῶν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀποθρασυνομένη, ἄφρον, μ' ἀψηφεῖς
 καὶ δὲν ἡξεύρεις ὅτ' ὑπὸ τὴν πτέρναν μου
 νὰ σὲ συντρίψω δύναμαι; ὡς ἀγενῇ
 νὰ σὲ προσδέσω δοῦλην εἰς τὸ ἄρμα μου,

καὶ νὰ σὲ σύρω εἰς τὸ Ἴπποδρόμιον;
 Ὅτι τὴν γλῶσσαν τὴν βλασφήμως προπετῇ,
 τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς φλόγας ἀκοντίζοντας
 ἀσέμνους, νὰ ἐκκόψω, καὶ τὸ σῶμά σου
 βορὰν νὰ ρίψω τῶν ὀρνέων καὶ κυνῶν;

ΜΑΡΙΑ

Εἰς ἔργα τῶν δημίων ἂν ἐντέρπηται,
 κυρία εἶσαι. Θέλεις αἷμα; Πίε το.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ τοῦτο ἔσται ἐν καιρῷ· πλὴν σύρατε
 αὐτὴν ἐν τούτοις εἰς τὸ δεσμωτήριον.

(Εἰσορχμὸς **ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΛΑΞΣΙΟΣ** μετὰ πολλῶν ὀπαδῶν)

ΛΑΞΣΙΟΣ (Κομνηνός)

Ἡ Παναγία σῶσον ἢ θαυματουργός!
 Σὺ σκέπε, σὺ βοήθει, σύ με φύλαττε!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐκλείσθ' ἡ πύλη, Αὐτοκράτορ. Μὴ φοβοῦ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί εἶναι; τί συνέβη; Ποία συμφορά;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Δὲν ἔπονται ξιφῆρεις; Τῶν σαλπίγγων τῶν
 δὲν εἶν' ἐκεῖναι αἱ κλαγγαί; Ἐπέρχονται.
 Τεῖχος καὶ πύλαι κατ' αὐτῶν δὲν στέγουσι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λοιπὸν νικῶσιν οἱ ἐχθροί! Ἐνέδωκε
 καὶ εἰς φυγὴν ἐτράπη ὁ στρατὸς ἡμῶν;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Δὲν εἶν' ἐκεῖνοι ἄνδρες, εἶναι δαίμονες,
 κ' εἰς φλόγας τῆς γεέννης εἶν' αἱ λόγχαι τῶν
 ἐμβεβαμμένοι. Ἐφευγον ὡς ποίμνια

ἐμπρός των λόχοι, κ' ἐσκορπίζοντ' ὡς καπνός.
Οἱ θώρακές των ἤστραπτον, καὶ κεραυνοὶ
ἐνέσκηπτον τὰ ξίφη. Ἐν τῷ μέσῳ των —
ὄραμα ἦτον, ἧ δὲν εἶδον ἀληθῶς
τὸν Ἰσαὰκ, τὰς κόρας αἶμα στάζοντα,
καὶ διὰ τοῦ σβεστοῦ του βλέμματος, αἰχμῆς
φονικωτέρου, εἰς φυγὴν με τρέποντα;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λέγεις, Αὐτοκράτορ; Σύνελθε. Κενὰς
οἱ φόβοι φαντασίας τερατεύονται.
Ἀπόσεισόν τους. Ἀνδρικὴν ἀντίταξον
εἰς τοὺς ἐπερχομένους τόλμην. Φρόντισον
τὴν πόλιν πῶς θὰ σώσης, καὶ τὸν θρόνον πῶς.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Φροντὶς ματαία! Εἰς αὐτοὺς οὐδὲ στρατὸς
οὐδὲ φρουρίων ἔπαλξις ἀνθίσταται.
Ἀκολουθοῦσι παρὰ πόδας. Τάχιστα
θὰ εἰσπηδῇσουν, πῦρ καὶ φόνον φέροντες.
Θενὰ τοὺς ἐρεθίσῃ ἢ ἀντίστασις,
καὶ ἔσται ἄφρων ἅμα καὶ ἀδύνατος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Πῶς! Ταῦτα λέγεις, Αὐτοκράτορ, καὶ ὑμεῖς
ἀκούετε, κ' ἐντός σας αἰσθημ' ἀνδρικόν,
παλμὸς γενναῖος δὲν ἐξαναγείρεται;
Εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κράτους καὶ τῆς πίστεως
θὰ κύψωμεν αὐχένα εἰς ὑποταγὴν,
ἀμαχητὶ τὴν πόλιν παραδίδοντες;
τί λέγετε; Τί λέγεις, Βεστιάρει;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν τί μοι λέγει ἡ καρδιά ἐρωτᾷς,
[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

μέ παροτρύνει, δέσποινα, εἰς ἄμυναν.
 Θρόνον καὶ πόλιν πίπτοντες νὰ σώσωμεν.
 Ἄλλ' ἐπὶ τούτου ἄλλη ν' ἀκουσθῇ φωνή
 εἰν' ἀναγκαῖον· πρέπ' ἡ τῆς συνέσεως
 καὶ ἡ τῆς πείρας· πρέπει ὁ Σπαθάριος
 τί ἐγγυᾶται νὰ εἰπῇ, ἂν ὄργανα
 ἀμύνης ἔχῃ, ἂν τὸν Αὐτοκράτορα
 ὑπόσχηται νὰ σώσῃ ὑπ' εὐθύνην του.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Οὐαὶ, ἂν ἄλλη δὲν μᾶς μένη ἄγκυρα!

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Τὸ ἄνθος εἶχε τοῦ στρατοῦ ὁ Λάσκαρις.
 Συνήχθη δι' ἀγώνων καὶ προσπαθειῶν.
 Εἰς ἴδρυσιν τροπαίων τὸν ἐγύμνασα.
 Ἄν ἐσκορπίσθῃ, πάλιν πῶς νὰ συνταχθῇ;
 Στρατοὶ δυσκόλως αὐτοσχεδιάζονται.
 Ἀνύστακτος οὐχ ἦττον εἰν' ὁ ζῆλός μου,
 εἰν' ἀναστήσω νέον· πλήν χρειάζονται
 ὀλίγος χρόνος καὶ πολλὰ ὑπέρπυρα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὡν ἀμφοτέρων, ὥς γνωστὸν, σπανίζομεν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄλλ' εἰς τὸν στόλον ἴσως ἂν προσφύγωμεν; . . .

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

(πρὸς τὸν Στρυφνόν)

Τὰ πλοῖα ἔχεις ἀξιόμαχ', ἀδελφέ; . . .

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Εἰσὶ τινες τοῦ στόλου αἱ ἀτέλειαί. . . .

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Μόνον σαθρὰ τὰ πλοῖα καὶ ἀνδρῶν κενά.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Τὰ διετήρουν πρὸς εἰρήνην. Πόλεμον
οὐδεὶς τοσοῦτον προσεχῇ προέβλεπεν.
Εἰσὶν ἀφωπλισμένα. Εἰς μὴ δέοντα
ἐὰν δὲν δαπανῶμεν, στόλον προσεχῶς
νὰ καταρτίσω δὲν θὰ εἶναι δύσκολον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ ναύαρχος ἐπίσης θέλ' ὑπέρπυρα.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ἀρκοῦσιν. Εἶναι προφανέστερον φωτός·
ἔρημοι στόλου, ἔρημ' εἵμεθα στρατοῦ.
Ὑπὸ τὴν πτέρναν τῶν ἀγρίων ἵπποτῶν
τὰ πάντα συντριβέντα καταρρέουσι.
Τί ποιητέον; Γνώμην, συμβουλήν ζητῶ.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Εὐχὰς νὰ δώσω μόνον ἐγὼ δύναμαι.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ μέγας ἄς λαλήσῃ βεστιάριος.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ναὶ, ἄς εἰπῇ.

ΔΟΥΚΑΣ

Διότι ἐπικίνδυνος,
μοὶ δίδετε τὸν λόγον. Δὲν θεν' ἀρνηθῶ.
Τὴν γνώμην ἔχω, ἄρχοντες, ὅτι κοινὸν
καθῆκον ἡμῶν εἶναι, ὅσω πνέομεν,
ὅσω ῥανὶς μᾶς μένει θερμοῦ αἵματος
νὰ μένωμεν ἐνταῦθ' ἀμετακίνητοι,
νὰ πέσωμεν ἐνταῦθα, ἀμυνόμενοι.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Γενναία γνώμη.

ΔΟΥΚΑΣ

Γνώμη μόνον δι' ἡμᾶς.
 Ἄλλ' ἄλλην ἔχω περὶ Αὐτοκράτορος.
 Ἄν ἀπωλέσθῃ τὸ παρὸν, φροντίσωμεν
 μὴ καὶ τὸ μέλλον ἔτι συναπολεσθῇ.
 Ἡμῶν καθήκον εἶναι ν' ἀποθάνωμεν
 τοῦ βασιλέως νὰ σωθῇ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἀποσκιρτῶν
 τοῦ θρόνου! Δραπετεύων!

ΔΟΥΚΑΣ

Τῶν ἐλπίδων μας
 τὴν παρακαταθήκην σώζων.

(Εἰσέρχεται **ΛΕΩΝ ΣΤΟΥΡΟΣ** δρομαῖος)

ΛΕΩΝ

Βασιλεῦ!
 Ἐδὼ σ' εὐρίσκω! Ἀπελπισ ὁ Λάσκαρις
 μὲ στέλλει.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Πῶς εἰσῆλθες;

ΛΕΩΝ

Φεύγων ὄμιλος
 μ' εἰσήγαγε, καὶ μόλις φθὰς, διέταξα
 κ' ἐκλείσθησαν αἱ πύλαι. Τίς καταστροφή!
 Τίς ὀργὴ θεία ἐφ' ἡμᾶς ἐπέπεσε!
 Τὴν νίκην ἤδη ἔδρεπεν ὁ Λάσκαρις,
 καὶ ἐκ τῶν πύργων, ὅπου εἶχεν ἰδρυθῇ,
 τῆς Βενετίας ἔπιπτε τὸ Γόμφαλον,
 καὶ ἀπespῶντο τῶν τειχῶν αἱ κλίμακες,
 ὅτε ἠκούσθη, ἀγγελί' ἀπαίσιος!

«ὁ Αὐτοκράτωρ φεύγει.» Φοβεῖς στιγμῆς!
 Ἦχεϊ ἡ φήμη ἐπὶ πάντα τὸν στρατὸν,
 καθὼς ἡ σάλπιγξ τῆς ἐσχάτης κρίσεως.
 Λειποψυχοῦσι καὶ οἱ ἀνδρειότεροι
 λύνοντ' αἱ τάξεις· φυγῇ, τρόμος πανταχοῦ.
 Προστάζει μάτην, ἀπειλεῖ ὁ Λάσκαρις,
 προσβάλλει μόνος τῶν ἐχθρῶν τὰς φάλαγγας·
 οὐδεὶς ἀκούει, καὶ οὐδεὶς ἀκολουθεῖ.
 Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ μ' ἐξαπέστειλε.
 Σὲ ἱκετεύει, Βασιλεῦ, εἰς τὸν στρατὸν
 νὰ ἐπιστρέψῃς, ὅσῳ σώζεται στρατός.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Λοιπόν. . . . τὰ πάντα καταρρέουσι λοιπόν;

ΔΟΥΚΑΣ

"Αν κατὰ κράτος ἐτροπώθημεν, πρὸς τί
 ὁ Αὐτοκράτωρ εἰς κινδύνους νὰ ῥιφθῇ;

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

"Αν νὰ νικήσῃ ἀπηλπίσθη, παρ' ἐμοῦ
 τί περιμένει;

ΛΕΩΝ

Πολεμῶν νὰ φονευθῇς.
 Τὸ ξίφος ἂν ἐγείρῃς καὶ τὸ λάβαρον,
 ἢ ὄψις ἴσως κ' ἡ φωνή σου, Βασιλεῦ,
 εἰς νίκην τρέψουν τὴν ἐπαίσχυντον φυγὴν.
 Ἄλλ' ἂν καὶ πέσῃς, στεφηφόρος μαχητῆς,
 ὁ θάνατός σου ἔσται πάλιν θρίαμβος.
 Τὸ αἶμα βασιλέως, εὐκλεῶς χυθὲν,

γόνιμον σπέρμ' ἄρδεύει ἀναστάσεως·
τὴν τιμὴν σώζει, τὴν τὸ μέλλον σώζουσιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Τῶν βασιλέων ἡ ζωὴ οὐχὶ αὐτῶν,
ἀλλ' εἶναι τῶν λαῶν των κτῆμα. Δαψιλεῖς
αὐτῆς νὰ εἶναι δικαιοῦνται οὐδαμῶς.
Τῶν ἐθνικῶν ἐλπίδων εἶναι κιβωτὸς
ὁ βασιλεύς· σημαία τῆς ὑπάρξεως
τῆς ἐθνικῆς. Μὴ πέσῃ ἡ σημαία μας,
καὶ μὴ ἡ κιβωτός μας καταποντισθῇ.

(Εἰσπορεύεται ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ὦ Αὐτοκράτορ! Παντελὴς διάλυσις!
Οἱ Σταυροφόροι εἰσπηδῶσι νικηταί·
τὸ Γόμφαλόν του ἔπηξεν ὁ Δάνδολος
εἰς τὰς ἐπάλξεις ὑπὲρ τὸ Κοσμίδιον·
ἐπὶ τὰ τεῖχη ἀσπίς λάμπει φραγκικὴ,
κ' ἐπὶ τὴν πόλιν γλῶσσαι φέρονται φλογός.
Μικρὸν εἰσέτι, κ' εἶναι δοριάλωτος.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Ἀκούεις; Τί προτείνεις, Αὐτοκράτειρα;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Νὰ μείνης, θάρρος ἐμφυσῶν εἰς τὸν λαόν,
αὐτοὺς τοὺς λίθους ἀνιστῶν εἰς ἄμυναν.
Ἄλλ' ἐὰν ἄλλως ἐκτιμᾷς τὸ χρέος σου,
τὸ στέμμ' ἂν πρέπη νὰ τεθῇ ἐν ἀσφαλεῖ,
ἐγὼ θὰ μείνω εἰς τοῦ θρόνου τὴν φρουράν,
ἀγρύπνως καθ' ἀρπάγων προφυλάττουσα
καὶ κατὰ κλονουμένων πίστεων αὐτόν.

ΚΟΜΝΗΝΟΣ

Νὰ συσκεφθῶμεν πρέπει, Βεστιάριε.
Ἄγιε πάτερ, μεθ' ἡμῶν καὶ σὺ ἐλθέ.

(Ἐξέρχεται μετὰ τῶν δούλων.)

ΔΟΥΚΑΣ

(ἔξερχόμενος, πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον)

Καὶ σὺ κατόπιν. Ἦ στιγμὴ ἐπίσημος.
Νὰ πράξης ἔσο ἕτοιμος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Εἴμ' ἕτοιμος. (Ἐξέρχεται.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (πρὸς τὸν Σγουρδὸν)

Ὑπαγε, Λέων. Σταθερὸς ὁ Λάσκαρις
ἄς μένη, ὅπως καὶ ἡμεῖς θὰ μένωμεν.

(Ὁ Λέων ἔξέρχεται. Ἡ Εὐφροσύνη στρέφεται πρὸς τὴν Μαρίαν, ἣτις κρατεῖται ὑπὸ στρατιωτῶν)

Ἦδη πρὸς σε. Ἀψήφως ἂν ν' ἀναισχυντῆς,
καὶ νὰ προδίδης ὅτι θὰ σ' ἐπιτραπῇ
νομίζης, ἀπατᾶσαι. Ἀλλὰ χάλασον
τὴν ἐπηρμένην ἑωσφορικὴν ὄφρυν,
τὴν σιγὴν λύσον, ὑπὲρ λόγους προπετῇ.
Ἴδου τὸ κατ' ἀγγέλλον γράμμα· ἐπὶ σέ
ὅτι ἐκτείνει τὴν σκιὰν τοῦ ξίφους του
ὁ Μομφερράτος γράφει, καὶ μᾶς ἀπειλεῖ
τῆς κεφαλῆς σου τρίχα ἐὰν θίξωμεν.
Τὴν τρίχα λέγει; ὦ, τὴν κόμην τὴν χρυσῇν
θὰ λάβῃ πᾶσαν, μετ' αὐτῆς τῆς κεφαλῆς.
Ὅτ' οἱ ἐχθροὶ νικῶσι κορυβαντιᾶς.
Εἴν' ἡ χαρά σου πρόωρος. Πρὶν φθάσωσι
μέχρι τοῦ θρόνου ὃν φρουρῶ, εἰς αἵματα
θενὰ σφαλῶσι, πτῶμα θὰ πατήσωσι,
τὸ σπαῖρον πτῶμα τῆς προδότου φίλης των.

Πρὶν διατάξω τὴν δικαίαν σου ποινὴν,
ὁμίλει εἴ τι ἔχεις ν' ἀπολογηθῆς.

ΜΑΡΙΑ

Ἀπολογοῦνται ἥττονες πρὸς μείζονας,
κ' εἰς ἀποστάτας ἐπιβάλλονται ποιναί.
Ἐγγίζ' ἡ ὥρα τῆς ποινῆς· κ' ἐμοῦ αὐτῆς
ἐγγίζουσ' οἱ σωτῆρες ἢ ἐκδικηταί.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅρια ἔχει κ' ἡ μακροθυμία μου.
Τὴν ἀλαζόνα, ἄρχοντες, ἡκούσατε.
Πᾶσά της λέξις ἀσεβείας ἔγκλημα.
Δεσμεύσατέ την· εἰς ἐξομολόγησιν
διὰ βασάνων λύσατε τὰ χεῖλη της,
καὶ τὴν ἀξίαν τιμωρίαν δότε τη. —
Τί σιωπῶντες ἴστασθε; Ὑπάγετε.

ΜΑΡΙΑ

Τοῦ Ἰσαὰκ Ἀγγέλου εἰμὶ σύζυγος,
χρηθεῖσα τῶν Ῥωμαίων Αὐτοκράτειρα,
τῶν Οὐγγρων Βασιλέων κόρη. Ἄρχοντες,
ὅστις τολμᾷ, τεινάτω χεῖρα ἐπ' ἐμέ!
Τὴν κεφαλὴν μου δότω εἰς τὸν δῆμιον.
Εἰμὶ αἰχμάλωτός σας. Τί διστάζετε;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Νὰ λήξῃ πρέπει ἡ ἀναίσχυντος σκηνή.
Λάβε αὐτὴν δεσμίαν, Πριμικήριε.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Καιρὸς δὲν εἶναι οὗτος αὐστηρότητος,
ἀλλ' εἶν' ἐπιεικείας καὶ διαλλαγῆς.
Ἀφίωμεν ἀλλήλοις τὰ ὀφλήματα,
ἵν' ἀφεθῶσι καὶ ἡμῖν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὑποκριτά!

Τὴν προσταγὴν μας τέλεσον, Σπαθάριε. . . .

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Διάταξόν με εἰς τὰ στίφη τῶν ἐχθρῶν
νὰ ἐπιπέσω, νὰ ἐκπνεύσω πολεμῶν,
σοὶ ὑπακούω· εἶναι χρέος, κ' ἔργον μου.
Ἄλλὰ δημίου μὴ ζητῆς καθήκοντα
νὰ ἐξασκήσω. Εἴμ' ἀνεπιτήδειος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅποῖος εἰς πολέμους, σὲ ἤξεύρομεν.
Σὺ, Ναύαρχε;

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Ἀρνεῖται ὁ Σπαθάριος,
εἰς ὃν ἀνήκει ἡ φροντίς τῶν κατὰ γῆν,
ἐγὼ τί ἐπεμβαίνω;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ναί· συγχώρησον.
Θαλάσσιος πῶς εἶσαι ἥρως λησμονῶ.
Δειλοί! Σιγαῖτε, σπαίροντες ὥς τοὺς ἰχθῦς,
κ' ἐκόπη ὥς τὸ αἷμα καὶ ἡ πίστις σας
ἅμα τῶν ὅπλων σᾶς προσέβαλε κλαγγή.
Τὰς χαμερπεῖς σας ὑποκλίσεις στρέφετε
πρὸς ὃν φρονεῖτε ἥλιον ἀνίσχοντα.
Μὴ σπεύδετε. Εἰσέτι εἰς τὸ νεῦμά μου
αἱ κεφαλαί σας δύνανται νὰ πέσωσιν,
ὦ ἄρχοντές μου. Ταύτην ἀπαγάγετε·
δικάσατέ την, καὶ καταδικάσατε.
Τὸ διατάττω· καὶ οὐαὶ τῷ ἀπειθεῖ!
Ὁ Αὐτοκράτωρ διατάττει δι' ἐμοῦ.

ΔΟΥΚΑΣ (εισερχόμενος μετὰ σπουδῆς)

Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὦ Αὐγούστα. . .

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λοιπόν;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ
σταθμίσας, μετὰ πλεῖστα ταλαντεύματα,
ἵνα τὸ σκῆπτρον μὴ εἰς χεῖράς του θραυσθῇ,
ἵν' ἀποτρέψῃ ἀφ' ἡμῶν τὸν κεραυνὸν
καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ του, ἀπεφάσισε. . . .

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί; Λέγε.

ΔΟΥΚΑΣ

Ξένας ἀποκρούων συμβουλὰς,
ράσον καὶ σχῆμα ἐνεδύθη μοναχοῦ,
κ' ἐξῆλθε μόνος, καὶ λανθάνων, τῶν πυλῶν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Αὐτοκράτωρ!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἔφυγε.

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Πῶς! Ἔφυγε!

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ἡ Παναγία σώσαι!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Σῶσον, Κύριε!

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ποῦ ἀντιλήπτωρ, βοηθὸς καὶ σκεπαστής;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ποῖον συμβάν!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

ὦ φρίκη!

ΣΤΡΥΦΝΟΣ

Τί γινόμεθα;

ΜΑΡΙΑ

Λοιπὸν, δὲν διατάττεις; Ἴδου ἄφωνοι
αὐτοὶ ἐμπρός σου. Στήλη ἔγινες ἄλός;
Ὁ κεραυνὸς ἐσβέσθη εἰς τὰ χεῖλη σου;
Ποῦ σου ἡ ὕβρις; ποῦ ὁ λόγος ὁ θρασύς;
Ὑπαγε, κλίνον μέχρι γῆς τὴν κεφαλὴν,
ἀφ' ἧς τὸ στέμμα ἔπεσε τὸ ἄρπαγέν·
τὸ αἱματόχρουν ῥάκος ἀποδύθητι·
τέφραν καὶ σάκκον φέρε, καὶ γονυπετῆς
ἔλεος ζήτει παρ' ἀνθρώπων καὶ Θεοῦ.
Ἴσως ψυχίον εὐσπλαγχνίας σοὶ ῥιφθῇ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Περίστειλον ἀκόμη, — μὴ βιάζεσαι —
τοῦ ἐωσφόρου τὴν ὑπερηφάνειαν.
Κενὸς νομίζεις πῶς ὁ θρόνος ἔμεινε,
κ' ἐπιπηδᾷς ἀμέσως; Μὴ βιάζεσαι.
Ἀκόμη ἔχω ἐπ' αὐτοῦ τὸν πόδα μου·
καὶ, κτῆμά μου τὸ σκῆπτρον, εἰς δὲν βούλομαι
θὰ παραδώσω, πρὶν μ' ἐκπέσῃ τῆς χειρός.
Ὁ Αὐτοκράτωρ πάρεστιν. — Ἀλέξιε
Δούκα, τὴν χεῖρα σοὶ τῆς Εὐδοκίας μου
προσφέρω, ἄρχον· καὶ τὸν θρόνον μετ' αὐτῆς.
Ἴδου ὁ Βασιλεύς σας. Γόνυ κλίνατε!

ΔΟΥΚΑΣ

Τῶν ὑπερτίμων δώρων Αὐτοκράτειρα,
ἕκαστον μεῖζον τοῦ ἑτέρου θεωρῶ,

κ' εὐγνωμοσύνης εἰμὶ πλήρης δι' αὐτά.
 Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν πανδήμων συμφορῶν,
 τοῦ ὑμεναίου δαΐδας πῶς ν' ἀνάψωμεν
 εἰς τὰς λυσσώσας φλόγας τῆς πυρκαϊᾶς;
 Πάντων πασχόντων μόνος νὰ εὐδαιμονῶ
 οὐδ' εὐσεβὲς θὰ εἶναι οὐδὲ ὅσιον.
 Ὡς πρὸς τὸν θρόνον, ζῇ αὐτοῦ ὁ κύριος,
 ὁ οὐρανόθεν κεχρισμένος. Εἰς αὐτὸν
 ὀφείλω σέβας, πίστιν καὶ ὑποταγήν.
 Ἐν ὅσῳ πνέει, δὲν τολμῶ νὰ ἐπιβῶ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Μὴ δίσταζε. Ὁ θρόνος ἔμεινε κενὸς
 τοῦ Ἀλεξίου.

ΔΟΥΚΑΣ

Ζῇ ὁ Ἰσαάκιος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σὺ τοῦτο λέγεις;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (πρὸς τοὺς ἄρχοντας)

Πόση αὐταπάρνησις!

ΣΤΡΥΦΝΟΣ (πρὸς τὸν Σπαθάριον)

Τίς οἶδεν ὁ σκορπίος ποῦ ἐγκρύπτεται;

ΔΟΥΚΑΣ (τῇ Εὐφροσύνῃ)

Δεσπόζοντα τοῦ θρόνου τὸν Ἀλέξιον
 ἐν πίστει ὑπηρέτουν. Ἐγκαταλειφθεὶς
 ὁ θρόνος, κτῆμα τοῦ νομίμου ἄρχοντος
 ἐστὶν ἐκ νέου. Τούτῳ πίστιν χρεωστῶ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Εἴν' ἀπιστία, βέλτιστε, ἡ πίστις σου.
 Νόμιμος ἄρχων εἶναι ὁ Ἀλέξιος.

(Θόρυβος καὶ κραυγαὶ λαοῦ ἔξωθεν.)

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐκεῖνοι οὕτω δὲν φρονοῦσιν. Ἄκουσον.

ΛΑΟΣ (ἔξωθεν)

Πολλὰ τὰ ἔτη. Εἰς πολλὰ, πολλὰ, πολλὰ!

ΛΑΛΟΙ

Ὁ Αὐτοκράτωρ πολλὰ ἔτη καὶ πολλὰ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί δηλοῖ τοῦτο;

ΜΑΡΙΑ

Τίς ὁ εὐφημούμενος;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (προηγούμενος, πρὸς τὸν Δούκαν ἰδιαιτέρως)

Ἐξετελέσθη. Σοὶ τὸν φέρω.

ΔΟΥΚΑΣ

Πρόφθασον

τὸν ἄλλον. Παῦσον τὰς ἐφόδους. Ἀνοιξον
τὰς πύλας. Σπεῦσον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πάντα προητοίμασα.

(Ὁ λαὸς εἰσάγει τὸν **ΙΣΑΑΚ**. Ἡ Μαρία τρέχει πρὸς αὐτὸν)

ΜΑΡΙΑ

Ὁ Αὐτοκράτωρ. Ὑψιστε! Εὐλογητὸν
τὸ ὄνομά σου.

ΙΣΑΑΚ

Ποῦ εἰμί; Ποῦ φέρομαι;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Εἰς τὰς Βλαχέρνας, παρὰ τὸ ἀγίασμα.

ΜΑΡΙΑ

Εἰς τὰς ἀγκάλας προσφιλοῦς συζύγου σου.

ΙΣΑΑΚ

ὦ γλυκυτάτης εἰς τὰ ὦτά μου φωνῆς!

ὦ ἱεροῦ ἐδάφους, ὃ ἀσπάζομαι!
 Ἐλθε, Μαρία, ἐπὶ τὴν καρδίαν μου·
 συζύγου δέξαι φίλημα — σχεδὸν πατρός.
 Τὴν εὐτυχίαν ταύτην, φεῦ! ἀπέμαθον.
 Μὲ θάλπ' ἡ θερμὴ τῆς γλυκειάς σου χειρὸς,
 καὶ τοῦ ἡλίου ἡ ἀκτίς. Φῶς, εἶναι φῶς
 τὸ περικεχυμένον. Τὸ αἰσθάνομαι·
 χρυσοῦν προσψαύει τὰ σβεστά μου βλέφαρα.
 Ὡ δῶρον οὐρανόθεν προπεμπόμενον,
 γλυκὺ τοῦ πλάστου νεῦμα, χάρμα τῆς ψυχῆς!
 τῇ διανcίγεις σὺ τὰς πύλας τὰς χρυσᾶς
 εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ πανήγυριν.
 Δὲν καταβαίνεις εἰς τὰ μαῦρα σπήλαια
 τῶν ἐσαεὶ κλεισθέντων τούτων ὀφθαλμῶν,
 ἀλλὰ, περίλαμπέ με. Ἄν ἐντός μου νῦξ
 ὑπάρχη, ἔστω καὶν ἡμέρα περίξ μου.
 Καὶ ὅταν θὰ ἐκπνεύσω, τάφον δότε μοι
 ὑπὸ φωτὸς ἀφθόνως αὐγαζόμενον.

ΛΛΟΣ

Πολλὰ τὰ ἔτη καὶ μακρά σου, Βασιλεῦ!
 πολλὰ σου, Αὐτοκράτορ Ἀγγελώνυμε!

ΙΣΑΑΚ

Αἱ εὐφημίαι αὗται αἱ ξενήκουστοι
 τί θέλουσι; πρὸς τίνα ἀποτείνονται;
 Ἀλλαχοῦ, τέκνα, τὰς εὐχάς σας φέρετε.
 Τὸ σκῆπτρον δότε εἰς ἀκμαίαν χεῖρα. Τί
 ἐπὶ τοῦ θρόνου θέλει πτῶμ' ἀόμματον;
 Εἰς δύο τάφων τὸ μεταίχμιον εἰμί.
 Ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐξῆλθον, καὶ πρὸς ἕτερον
 βαδίζω. Πρέπει ὁ ὀξυδερκέστερος

εἰς θυελλώδεις, ὥς οἱ σήμερον, καιροὺς
νὰ ἔχ' εἰς χεῖρας τὸ κοινὸν πηδάλιον.
Εἰς ἐμὲ δότε τρόπον ἀναπαύσεως.

ΔΟΥΚΑΣ

Οἱ ἡγεμόνες ἄλλον ἀναπαύσεως
δὲν ἔχουν τρόπον, πλὴν τοῦ τάφου, Βασιλεῦ.
Θυσία εἶναι καὶ ἄγων ὁ βίος των.
Τὸ ἐπιβεβλημένον μὴ ἀπόκρουε,
ἀλλὰ πειθάρχει τῷ Θεῷ. Φωνὴ λαοῦ
φωνὴ Κυρίου. Ἄν ἐσβέσθῃ σου τὸ φῶς,
ἐντός σου λάμπει παμφαῆς διάνοια,
ἥτις ἀκούει καὶ ὁρᾷ· καὶ ἄνωθεν
ὁ ζωοδότης φῶς σοι πέμπει χάριτος.
Πρὸς σε ὁ λαὸς κράζει. Σῶσον τὸν λαόν.

ΙΣΑΑΚ

Ὁ Δούκας εἶσαι· φωνὴ φίλη κ' ἐν δεινοῖς!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ προδοσίας τέρας ἀποφώλιον!
τὸ δηλητήριόν σου σύζων ἐξεμεῖς,
δολερὲ ὄφι, εἰς τὸ αἷμά μου τραφεῖς.
Ἄρά, ὅποια ἐπὶ τὸν πωλήσαντα
ἀντ' ἀργυρίου φαύλου τὸν Θεάνθρωπον,
ἐπὶ τὴν ἄνομόν σου κεφαλὴν ἀρά!
Ἄρά κ' εἰς τοῦτο τὸ τυφλὸν γερόντιον!
Δὲν τῷ ἀρκεῖ ὁ τάφος, θρόνον ἀπαιτεῖ,
εἴν' ἀποθέσῃ τὸ σαπρὸν του σκέλεθρον.
Ἄρά καὶ εἰς τὸν ὄχλον τὸν θρασύδειλον,
τὸν τὸ συμφέρον ἔχοντ' ἀντὶ πίστεως,
τὸν ἐν βορβόρῳ ἔρποντα καὶ δάκνοντα!
Ἄρά μέχρις ἐσχάτης γενεᾶς, ἀρά!

ΙΣΑΑΚ

Ἐποία πλήττει τὸν ἀέρα φρίττοντα,
φρικώδης βλασφημία! Ἦτον γυναικὸς
φωνή! Κακοφωνία γνώριμος. Τίς ἦν;

ΜΑΡΙΑ

Δὲν εἶν' ἐκείνη, ἣτις τῆς βασάνου σου
προΐστατο, τὰς ὄψεις ὅταν σ' ἔσβεσαν;

ΙΣΑΑΚ

Ἦ Εὐφροσύνη! Φοβερά ἐνθύμησις!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἦ Εὐφροσύνη, τὴν αὐθάδη γλῶσσάν της
ἀδυνατοῦσα νὰ κρατήσ' εἰς χαλινὸν,
καὶ ταύτην βεβηλοῦσα τὴν πανήγυριν.
Παραφροσύνη εἶναι ἡ θρασύτης της·
πλὴν κινδυνώδεις οἱ παράφρονες εἰσὶ!
Ἐπίτρεψόν μοι, Βασιλεῦ, τὴν φρούρησιν
αὐτῆς, ἂν θέλῃς· καὶ φροντίζω.

ΙΣΑΑΚ

Λάβε την.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (τῷ Δούκῃ)

Εἶν' εὐκλεὲς τὸ ἔργον, καὶ σοῦ ἄξιον·
νῦν δεσμοφύλαξ, μετ' ὀλίγον δήμιος.

ΔΟΥΚΑΣ (ἰδίως τῇ Εὐφροσύνῃ)

Σὲ σώζω, ἄφρον. Δὲν τὸ βλέπεις;

(πρὸς στρατιώτας)

Φύλακες,

χωρῆτε· φέρετέ την εἰς τὸν οἶκόν μου.
Ἐκεῖ ἄς μείνῃ καθειργμένη. Ἄπετε.

(Ἀπέρχονται στρατιῶται μετ' Εὐφροσύνης.)

ΙΣΑΑΚ

Τῶν βασιλέων ἡ ἀνάγκη στυγηρά!
 Εἰς τὸν οὐδὸν τοῦ θρόνου δὲν ἐπάτησα,
 καὶ τιμωρία εἶν' ἡ πρώτη πράξις μου.
 ὦ! Ν' ἀποτρέψω τοῦτο τὸ ποτήριον
 τῶν γηραιῶν χειλέων δὲν μοὶ δίδεται;
 Τυφλὸς καὶ ὁδηγίας χρήζων, ὁδηγὸς
 ἐγὼ τῶν ἄλλων ἔσομαι; καὶ ποῦ τὸ φῶς;
 ποῦ τῶν βημάτων τῶν ὑποτρεμόντων μου
 ἡ βακτηρία;

ΛΑΟΣ (ἔξωθεν)

Ζήτω ὁ Ἀλέξιος
 εἰς πολλὰ ἔτη!

ΔΟΥΚΑΣ

Βασιλεῦ, ἰδοὺ αὐτή!

(Εἰσέρχεται πλῆθος εἰσάγον τὸν **ΛΑΞΙΟΝ** Ἀγγελον, περιστοιχιζόμενον ὑπὸ ἱπποτῶν, ἐν οἷς καὶ
 ὁ **ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ**. Μετὰ τῶν εἰσιλθόντων καὶ **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ**.)

ΔΟΥΚΑΣ (τῷ Κωνσταντίνῳ ἰδίως)

Εὖγε, τὰ πάντα κατ' εὐχὴν ἐπίρανας.

ΛΑΞΙΟΣ (βριτόμηνος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρὸς του)

ὦ πάτερ, πάτερ! Τριτευδαίμονος στιγμῆς!

ΙΣΑΑΚ

Ἀλέξιε, σὺ εἶσαι! Μοῦ εἰσήκουσε
 τὰς διαπύρους προσευχάς ὁ Κύριος!
 Πρὶν ἀποθάνω, τοῦ φωτὸς ἀπέναντι,
 ἐλεύθερος, σ' ἐγκλείω εἰς τὸ στήθος μου.
 Αἰσθάνομαι τὸν βίον ἀναθάλλοντα·
 νεάζον ῥέει τῆς καρδίας μου τὸ πῦρ.
 Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν σου βλέπω, ἐπὶ σοῦ
 τὸ γῆράς μου ἐρείδων, κ' ἐπὶ τῆς πιστῆς

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

φιλτάτης ὁδηγοῦ μου, τῆς Μαρίας μου,
τῆς ἀνοδίας πάλιν θ' ἀποπειραθῶ,
εἰς ἣν καλοῦμαι ὑπὸ τοῦ καθήκοντος.

MARIA

Ἡ χεὶρ του καὶ ἡ χεὶρ μου θὰ σὲ φέρωσιν
εἰς τὰς τραχείας ἀνοδίας τῆς ζωῆς.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

ὦ Αὐτοκράτορ, οἱ ἱππῶται τοῦ Σταυροῦ
σὲ προσφωνοῦσι χαῖρε! Ἐνεδύθημεν
δικαιοσύνης ὅπλα, καὶ ὁ ἅγιος
πατὴρ ἐν Βατικάνῳ τὰ ἠϋλόγησεν,
εἰς τρόμον τῆς κακίας νὰ τὰ φέρωμεν,
καὶ εἰς ἀδικημάτων ἐπανόρθωσιν.
Ὁ νέος οὗτος βασιλόπαις, στηριχθεὶς
εἰς τὰς πιστάς μας λόγχας, ἦλθε προκαλῶν
τοὺς παρανόμους ἄρπαγας τοῦ θρόνου σου.
Τὰ τείχη ταῦτα ἡδ' ὑπὸ τὴν πίεσιν
τῶν σιδηρῶν μας θυρεῶν ἐνέδιδον,
κ' ἡ πόλις ἦτον εὐρὺ πέλαγος φλογῶν,
ὅτε κληθέντες φιλικῶς, μανθάνομεν
πῶς ρίψασπις ὁ ἄρπαξ ἐδραπέτευσεν.
Ἀνάβα εἰς τὸν θρόνον, ὃν σοὶ δίδουσι
τὸ θεῖον χρίσμα, ἡ βασιλική σου φρὴν,
καὶ ἡ ῥομφαία ἡ δικαιοδότις μας,
καὶ μὴ λησμόνει τί ὀφείλεις εἰς αὐτήν.
Ἐπὶ τὸν θρόνον παρὰ σοί, ἐκ δεξιῶν,
τὴν φίλην σύννευόν σου ἀναβίβασον,
νὰ σοὶ κερδίῃ τὴν λατρείαν τῶν λαῶν·
κ' ἐξ εὐωνύμων τὸν υἱόν σου κάθισον,
νὰ σὲ στηρίξῃ διὰ τῆς ἀνδρίας του,

καὶ ὅπλων ἃ ὁ Πάππας καθηγίασε.
Τῆς μοναρχίας σὺ θὰ εἶσαι κεφαλὴ,
ἐκείνη, ἡ καρδιά, καὶ αὐτὸς ἡ χεὶρ.

ΙΣΑΑΚ

Γενναῖοι ἄνδρες, τοῦ δικαίου πρόμαχοι,
εἰς τὴν φωνὴν σας τὴν εἰλικρινῇ θαρρῶν,
κ' εἰς τὰς δύο φίλας βακτηρίας μου,
τὸν θρόνον ἀναβαίνω τρέμοντι ποδί.
Ἡ θεία χάρις ἔστω μοι εἰς φωτισμὸν,
κ' ἡ Θεοτόκος ἔστω ὁδηγήτρια.
Τῆς δ' ὑμετέρας μεγαθύμου ἀρωγῆς
οὐδέποτ' ἐπιλήσμων φωραθήσομαι.
Εὐγνωμοσύνη ἔσται πᾶς ὁ βίος μου,
ὕμῶν οἱ θησαυροὶ μου καὶ τὰ ὅπλα μου,
ὕμῶν οἱ στόλοι. Δι' αὐτῶν περάνατε
τὸ θεῖον ἔργον, κ' αἱ εὐχαί μου μεθ' ὑμῶν.

ΜΑΡΙΑ (τῇ Μομφερράτῃ)

Αὐξάν', ἱππότα, καὶ διπλασιάζεται
ἡ χάρις ὅταν χαριέντως γίνηται.
Τὸ στέμμα δ' ἡ χεὶρ σου διδ' ἡ εὐγενῆς
μᾶς εἶναι διὰ τοῦτο προσφιλέστερον.
Παρ' ἡμῶν δέξαι ἐνδεές ἀντίδωρον,
φιλίαν ὑπὸ χρόνου ἀναλλοίωτον.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Τιμαλφροστέραν στέμματος καὶ θησαυρῶν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἀήττητοι ἱππόται, εἰς τὰς τάξεις σας
ἄσυλον εὖρον, κ' εἰς τοὺς νόμους σας τραφεῖς,
τιμῆς καὶ ὅπλων ἔλαβον διδάγματα.
Ὁ εἰς ἐκείνας ἀνδρωθεὶς βραχίων μου

ὕμῖν ἀνήκει. Ὑπὲρ σκῆπτρον μὲ τιμᾶ
τὸ ξίφος δ' ἐν μάχαις μοι ἐδώκατε.
Ὑπὲρ ὑμῶν τὸ σύρω, καὶ σεμνύνομαι
κ' ἐπὶ τοῦ θρόνου ὦν συστρατιώτης σας.
Ἐνταῦθ' ἂν μὲ δεσμεύῃ τὸ καθήκόν μου,
ὅταν εἰς χώρας θὰ νικᾶτε ἱεράς,
μετὰ τῶν σημαιῶν σας ἢ σημαία μου,
καὶ μεθ' ὑμῶν θὰ εἶναι ἡ καρδιά μου·
τῆς δὲ ἰσχύος ἦν μοι δαφιλεύετε,
ἢ πρώτη χρήσις, εἴ τι τοὺς λαοὺς ἡμῶν
διίστησι συμφέρον, εἴ τις πρόληψις,
νὰ παύσῃ φίλους ἀπὸ φίλων διαιροῦν,
νὰ πέσῃ μεταξὺ μας πᾶν προτείχισμα,
καὶ τοὺς λαοὺς εἰς μίαν πίστιν, κ' αἴσθημα
ἐν νὰ συνδέσῃ ἀδιάλυτος δεσμός.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Τὰς προσφοράς σας ἄσμενοι δεχόμεθα.

ΛΑΟΣ

Πολλὰ τὰ ἔτη, Αὐτοκράτορ Ἰσαάκ!
Πολλὰ τὰ ἔτη καὶ πολλὰ, Ἀλέξιε!

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ Κύριος τῶν θρόνων καὶ δυνάμεων,
ὁ διανοίγων τοῦ νοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς,
καταπεμψάτω τὸ οὐράνιον του φῶς
ἐπὶ τοὺς ποδηγέτας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ,
καὶ εὐλογήτω τὴν κληρονομίαν του
εἰς σωτηρίαν καὶ ἁγιασμόν!

ΛΑΟΣ

Ἀμήν!

ΙΣΑΑΚ

Ἔλθετε πάντες μετ' ἐμοῦ. Εἰς τὸν ναὸν
κλίναντες γόνυ, τὴν εὐχαριστήριον
δοξολογίαν ἄσωμεν· ἀντίληψιν
τοῦ φωτοδότου ἐπικαλεσώμεθα
ἐν μετανοίᾳ, κ' ἐν καρδίας συντριβῇ.

ΛΑΟΣ

Εἰς πολλὰ ἔτη, Αὐτοκράτορες, πολλά!

(Ἐξέρχεται ὁ Ἰσαάκ, στηριζόμενός ἐπὶ τῆς Μαρίας, καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ πάντων.
Ὁ ΛΑΕΣΙΟΣ θίγει τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ΔΟΥΚΑ, ὅρτι ἐκχωρῶντος.)

ΛΑΕΣΙΟΣ

Μίαν στιγμὴν· ἡ πίστις ἡ κρυφία σου
ἡ ἐν σκοτίᾳ ἔργα πράξασα φωτὸς,
τὸν ἀρπαγέντα θρόνον μᾶς ἀπέδωκε.
Τὰ πέδιλα ἃ φέρεις τὰ βατράχεια,
Βεστιαρίου σύμβολα, σοὶ μένουσιν,
ἀλλ' εἰσὶ δεῖγμα εὐτελὲς τῆς χάριτος
ἧς παρ' ἡμῖν τυγχάνεις. Τοῦ πατρὸς κ' ἐμοῦ
σὺ ὁ πιστὸς καὶ μόνος ἔσῃ σύμβουλος,
σὺ τοῦ μονάρχου τοῦ τυφλοῦ ὁ ὀφθαλμὸς,
ὁ ποδηγέτης σὺ τῆς ἀπειρίας μου.
Ἄλλ' ἀφ' οὗ δόξαν μ' ἔδωσας καὶ δύναμιν,
τῶν δώρων ἔτι δὸς τὸ φθονητότερον,
τὴν εὐτυχίαν. Ποῖον φέρει ὄνομα
σὺ τὸ ἡξεύρεις.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸ εἰκάζω.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ν' ἀναβῇ
ἐπὶ τὸν θρόνον μετ' ἐμοῦ ἐνέργησον

ἡ Εὐδοκία. Τότε μόνον θέλγητρα
ζωῇ καὶ θρόνος δι' ἐμέ θά ἔχωσιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Αἱ διατάξεις τῶν κανόνων αὐστηρῶς
κωλύουσι. . . .

ΛΑΕΣΙΟΣ

Κανόνας καὶ κωλύματα
μὴ λέγε. Ἀντιστάσεις δὲν ἀνέχομαι.
Μὴ λέγε.

ΔΟΥΚΑΣ

Αὐτοκράτορ!

ΛΑΕΣΙΟΣ

Τοῦτον τὸν βαθμὸν
καὶ τὸν πομπώδη τίτλον δὲν ἀνέλαβον,
εἰμὴ διότι ὁ βαθμὸς μὲ δικαιοῖ
νὰ θέλω καὶ νὰ πράττω. Ἡπατήθησαν
οἱ ῥασοφόροι, ἂν φρονῶσι παίγνιον
καὶ σκύβαλόν των ὅτι θενὰ μ' ἔχωσιν.
Εἰπέ τοις πῶς ἐτράφην εἰς στρατόπεδα·
ὄχι κανόνας, λόγχην πῶς χειρίζω· ναὶ,
καὶ ὡς ἡ λόγχη, θραύομαι, δὲν κάμπτομαι.
Ἐὰν μ' ἐπιπροσθῶσιν οἱ κανόνες των,
εἰσὶν, εἰπέ τοις, ἄλλοι εὐκαμπτότεροι,
οὓς νὰ ἐκλέξω δύναμαι, ἂν βιασθῶ,
μικρὸν φροντίζων, ἂν ὁ τούτους ἐξηγῶν
φορῇ τιάραν, ἢ ἂν καμηλαύχιον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἴδου, ὦ Αὐτοκράτορ, ὁ Ἡγούμενος.
Σίγα ἐμπρός του, καὶ τὸν βολιδοσκοπῶ.

(Εἰσέρχεται ὁ ΑΓΑΘΙΟΣ)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ σᾶς προσμέν' εἰς τὸν ναόν.
Ὁ Πατριάρχης ἔφθασε, καὶ ἄρχεται
ἢ τῆς δοξολογίας τελετῇ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Εὐθύς.

(Πρὸς τὸν Δούκαν)

Μὲ συνοδεύεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἔπομαι. Ὑπάγετε. (Ἐξέρχεται ὁ Ἀλέξιος.)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὅπισω μένεις, ἄρχον, σὺ ὁ πάντοτε
ἐν εὐλαβείᾳ εἰς τὰς θείας ἐορτὰς
καταλαμβάνων πρῶτος τὸ στασίδιον;
Σὺ πρὸς τὰ θεῖα ἀμελής!

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡγούμενε,
ἡγούμενε, τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα
ὁμίχλη κρύπτει εἰς τοὺς ἀμβλυώττοντας
ἡμᾶς. Τίς οἶδεν ἂν πρὸς τὰ γενόμενα
θα ἐπινεύσῃ εὐλογῶν ὁ οὐρανός,
ἢ ἂν θα πέμψῃ τῆς ὀργῆς τοῦ ἁγγελοῦ
ἐν φλογερᾷ ῥομφαίᾳ;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Βεστιάριε,
σὺ ταῦτα λέγεις! Τοῦ λαοῦ τοὺς ἐκλεκτοὺς,
τοὺς κεχρισμένους ἀποκρούεις τοῦ Θεοῦ!
Κατὰ τῶν μόλις ἰδρυθέντων στρέφεται!

ΔΟΥΚΑΣ

Δίκαιον ἔχεις αὐστηρῶς ἐπιτιμῶν.

Τῆς συνειδήσεώς μου εἶσαι ὁδηγός.
 Δεχθῶμεν ὅ,τι ἐπικέκλωσται. Κενὰ
 μὴ σπεύδωμεν ζητοῦντες. Τὰ κενώτερα
 χειρότερα. Ὡς κεῖνται μάλλον κείσθωσαν·
 καὶ πειθαρχοῦντες, κλίνωμεν τὴν κεφαλὴν.
 Δίκαιον ἔχεις. Ἄκουσον, ἡγούμενε·
 Ὁ Αὐτοκράτωρ ὁ ἀρτίως ἐξελθὼν —
 ἀπόρρητον τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ μάθε το· —
 ἐρᾷ τῆς Εὐδοκίας Κομνηνῆς, αὐτὴν
 τοῦ θρόνου θέλων καὶ τῆς κοίτης μέτοχον.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τῆς Εὐδοκίας! Πλὴν δὲν εἶν' ἐξ ἀδελφῶν;

ΔΟΥΚΑΣ

Βεβαίως εἶναι.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τότε;

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς; Ἐκπλήττεσαι;

Ἡγούμενε, τὴν πεῖραν ἔχεις πολιάν.
 Πρὸ τῶν κανόνων κλίνει ὁ πολὺς λαός,
 πρὸ τῶν ἀρχόντων οἱ κανόνες κλίνουν.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἴσως. Σύμφημι.
 Ἀλλὰ εἰσὶ καὶ ἄλλοι, ὑπεραίροντες
 καὶ τὰς ὑψίστας κεφαλὰς, ἀνένδοτοι,
 ὧν οὐδὲ πύλαι ἄδου κατισχύουσιν, —
 οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὡς ὑέλιναι,
 θρόνοι καὶ σκῆπτρα κατ' αὐτῶν συντρίβονται.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλὰ τὸ εἶπας, πείσας με· ἀσύμφορον,

κατὰ τοῦ θρόνου τοῦ νομίμου πράττοντες,
τοὺς μόλις ἰδρυθέντας νὰ κλονίσωμεν.
Παρὰ τῶν βασιλέων ἐπιείκειαν
ἐὰν ζητῶμεν, νὰ τοῖς τὴν ἀρνώμεθα
δίκαιον εἶναι; Σέβας δὲν ὀφείλομεν
καὶ εἰς τὰ σφάλματά των, ἀνθ' ὧν σώζουσι
διὰ τῶν ἀρετῶν των; Κρίσις αὐστηρά,
δὲν εἶναι αὐτὸ τοῦτο, ἐπανάστασις;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὡς ἡ ἐν τούτοις ἀνοχὴ, ἀσέβεια.
Ὑπὲρ τοὺς ἐπιγείους τούτους βασιλεῖς,
τὸν βασιλέα λάτρευε τῶν οὐρανῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐσεβῆ λέγεις· ἀλλ' αὐτῶν ἡ δύναμις.
Τὸ σκῆπτρον ἐπιβάλλει τὰς θελήσεις των·
καὶ ὁ μὴ κλίνων συνετῶς τὴν κεφαλὴν,
τὴν διακινδυνεύει.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Μὲ πτοεῖ μικρὸν
τῶν βασιλέων δύναμις. Ὑπὲρ αὐτὴν
ὁ Κύριος ὑψοῦται τῶν δυνάμεων.
Ὡς ἄνθρωπος, τῶν πάντων εἰμὶ ἔσχατος·
ὥς ἱερεὺς, πρωτεύω τοῦ πρωτεύοντος.
Ἡ ἀσθενὴς μου αὕτη χεὶρ, ὥς ἀνοιγῇ,
κεραυνοὺς ρίπτει κορυφὰς συντρίβοντας.
Ἔχω τὸ λύειν καὶ δεσμεῖν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡγούμενε,
τὸ δεσμεῖν ἔχεις, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑπήκοντας
εἰς τὰ δεσμά σου. Τὴν ῥομφαίαν σου στομοῖ

τὸ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν σέβας τῶν πιστῶν.
Τὴν ἀκωκὴν τῆς ἀψηφοῦς οἱ ὀπαδοὶ
ἐτέρας ἐκκλησίας.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ Ἀλέξιος. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Αἰ, σεβαστέ μοι ἄνερ, λέγων τύραννος
ὅτι ὁ ἔρως εἶναι, ὅτι ἄλλοιοῖ
καὶ φρένας καὶ καρδίαν, ἀκατάληπτον
ὁμιλῶ γλῶσσαν εἰς τὴν σὴν ἀγνότητα.
Ἄλλ' ὅτ' εἰς ξένα ἦθη ὁ Ἀλέξιος,
εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Πάππα ὅτι ηὔξησεν,
ὅτι καὶ στέμμα τῷ ὀφείλει καὶ ζωὴν,
γνωστόν σοι εἶναι, κ' ἐννοεῖς πῶς ἀζητεῖ,
ἂν οἱ κανόνες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μας
ἀκάμπτως τῷ ἀρνῶνται, ἄλλους δύναται
εὐκαμπτοτέρους νὰ ἐκλέξη.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἀπειλεῖς

λέγων αὐτά ;

ΔΟΥΚΑΣ

Φοβοῦμαι καὶ ἀπεύχομαι.
ὦ! Πίστευσόν μοι· τὰς ἡνίας χάλασον,
μὴ συντριβοῦν ταθεῖσαι, ἢ ἀφηνιῶν
ὁ ἵππος, ἀποτρέξῃ. Ὑποχώρησον.
Παρασκευάζει ἡτταν ἢ ἀντίστασις.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία οὔποτε ὑποχωρεῖ.
Νικᾷ καὶ ἡττωμένη.

ΔΟΥΚΑΣ

Τοῦτο ἀπαντᾷς;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Λοιπὸν μᾶς φέρει πρότασιν, καὶ ἀπαιτεῖ
ἀπάντησιν;

ΔΟΥΚΑΣ

Ναὶ, πάτερ.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ ἀπάντησις,
ἰδοὺ αὐτή. Ἀνοίγει τὰς ἀγκάλας της
ἡ Ἐκκλησία τῷ μετανοήσαντι·
φωτίζει καὶ στηρίζει τὸν διστάζοντα·
τὸν δ' ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ τραχυνόμενον
ὡς ψωραλέον ἀποκλείει πρόβατον.
Ἄν δέ τις ἀποστάτιν αἶρη κεφαλὴν,
τὴν καταβάλλει, εἰ καὶ στέμμα φέρουσιν,
ἢ φλογερὰ ῥομφαία, ἢ ἐξ οὐρανοῦ
τὸν μέγαν ἀποστάτην καταρρίψασα.

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐφήμει πάτερ! Ὑπαγε ὀπίσω μου!

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Κατοικία τοῦ Δούκα Μουρζούφλου.)

ΔΟΥΚΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ΔΟΥΚΑΣ

Λοιπὸν, ὡς λέγεις, ὁ λαὸς ἐνθουσιᾷ
διὰ τοὺς βασιλεῖς του;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὸ ἠθέλησας.

Παρασκευάσας μετ' ἀγώνων τὸν ἀγρὸν,
τὴν νέαν βασιλείαν ἐνεφύτευσας.

Καλλιανθῆς προκύπτει. Τί παράδοξον;

ΔΟΥΚΑΣ

Μεμφιμοιρεῖς. Καὶ ποίαν νὰ φυτεύσωμεν
ἀντ' αὐτῆς ἄλλην εἶχες ὄρεξιν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὴν σὴν.

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐχαριστῶ. Ὁ τράγος εἰς τοῦ φρέατος
ἴσως ἀκόμη τὸν πυθμένα κάθηται,
ἀφ' οὗ τὰ κέρατά του εἰς τὴν πονηρὰν
συνοδοιπόρον ἔθηκεν εἰς κλίμακα.

Τὴν φρόνησίν του ἀπαιτεῖς νὰ μιμηθῶ;

Ἡ φραγκικὴ ἀκόμη καταιγὶς πεινᾷ,
καὶ θέλει θρόνου τρίμματα νὰ κορεσθῇ.

Ἀφ' οὗ παρέλθη θραύσασα τὰ φρύγανα,
τὴν δρῦν καλλιεργοῦμεν τὴν βασιλικήν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Νομίζω παίζεις παρατόλμως. Ἔδωκας
εἰς τοὺς Ἀγγέλους τοῦ λαοῦ τὴν εὖνοιαν,
τὰ δίκαιά των ἀνεκήρυξας λαμπρῶς,
κ' ἐλπίζεις νὰ τοὺς ῥίψῃς ἐνισχύσας τους;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐλπίζω, φίλτατέ μοι. Τοῖς ἐξύφανα
ἱστὸν ἀράχνης, τοῦ λαοῦ τὴν εὖνοιαν.
Καθὼς ὑφάνθη, οὕτω θὰ παραλυθῇ.
Χεὶρ θὰ τὴν σχίσῃ γυναικεία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ποία χεὶρ;

ΔΟΥΚΑΣ

Τῆς Εὐδοκίας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὴν ἐκέρδησας λοιπόν;

ΔΟΥΚΑΣ

Αἰχμάλωτον τὴν ἔχω, καὶ ἡ ἄλυσιν
ἡ θρόνον τῇ προσφέρω. Τί ἐστὶ γυνή
ἐὰν γνωρίζῃς, δὲν διστάζεις. Ἀλλ' ἰδοὺ
ἡ Εὐφροσύνη. Πνέει μένεα. Σὺ δὲ
εἰς τὰ Πατριαρχεῖα — καὶ τὴν ἄδειαν
ὑπὲρ τοῦ Ἀλεξίου, ὅπως νομπευθῇ
τὴν συγγενῇ του Εὐδοκίαν ζήτησον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πῶς θὰ δοθῇ πιστεύεις;

ΔΟΥΚΑΣ

Ζήτησον αὐτὴν,

καὶ μὴ ἐρεῦνα.

(Ἐξέρχεται ὁ Κωνσταντῖος.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΔΟΥΚΑΣ

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἡ αἰγμάλωτος τολμᾷ
πρὸ τοῦ κυρίου, ἢ τοῦ δεσμοφύλακος,
— ὅστις ἂν σ' εἶναι τίτλος προσφιλέστερος, —
νὰ παραστῇ;

ΔΟΥΚΑΣ

Εὐφήμει, αὐτοκράτειρα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄ! Ἐνθυμεῖσαι τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν
τὴν ἱστορίαν! Θαυμαστὴ ἡ μνήμη σου!
Ἄλλ' οἱ συνήθεις τῶν ἀνθρώπων, καθὼς σὺ,
καὶ οἱ κοινοὶ κακοῦργοι, — ἐξαιρέσεως
ἀξίωσιν δὲν ἔχεις — πλὴν τῶν πρὸ ποδῶν
ὀλίγα ἐνθυμοῦνται ἢ φροντίζουν.
ὦ! ἴσως τότε, τὰ ἀρχαῖ' ἀναδιφῶν,
ἀναπολήσης ὅτι ἐκ τοῦ μηδενὸς,
ἐκ τοῦ βορβόρου ὅτι σὲ ἀνήγειρα,
ὅταν ἐφίλεις τῶν ποδῶν μου τὴν σποδόν·
ὅτι τὴν χεῖρα ἐπαιτῶν τῆς κόρης μου,
φιλίαν κατεψεύδου προσποιούμενος.
Τίς τῆς τιμῆς σου ἢ τιμῆ; Τριάκοντα
ἢ προδοσία σ' ἔφερεν ἀργύρια;

ΔΟΥΚΑΣ

Πικρὸν τὸν χόλον ἔχεις, καὶ εἰς ἄδικον
σὲ παραφέρει γλῶσσαν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Γλῶσσαν ἄδικον;
ὦ! Τί δὲν εἶναι φλογὸς γλῶσσα! Κοπτερά

ὥς ἡ ῥομφαία τί δὲν εἶναι! Ὅφρων
 χιλίων τί δὲν ἔχει δηλητήριον,
 νὰ τὸ ἐκχύσῃ ὅλον εἰς τὴν ἄνομον
 καρδίαν σου, τοῦ δόλου φαύλην φωλεάν;
 Ἄλλ' ἂν νομίζῃς ἐν θριάμβῳ κακουργῶν,
 τῆς προδοσίας νὰ χαρῆς τὰ λάφυρα,
 μὴ μένε εἰς ἀπάτην. Τόσον ἐγκλειστος
 δὲν εἶμαι, ὥστε ἡ ἐλέγχουσα φωνὴ
 μέχρι τῶν ὠτων νὰ μὴ φθάσῃ τῶν κωφῶν
 τοῦ αὐτοκράτορός σας. Ὅσω δὲ τυφλὸς
 αὐτὸς ἂν εἶναι, δύναμαι τοὺς ὀφθαλμοὺς
 νὰ τῷ ἀνοίξω εἰς τὰς κακουργίας σου.
 Τὴν προδοθεῖσαν δὲν θὰ κλίνω κεφαλὴν
 οὐδ' εἰς αὐτοῦ τοῦ τάφου τὴν ἀνάπαυσιν,
 πρὶν τῷ διδάξω ποία εἶσαι ἔχιδνα,
 πρὶν αἱ κρυπταί σου σκευωρίαί εἰς τὸ φῶς
 ἐκδηλωθῶσι τοῦ ἡλίου φρίττοντος,
 καὶ πρὶν μαθῶν σε ὁ καινὸς προστάτης σου,
 ὥς ἰοδόλον σὲ συντρίψῃ ἔντομον.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν διευθύνῃ ὁ θυμὸς τὴν γλῶσσάν σου,
 μὴ καὶ τὴν κρίσιν παραδίδῃς εἰς αὐτόν.
 Δόλιος εἶναι καὶ κακὸς ἡνίοχος.
 Ἐμοῦ μὴ φείδου, ἀλλὰ φείδου σοῦ αὐτῆς.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τολμᾶς νὰ λέγῃς. . . .

ΔΟΥΚΑΣ

Τὰ εἰς σὲ συμφέροντα.
 Ὁ Αὐτοκράτωρ ἔφυγε. Τὸν ὤθησα
 ἐγὼ νὰ φύγῃ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄναιδῶς τ' ὁμολογεῖς!

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ τούτου πλέον. Ἔφερα τὸν Ἰσαὰκ
ἐγὼ ἐπὶ τὸν θρόνον· καὶ ἀπέκρουσα
ὥς καὶ τὴν χεῖρα τῆς καλῆς σου θυγατρὸς
ἣν ἐπεζήτουν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἄν τὰ λέγῃς προκαλῶν
ἂν ἐξυβρίζων ἀσθενεῖς, αἰσχύνῃ σοι!

ΔΟΥΚΑΣ

Οὐχί. Τὰ λέγω ἐκκαλῶν ἐκ τῆς ὀργῆς
ἐπὶ τὴν φρόνησίν σου, Αὐτοκράτειρα.
Ὅταν τῆς ἄρκτου χαλκοδίνης χεῖμαρρος
ἐπῆλθε λαῦρος, καταστρέφων, ἐκρίζων,
εἰς τὴν γῆν σπείρων πτώματα κ' ἐρήμωσιν,
θεάτρου ἥρως, μόνος ἤθελες ἐγὼ
τὸ στῆθος ν' ἀντιτάξω, τὰ τῶν ἵπποτῶν
ν' ἀποσοθήσω στίφη, καταρρέοντα
τὸν θρόνον νὰ στηρίξω εἰς τοὺς ὤμους μου;
Σαμψὼν δὲν εἶμαι. Ἢ, νὰ δέσω ἤθελες
εἰς τοῦ ἀγρίου ἄρματός των τὸν τροχὸν
τὴν τύχην, τὰς ἐλπίδας καὶ τὴν ὑπαρξιν
τοῦ Βασιλέως, σοῦ, ὦ Δέσποινα, κ' ἐμοῦ;
Θαλασσοπόρος, τέχνη ναυτιλλόμενος,
ὅταν ὀρθὸν τὸ πνεῦμα ἐπιφέρηται,
ἐμπείρως στρέφει πρὸς αὐτὸ τοὺς οἶακας,
κ' ἐνδίδων τὸ λαμβάνει ὑπερδέξιον.
Τὸ μέλλον σῶζων, τὸ παρὸν παρήτησα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Κ' ἴσως ἐνταῦθα μὲ κρατεῖς αἰχμάλωτον
ἵνα μὲ σώσης.

ΔΟΥΚΑΣ

Σὺ τὸ εἶπας. Ἀπὸ σοῦ.

Θέλει, ἐλπίζω, μέχρι τέλους σοὶ φανῇ
προκριτωτέρα ἢ φιλοξενία μου,
παρ' εἰς τὸν πύργον νὰ οἰκῇς τοῦ Ἀνεμᾶ,
ὃν ἡ φλογώδης γλῶσσά σου σ' ἠτοίμαζεν.
Εἴρκτῃ σ' ἠπεῖλει· σοὶ ἀνοίγω ἄσυλον,
εἰς ὃ ἀφόβως, καὶ ἀκατασκόπευτοι
δυνάμεθα τὸ μέλλον νὰ ὑφαίνωμεν.
Ὅποτεν θρόνον φέρ' ἡ συμμαχία σου,
τὰ πέδιλα πιστεύεις τὰ βατράχεια
ὅτι μ' ἐλκύουν, κ' αἱ ἀλύσεις αἱ χρυσαῖ;
Ἦσυχος μένε· δὲν μετέβαλα σκοπόν.
Ὅν εἶχον ἔχω, πλὴν μετὰ φρονήσεως.
Ἐγγύησίς σοι ἔσται τὸ συμφέρον μου.
Διστάζεις ἔτι;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὅχι. Τὸν πανίσχυρον
Θεὸν ἐπεκαλέσθης τῆς λατρείας σου.—
Καὶ ἡ ἐλπίς μας ποῦ λοιπὸν στηρίζεται;

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐπέτυχον οἱ Φράγκοι· ἐνεθρόνισαν
τὸν ἐκλεκτόν των· οὐδ' ἀντέστημεν ἡμεῖς.
Ἐὰν ἐκ τούτου πρὸς αὐτὸν ἐρίσωσιν,
ἢ ἂν τοῦ ὄχλου ἡ παλίμβουλος φορὰ
τὸ ἄγαλμα συντρίψῃ ὃ ἀνήγειρεν,
ἔσται ἡμῶν τὸ πταῖσμα; Εὐθυνόμεθα;

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΡΑΓΚΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Καὶ ἔταν θὰ κοπάσῃ ὁ κατακλυσμὸς,
καὶ νέα θὰ προκύψῃ τάξις, διατί
εἰς τὸν τῷ θρόνῳ ἔγγιστα ἰστάμενον,
ἂν ὡς ἀντίφρων δέν ὑπολαμβάνηται,
δέν θὰ δοθῇ τὸ στέμμα; εἰς τὸν ἔχοντα
τὸ στέμμα τῆς νομίμου βασιλόπαιδος,
ἔστις, ἐγὼ ἂν εἶμαι, εἰς τοὺς πόδας σου
θὰ σπεύσω νὰ τὸ θέσω; ἂν δὲ προτιμᾷς
ἄλλον, θὰ μ' ἔχῃ πρόθυμον ἐπίκουρον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Θὰ σ' ἔχῃ πρῶτον καὶ ἀμείλικτον ἐχθρόν.
Τί σκέπτεσαι ἡξεύρω. Γνωρίζομεθα.
Τὸ σὸν συμφέρον ῥυμουλκεῖ τὴν τύχην μου.
Ἴδου ἡ χεὶρ μου. Δέξαι τὴν εἰλικρινῶς
ὡς σοὶ τὴν δίδω. Τὸν δεσμὸν ἀνανεῶ
ὑπ' οἰωνοὺς ἀλλοίους.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἐπικυροῖ
κ' ἡ Εὐδοκία;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Εἶναι σκληροτράχηλος,
ἀλλὰ κ' ἐγὼ τὴν χεῖρα ἔχω σιδηρᾶν.
Δυσοίωνος τῇ ἦτον ὁ ὑμέναιος
ἐν πρώτῃ ἀποπείρα, καὶ εἰς δεύτερον
δεσμὸν δέν στέργει. Ἀλλὰ πρέπει. Θέλουσα
μὴ θέλουσα, θὰ στέρξῃ. Εἰς τὰς χεῖράς μου
ὄργανον εἶναι· ἡ δὲ χεὶρ μου ὄργανον
εὐχρηστον θέλει· θραύει δὲ τὰ δύσχρηστα.
Ἴδου ἐκείνη. Εἶσαι δεσμοφύλαξ τῆς
καὶ κύριός τῆς. Σὲ ἀφίνω μετ' αὐτῆς.

Ἄν δὲν τὴν πείσης, τρόποι δὲν ἐλλείπουσιν,
ὅτε τοὺς τρόπους ἀγιάζῃ ὁ σκοπός. (Ἐξέρχεται.)

ΔΟΥΚΑΣ, ΕΥΔΟΚΙΑ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὅταν ζητοῦσα τὴν μητέρα ἔρχωμαι,
ν' ἀναχωρῇ τὴν βλέπω.

ΔΟΥΚΑΣ

Σὲ δυσαρεστεῖ
ὅτι εὐρίσκεις ὃν ὡς δεσμοφύλακα
ὑπολαμβάνεις ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τῆς ἐλευθερίας μου
μικρὰν ποιῶμαι χρῆσιν. Εἰς τὴν φυλακὴν
ἢ τὸν γυναικωνίτην, ἢ διαφορὰ
μικρά. Ἡ τύχη ὅ,τι πέμπει δέχομαι.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ ταῦτα, βασιλόπαι. Τὴν οἰκίαν μου
μὴ ἐκλαμβάνῃς φυλακὴν, ἀλλ' ἄσυλον.
Ἐνταῦθα δίδεις, δὲν λαμβάνεις προσταγὰς.
Ἡ θέσις σου δὲν εἶναι ὑπὸ μόδιον,
ἀλλ' ἐπὶ θρόνου, ἵνα λάμπῃς, καλλονῆς
ἀκτινοβόλου, καὶ χαρίτων ἥλιος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸν θρόνον ἄλλως, ἴσως δικαιότερον,
διέθεσε τῶν θρόνων ὁ διανομεύς.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν θρόνον τοῦ πατρός σου ἂν ἀνέτρεψαν
ὀργὴ τῆς τύχης καὶ φορὰ δυστυχιῶν,
νὰ τὸν ἐγείρῃς, ἔργον σόν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Δυνάμεως

στεροῦμ' ἐπίσης καὶ θελήσεως. Μικρὰ
 ἢ δόξα ἔχει δι' ἐμέ τὰ θέλγητρα.
 Ἄρκει γωνία ἐν τῷ βίῳ ἥρεμος,
 καὶ παρ' ἐκείνην τάφος ἄγνωστος ἀρκει,
 ἵνα κορέσῃ τὴν φιλοδοξίαν μου.
 Δὲν εἶναι ὑψιπέτις. Περιέκοψεν
 ἡ δυστυχία τὰ καέντα τῆς πτερᾶ.

ΔΟΥΚΑΣ

Μὴ σου τὴν φρένα ταπεινῆς. Ἀνάβλεψον.
 Ἴδὲ τοῦ Κωνσταντίνου ἔνδοξον ὥς πρὶν
 τὸν μέγαν θρόνον ἀνοικοδομούμενον,
 καὶ σὲ τὸ στέμμα φέρουσιν, γονυπετεῖς
 νὰ προσκυνῶσι μυριάδες τρέμοντας,
 κ' εἰς τὴν ἐμφάνισίν σου πᾶς αἰ κεφαλαὶ
 αἰ στεφηφόροι, μέχρι γῆς νὰ κύπτωσι.
 Μὴ ἐκλαμβάνῃς ταῦτα φροῦδον ὄνειρον.
 Τὰ ὕψη ταῦτα, ἔπου σκοτοδινιᾶ
 ὁ ὄχλος ἀναβλέπων, εἶναι διὰ σέ!
 Ἀνάβα θαρράλέως· ἀλλὰ δέχθητι
 τὴν χεῖρα ταύτην τὴν πιστὴν ὡς ὁδηγόν.
 Ἐν τρικυμίαῃς εὖρωστος, εἰς τῶν παθῶν
 τὴν πάλιν ἡσκημένη, σοὶ προσφέρεται.
 Εἴν' ἐλευθέρα. Διὰ σὲ ἠθέλησα
 νὰ διαρρήξω τοὺς ἀρχαίους τῆς δεσμούς.
 Ἐπεικῶς εἶπέ μοι πῶς τὴν δέχεσαι.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὴν ἀποκρούω μετὰ φρίκης. Ἄπειρος,

τὴν χεῖρά ποτ' ἐδέχθην ἣν μοὶ ἔτεινε
ψυχρὸν συμφέρον, κ' ἕως σήμερον θρηνῶ.

ΔΟΥΚΑΣ

"Ἄν τὸ συμφέρον μόνον ἐλατήριον
ὑπολαμβάνης, ἀγνοεῖς τὴν δύναμιν
—τὴν ἀγνοεῖς σὺ μόνη— τῶν θελγήτρων σου.
"ὦ! πίστευσόν μοι· εἰς αὐτὴν τὴν πρότασιν
πῶς ἡ καρδία εἰσηγεῖται, κ' ἔπεται
ὁ νοῦς, τὸ θέσπισμά της συνεπικυρῶν.
Πλὴν τοῦ φωτὸς τῆς δόξης, τοῦ θαμβοῦντός με,
προσέτι μὲ θερμαίνει, — τοῦτο πίστευσον,
ναί, πίστευσόν το, — καὶ ἡ φλόξ τοῦ ἔρωτος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

"Ἐρωτα λέγεις; Δὲν ἀρνοῦμαι ἐπαγωγὸν
πῶς λέγεις λέξιν. Κρούεις πάλλουσαν χορδὴν.
Ὡς διὰ δρόσον διψοῦν τ' ἄνθη τὴν αὐγὴν,
ὁμοίως αἱ καρδίαι εἰς τὸ ἔαρ των
διὰ τὴν δρόσον ταύτην τὴν οὐράνιον.
Ἀληθὲς εἶναι· ἴσως δὲ καὶ δι' ἐμέ.
Ἀλλ' ὅσω μᾶλλον εὐφημῶ τὸν ἔρωτα,
τοσούτω ἔχω ἥττονα διάθεσιν
τοῦ ἔρωτος νὰ λάβω τ' ἀποφόρια.

ΔΟΥΚΑΣ

Τί λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

"Ὅτι ὅταν τὰ πρωτόλεια
τοῦ ἔρωτός σου ἦδ' εἰς ἄλλην ἔδωκας,
καὶ λίαν ἐπαξίως, τὸ ὑπόλοιπον,
τὴν ὑποστάθμην ἣν μοὶ δίδεις, ὄρεξιν
πολλὴν δὲν ἔχω νὰ δεχθῶ. Τὸν ἔρωτα.

ὅς θὰ μ' ἐλκύσῃ ἀπαιτῶ ἀρτιθαλλῇ,
καθὼς τὸ πρῶτον ῥόδον τῆς ἀνοίξεως,
βαθὺν ὡς εἶναι ἀχανῆς ὁ Εὐξεινος,
ἀπέραντον ὡς εἶναι τὸ στερέωμα.

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ τίς σοὶ λέγει πῶς δὲν εἶναι ὁ ἐμὸς
τοιοῦτος; Ἄν εἰς ἄλλην ἢ καρδία μου
τὸ κατ' ἀρχὰς ἐδόθη, ἦτο πλάνη της,
ἦν ἀποπτύει, καὶ δι' ἦν ἐρυθριᾷ.
Σὺ μόνη ἄρχεις ἐπ' αὐτῆς· κ' αἰσθήματα
τρέφει ὁποίων ἀπαιτεῖς θερμότερα.
Εἰπέ μοι ὅτι εὐμενῶς τὴν δέχεσαι.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Διόλου. Ἀποκρούω δῶρον ἄδωρον,
καρδίαν κυματοῦσαν καὶ παλίμβουλον,
ἧς ἡ ἀπάτη τὴν ἀπάτην διορθοῖ,
καὶ ἥτις τὰς εἰκόνας τὰς σημερινὰς
ἐρυθριῶσα τὴν ἐπαύριον συνθλᾷ.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ! μὴ νομίσης. . . .

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πλὴν δὲ τούτου προσφορὰν
ποτὲ δὲν θέλω ἔρωτος παραδεχθῆ,
ἐκτὸς ὁπόταν ν' ἀποδώσω δυνηθῶ
κ' ἐγὼ τὰ ἴσα, ἔρωτα πυριφλεγῆ,
ἄνευ ὀρίων, ἄνευ χαλινοῦ. Αὐτὸν —
λυποῦμαι, πλὴν δὲν πταίω· — ἡ καρδία μου
δὲν σοὶ τὸν δίδει, οὔτε δέχεται τὸν σόν.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸ βλέπω, παίζεις, Εὐδοκία. Πρόσεξον·

ἀτόπως παίζεις, ἴσως καὶ κινδυνωδῶς.
 Νὰ μὲ χλευάζῃς ἂν σοὶ ἐπιτρέπῃται,
 ἐμὲ, ὅστις εἰς χλεύην δὲν συνήθισα,
 στάθμισ' ἐπίσης ἐὰν σ' εἶναι θεμιτὸν
 νὰ ματαιώσῃς, πλὴν τῆς τύχης τῆς ἐμῆς,
 τῆς πατρικῆς σου τύχης τὴν ἀνάστασιν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὅταν ὁ εἶρων λόγος σὲ δυσάρεστῃ,
 λοιπὸν σπουδαῖον ἄκουσον. Ὁ σύζυγος
 πολυχάρиту κα' ἐναρέτου γυναικὸς
 εἰς ἄλλους ν' ἀποβλέπῃ γάμους κα' ἔρωτας
 εἴτε συμφέρον, εἴτε πάθος τὸν κινεῖ,
 εἶν' αἰσχιστον, καὶ φρίκην ὅλως μ' ἐμποιεῖ.
 Τῆς τύχης δὲ τοῦ θρόνου, ἢ τῆς τύχης σου
 κακῶς ἐσκέφθῃς νὰ μὲ λάβῃς ὄργανον.
 Ἐὰν ἐλπίζῃς δι' ἐμοῦ πῶς θ' ἀναβῇς,
 τ' ἀνέφικτα ἐλπίζεις. Τοῦτο ἤξευρε.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ Εὐδοκία, ἄφρων σου ἡ πρόκλησις,
 ἀλλὰ βεβαίως καὶ οὐχὶ ἀναίτιος.
 Ὅταν γυναῖκα βλέπω λίθον ἔχουσιν
 ἀντὶ καρδίας, τὸν σκορπίον ὑπ' αὐτὸν
 προσμένω.

(Βλέπων τὸν **ΛΑΕΣΙΟΝ** ἄγγελον εἰσπρόχόμενον)

Ἴδού, ἴσως οὗτος ἔρχεται.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Εἰς ζήτησίν σου ἦλθα, Βεστιάριε,
 καὶ δὲν ἄρνοῦμαι πῶς συγχρόνως ἤλπιζον
 νὰ εὕρω ὅ,τι εὕρον, τὴν φαιδρύνουσαν
 τὴν φυλακὴν τῆς ταύτης εἰς ἀνάκτορον.

Οἱ Σταυροφόροι τὸ γενναῖον ἔργον των
εἰς πέρας ἀγαγόντες, πάλιν τρέπονται
τὴν εὐσεβῆ ἐδὸν των, ἧς ὑπὲρ ἡμῶν
ἐκβάντες ἦλθον. Ὅπως τοὺς προπέμψωμεν
σὲ θέλω παραστάτην. Ἀσφαλέστερον
αἰσθάνομαι τὸν θρόνον, ὅταν παρ' αὐτὸν
ἐγρηγορῶσιν ἡ πιστὴ καρδία σου
κ' ἡ ἔμπειρός σου φρήν.

ΔΟΥΚΑΣ

Λοιπὸν ἀπέρχονται;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ὁ τελευταῖος ὅμως κῦβος πρὶν ῥιφθῆ,
ὦ Εὐδοκία, ἐπεθύμουν παρὰ σοῦ
μίαν ν' ἀκούσω λέξιν ζωοπάροχον.
Ὁ θρόνος ὃν κατέχω εἶναι θρόνος σου,
καὶ δίκαιόν σου ἐπ' αὐτοῦ νὰ κάθῃσαι.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τοὺς θρόνους διαθέτει κατ' ἀρέσκειαν
τῶν βασιλέων ὁ μονάρχης. Δὲν φθονῶ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Σὺ νὰ φθονῇς; Γνωρίζω τὴν καρδίαν σου.
Αὐτὴν φθονοῦσιν ἄγγελοι. Σ' ἀπήντησα
παρὰ τὴν κλίνην τοῦ δεσμίου μου πατρός,
τὰ ἔρημά του δάκρυ' ἀπομάττουσαν.
Ἔσο καὶ πρός με ὅ,τι ἤσο πρός αὐτόν·
ἐπὶ τὸν θρόνον μετ' ἐμοῦ ἀνάβηθι,
κ' ἔσομαι μόνος ὁ εὐεργετούμενος.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ Αὐτοκράτορ, μάτην τὴν φιλόδοξον
χορδὴν ἐγγίζεις. Πρὸ μικροῦ τῇ ἔτεινα

παγίδα, ἵνα μάθω ἂν εὐάλωτος
εἰς δόξης εἶναι θέλγητρα. Ἀπέτυχον.
Τὴν δοκιμὴν ὑπέστη, μείνας' ἀπαθής.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὴν δοκιμὴν! Τοιοῦτο δίδεις πρόσχημα
εἰς τὰς προτάσεις τὰς ἀποτροπαίους σου!
Ἐξαγοράζει δόλος τὸ ἀνόμημα.
Δὲν ἐξετάζω τί τὸ ἀγενέστερον.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Οὐχί! Ὁ θρόνος εἰς ὃν, φίλη, σὲ καλῶ
δὲν ἔχει δόξαν νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν σήν.
Σὺ θέλεις τὸν κοσμήσει. Σὺ τὰς χάριτας
κ' εὐεργεσίας θὰ σκεδάζῃς ἀπ' αὐτοῦ,
κ' εἰς πᾶν σου νεῦμα καὶ εἰς πᾶν μεϊδίαμα
θὰ συγκομίζῃς τὴν ἀγαπὴν τῶν λαῶν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μοὶ ἀποδίδεις ἣν δὲν ἔχω δύναμιν.
Τῶν Βασιλέων μ' εἰσὶ ξέν' αἱ ἀρεταί.
Τὴν πεῖραν ἔχω τῆς ζωῆς ὀδυνηράν,
ὥστε νὰ θέλω πρωτοκαθεδρίας της.
Ἀνήσυχον μὴ ἔχε τὴν συνείδησιν.
Τῆς βασιλείας ἄκουσαν δὲν μὲ στερεῖς.
Ἐμὸν δὲν ἦτο κτῆμα ἢ χλαμὺς ποτέ·
πλὴν καὶ ἂν ἦτο, θενὰ τὴν ἀπέρριπτον,
ὥς τὸν χιτῶνα τὸν μυθολογούμενον.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Τὴν ὑπερῶπτιν ἀδιαφορίαν σου
ἀπὸ τοῦ θρόνου μὴ μετάφερε ψυχράν
κ' εἰς τὸν κληθέντα ἐπ' αὐτοῦ νὰ καθεσθῇ.
Παρὰ τὸ στέμμα τὸ πιέζον με βαρὺ

σὺ ἄλλο πλέξον στέμμα τρυφερώτερον.
Ἐμφύσησόν μοι θάρρος. Πρὶν ἢ εὐτυχεῖς
τοὺς ἄλλους καταστήσω, εἰς τὰ χεῖλη μου
τῆς εὐτυχίας φέρε τὸ ποτήριον.

ΔΟΥΚΑΣ

Νεκρὰν καὶ ταύτην θέλεις εὖρει τὴν χορδὴν,
ὦ Βασιλεῦ. Ὡς εἶναι ὅλως ἀπαθεῖς
οἱ ἄγγελοι, ὁμοίως κ' ἡ ἀντίζηλος
καὶ ἀδελφὴ των εἶναι πάθους ἄμοιρος.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Τῆς πρώτης ἡλικίας ἀναπόλησον
τὰς διαυγεῖς ἡμέρας τὰς ἐαρινὰς,
ὅταν τὴν χεῖρα εἰς τὴν χεῖρα, τῆς ζωῆς
τοὺς ἀνθοφύτους κήπους διετρέχονεν,
ἢ ὅτε ἠπλωμένους εἰς ἀκάτιον,
νὰ μᾶς κυλῖη κελαδοῦν ἀφίνομεν
τὸ κῦμα τοῦ Βοσπόρου· κ' αἱ καρδίαι μας,
ὡς αἱ φωναί μας συνεπλέκοντο εἰς ἓν.
Παιδίον τότε, ἔλεγες πῶς μ' ἀγαπᾷς.
Ἄν ἤδη σέ ἡρώτων, θ' ἀπεκρίνεσο
ὅπως καὶ τότε;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πῶς διστάζων ἐρωτᾷς;
Τῶν εὐτυχῶν μου ἀνεμνήσθην ἡμερῶν
ἐπανιδοῦσα σέ, ὃν τότε σύντροφον
καὶ ἀδελφὸν ἐκάλουν.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Εἰς ὃν σήμερον
δὲν θέλεις συναινέσει τρυφερώτερον
ἐπώνυμον νὰ δώσης;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τρυφερώτερον;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Νὰ τὸν καλέσης σύζυγον;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀλέξιε,

νὰ παίξης θέλεις;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ὁχι. Ὄταν πρὸ μικροῦ
μετὰ χρονίαν σ' ἐπανεῖδα στέρησιν,
χορδὴ ἐντός μου ἄγνωστος ἐσκίρτησε,
ἤχῳ ἀρχαίας μελωδίας, κ' ἐννοῶ
ὅτι ἐκτός σου εὐτυχίαν δι' ἐμέ
ἡ γῆ δὲν ἔχει, οὔτε ὁ παράδεισος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Βλάσφημα λέγεις ἂν δὲν παίξης. Λησμονεῖς
ἢ παραβλέπεις τὸν συγγενικὸν δεσμόν;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Προσθέτων ἄλλον, ἄλυτον τὸν καθιστῶ.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὴν ἀμαρτίαν ἀψηφεῖς, περιφρονεῖς
τῆς Ἐκκλησίας τὰ σεπτὰ θεσπίσματα!

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μήτηρ ἰλεως.
Καὶ συγχωρήσεις ἔχει πλὴν τῶν κεραυνῶν.
Θεὸν ἀγιάσῃ εὐλογοῦσα τὸν δεσμόν
ὃν φοβουμένη φαίνεσαι. Τὴν ἄδειαν
παρὰ τοῦ Πατριάρχου ἐζητήσαμεν.

(Τῷ Δούκῃ)

Δὲν ἐζητήθη;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὡς μοι εἶπας.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀπαγε

τῆς βλασφημίας!

ΛΑΕΞΙΟΣ

Νόμιμόν μου σύζυγον
ἡ Ἐκκλησία θὰ σέ στέψη.

(ΑΓΑΠΙΟΣ ἐπὶ τῆς φλῆγς τῆς θύρας, ἀκούσας τὰς τελευταίας λέξεις, προχωρεῖ
ἐν βῆμα εἰς τὸ δαμάτιον.)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πώποτε!

ΛΑΕΞΙΟΣ

Τίς πρός με ταύτην τὴν διάψευσιν τολμᾷ;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία.

ΛΑΕΞΙΟΣ

Ποῖος εἶσαι, ἅγιε;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τοῦ Πατριάρχου ὁ ἐπίτροπος.

ΛΑΕΞΙΟΣ

Λοιπὸν

ὁ Πατριάρχης τί μοι λέγει; Ἐμαθε
τὸ μήνυμά μου καὶ τὴν ἰκεσίαν μου;
Τί ἀπαντᾷ;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πῶς εἶναι λύπης ἔμπλεως
ὅτι ὁ φύλαξ τοῦ ποιμνίου, τῶν πιστῶν
ὁ πρωτοστάτης, παρ' ὀλίγον ἔρμαιον
τοῦ πονηροῦ νὰ γίνη, ἀποπλανηθεῖς,
κ' εἰς ἀμαρτίαν ἐμπεσὼν ἀσύγγνωστον.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἀσύγνωστον μοὶ λέγεις, πάτερ ἅγιε;
Τοιαύτην γλῶσσαν ἔχ' ἡ Ἐκκλησία σας,
ἣν σεῖς μητέρα λέγετε τῶν οἰκτιρμῶν;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τὴν λέγομεν καὶ εἶναι. Ἀμνησίκακος
τὴν ἁμαρτίαν εὐμενῶς ἀφίησιν
εἰς τὸν μετανοοῦντα. Εἰς τὸν πειρασμὸν
ἂν ἀποτάσῃ, δίδει σοι τὴν ἄφεσιν.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Τὴν μητρικὴν τῆς πρόνοιαν εὐχαριστῶ.
Μοὶ δαψιλεύει ὅ,τι δὲν ἐζήτησα.
Τοῦ Πατριάρχου σέβομαι τὴν σύνεσιν.
Ἡ φρὴν τοῦ χρόνου διακρίν' ἡ ἔμπειρος
καὶ περιστάσεις ἐκτιμᾷ. Ὅ,τι ζητῶ
ἐν πεποιθήσει ὅτι δὲν θεν' ἀρνηθῇ,
τῆς εὐτυχίας εἶναι τὸ ποτήριον,
τῆς ὁμονοίας ἡ ἐγγύησις, εἰς ἓν
πλέκουσα δύο κλάδους ἑτεροθαλλεῖς,
ἐνοῦσα οἴκους, καὶ τὸ κράτος σώζουσα·
μετὰ τῆς Εὐδοκίας εἶναι ὁ δεσμός.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Οὐδέποτε.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὴν γνώμην ἔχει δύσκαμπτον
ἡ Ἐκκλησία, Βασιλεῦ.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἡγούμενε,
τοῦτο ζητῶ. Ὡς στήλη ἵστασαι ἄλως,

καὶ σιωπᾶς. Τοὺς λόγους τούτους ἀπελθε,
καὶ πρὸς τὸν Πατριάρχην φέρε.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Περιττόν.

Ἄν σιωπῶ, ἡ θλίψις μ' ἀπεστόμωσε.
Τοῦ ἀνθρωπίνου γένους βλέπω τὸν ἐχθρὸν
τὴν νέαν σου καρδίαν ἐνεδρεύοντα.
Φυλάττου. Ὑπὸ τ' ἄνθη πλέκει τῶν παθῶν
τῆς ἀμαρτίας τὴν δολίαν ἄλυσιν,
καὶ εἰς τὴν αἰωνίαν σύρει γέενναν,
ἔπου τρυγμὲς ὀδόντων, ἔπου δάκρυα
καὶ κοπετοὶ καὶ θρῆνοι καὶ πῦρ ἄσβεστον.
Τοῦ διαβόλου τὴν παγίδα σύντριψον,
κ' ἐξόρκισόν τον, φεύγων τὰς πλεκτάνας του.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Χρυσᾶ εἶν' ὅσα συμβουλεύεις· ἀλλ' ἐγὼ
ἀπάντησιν ἐζήτουν, ὅχι συμβουλὰς.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τοῦ Πατριάρχου φέρω τὴν ἀπάντησιν.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Καὶ εἶναι;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἦδη σοὶ τὴν εἶπα. Πώποτε!

ΛΑΕΣΙΟΣ

Μὴ σὲ λανθάνει ὅτ' εἰς Αὐτοκράτορα
τὸν λόγον φέρεις;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Βασιλεῦ, οὐχὶ ἐγώ,
ἡ Ἐκκλησία λέγει ταῦτα. Εἰς αὐτῆς
τοὺς θείους νόμους κλίνει πᾶς τὴν κεφαλὴν.

Τῷ Καίσαρι τελοῦμεν τὰ τοῦ Καίσαρος,
ἂν ἀποδίδῃ τῷ Θεῷ τὰ τοῦ Θεοῦ.

ΛΑΞΙΟΣ

Θαυμάζω, πάτερ, τὴν θεολογίαν σου,
δι' ἣν εἰμὶ νὰ λύσω τοὺς ἱμάντας σου
ἀνάξιος. Ἐν ἔμῳ ἴσως λησμονεῖς,
ὅτι ὁ Καίσαρ κέκτηται τὴν δύναμιν
νὰ ἐπιβάλλῃ ἣν ζητεῖ εὐπείθειαν.
Εἰς σᾶς ἐδόθη ὁ Σταυρὸς, ἀλλ' εἰς ἐμέ
τὸ ξίφος. Τοῦτο ὑπαγε νὰ τῷ εἰπῇς.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ Αὐτοκράτορ, λέγεις ἐπικίνδυνα.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Μὴ τὴν θνητὴν σου ὑπεραίρης δύναμιν.
Εἷς κύριος ὑπάρχει τῶν δυνάμεων.
Εἰς λόχους τῶν Βαράγκων ἂν ἐπαίρησαι,
τὴν Ἐκκλησίαν φάλαγγες ἀόρατοι
περιφρουροῦσιν οὐρανίων στρατιῶν·
ἂν ξίφη ἐπισείης, ἐπικρέματα
εἰς τὰς ταπεινοτέρας κεφαλὰς, καθὼς
καὶ εἰς τὰς ἐστεμμένας, ἢ πυριφλεγῆς,
ἢ ἄφυκτος ῥομφαία ὁ ἀφορισμός.

ΛΑΞΙΟΣ

ὦ! Ἀπειλεῖτε, πόλεμον κηρύττετε!
Ἡ μήτρα ὅταν πρὸς τὸ στέμμα συγκρουσθῇ,
ποῖον τῶν δύο θὰ θραυσθῇ, τὸ ἀγνοῶ·
ἀλλ' ἐν ἡξέυρῳ, ὁ καλὸν νὰ μάθητε,
ὅτι οὐδόλως εἶμαι διαθέσεως
ἐντὸς τοῦ κράτους δύο κράτη ν' ἀνεχθῶ·
καὶ ἂν ὁ οὐρανὸς σας ἔχῃ κεραυνούς,

ὑπάρχουσ' ἴσως ἄλλοι αἰθριώτεροι.
Φορὰν ἐσχάτην ἐρωτῶ· θὰ μοὶ δοθῇ
ἡ ζητουμένη ἄδεια ;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Σοὶ ἀπαντῶ

φορὰν ἐσχάτην· πώποτε ! Καὶ σ' ἐρωτῶ,
τῷ πονηρῷ σου ἀποτάσῃ λογισμῷ ;
τῆς Ἐκκλησίας τὴν συγχώρησιν ζητεῖς ;
Ἐστάλην λόγον ν' ἀπαιτήσω.

ΑΛΕΞΙΟΣ

"Υπαγε

εἰς ὃν σὲ στέλλει, καὶ εἰπέ τῷ, νήπιον
ἂν μ' ἐκλαμβάνῃ, μάστιγα φοβούμενον,
θὰ μάθῃ ὅτι ἀπατᾶται· θὰ πεισθῇ
ὅτ' εἰς ἀγῶνας ἀνετράφην ἵπποτων,
καὶ δὲν λαμβάνω, ἀλλὰ δίδω προσταγὰς.
"Υπαγε ! Λόγον ἐὰν θέλῃς παρ' ἐμοῦ,
ἐλθὲ ὅποτε τοὺς ἱππότας θὰ δεχθῶ,
καὶ θὰ τὸν λάβῃς.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Διετάχθην. . .

ΑΛΕΞΙΟΣ (ματ' ὀργῆς)

"Υπαγε. (Ὁ Ἀγάπιος ἐξέρχεται.)

ΔΟΥΚΑΣ

Τὴν φλόγα σβέσον τοῦ θυμοῦ σου, Βασιλεῦ !
Κίνδυνον φέρει, καὶ δὲν φέρει ὄφελος.
Τοῦ Πατριάρχου εἶν' ἀλύγιστος ἡ φρὴν,
ὡς οἱ κανόνες, ὧν εἶν' ἀγρυπνος φρουρός.
Τὸ οὐ τοῦ εἶναι οὐ· καὶ μᾶλλον δυναταὶ
ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ, πρὶν ἢ γίνῃ ν α ἰ.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Θὰ τὸ ἰδῶμεν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄκουσον, Ἀλέξιε·

Ἐπεκαλέσθης τὴν ποτὲ φιλίαν μας.
 Εἰς δεῖγμα ὅτι σώζεται ἀμείωτος,
 σοὶ λέγω· Μὴ, διότι χλαμυδοφορεῖς,
 τὸν χαλινὸν συντρίβῃς τῆς συνέσεως.
 Τοῖς ἄρχουσι μὴ φρόνει πάντα θεμιτά.
 Πολλάκις ὅσα δὲν ἀπαγορεύουσιν
 αὐτοῖς οἱ ἄλλοι, αὐτοὶ πρέπ' εἰς ἑαυτούς.
 Τὰ δικαιώματά των ἂν ἀνώτερα
 εἰσὶ τῶν ἄλλων, καὶ τὰ χρέη των εἰσὶ.
 Τῆς Ἐκκλησίας μὴ προκάλει τὴν ἰσχύν.
 Μὴ πρὸς αὐτὴν συγκρούου, μάλιστα δὲ μὴ,
 ὅταν ἀτόπως καὶ ματαίως ἀπαιτῇς.
 Ἐκείνη χάλυψ εἶναι, πᾶς δὲ βασιλεὺς
 ἢ δοῦλος, σκεῦος εὐθραστον. Βασίλευε
 ἐν πίστει καὶ φρονήσει· σέβου καὶ φοβοῦ
 τοὺς θείους νόμους. Ταῦτα πρόφρων παραινῶ.
 Καὶ σοὶ προσθέτω, ἂν ποτε τὴν ἄκαμπτον
 ἤθελες κάμψῃς, ὃ ἀδύνατον, οὐδὲν
 ἔσται σοι πλέον· τὴν ἐμὴν συναίνεσιν
 οὐδέποτε θὰ ἔχῃς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Σὲ κατέπληξε

τοῦ ἱερέως, Εὐδοκία, ἡ ὀργή,
 κ' αἱ ἀπειλαί του, τὰς προλήψεις θίγουσαι
 εἰς ἃς ἐτράφης νηπιόθεν. Μὴ φοβοῦ.

Ἄν ὑποζύγιά του Αὐτοκράτορας

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΑΘΗ — Τόμ. Γ']

10

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ὁ Πατριάρχης θέλη, ἄλλους ἄς ζητῇ.
Εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ πῶς θὰ κλίνω τράχηλον
ἐλπίζει μάτην· καὶ ὑπάρχ' ὑπεκφυγή.
Σοῦ ἔστ' ἡ χεὶρ μου—θάρρει,—καὶ τὸ στέμμα μου.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Κακῶς τὴν πρόθεσίν μου ἐξηγεῖς. Ἐγώ . . .

(ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ εἰσέρχεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ Ὑπαρχος εἶν' ἔξω, Λέων ὁ Σγουρός.
Νὰ εἰσαχθῇ προσμένει.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Εἷσαξον αὐτόν.

(ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ἐξέρχεται, ἵνα εἰσαγάγῃ τὸν Σγουρόν.)

ΔΟΥΚΑΣ (κατ' ἰδίαν)

Δὲν εἶν' ἐκεῖνος. Μήπως οὗτος; Βλέπομεν.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἐξ ἀκοῆς γνωρίζω τὴν ἀνδρίαν τοῦ.
Ἡ δεξιὰ χεὶρ εἶναι τοῦ Λασκάρεως.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀλέξιε, ὑπάγω. Μὴ ἀσύνητα
φρόνει καὶ πράττε. Σοὶ ἐγνώσθ' ἡ γνώμη μου.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἐντὸς ὀλίγουθεν ἀκούσης παρ' ἐμοῦ.

(Ἡ Εὐδοκία ἐξέρχεται διὰ τῆς πλαγίας θύρας.)

(ΛΕΩΝ εἰσέρχεται εἰσαγόμενος ὑπὸ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ)

ΛΕΩΝ

ὦ Αὐτοκράτορ, τὰς ἡνίας ἔρχομαι
νὰ καταθέσω τοῦ στρατοῦ εἰς χεῖράς σου.
Ὁ Λάσκαρις ἀπῆλθε, καὶ διέταξε . . .

ΛΑΕΞΙΟΣ

Ὁ Λάσκαρις ἀπῆλθε; Ποῦ;

ΛΕΩΝ

Εἰς Νικαίαν,

ΛΑΕΞΙΟΣ

Καὶ κατὰ τίνος ἐντολήν;

ΛΕΩΝ

Αὐθόρμητος.

Ἐκθύμως ἐπολέμει, κ' ἡ ἀνδρία του
ἐξῆπτε τὴν ἀνδρίαν. Ἄκρα τῇ χειρὶ
τὴν δάφνην ἤδη τῶν θριάμβων ἤγγιζεν,
ὁπότε εἶδε λειποτάκτην, φεύγοντα,
τὸν Βασιλέα. Τοῦ στρατοῦ ἐκόπησαν
τὰ νεῦρα. Πίπτει ἐκ τῶν ἀδρανῶν χειρῶν
ἀνωφελές τὸ ξίφος· κλίνει ὁ λαὸς
ἐκλυτον γόνυ πρὸ τῶν ξένων ἵπποτῶν,
οἵτινες ὕβρει χρώμενοι, ὡς κτῆμά των
ἡμῶν τὸ στέμμα ἀφαιροῦσ' ἡ δίδουσι.
Τότε δακρύων, καὶ τὸ λάβαρον λαβὼν,
ὁ στρατηλάτης ἔκραξε. «Τετέλεσται!
Κατέρρευσε τὸ κράτος, καὶ τὸ γένος μας
ἀπὸ τῆς βίβλου διεγράφη τῆς ζωῆς!»
Εἶπε, κ' ἐπῆγεν ὅπου ἤλπισ' ἔσχατον
τοῦ ἔθνους ἔτι νὰ ἐγείρῃ φρούριον,
καὶ τὰ τοῦ θρόνου συναγείρων τρίμματα,
νὰ τὰ φυλάξῃ εἰς διαμαρτύρησιν,
κ' εἰς σπέρμα ἴσως εὖφορον ἐν μέλλοντι.

Ἐδὼ δ' ἀφῆκε τοῦ στρατοῦ τὰ λείψανα,
εἰάν θελήσης εἰς ἐσχάτην νὰ ῥιφθῆς
ἀπόπειραν τῆς τύχης, ἢ ἀπελπισθεῖς
τῆς νίκης, τέλος νὰ ζητήσης ἔνδοξον.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Λυποῦμαι ὅτι ὁ γενναῖος Λάσκαρις
μικροψυχήσας, δυσπιστίαν πρὸς ἡμῶν
ἀπέδειξε τὴν τύχην, κ' ἐγκατέλιπε
τὴν θέσιν ἣν ἐτίμα. Σέ, Λέων Σγουρέ,
εἰς τὸν ὀρφανευθέντα σήμερον στρατὸν
ἀρχηγὸν τάττω. Μετ' ἐκεῖνον κράτιστος
σὺ πάντων εἶσαι. Ὁ στρατὸς σέ ἀγαπᾷ
καὶ σ' ὑπακούει.

ΛΕΩΝ

Βασιλεῦ, εὐγνωμονῶ.
Θυσίας θέσις εἶναι, καὶ τὴν δέχομαι.
Κατ' ὄνομα ὑπάρχει μόνον ὁ στρατός.
Ἐλάφων δίκην, οἱ θάρραλεώτεροι
ἐκλείπουσι τὰς τάξεις, φυγοπόλεμοι,
καὶ τὰς καρδίας ἡ δειλί' ἀποναρκοῖ.
Εἰς σέ καὶ μόνον, Αὐτοκράτορ, δέδοται
νὰ ἐμφυσήσης ζωὴν νέαν εἰς αὐτούς.
Πρὸς τοὺς ἐπτοημένους μετ' ἐμοῦ ἐλθέ.
Εἰς τὴν βασιλικὴν σου λάβε δεξιὰν
τοῦ στρατηγοῦ τὸ ξίφος, καὶ ὁδήγησον
αὐτοὺς καὶ πάλιν εἰς τῆς δόξης τὴν ὁδόν,
καὶ νέον θάρρος θ' ἀναφλέξῃ τὰς ψυχάς.
Φανοῦ, νὰ γίνουν λέοντες αἱ ἔλαφοι,
καὶ ν' ἀπαλλάξουν τῶν πατέρων μας τὴν γῆν
τῶν ὑδριστῶν τοῦ θρόνου καὶ τοῦ γένους μας.

ΛΑΞΕΙΟΣ

Γενναῖα μοὶ προτείνεις, ἀλλὰ μάταια.
Οὓς πολεμίους θεωρεῖς, ἐπίκουροι
εἰσὶ, τῆς βασιλείας ἀναστηλωταί.

ΛΕΩΝ

Φοβοῦ τοὺς ἐπικούρους. Οἱ δυνάμενοι
ν' ἀναστηλῶσι θρόνους, νὰ τοὺς ρίψωσι
δύναντ' ἐπίσης. Χεὶρ τὸ στέμμα δίδουσα
φέρει συγχρόνως καὶ ἀλύσεις μετ' αὐτοῦ.
Μὴ παρὰ ξένων τὸ κατέχης· ὄφειλον
αὐτὸ εἰς τοῦ λαοῦ σου τὴν πρὸς σέ στοργήν.
Κατάβα εἰς τὴν μάχην, καὶ κατόπιν σου
θὰ σπεύσωσιν οἱ λόχοι τῶν Βαράγγων σου.
Σοὶ λέγω ὅ,τι καὶ εἰς τὸν προκάτοχον.
Προπύργιόν σου ἔσονται τὰ στήθη μας,
καὶ ἡ θὰ πέσῃ καὶ ὁ ἔσχατος ἡμῶν,
ἡ τοῦ βορρᾶ τὰ στίφη θὰ διώξωμεν.
Ἐλεύθερος δὲν εἶναι θρόνος καὶ λαὸς,
ἔπου βαρεῖς οἱ ξένοι ἐπικάθηνται.

ΛΑΞΕΙΟΣ

Ἦσυχος ἔσο. Σήμερον ἀπέρχονται.
Πρέσβεις των ἤλθον νὰ τὸ ἀναγγείλωσιν.
Ἄγωμεν ἤδη πρὸς αὐτοὺς προσμένοντας.
Σὺ δὲ διοίχει τὸν στρατὸν, καὶ σῶζόν τον.

ΛΕΩΝ

Τὸν λειποτάκτην συνασπίζων ὄμιλον,
ἐν ὧσ' ἄσπετος, Βασιλεῦ, ὕψισταται

καὶ ἀπειλεῖται, θὲ νὰ μένω παρ' αὐτῷ.
Πιστὸν θὰ μ' ἔχη καὶ ἀκράδαντον φρουρόν.

ΛΑΞΙΟΣ

Μὲ συνοδεύεις, Βεστιάριε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (ἰδίως πρὸς τὸν Δούκαν)

Κ' ἐγώ;

ΔΟΥΚΑΣ (ἰδίως πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Τοὺς πιστοὺς φέρε· καὶ πρὸς τὸν Ἀγάπιον
εἶπε μὴ λείψῃ, καὶ προβλέπω θύελλαν. (Ἐξέρχονται.)

ΛΕΩΝ (μαίνας τελευταῖος)

Ἀπέρχονται; Οἱ γυῖπες θεν' ἀνοίξωσι
τοὺς ὄνυχάς των, νὰ ἐκφύγῃ ἀσφαλὲς
τὸ ἔρμαιον; Δυσπίστει, ὦ Ἀλέξιε!
ἦ, ἀντ' ἐκείνου, ἀγρυπνήσωμεν ἡμεῖς.

(Στρέφεται νὰ ἐξέλθῃ.)

ΕΥΔΟΚΙΑ (ἐπὶ τῆς πλαῖας)

ὦ Λέον, Λέον!

ΛΕΩΝ

Εὐδοκία!

ΕΥΔΟΚΙΑ

Σῶσόν με!

Ν' ἀπέλθωσιν ἐκεῖνοι παρεμόνευον.
Σῶσόν με, σῶσον!

ΛΕΩΝ

Ἀλλ' ἐδῶ εἰς ἄσυλον
ὅτ' εἴσθ' ἐφρόνουν. Ὑπὸ στέγην συγγενοῦς
πῶς σᾶς ἐδόθη ἡκουσα καταφυγὴ
ἐν τῷ κινδύνῳ, ὑπὸ πρόσχημα εἰρκτῆς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὅχι! φεῦ, ὄχι! Προτιμῶ καταφυγὴν

θηρίων ἄντρα, προτιμῶ τοῦ Ἀνεμᾶ
 τὸν φρικτὸν πύργον, ἢ αὐτὸν τὸν θάνατον,
 παρὰ τὴν στέγην ταύτην τὴν ἀπαίσιον.
 Αὐτὸς ὃν λέγεις συγγενῇ, ἂν δῆμιος,
 ἂν δεσμοφύλαξ ἦτον, θὰ ὑπέκυπτον
 εἰς τὰ σκληρὰ τοῦ δόγματα ἀγόγγυστος.
 Ἀκάνθας μόνον μέχρι τοῦδε δι' ἐμέ
 ὁ βίος εἶχε· δι' αὐτὸν ἀμεριμνῶ.
 Ἄλλ' οὗτος, οὗτος, ὃν σωτήρά μου φρονεῖς,
 νὰ μοὶ ἀρπάσῃ θέλει ὅχι τὴν ζωὴν,
 ἀλλὰ τὴν εὐτυχίαν· θέλει θυμὰ τοῦ
 εἰς τῶν σκοπῶν τοῦ τὸ θυσιαστήριον
 τῶν φιλοδόξων νὰ μὲ σύρῃ, ὄργανον
 μὲ θέλει, ὅπως εἰς τὸν θρόνον ἀναβῇ·
 καὶ τὴν χρηστήν τοῦ σύζυγον ἀποβαλὼν,
 νὰ μ' ἐπιβάλῃ τὰ δεσμὰ τῆς ἀπαιτεῖ.

ΛΕΩΝ

Τί λέγεις!

ΕΥΔΟΚΙΑ

Καὶ προστάζει τὴν αἰχμάλωτον,
 ἣν ἐστεμμένην ὑπηρέτιν ἀπαιτεῖ.
 Ἐρρίφθην μετ' ἐλπίδος ὅπου ἔπρεπε
 καταφυγὴν νὰ εὔρω, εἰς τὴν μητρικὴν
 ἀγκάλην. Οἶμοι! Ὡς κ' ἐκεῖ ὁ ὕπουλος
 μ' ἐδίωξεν ἐκτείνας τὰς πλεκτάνας τοῦ.
 Ψυχρῶς ἡ μήτηρ τὰ ψυχρὰ συμφέροντα
 εἰς τῆς καρδίας τὴν φωνὴν ἀντέταξε.
 Τὴν χεῖρά μου τῷ δίδει, παρὰ τῆς χειρὸς
 αὐτοῦ τὸ στέμμα νὰ δεχθῇ προσμένουσα.

ΛΕΩΝ

ὦ προδοσίας στυγεράς! ὦ φύσεως
πανουργοτάτης! Βίαν καὶ ὑπόκρισιν
μετέρχεται, κακαῦργον πράξιν μελετῶν,
καὶ δόλους κατοπτρίζων, ἐδελέαστε
τὴν πυκνὴν φρένα καὶ αὐτῆς σου τῆς μητρός!
Ἄλλὰ σοὶ μένει σωτηρίας ἄγκυρα
ἀσφαλεστέρα. Προστασίαν ζήτησον
παρὰ τοῦ Ἀλεξίου. Ἄν τοῦ Ἰσαὰκ
υἱὸς, ἀλλ' εἶναι ὁ ποτὲ ἰσάδελφος
τῆς παιδικῆς σου ἡλικίας σύντροφος.
Ἡ δύναμὶς τοῦ πᾶσαν ἄλλην δύναμιν
ἐπισκιάζει. Λάλησον, καὶ θὰ πιγῇ
τὸ νῦν τοῦ μῖσος εἰς τὴν πρὶν ἀγάπην του.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ Λέον, σὲ σωτήρα, Λέον, μόνον σὲ
ἐπικαλοῦμαι. Τὸν πυθμένα νὰ ἰδῇς
τῆς σκοτεινῆς μου τύχης σ' εἶν' ἀδύνατον.
Ὁ ναυαγὸς, προστρέχων εἰς τὴν ἄγκυραν
πρὸς σωτηρίαν, μετ' αὐτῆς βυθίζεται.
Μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας ὁ Ἀλέξιος,
θηλάσας ξένα εἰς τὴν ξένην δόγματα,
καὶ ἡ τοῦ θρόνου, ὅς κλονεῖται ὑπ' αὐτόν,
ζητῶν διὰ χειρός μου τὴν παγίωσιν,
ἡ ὑπὸ πάθους ἀνοσίῳ τυφλωθεὶς,
ἀνυποστόλως μὲ ζητεῖ εἰς σύζυγον.

ΛΕΩΝ

Εἰς σύζυγόν του, Εὐδοκία; Ἄλλὰ σύ;...

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγώ; Ἄν ἄλλο λείψῃ καταφύγιον,
ὁ θάνατος μοὶ μένει.

ΛΕΩΝ

Θάρρει, ἔλπίζε,
ἀνδρίζου, Εὐδοκία. Ἦδη σώζει σε
καὶ προφυλάττει ἡ διπλῇ καταδρομῇ.
Ἄμα δ' ἀπέλθῃ ὁ ἀλλόφυλος στρατός,
καὶ ἀνακτήσω τὴν ἐλευθερίαν μου,
ἔσται σοι οὗτος ὁ βραχίων στήριγμα
ἐν πᾶσι, κατὰ πάντων, προασπίζων σε,
διὰ πυρός σε φέρων καὶ δι' ὕδατος,
ἀψηφῶν λόγχας, ἡγεμόνας προκαλῶν,
ἂν δὲν ἀρνῆσαι εἰς αὐτὸν νὰ στηριχθῇς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ναὶ, τὸν ἀνδρεῖον, τὸν πιστὸν βραχίονα,
νὰ λάβω θέλω στήριγμα, καὶ ὁδηγόν,
καὶ προστασίαν. Θὰ αἰσθάνωμ' ἐπ' αὐτοῦ
ἐρειδομένη, μᾶλλον ὑπερήφανος
παρ' ἂν τὸ σκῆπτρον φέρω, μᾶλλον ἀσφαλῆς
παρ' ἂν μ' ἐφρούρουν ὅπλοφόροι φάλαγγες.
Φέρε με πέραν τῶν ἀγρίων κορυφῶν,
ἃς οἱ πολλοὶ φθονοῦσιν, ἃς φωτίζουν
τῶν κεραυνῶν αἱ λάμψεις, φέρε με μακρὰν
τῶν θρόνων, ὅπου εἰς βωμὸν συμφέροντος
παλλόμεναι καρδίαι θυσιάζονται.
Ναὶ εἰς τοὺς λόφους τοῦ φιλτάτου Ἄργους σου,
εἰς τοῦ Ἰνάχου φέρε με τὰς ἐκβολὰς,
νὰ ζῶ ἐν μέσῳ τοῦ ἀπράγμονος λαοῦ,
ἐλευθερίας καὶ εἰρήνης πνέουσα

τὴν ζωοδότιν αὔραν, καὶ τὸν ἀφανῆ
ἀλλ' εὐτυχῇ μου βίον ἐκεῖ κρύπτουσα.

ΛΕΩΝ

Ὅπότε ῥεῖδομένη εἰς τὴν χεῖρά μου,
εἰς τῶν Ἑλλήνων τὸν λαὸν ἐπιφανῆς,
ἐν εὐπρεπείᾳ ἔξοχος κ' ἐν καλλονῇ,
ἐκπεπληγμένοι θὰ σέ προσκυνήσωσι,
ἀναμνησθέντες τῶν ἀρχαίων των Θεῶν.
Ἄλλ' οὐδ' εἰς τὰς κοιλάδας τὰς Ἀργολικὰς,
οὐδ' εἰς τὰς κατοικίας τὰς ἀγρότιδας
εἰρήνης μὴ ἐλπίζης καταφύγιον.
Οἱ Σταυροφόροι οὐτ' οἱ σιδηρόχειρες, —
— ἐλπίς ματαία βόσκει τὸν Ἀλέξιον, —
ἂν καὶ τὸν θρόνον δέν κατασυντρίψωσι,
τὸ βῆμ' ἀδιαφόρως δέν θὰ στρέψωσιν
ἀπὸ τοῦ παραδείσου τῶν χωρῶν ἡμῶν.
Ὡς γῦπες ἀδοηφάγοι θὰ ἐπέλθωσι.
Θὰ φρίξ' ἡ γῆ μας εἰς τὸν μέγαν των κρωγμόν.
Τῶν καταφράκτων ἵππων των τὰ πέταλα
εἰς ἐρημίαν θὰ τὴν μεταβάλωσι,
καὶ σείοντες ἀλύσεις εἰς τὰς λόγχας των,
καὶ τ' ὄνομα θὰ σβύσουν τὸ ἐλληνικόν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Οὐχὶ εὐκόλως τόσον. Θ' ἀπαντήσωσιν,
ἐγὼ ἡξεύρω, τὸν ἀντιστησόμενον.

ΛΕΩΝ

Ναὶ, καθὼς λέγεις, θ' ἀπαντήσωσιν· ἀλλὰ
αἱμάτων λίμνη ἔσται τότε ἡ Ἑλλάς,
καὶ πῦρ καὶ φόνος θὰ τὴν ἐπινέμηται.
Πόλεμος ἔσται πᾶς ὁ βίος δι' ἐμέ,

καὶ πρὶν ἢ πέσῃ θῦμα ξένων ἢ πατρίς,
τὸ χρέος μου, νὰ πέσω προμαχῶν αὐτῆς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸ δ' ἐμὸν ἔσται παρὰ σοὶ νὰ πολεμῶ.
Ἐπὶ τοῦ ἵππου ἄγρυπνός σου ὁπαδός,
ἢ παραστάτις ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων,
εἰς χαλκοῦν κράνος κρύπτουσα τὴν κόμην μου,
καλύπτουσά σε διὰ τῆς ἀσπίδος μου,
τὴν λόγχην νὰ προτάττω πρὸ τοῦ στήθους σου,
ἢ, ἂν βαρεῖα, καὶ τὸ στήθός μου αὐτό.
Οἱ ξένοι οὗτοι ἄγριοι κατακτηταὶ
θενὰ ἰδῶσι καὶ πῶς ἀποθνήσκουσιν
αἱ κόραι τῆς Ἑλλάδος, καὶ θὰ μάθωσιν,
ἂν δὲν φοβῶνται, ὅμως νὰ τὴν σέβωνται.

ΛΕΩΝ

ὦ Εὐδοκία, φίλη τῆς καρδίας μου,
ποῖαν ἐξάπτεις φλόγ' ἀνδρίας εἰς αὐτήν!
Ἄν τῆς πατρίδος προμαχῶν, πλησίον μου
σὲ βλέπω, ξίφος ἔχουσιν διὰ χειρὸς,
εἰς τοὺς στρατοὺς των θενὰ πίπτω, φοβερός,
ὥς τοῦ Σαμφῶν θὰ εἶναι ὁ βραχίων μου.
Καδμεία νίκη θενὰ εἶν' ἡ νίκη των.
Ἱερὸν θῦμα ἢ Ἑλλάς ἐὰν σφαγῇ,
θενὰ τὴν ἐνθυμῆται εὐλαβῶς ἡ γῆ
καταστραφεῖσαν ἴσως, πλὴν ἀνίκητον.
Ὑπάγω ἤδη. Τὸ καθήκον μὲ καλεῖ,
κ' αἱ ὑποσχέσεις πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα.
Ἄλλ' ἅμα οὗτοι σήμερον ἀπέλθωσιν,
αὔριον ἄλλο ἔσται τὸ καθήκόν μου·
σὲ σώζω, καὶ, ἂν θέλῃς ἀπερχόμεθα.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐλθέ ταχέως. Μή με εἰς τοῦ λέοντος
ἀφῆς τὸ ἄντρον. Εἰς τῆς γῆς τὰ πέρατα,
ἔπου μὲ φέρης, ἔπομαι.

ΛΕΩΝ

Εἰς αὖριον.

(Τῇ φιλεῖ τὴν χεῖρα καὶ ἐξέρχεται. Ὁμοίως ἡ Εὐδοκία διὰ τῆς πλαγίας θύρας.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Πολυτελὲς Στοά.)

(Ἐπὶ θρόνου ἡ **MARIA** ἐσταυμένη. Ἐπὶ ἐτίρου θρόνου ὁ **ΑΛΕΞΙΟΣ**.
Πέριξ **ΑΥΔΙΚΟΙ, ΛΑΟΣ**)

ΑΛΕΞΙΟΣ

Τοὺς ξένους ἡγεμόνας εἰσαγάγετε.

(Ἐξέρχεται ὁ Σπαθάριος μετὰ τριῶν ἄλλων.)

ΔΟΥΚΑΣ (τῷ Κωνσταντίνῳ ἡρέμα εἰσερχομένη)

Εἰδοποιήθη ὁ Ἀγάπιος ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐντὸς

τοῦ προαυλίου μετὰ πλήθους εὐσεβῶν
ἀνυπομόνως περιμένει.

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς εἰσὶν

αἱ διαθέσεις ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐξημμέναι· ἄρισται

ὑπὲρ ἡμῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Πλησίον μένε. Προσοχή !

(ΟΙ ΕΞΕΛΘΟΝΤΕΣ ἐπανερχονται εἰσάγοντες τὸν ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΝ μετὰ
συνοδείας ΙΠΠΟΤΩΝ)

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ (κλίνων ἐλαφρῶς)

Χαριεστάτη Αὐτοκράτειρα, καὶ σὺ
σκηπτοῦχε γόνε σκῆπτρον φέροντος πατρός,
ἀφ' οὗ ἐνταῦθα τὸ καθήκον τῆς τιμῆς
καὶ τοῦ δικαίου ἐξυπηρετήσαμεν,
ἀναχωροῦμεν, τὴν ὁδὸν τρεπόμενοι,
ἣν μᾶς χαράττει ὁ ἀστήρ τῆς πίστεως.
Ἦδη ἀπῆλθεν ὁ στρατός· ἀπόγαιως
ἤδη κοιλαίνει αὖρα τὰ ἱστία μας.
Ἐγὼ δ' ὀπίσω ἔμεινα, τὸν ἀσπασμὸν
νὰ φέρω τοῦ ἀπόπλου, ἐν ὀνόματι
τῶν ἡγεμόνων πάντων καὶ τῆς στρατιᾶς,
εὐήμερον τὸ κράτος νὰ σᾶς εὐχηθῶ,
καὶ ν' ἀπαιτήσω παρὰ τῆς φιλίας σας
ἅς βοηθείας ὑπεσχέθητε ἡμῖν.

ΜΑΡΙΑ

Σᾶς προσφωνῶ, ἱππότα, ἐν ὀνόματι
ἐμοῦ, καὶ τοῦ ἀπόντος Αὐτοκράτορος.
Εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δόξης ἣν πορεύεσθε,
μεθ' ὑμῶν ἔσται ἡ εὐγνωμοσύνη μας,
καὶ αἱ εὐχαί μας αἱ θερμαὶ ὑπὲρ ὑμῶν.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Εἰς τὴν ἀγίαν χώραν θ' ἀγωνίζονται
αἱ χεῖρες καὶ τὰ στήθη, Αὐτοκράτειρα·
ἀλλ' αἱ καρδίαι δέσμιαι θὰ μένωσι
παρὰ τὸν θρόνον, ὃν ὥς ἥλιος κοσμεῖς.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Μετ' ἐγκαρδίου θλίψεως σᾶς βλέπομεν

ἀπερχομένους, ἡγεμόνες. Σᾶς καλεῖ
τοῦ σταυρωθέντος καὶ ταφέντος ἡ φωνή.
Ἄγετε δάφνας ἱεράς νὰ δρέψητε.
Τὸ θεῖον πνεῦμα ἔσται προπομπὸς ὑμῶν.
Ἀπέλθετε θαρρόυντες εἰς τὸν λόγον μας·
κ' ἐν ᾧ ἀκόμη ἐκ τῶν καρχησίων σας
τὸν τοῦρλον τῆς Σοφίας θενὰ βλέπητε,
ὁ στόλος φέρων τὸν ἐπίκουρον στρατὸν
θεν' ἀποπλέη ἐκ τοῦ Βουκολέοντος.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Εὐγνωμονοῦμεν, Αὐτοκράτορ. Εὐτυχεῖς,
ἂν παραστάτας εἰς τὸ μέγα ἔργον μας
τοὺς εὐγενεῖς σου ἔχωμεν πολεμιστάς.
Ἡ χεὶρ ἦν μᾶς ὁρέγεις εἶναι δι' ἡμᾶς
χεὶρ οὐχὶ ξένη, ἀλλὰ χεὶρ ἀδελφική.
Αὐτὴ ἠνδρώθη παρ' ἡμῖν, καὶ παρ' ἡμῶν
ἠσκήθ' εἰς ὄπλα, καὶ τὸ σκῆπτρον ἔλαβε.
Σύσφιξον ἔτι στενωτέρως τὸν δεσμὸν
ὅστις συνάπτει μεθ' ἡμῶν τὴν τύχην σου.
Ἐκ τῶν ἡγεμονίδων ὅς' ἐπ' ἀρετῇ
καὶ ἐπὶ κάλλει μᾶλλον φημιζόμεναι,
παρὰ τοῖς θρόνοις ἴστανται τῆς δύσεως,
ἐκλεξον μίαν, ἀναβίβασον αὐτὴν
ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁμονοίας ἔμβλημα,
συνάψουσιν τὴν Δύσιν καὶ Ἀνατολήν.

ΛΑΕΣΙΟΣ

Ἡ πρότασίς σου μὲ τιμᾶ, ὦ ἡγεμῶν.
Ἀλλ' εἰς τὸν θρόνον καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ μου
τὴν θέσιν ἤδη φθᾶσα προκατέλαβεν
ἄλλη, ἐπίσης ὁμονοίας ἄγγελος,

ἀλλ' ὁμονοίας ἐγγενοῦς, συνδέουσα
εἰς οἶκον ἓνα δύω οἴκους ἐχθρικούς·
ἡ Εὐδοκία Κομνηνή.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἐμπρὸς αὐτοῦ
ὠχρὸν πᾶν ἄστρον ἄλλο ἀκτινοβολεῖ.
Καθεὶς, ἐὰν ἡ φήμη λέγῃ τ' ἀληθῆ,
τὴν ἐκλογὴν σου θὰ ἐγκρίνῃ.

ΑΓΑΠΙΟΣ (ὅστις πρὸ τινος ἵστατο ἐπὶ τῆς φιλίας)

Πλὴν ἐμοῦ.

ΑΛΕΞΙΟΣ (μετ' ὀργῆς)

Σὺ ἐδὼ πάλιν; Μοναχέ, τὴν ἀδειαν
τίς νὰ λαλήσῃς σ' ἔδωκεν ἐμπρὸς ἡμῶν;

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ὁ θεῖος λόγος, ὅστις δι' ἐμοῦ λαλεῖ,
οὐδὲν ἀδείας χρήζει, ὅταν νουθετῇ
κ' ἐπιτιμᾷ. Τὸν γάμον κατεδίκασα
ὃν ἀναγγέλλεις. Τὸν κηρύττω ἄκυρον.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Πρὸς τίνα λέγεις ἀποθρασυνόμενος
λησμονεῖς, βλέπω.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα,
τὸν κύριον τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὑπήκοον
τῆς Ἐκκλησίας. Ταύτης πληρεξούσιος,
ἀπαγορεύω τὸν ἀνόσιον δεσμόν.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Τὰς προσταγὰς σου δὲν λαμβάνω, μοναχέ.
Ζυγὸν ζητεῖτε νὰ μοὶ ἐπιβάλητε.
Τὸν ζυγὸν θραύω. Κεφαλὴν τῆς πίστεως,

— τὸν λόγον φέρε εἰς τὸν Πατριάρχην σου, —
ἀναγνωρίζω τὸν Παναγιώτατον
Πατέρα τὸν ἐν Ῥώμῃ. Παρ' αὐτοῦ ζητῶ
τὴν ἄδειαν τοῦ γάμου.

(Τοῖς ἱππόταις)

Μάρτυρας καλῶ
ὑμᾶς συστρατιῶται.

(Τῷ Ἀγαπίῳ)

Σὺ δὲ ἄπελθε,
τῷ Πατριάρχῃ εἶπέ ταῦτα. Ὑπαγε.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἀγαλλομένῳ ἀπερχόμεθα ποδὶ,
νὰ φέρωμεν τὸ μέγα Εὐαγγέλιον.
Θέλει σκιρτήσῃ ὁ σταυρώνυμος στρατὸς,
καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην τὴν εὐλογητὴν
τῶν Ἀρχαγγέλων θὰ ὑμνῶσιν Ὡσαννά!
Εἰς πολλὰ ἔτη. Αὐτοκράτωρ. (Στρεφόμενος νὰ ἐξέλθῃ.)

Οἱ μετ' αὐτοῦ ἱΠΠΟΤΑΙ

Εἰς πολλὰ!

ΔΥΩ ἢ ΤΡΕΙΣ ἐκ τῶν παρεστώτων (μετὰ δισταγμοῦ)

Εἰς πολλὰ ἔτη.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τίς τολμᾷ νὰ εὐφημῇ;
Αὐτὸς ὁ εἰς τὸν θρόνον καθεζόμενος
ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τῶν πιστῶν
ἀφωρισμένος.

ΜΑΡΙΑ

Φρίκη!

ΛΑΨΙΟΣ

Φαῦλε μοναχέ!

Νὰ κόψω θέλεις τὴν αὐθάδη γλῶσσάν σου;
Συλλάβετέ τον.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Τίς τολμᾷ;

ΑΛΕΞΙΟΣ

Διστάζετε;

μοὶ ἀπειθεῖτε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον
οὐδεὶς ἐγγίζει.

ΑΛΕΞΙΟΣ

Ἄλλὰ σέ, τὸν ἄνθρωπον
τοῦ διαβόλου ἂν ἐγγίζω θὰ ἰδῇς.
Δέσατε τοῦτον. (Οἱ στρατιῶται διστάζουσι.)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Εἴσθε τῆς ὑποταγῆς
ἀπηλλαγμένοι. (Πάντες ἀποσύρονται.)

ΑΛΕΞΙΟΣ

(Ὁρμᾷ εἰρήρης ἀπὸ τοῦ θρόνου)

Ἄ! Κακοῦργοι!

ΜΑΡΙΑ (κατερχομένη τοῦ θρόνου)

Βασιλεῦ,

τί πράττεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (εἰρήρης)

Ἔξω τὸν ἀποσυνάγωγον,
τὸν Παππολάτρην!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (εἰρήρης)

Ἔξω τὸν ἀλλόπιστον.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (εἰρήρης)

Τὸν ἄπιστον κτυπᾶτε.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΛΑΒΗ — Τόμ. Γ']

ΔΟΥΚΑΣ

Ἑσυχάσατε!

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ (καὶ ἄλλοι)

Τὴν κεφαλὴν του θέλομεν.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ (καὶ ἄλλοι)

Τὴν κεφαλὴν
τοῦ ἐπιβούλου πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Κτυπᾶτέ τον.

ΛΑΛΟΙ

Κτυπᾶτε.

ΜΑΡΙΑ

Ἀπωλέσθημεν!

Βοήθειαν!

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

(Ξιφὴρ πλῆσιάζει μετ' ἄλλων ἱπποτῶν)

Τὰ ξίφη καὶ τὰ στήθη μας
εἰς προμαχῶνα ἔχεις, Αὐτοκράτειρα.
Πρὶν τις σ' ἐγγίσῃ θὰ πατήσῃ ἐπ' αὐτῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὴν κεφαλὴν του ἐπὶ πῖνακι!

ΔΟΥΚΑΣ

Κάνεις

μὴ προχωρήσῃ.

(Πρὸς τοὺς Στρουγγόρους)

Ἑσυχοὶ ἀπέλθετε,
ὦ ἡγεμόνες. Οὐδὲ θρίξ θὰ ἐγγιχθῇ
τῆς Αὐτοκρατορίσσης.

(Πρὸς τὸν Ἀλῆξιον)

Μετ' ἐμοῦ ἐλθέ,

Ἄλέξιε. Καλύπτει τῆς χειρὸς αὐτῆς
ἢ σκιά ἔτι.

(Πρὸς τοὺς στασιαστάς)

Σεῖς ἐκεῖ, ἀνοιξατέ.
Δίοδον δότε. Εἶναι ὑπ' εὐθύνην μου.

(Τῷ Ἀλεξίῳ κατ' ἰδίαν)

Εἰς τὸν στρατὸν σὲ φέρω, ὅπου σώζεσαι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Δίοδον δότε. Ζήτ' ὁ Βεστιάριος!
Κάτ' ὁ προδότης!

ΑΛΛΟΙ

Κάτ' ὁ ἀρνησίθρησκος!

(Ἐξίρχεται Δούκας μετ' Ἀλεξίου.)

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

(δίδων τὴν χεῖρα τῇ Μαρίας καὶ ἐξάγων αὐτήν)

Δός μοι τὴν χεῖρα. Θάρρει, Αὐτοκράτειρα.

(Ἰδιαιτέρως αὐτῇ)

Ἄγρυπνον ὄμμα ἐφ' ὑμῶν θὰ ἔχωμεν.

(Ἐξίρχονται. Παρακολουθεῖ ὁ λαὸς βοῶν.)

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

(Ἑλγία θέσις. Πύργος μεμονωμένος ἐντὸς δάσους.)

ΔΟΥΚΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

(Ὁ Κωνστάντιος ἐξέρχεται τῆς θύρας τοῦ ἀρχαίου πύργου, καὶ κλείει αὐτήν, ἐν τῇ δὲ Δούκας πλησιάζει διὰ τοῦ δάσους.)

ΔΟΥΚΑΣ

Κωνστάντιε!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Σὺ εἶσαι, ἄρχον;

ΔΟΥΚΑΣ (δεικνύων τὸν πύργον)

Εἶν' ἐκεῖ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὡς εἶχες διατάξει.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐξετέλεσας

τὰς ὁδηγίας;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Διὰ πύλης μυστικῆς
ἐκτὸς τοῦ τείχους τὸν ὠδήγησα, ζητῶν
ὁδοὺς κρυφίας. Περιβάλλουσιν ἡμᾶς
καὶ ἄγρυπνον τὴν στάσιν τῷ παρέστησα
παντοίους φόβους ἐπισείων, τὸν στρατὸν
καταφυγὴν τῷ εἶπα ἐπικίνδυνον,
καὶ μέχρ' οὗ κοπάσῃ ἢ κοινῇ ὀργῇ,
εἰς τοῦτο κατεκλείσθη τὸ ἐρείπιον.

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ εἰς τὸν πύργον τοῦτον — ζῇ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ναί. — Σ' ἐννοῶ.

Τρὶς ἤδη εἰς τὸ ὕδωρ κ' εἰς τὸν οἶνόν του
καὶ εἰς τὸν ἄρτον φάρμακον ἀνέμιξα·
ἀλλ' εἴτε τύχη, εἴτε ἐκχειλίζουσα
νεότης, ἢ τις ὑποπτος προφύλαξις
τὸν ἔσωσε, ζῇ ἔτι.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν τὸ φάρμακον
ἀνίσχυρον ἐδείχθη, μὴ ἐλλείπουσιν
ἕτεροι τρόποι;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἕτεροι;

ΔΟΥΚΑΣ

(σύρων ἐγχειρίδιον)

Καθὼς αὐτός.

Ἄφωνος μένεις; Λάβε το. Νῦν ἢ ποτέ!
Ἡ ὥρα αὕτη εἶν' ἡ κρίσιμος· ἡμῶν
ὁ θρόνος, ἅμα οὗτος πέσῃ ὁ φραγμός.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἀλλὰ εἰπέ μοι. Ἐξαφθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ
ἔταν ἡ στάσις τὸν περιεζώννυε
κ' ἐδίψα αἶμα, σὺ τὸν ἔσωσας. Πρὸς τί;

ΔΟΥΚΑΣ

Πρὸς τοῦτο, ὅτι ἂν τι τῷ συνέβαινε
τῶν πρέσβεων παρόντων, δὲν θὰ ἔδυεν
ὁ ἥλιος, πρὶν στόλος καὶ στρατὸς αὐτῶν
ἐπανακάμψῃ, φέρων πῦρ καὶ σίδηρον.

"Ἦδη, σωθέντα, ὥς τὸν εἶδον, ὑπ' ἐμοῦ,
πρὸς Παλαιστίνην πλέουσι πλησίστιοι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Δίκαιον ἔχεις.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡ σειρά μας ἔφθασε.

(Μετά σχήματος χειρὸς)

Μίαν, — ἡξεύρεις· καὶ ἀλλάζ' ἡ τύχη μας.
Λάβε· καὶ ἅμα ταῦτά μου τὰ πέδιλα
ἐρυθρὰ βάψω, ἔχεις τὰ βατράχεια.

(Ὁ Κωνστάντιος λαμβάνει τὸ ἡγχειρίδιον καὶ κικυρῶς καὶ μετὰ βραδείων βημάτων
εἰσέρχεται εἰς τὸν πύργον.)

ΔΟΥΚΑΣ (μόνος)

Εἰσῆλθεν. "Ἦδη τὸ μοιραῖον θέσπισμα
τελεῖται. "Ἦδη πλέκεται τὸ στέμμα μου
ὕγρὸν εἰς αἷμα. — Τί ἂν αἷμα; Ἐρυθρὰν
μήπως δι' ἄλλο τὴν χλαμύδα βάπτομεν,
παρ' ἵνα κρύπτη τὰς κηλίδας αἵματος;
Λοιπὸν ὁ ποῦς μου ψηλαφεῖ τὴν κλίμακα,
τὴν ἄνοδον δι' ἓνα μόνον ἔχουσιν,
κ' ὑπὲρ ἣν μόνος αἶρεται ὁ οὐρανός.
Κραυγαὶ θνησκόντων ὥς αὐτὴν δὲν φθάνουσιν.

(Πλησιάζει εἰς τὸν πύργον, καὶ θέτει τὸ οὖς εἰς τὴν θύραν.)

Οὐδὲν ἀκούω. Βαθυτάτη σιωπή.
Τί δηλοῖ; Ἔστη τοῦ παντός ἡ κίνησις;
Ὁ καιρὸς ἔστη; μόνη δ' ἀνυπόμονος
κτυπᾷ ἐντὸς τοῦ στήθους ἡ καρδία μου;
Τὸ εἶναι τοῦ μὴ εἶναι τόση διαιρεῖ
ἀπόστασις; Δὲν φθάνει κίνησις χειρὸς,
ἔπως τοῦ βίου σβύσῃ τὴν πομπόλυγα;

Μακραὶ ὥς ὦραι αἰ στιγμαὶ χωλαίνουσι,
καὶ οὐδέν ἔτι!

(Βλέπων τὸν Κωνσταντῖον ἐκτεταμένον ὤχρυν)

Τέλος πάντων! — Ἔγινε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Οὐδέν. — Κοιμᾶται.

ΔΟΥΚΑΣ

Καὶ λοιπόν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τ' ἀδύνατα

μὴ ἀπαιτῆς. Ἀφόφως ἐπλησίασα.
Ἦν ἡ πνοή του ἥτυχος. Μειδίαμα
ἀνύποπτον ἐπέτα εἰς τὰ χεῖλη του.
Δίς ὕψωσα τὴν χεῖρα, δίς κατέπεσεν
αὐτὴ ἀφωπλισμένη! ὦ! ἂν ἄγριος
ἠγείρετο! Ξιφήρης ἂν ἀνθίστατο!
Ἄλλ' ἐκοιμᾶτο. Τρίτον ἐπλησίασα·
ὁ χάλυψ ἤδη ἤγγιζε τὰ στήθη του,
ὅτε τὰ χεῖλη δι' ὀνείρου ἐλαφρῶς
ἐκίνησε, καὶ «πάτερ!» ἐψιθύρισε,
ὥς μάρτυρ' ἂν ἐκάλει κατ' ἐμοῦ αὐτόν.
Τότε τὸ βλέμμα τὸ σβεστὸν τοῦ γέροντος
ἔτι ἐστράφη μοι ἐφάνη ἐπ' ἐμέ,
σταλάζον δάκρυ αἵματῶδες. Ἐφρίξα,
ἡ χεὶρ μου παρελύθη, κ' ἔφυγ' ἀποδράς.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦ γέννημα ἐλάφου, μικροκάρδιον
γραῖδιον, πιστεῦσον μορμολύχεια,
εἰς ἀνδρῶν ἔργα τί ζητεῖς μιγνύμενος;
Ὅποτε τύχαι παίζονται βασιλειῶν,

ἐμπρὸς παιδίου κοιμωμένου δειλιᾶς!
Δὸς τοῦτο. Εἶσαι δι' αὐτὸ ἀνάξιος. (Ἀρπάζει τὸ ξιφίδιον.)
Ἐμὸν τὸ ἔργον. Μάθε τί ἐστὶν ἀνὴρ. (Εἰσέρχεται.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (μόνος)

Στυγερόν ἔργον! Οὐδ' εὐαίσθητον πολὺ
τὸ δέρμα ἔχω, οὐδὲ νεῦρα τρυφερά,
καὶ τὸ ἡξεύρω, ὅστις θέλει ν' ἀναβῇ,
πατεῖ, μηδὲν φροντίζων, πᾶν τὸ πρὸ ποδῶν.
Ἄλλ' οὐχὶ τοῦτο! Δόλους νὰ τεχνάζωμαι,
νὰ ἐξυφαίνω στάσεις εἰμὶ ἔμπειρος·
ἀλλὰ δημίου ἔργον. . . . ὦ! ἀπαίσιον!
Ἄν νὰ κερδήσῃ θέλῃ θρόνον δι' αὐτοῦ,
ᾧ τὸ μετέλθῃ μόνος!

Φωνὴ τοῦ ΛΑΞΙΟΥ (ἐκ τοῦ πύργου)

Πάτερ! πάτερ μου!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

ὦ! φρίκη, φρίκη! Ἡ φωνὴ τοῦ θύματος!
Ἐκεῖ τελεῖται ἡ θυσία ἡ φρικτή!
Εἰν' εἰς τὸν Ἄδην, εἰς τοὺς δαίμονας δεκτὴ;
Μακρὰν τοῦ τόπου τούτου τοῦ ἐγκλήματος!

(Φεύγει.)

ΔΟΥΚΑΣ (εἰσέρχεται)

Ἰδού. Τοσοῦτον ἦτον δύσκολον, δειλέ;
Κωνστάντιε, ποῦ εἶσαι; Ἀνεχώρησε!
Μ' ἀφῆκε μόνον εἰς τὴν ἔρημον αὐτήν;
Κωνστάντιε! — Τί εἶναι; Τίς ἐφώναξεν;
Πῶς; ἡ φωνή μου ἦτον; Δὲν αἰσθάνομαι
ταραχὴν ὅμως. Εἶμαι, εἶμαι ἥσυχος.
Τί ἔρημος ἀγρία! Εἶμαι ἥσυχος.
Διατί ὅχι; Μήπως εἰς τὰς χεῖράς μου

κηλὶς ὑπάρχει; Ἴδου, εἶναι καθαραί.
 Ἴδου, παρθένος στίλβει κ' ἡ λεπὶς αὐτή.
 Εἰς τοῦ ἡλίου δὲν ἐρυθριᾷ τὸ φῶς.
 Τίς θὰ τολμήσῃ νὰ εἰπῇ, τὸν ἔπνιξα;
 Τίς ἤκουσε; Τίς εἶδεν; Ὁ κατήγορος,
 ἄψυχον πτώμα· ὁ ἀήρ, ὁ ἥλιος,
 ἡ ἐρημία αὕτη, μάρτυρες βωβοί.
 Τίς ἄλλος μάρτυς; Μήπως ἡ συνείδησις;
 Τῶν μεираκίων φόβητρον! Λέξις κενή!
 Τῶν ἱερέων πλᾶσμα! Ὅστις ἂν εἰπῇ
 τὸν ἔπνιξα, ἐψεύσθη. Πῶς ἀπέθανε
 τί μ' ἐρωτῶσι; Εἶμαι φύλαξ τοῦ ἐγώ;
 Αἶ! Ποῦ τὸ ῥῆμα τοῦτο, ποῦ τὸ ἤκουσα;
 Ὁ Κάϊν, ἄ! ὁ Κάϊν. Εἶχε δίκαιον
 ὁ Κάϊν. Τίνες εἰσθε ὅλοι περίξ μου;
 Τί ἀπειλεῖτε δακτυλοδεικτοῦντές με;
 Τὰς χεῖρας τί κινεῖτε καὶ τὰς κεφαλάς;
 Σὺ τί ἡγέρθης; Τοὺς νεκρούς σου ὀφθαλμοὺς
 τί ἐπ' ἐμὲ στηρίζεις; Τί τὸν τράχηλον
 σπασμωδικῶς δεικνύεις ῥέγχων; — Σ' ἔπνιξα!
 Πῶς σᾶς τρομάζω ἴσως ἐνομίσατε;
 Τὰ δένδρα εἰσθε, τὸ ἡξεύρω, τοῦ δρυμοῦ.
 Οἱ κρότοι οὗτοι, οὓς ἀκούω, συριγμοὶ
 δὲν εἶναι ἐκ τοῦ ἄδου ἐξερχόμενοι,
 καὶ Κάϊν, Κάϊν λέγοντες· ὁ ἄνεμος
 εἶναι, σφοδρῶς βοῖζων εἰς τοὺς κλάδους σας.
 Κωνστάντιε! — Ποῦ εἶσαι, δοῦλε; — Μόνος μου
 τὰς ἐπαράτους ταύτας σκοτεινάς σκιὰς
 θὰ διαβῶ; — Φοβοῦμαι; ὦ! αἰσχύνη μου!
 Ἐμπρός! Εἰς ταῦτα τὰ ἐπιχειρήματα

ὅστις ὀπίσω στρέφεται, κρημνίζεται.
Τὸ ἔργον ἔτι μένει ἀτελές. Ἐμπρός!

(Διὰ τυχίων βηματίων ῥίπτεται ἔξω.)

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

(Κατοικία Δούκα ἐν τοῖς Ἀνακτόροις.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΕΥΔΟΚΙΑ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀπαίσιον, ὦ μῆτερ, καὶ ἀπίστευτον!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ ὅμως οὕτως εἶναι, κ' ἐτιμώρησε
τοῦ λαοῦ στάσις τὴν ἀποστασίαν του
καὶ τὸν τυφλὸν του ἔρωτα.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸν ἄθλιον!

Δὲν ἦτον ἔρως ὅστις τὸν ἐτύφλωσεν,
ἀλλ' ἔργον διαβόλου, καὶ ὑποβολὴ
τῆς ραδιούργου Ῥώμης.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ στρατήγημα
φιλοδοξίας. Σὺ τῷ παρεσκεύαζες
ἀκλόνητον τὸν θρόνον. Τοῦτο ἤθελε.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄν ἡπατήθῃ, μόνος πταίει. Συμβουλαὶ
κ' εἰλικρινεῖς μου λόγοι δὲν τῷ ἔλειψαν.
Τῆς τύχης του ἐργάτης εἶν' ὁ ἴδιος.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐνίστε ἡ τύχη εἶν' ὀξύδερκῆς,
καὶ τῆς προνοίας ὑπηρέτης. Ἐλείψε —
τῆς στάσεως τὸ πνεῦμα τὸ ἀνέσπασε —
τοῦ ἀρπαγέντος θρόνου τὸ θεμέλιον,

καὶ οὐτ' ἐκεῖνος, ἀλλὰ φεῦ! οὐδ' ὁ πατήρ
ὁ σὸς ν' ἀνέλθῃ δύνατ' ἔτι ἐπ' αὐτόν,
ἀμφοτέροι δραπεταί, ἢ τῆς θέσεως
τῆς ἀνωτάτης, ἢ τῆς πίστεως, δι' οὓς
ὁ ὄχλος δὲν γνωρίζει ἐπιείκειαν.

Ὁ γέρων μένει, ἀλλ' εἰς τοῦτον μάλιστα
τὸ εἶς οὐδεὶς ἐκεῖνο ἐφαρμόζεται.

Τὸ στέμμα πάλιν, ἂν θελήσῃς, εἰς ἡμᾶς
ἐπανακάμπτει· ἀλλὰ πρέπει πρὸ αὐτοῦ
νὰ λάβῃς ἄλλο στέμμα. Ἄν δυσάρεστον
τὸ λέγῃς, εὔρε στέμμα ἄνευ ἀκανθῶν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πῶς δὲν ὑπάρχει, σὲ πιστεύω· δι' αὐτὸ
ἄλλοις τὴν δόξαν, ἄλλοις καὶ τὰ βάσανα
ἀφίνω τῶν στεμμάτων. Φέρει τραύματα
πολλὰ τὸ μέτωπόν μου, ὥστε ν' ἀνεχθῇ
μώλωπας νέους. Ἄφες με εἰς κάλυμμα
νὰ τὸ ἐγκρύψω μοναχῆς. Κυρτούμενον
πρὸ τῶν εἰκόνων, θέλει μένει ἄσπιλον,
καὶ θέλει μένει σεβαστόν· ὥς δὲ καμφθῇ
μέχρι τοῦ τάφου, θέλει μένει ἥσυχον.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δεινὸς ὁ λόγος, θύγατερ, καὶ ἄδικος.
Ἄλλὰ τὸν ζῆλον ἂν λογιζῇς παρ' οὐδὲν
τοῦ αὐτοκλήτου φίλου τῆς εὐκλείας μας,
τὴν δύναμίν του λησμονεῖς. Αἰχμάλωτοι
δὲν ἐνθυμεῖσ' ἐνταῦθα ὅτι εἴμεθα;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Τὸν ζῆλον λέγεις, μήτερ! Μῆτερ, πρόσεχε.
Μὴ ἐπ' αὐτοῦ ἐρείδου· κρύπτει βάραθρον

φιλοδοξίας, ἥς μᾶς θέλει ὄργανα.
 Τὴν ἄλυσίν του φέρομεν· εἶν' ἀληθές.
 Τὸν κίνδυνόν μου τοῦτον βλέπω φρίττουσα.
 Ἄλλὰ νὰ θραύσῃ τὴν ἰσχύν του ἂν οὐδεὶς
 ὑπάρχῃ, μήτερ, θὰ τὴν θραύσω μόνη μου,
 ἀνίσως ὄχι ἐπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπ' ἐμοῦ.
 Αὐτοῦ γνωρίζω ἰσχυρότερον, εἰς ὃν,
 ἂν πρέπη, θὰ προσφύγω, — εἰς τὸν θάνατον.

(Εἰσέρχεται ὁ μέγας ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ)

ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰσαὰκ προσέρχεται.
 Τὸν συνοδεύει καὶ ἡ Αὐτοκράτειρα. (Ἀπέρχεται.)

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄ! Ἦθελον σωτῆρα! Ὁ σωτὴρ ἰδού!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Ἰσαάκ! κ' ἐκείνη! Ἀπὸ τῆς ἐχθρᾶς
 ἀποτροπαίου ὄψεως μακρύνομαι.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μὴ φεύγῃς, μήτερ. Τρέφεις μῖσος ἄδικον
 πρὸς τοὺς οὐδέποτε σε ἀδικήσαντας,
 καὶ, — τὸ ἀρνεῖσαι οὕτως ἔχον; — μάλιστα
 ἀδικηθέντας, ὅμως συγχωρήσαντας.
 Ἡ τύχη μόνη τοὺς ἀνέφερεν, οὐχὶ
 ἡ σκευωρία, ἡ δι' ὅπλων ἔγερσις.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Δικαίου τοῦ πατρός σου τοὺς ἐχθροὺς κ' ἐμοῦ,
 ἐπαίνους αὐτοῖς πλέκε, μὴ πλὴν ζήτηι μοι
 ν' ἀκούω ταῦτα, ἢ νὰ μένω μετ' αὐτῶν.
 Ἴδου, τὴν ὕβριν εἰς τὸ βλέμμα φέρουσα
 ἔρχεται. Μεῖνε. Τὴν μισῶ. Ἀπέρχομαι. (Ἐξέρχεται.)

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πῶς τῆς μητρός μου μέ λυπεῖ ἡ πρόληψις!
Εἰς ἀδικίαν τὴν παράγ' ἡ συμφορά.

(Εἰσέρχεται ΜΑΡΙΑ ἐκ τῆς χειρὸς ὁδηγοῦσα τὸν ΙΣΑΑΚ)

ΜΑΡΙΑ

Σὺ εἶσαι, Εὐδοκία;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Αὐτοκράτειρα!

ΙΣΑΑΚ

Ἢ Εὐδοκία! ὦ φιλτάτη θύγατερ,
εἰπέ μοι, εἶναι, εἶν' ὁ Βεστιάριος,
εἶν' ἐδῶ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὁχι, Βασιλεῦ.

ΙΣΑΑΚ

Δὲν εἶν' ἐδῶ;

Ποῦ εἶναι; Τὸν υἱόν μου ποῦ τὸν ἔφερε;

ΜΑΡΙΑ

Ὁ Αὐτοκράτωρ εἶναι εἰς θανάσιμον
ἀνησυχίαν, τίς ἡ τύχη προσδοκῶν
νὰ μάθῃ τοῦ υἱοῦ του. Πῶς τὸν ἔσωσεν
ὁ Δούκας τῷ ἡγγέλθῃ. Ἦλθε παρ' αὐτοῦ
ν' ἀκούσῃ ποῦ ἐσώθῃ, ποῦ κατέφυγε.

ΙΣΑΑΚ

Ναί, φίλη κόρη· εἰς τὰ σκότῃ τῆς εἰρκτῆς
ἀγάπης σὺ κ' ἐλπίδος μ' ἦσο ἄγγελος.
Σήμερον ἴσως μέ μισεῖς· ἀλλ' οἷκτειρον
πατέρα, ζῶντα ἐν στοργῇ τοῦ τέκνου του,
καὶ τὴν ζωὴν του συγκεντροῦντα εἰς αὐτό.

Ἔσο ὡς πρῶην εὖσπλαγχνος, καὶ δός μοι φῶς
παρηγορίας, καὶ εἶπέ μοι, ζῇ; ποῦ ζῇ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Δέν τὸ γνωρίζω. Ἦκουσα ὡς ἤκουσας
πρὸς σωτηρίαν ὅτι τὸν παρέλαβεν.
Ἐκτοτ' ἐνταῦθα πλέον δέν ἐπέστρεψε.
Ποῦ διηυθύνθη ἄγνοῶ· πρὸς τὸν στρατὸν,
ἠκούσθη. Ἐὰν τοῦτο, εἶναι ἀσφαλές.
Ἀνὴρ γενναῖος τοῦ στρατοῦ προίσταται,
φρενὸς ἀκάμπτου, καὶ καρδίας εὐγενοῦς.

ΜΑΡΙΑ

Τὸν Σγουρὸν λέγεις. Τί περὶ αὐτοῦ φρονεῖς
ἡξεύρω, καὶ δικαίως ὅτι τὰ φρονεῖς.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Εἰς χεῖράς του θὰ ᾔηται ὁ Ἀλέξιος,
ὁ Αὐτοκράτωρ, ἄσυλος καὶ σεβαστὸς,
καθὼς ἐπὶ τοῦ θρόνου ἂν ἐκάθητο.

ΙΣΑΑΚ

Ἡὺλογημένη ἡ γλυκεῖα γλῶσσά σου!
Σταλάζουσα ἐλπίδας, ἀναζωπυρεῖ
τοῦ βίου μου τὸν λύχνον τὸν ἡμίσβεστον.
Λοιπὸν, φιλτάτη κόρη, τὸν γενόμενον
τῶν συμφορῶν σου αἴτιον ἀκούσιον
οὐδὲ μὲ καταρᾶσαι, οὐδὲ μὲ μισεῖς;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγὼ νὰ σὲ μισήσω Αὐτοκράτορ, ὃν
ὕπὲρ πατέρα ἐσεβάσθην πάντοτε,
ὃν δυστυχοῦντα ἐκλαυσα, ὃν ἰσχυρὸν
ἐπικαλοῦμαι ὡς σωτῆρα μόνον μου;
Ναί, σοὶ προσπίπτω, τῆς σεπτῆς σου δεξιᾶς

ἐπιλαμβανομένη. Ἐκτεινον αὐτὴν
καὶ τὴν σκιάν σου ῥίψον, δέομ', ἐπ' ἐμὲ
καὶ σῶσόν με, ναὶ σῶσον ἱκετεύουσιν.

ΙΣΑΑΚ

Πῶς; Νὰ σὲ σώσω ἀπὸ τίνος, θύγατερ;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ υἱοῦ σου πρῶτον.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ φοβοῦ

τὰς περαιτέρω νέας του παραφοράς.
Μακρὰν ἡμῶν αὐξήσας, τῶν δογμάτων μας
τῶν ἱερῶν τὸ γάλα δὲν ἐθήλασε.
Ἄλλ' ἔχε θάρρος εἰς ἐμέ. Εἷς λόγος μου
θὰ χαλινώσῃ τὸ παράφρον πάθος του,
καὶ εἰς τὴν μάνδραν θὰ τὸν φέρῃ τῶν πιστῶν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Χαίνει καὶ ἄλλη πρὸ ποδῶν μου ἄβυσσος,
τῆς πρώτης φρικτοτέρα, τῆς κολάσεως
μισητοτέρα· ὁ ἡμῖν τὸν οἶκόν του
ἀναπετάσας δῆθεν εἰς καταφυγὴν,
εἰς σύζυγόν του μὲ ζητεῖ δι' ἀπειλῶν.

ΜΑΡΙΑ

Ὁ Δούκας λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ναὶ ὁ Βεστιάριος.

ὦ! σώσατέ με ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ,
ἢ θὰ μὲ σώσῃ ὁ αὐτόχειρ θάνατος.

ΙΣΑΑΚ

Ὁ λόγος σου μ' ἐκπλήττει· ἀλλ' ἡσύχασον.
Ὁ Δούκας ἔχει νόμον του τὸν λόγον μου.

Θὰ διατάξω, καὶ ἡ πύλη θ' ἀνοιγῇ
τῆς φυλακῆς σου· ἐν τιμῇ ἀμφότεραι
παρὰ τὸν θρόνον ἀσφαλεῖς θὰ μένετε.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Μὴ, Αὐτοκράτορ, ἐμπιστεύου. Νόμος τοῦ
ἡ δύνამίς τοῦ εἶναι. Εἰς τῆς στάσεως
τὰ κύματ' ἀλιεύει. Πρόσεχε αὐτόν.

ΜΑΡΙΑ

Φιλτάτη, θάρρει. Παρ' αὐτοῦ μηδὲν φοβοῦ.
Οἱ Σταυροφόροι ναυλοχοῦσιν οὐ μακράν.
Ὡς ἐξερράγ' ἡ στάσις, τοῖς ἐμήνυσα.
Θὰ ἔλθωσι, καὶ ἴσως ἦλθαν. Μὴ φοβοῦ.

ΙΣΑΑΚ

Ὁ Δούκας θέλει παύσει, σοὶ ὑπόσχομαι,
νὰ σοὶ ζητῇ καρδίαν ἣτις δέδοται
εἰς ἄλλον ἴσως. — Ἄν εἰς ποῖον ἤξευρον,
καὶ δύναμαί τι ὑπὲρ εὐτυχίας σου,
εἰπὲ, καὶ ἔσται μέριμνα πρωτίστη μου.

ΜΑΡΙΑ

Αὐτὴ δὲν λέγει· ἐγὼ ἄφες νὰ εἰπῶ.
Ἄν ἀπατῶμαι, νὰ μὲ ψεύσῃ δύναται.
Ὁ στρατιώτης ὃν ἐπήνει πρὸ μικροῦ,
ὁ ἄκαμπτος τὴν φρένα, ὁ ἀτρόμητος. . . .

ΙΣΑΑΚ

Ὁ Λέων;

MARIA

Οὗτος.

EYΔOKIA

Αὐτοκράτειρα. . . .

MARIA

Ψευδές

ἂν λέγω, ἔλεγξόν με.

EYΔOKIA

Εἰς πνευματικὸν
τὰ βάθη ὡς ἀνοίγω τῆς καρδίας μου,
καὶ εἰς ὑμᾶς ὁμοίως θὰ τ' ἀνοίξω. Ναὶ,
εἰς τὸν γενναῖον πρόμαχον τοῦ θρόνου σας
αὐτῆς ἀνήκει πᾶς ἐνδόμυχος παλμός.
Θύελλα ἦτον ἡ ζωὴ μου διαρκῆς,
ἐρ' ἥς ἀκτίς μου μόνη ἦν ἡ μνήμη του,
κ' ἐλπίς μου μόνη ἡ ἐδραία πίστις του.

ISAAC

Εἰς τὸν τυφλὸν, ὦ κόρη, τὸν ἐν φυλακαῖς
παρηγορίας ἔφερες ποτήριον.
Δοθήτω ἤδη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα
νὰ σ' ἀποδώσῃ προσφιλὲς ἀντίδωρον.
Τὸν στρατιώτην, τὸν υἱὸν τῶν ἔργων του
ἀναβιβάξω μέχρι σοῦ. Τὸν καθιστῶ
στρατοπεδάρχην, καὶ Αὐθέντην τῶν χωρῶν
τῆς γενετῆς του.

EYΔOKIA

Βασιλεῦ, εὐγνωμονῶ.

Ὁ τὴν καρδίαν ἔχων ὡς τοῦ Λέοντος,
ἵνα μὲ φθάσῃ πρέπει νὰ συγκαταβῇ.
Δὲν ἦτον οὗτος ὁ χωρίζων μας φραγμός.

[ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΠΑΓΚΛΗΒΗ — Τόμ. Γ']

Ἡ μήτηρ μου. . . .

MARIA

Ἡ μήτηρ. . . Εἶναι δύσκαμπτος,
ἡξεύρω. Εἶσαι τῆς φιλοδοξίας της
ἡ τελευταία ἄγκυρα. Πλὴν οἱ βαθμοὶ,
εἰς οὓς προάγει τὸν Σγουρὸν ὁ Βασιλεὺς,
κορέσαντές την ἴσως, θὰ τὴν κάμψωσιν.

EYΔOKIA

Τοῦ νὰ τὴν πείσω δὲν μοὶ μένει, φεῦ! ἐλπίς.
Ἄλλ' ἀπειθοῦσα θενὰ τὴν ἐφόνευον.

MARIA

Ἀναλαμβάνω νὰ τὴν πείσω ὑπὲρ σοῦ.
Μὲ ἀποφεύγει, μὲ μισεῖ. Ὅποτε πρὶν
ὑπήκοός της ἦμην καὶ δεσμία της,
δὲν ἦμην λόγων φειδωλὴ προκλητικῶν.
Ἄλλ' ἤδη, ἐπὶ θρόνου ἔτε κάθημαι,
ἐμοὶ ἀνήκει χεῖρα συνδιαλλαγῆς
νὰ τῇ ἐκτείνω. Πρὸς αὐτὴν ἀπέρχομαι.
Θὰ τὴν πρᾶύνω. Ἔχ' ἐλπίδα.

EYΔOKIA (φιλοῦσα τὴν χεῖρά της)

Βασιλῆς,

δύω μητέρας μοὶ χαρίζεις σήμερον.

(Ἡ Μαρία ἀπέρχεται διὰ τῆς ἐσωτερικῆς θύρας.)

ISAAC

Τὴν νεαράν σου κεφαλὴν, ὦ θύγατερ,
δι' εὐτυχίας εὐχομαι νὰ στέψωμεν.
Ὁ ἀδελφός μου ὅσας μοὶ ἐπέβαλε
βασάνους, τόσας εὐλογίας ἐπὶ σέ
νὰ ἐπισύρω εἴθε! Ἄλλ' εὐχήθητι
τὴν εὐσπλαγχνίαν τοῦ Ὑψίστου κ' ἐπ' ἐμέ,

εἰς τὴν ἀγκάλην πάλιν τὴν ποθοῦσάν μου
ὁ ἐν κινδύνοις, ὁ φυγὰς ν' ἀποδοθῇ.
"ὦ! Ἦ γλαμὺς, ἦν ἄκων περιβέβλημαι,
τὸ φῶς οὐ ἔστερήθην, τὸ οὐράνιον,
καὶ τῆς ζωῆς ὁ λύχνος ὁ σβεννύμενος,
οὐδὲν μοὶ εἶναι πρὸς ἐκείνου τὴν στοργήν.
Δι' ὅλου μου τοῦ βίου τὸν ἐπόθησα·
αὐτὸν ἐκάλουν εἰς τὴν ἔρημον εἰρκτὴν;
αὐτὸν ἐζήτουν τὰ σβεστά μου βλέμματα
εἰς τῆς νυκτὸς τὸ σκότος τὸ ἐξώτατον.
"Ἄν ἤδη μ' ἀφηρέθῃ, ἄς μ' ἀφαιρεθῇ
κ' ἡ αἴσθησις· θὰ μ' ἦναι μόνον βάσανος.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἄνησυχεῖς ματαίως. "Ἄμα φθάσωσιν
οἱ Σταυροφόροι, πᾶς ἐκλείπει κίνδυνος.
Θὰ εὖρ' ἐν τούτοις καὶ ὁ Βεστιάριος
τὸν τρόπον νὰ τὸν σώσῃ. Πολυμήχανος
ὁ Δούκας εἶναι. "Ἄλλως τε, ἰδοὺ αὐτός.

(Εἰσέρχεται ὁ ΔΟΥΚΑΣ κατηφής καὶ τεταραγμένος)

ΙΣΑΑΚ

Ὁ Δούκας! Σὺ, σὺ εἶσαι, Βεστιάριε;
σὺ εἶσαι; Τὸν υἱόν μου, τὸν Ἀλέξιον
τὸν ἔσωσας; Ποῦ εἶναι; Ποῦ;

ΔΟΥΚΑΣ

"ὦ Βασιλεῦ,
ἐνταῦθα ἦλθες!

(Καθ' ἑαυτὸν)

Πεπρωμένον, ὁμιλεῖς!

(Πρὸς τὴν Εὐδοκίαν τραχίως)

Ἐδῶ τί θέλεις, Εὐδοκία; "Ἀπελθε.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ Αὐτοκράτορ!

ΙΣΑΑΚ

Δὸς, ὦ Βεστιάριε,
εἰς τὴν ἀνεψιάν μου κ' εἰς τὴν νύμφην μου
ἐλευθερίαν. Εἴμ' ἐγὼ προστάτης των.

ΔΟΥΚΑΣ

ὦς διατάττεις, Βασιλεῦ. Σὺ, ὕπαγε.
Θέλω φροντίσει. Πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα
νὰ ὁμιλήσω ἔχω. Ὑπαγε.

ΕΥΔΟΚΙΑ (ἀπερχομένη, καθ' ἑαυτήν)

Φρικτὴν
τὴν ὄψιν ἔχει. Τί τεκταίνει φοβερόν; (Ἐξέρχεται.)

(Ὁ Δούκας κλείει τὰς δύο θύρας.)

ΙΣΑΑΚ

Λοιπὸν ποῦ εἶναι ὁ υἱός μου; Ποῦ; εἶπέ.
Τί ἔγινε; Ποῦ εἶναι ὁ Ἀλέξιος;

ΔΟΥΚΑΣ

Δὲν τὸ ἤξεύρεις, καὶ τί ἔγιν' ἐρωτᾷς;
Τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάτης ἔγινε.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ λέγε τοῦτο.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἔγινε τῶν ἱερῶν
δογματῶν ἐξωμότης.

ΙΣΑΑΚ

Μὴ τὴν πατρικὴν
διατρυπᾷς καρδίαν.

ΔΟΥΚΑΣ

Τῆς πατρίδος του

προδότης. Τοῦτο ἔγινε.

ΙΣΑΑΚ

Καὶ σὺ, καὶ σὺ
εἰς τὴν πληγὴν μου στρέφεις τὴν φαρμακερὰν
κοπίδα τῆς μαχαίρας; ὦ ἂν ἤξευρες
τί ὁ υἱὸς ἐκεῖνος εἶναι δι' ἐμέ!
Σεῖς τοῦ ἡλίου βλέπετε τὸ λάμπον φῶς,
σεῖς τὴν ὠραίαν φύσιν, τὴν ποικίλην γῆν,
ἐγὼ, ἐντός μου μόνον τὴν εἰκόνα του·
κ' ἐπλέχθη οὕτω μετὰ τῆς καρδίας μου,
ὥστ' ἀνασπῶν ἐκείνην, ἐκρίζοις αὐτήν.
Ὁ μόνος εἶναι θησαυρὸς τοῦ γήρωος μου.
Ὁ τάφος χαίνει πρὸ ποδῶν μου ἀνοιχτός·
μὲ κρατεῖ μόνος εἰς τὰ χεῖλη του αὐτός.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία τὸν υἱόν σου ἀσεβῆ
ἐκήρυξε.

ΙΣΑΑΚ

Δὲν εἶναι ἀσεβής. Ἐμοῦ
καὶ μόνου εἶναι σφάλμα· τὸν ἐμάκρυνα
πρὶν εἰς τὸ μάννα ἐντραφῆ τῆς πίστεως.
Τὴν ἄγνοιάν του λέγουσιν ἀσέβειαν.
Θὰ τὸν διδάξω, κ' εὐλαβῶς κατηχηθεῖς,
θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν μάνδραν τῶν πιστῶν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἡ Ἐκκλησία πρόβατον ἀπολωλὸς
τοῦ μητρικοῦ της κόλπου τὸν ἀπέρριψε.

ΙΣΑΑΚ

Θεοὶ τὸν συγχωρήσῃ.

ΔΟΥΚΑΣ

Μέλος σεσηπός. . . .

ΙΣΑΑΚ

Θενά τόν συγχωρήση.

ΔΟΥΚΑΣ

Τόν απέκοψε

διὰ παντός.

ΙΣΑΑΚ

"Ω! ὄχι. Δός μοι, δός μοι τον,
καὶ θὰ τόν συγχωρήση.

ΔΟΥΚΑΣ

Τόν ἀφώρισεν.

ΙΣΑΑΚ

"Ω! σίγα, σίγα!

ΔΟΥΚΑΣ

"Αστεγος, ἀπόβλητος,
καὶ τρέμων ὡς ὁ Κάϊν, τὴν ὑφήλιον
νὰ περιτρέχη, κ' εἰς τὸν τάφον ἄλυτος
νὰ μένη μέχρι τῆς ἐσχάτης κρίσεως
τὸν κατηράσθη.

ΙΣΑΑΚ

Μόνον ἄς μ' ἀποδοθῇ,
καὶ θὰ κοιλάνω τῶν ναῶν τὰ μάρμαρα,
τὰ γόνατά μου κάμπτων εἰς μετάνοιαν,
κ' εἰς κρήνας μεταβάλλων τοὺς σβεστοὺς βολβοὺς
τῶν ὀφθαλμῶν μου, θὰ τόν σώσω. Δός μοι τον.

ΔΟΥΚΑΣ

Αἵρετικῶς τὸ σχίσμα ἐνεθρόνισε.
Πατέρων ῥήσεις καὶ Συνόδων δόγματα
καταπατῶν, τὸν Πάππαν προσεκύνησε.

ΙΣΑΑΚ

Εἰπὲ, ποῦ εἶναι; Ποῦ τὸν προεφύλαξας;

ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ προφυλάττων τοὺς ἐχθροὺς τῆς πίστεως
τῆς ἀμαρτίας γίνεται συμμέτοχος.

ΙΣΑΑΚ

Δὲν ὑπομένω. Ποῦ τὸν ἔσωσας; Εἰπὲ,
εἰπέ μοι.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν σκορπίον, τὸν θανάσιμον
τὴν Ἐκκλησίαν τραυματίζοντα, πατεῖ
καὶ τὸν συντρίβει τοῦ Χριστιανοῦ ὁ ποῦς.
Οὐδεὶς τὸν σώζει.

ΙΣΑΑΚ

Ἄλλὰ σὺ τὸν ἔσωσας.
Σὲ ἱκετεύω, εἰς τοὺς πόδας σου ῥιφθεῖς.
Ὁ Αὐτοκράτωρ, ὁ τῶν πάντων κύριος,
ἱκέτης σου προσπίπτω, ἀσθενὴς πατήρ.

(Γονυπετεῖ καὶ τὸν λαμβάνει ἐκ τῶν γονάτων)

Ποῦ εἶναι ὁ υἱός μου; Τί τὸν ἔκαμες;

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἐξωμότην. . . .

ΙΣΑΑΚ

Σίγα!

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἐφόνευσα,
τὴν Ἐκκλησίαν πρὶν φονεύσῃ.

ΙΣΑΑΚ

Ψεύδεται.

Δὲν εἶναι, ὄχι, ἀληθές.

ΔΟΥΚΑΣ

Τὸν ἐπνίξα,
ἂν προτιμᾷς.

ΙΣΑΑΚ

Τί; Ποῖον;

ΔΟΥΚΑΣ

Διὰ τῶν χειρῶν
τὸν ἐπνίξα αὐτῶν μου. «Πάτερ, πάτερ μου!»
ἀπέθανε φωνάζων.

ΙΣΑΑΚ

(Ἐγείρεται σπασμωδικῶς, καὶ θίλει νὰ τὸν ἀρπάσῃ ἐκ τοῦ λαιμοῦ, ἐντείνων πάσαις τὰς δυνάμεις του.)

Τέρας!

ΔΟΥΚΑΣ

(Τὸν ἀποβιβάζει βίαιος, καὶ τὸν βρῖπτει μακρὸν του.)

Σκελετὲ,
ἀκόμη πνέεις; Ὑπαγε καὶ ζήτει τον.

ΙΣΑΑΚ (πίπτων)

Ἄρά! κατάρρα! (Ἐκπνίει.)

ΔΟΥΚΑΣ

Λέξεις! Ἦχοι τὸν κωρὸν
προσβάλλοντες αἲρα! ὅπλ' ἀνίσχυρα
τῆς ἀσθενείας! Δὲν φονεύετε. — Λοιπὸν,
ἀκίνητε! Μὴ εἶναι τοῦτο; (Πλησιάζει καὶ τὸν παρατηρεῖ.)

Ἦ πνοή;
Δὲν τὴν ἀκούω. Ἐπαυσεν! — Ἀπέθανε!

ΕΥΔΟΚΙΑΣ φωνὴ ἑσθὴν

Κατάρρα! (Ἀκούεται δοῦπος ὡς σώματος πίπτοντος.)

ΔΟΥΚΑΣ

Τί εἶναι; Τίς ὠμίλησεν; Ἦχὼ
τεταραγμένης φαντασίας. Ὁ πολὺς

ὁ ἄφρων ὄχλος τὴν καλεῖ συνείδησιν.
Δὲν ὁμιλοῦσιν οἱ νεκροί. Ἀπέθανεν!
ἀπέθανε! Τὸ στέμμα κεφαλὴν ζητεῖ.
Λοιπὸν κ' αἱ λέξεις φαίνεται φονεύουσι!
Ναί, ὅταν εἴν' ὀξεῖαι ὡς τὰς λέξεις μου.
Τὸ δράμα τοῦτο, τὸ ἐν οἴκῳ, ἔληξε.
Καιρὸς καὶ τὸ ἐν δήμῳ νὰ παραστηθῇ.
Εἰς πολλὰ ἔτη, Βασιλεῦ Ἀλέξιε!

(Ἀνοίγει τὰς δύο θύρας, καὶ κράζει μεγαλοφώνως διὰ τῆς ἐν τῇ βάθμῃ)

Βοήθειαν! Ταχέως! Πάντες ἔλθετε!
Ὁ Αὐτοκράτωρ....

Πολλοὶ ἐκ τῶν ΜΕΓΙΣΤΑΝΩΝ (εἰσπορευόμενοι)

Τί συνέβη;

ΔΟΥΚΑΣ

Βλέπετε.

Ὁ Αὐτοκράτωρ.... σπεύσατε! ἀπέθανε!

ΜΑΓΙΑ

(Εἰσπορεύει διὰ τῆς πλαγίας πύλης καὶ ῥίπτεται ἔμπροσθεν τοῦ νεκροῦ)

ὦ συμφορᾶς! Τί τοῦτο; Φρικτὸν ἄκουσμα..

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (εἰσαχθεῖσα κατόπιν τῆς Μαγίας)

Περὶ τὴν Εὐδοκίαν, ἣτις ἔπεσε
λειποθυμοῦσα, εἵμεθα, ὅτ' ἔφερε
τὴν ἀγγελίαν ἢ φωνή σου εἰς ἡμᾶς.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Καὶ πῶς ἐπῆλθεν ἡ μεγίστη συμφορά;

ΔΟΥΚΑΣ

Φεῦ! ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ συμφορὰ διπλῇ!
Τὸν θάνατον τοῦ νέου Αὐτοκράτορος —
— αὐτοκτονίαν, ἢ τί ἄλλο, ἀγνοῶ —
εἰς τὸν πατέρα ἦλθα μετὰ δισταγμῶν

ν' ἀγγείλω. Πᾶσαν τέχνην ἐπενόησα,
στομῶν τοῦ βέλους τὴν ὀξεῖαν ἀκωκὴν.
Ἄλλὰ διεῖδε μόλις τὴν ἀλήθειαν,
καὶ εἰς τὴν βίαν τῆς φιλοστοργίας του
τὸ σαθρὸν σκεῦος δὲν ἀντέσχεν. Ἄρατε
τὰς πύλας, ὅπως τελευταῖον ὁ λαὸς
τὸν Αὐτοκράτορά του προσιδῇ νεκρόν.
Τὸ ἱερόν του σῶμα μετὰ σεβασμοῦ
λαβόντες, φέρετέ το εἰς τῶν Βλαχερνῶν
τὴν ἐκκλησίαν, ὅπου τὴν κηδεῖαν του
βασιλοπρεπεστάτην ἐτοιμάσατέ.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

(Ὑπνέται καὶ στρατιῶται ἀνοίγουσι πᾶν τὸ μετασκήνιον, καὶ ἡ σκηνὴ πα-
ριστᾷ τὸ θωμάτιον συνεχόμενον μετ' εὐρυχωροτάτης ἐπισήμου αἰθούσης,
καὶ διαιρούμενον ἀπ' αὐτῆς μόνον διὰ κιόνων. Ἡ αἴθουσα εἶναι πλήρης αὐ-
λικῶν καὶ λαοῦ. Τὸ σῶμα τοῦ Αὐτοκράτορος ἀποκομίζεται ἐπὶ ἀνακλίντρον,
παρὰκολουθούμενον καὶ ὑπὸ τῆς πενθούσης Μαρίας.)

ΜΕΓΑΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

(Τῇ Πριμικήριος, ἐν ᾗ ἐκτελοῦνται τὰ ἀνωτέρω)

Μιᾷ ἡμέρᾳ δύο Αὐτοκράτορες!
Τί λέγεις;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Λέγω ὅτι ἀσφαλέστερος
κατ' ἐμὲ εἶναι ὁ μὴ λέγων τίποτε.

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ λαόν)

Λαὲ, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐτελεύτησεν,
ὥς τοῦ υἱοῦ του ἤκουσε τὸν θάνατον.
Ἦτον χρηστὸς Μονάρχης. Αἰωνία του
ἡ μνήμη!

ΛΑΟΣ

Αἰωνία! Αἰωνία του!

ΔΟΥΚΑΣ

Σᾶς εἶχον συγκαλέσει διὰ τελετὴν
αἰσιωτέραν. Ἡ Αὐτοκρατόριςσα
τῆς θυγατρὸς τῆς Εὐδοκίας εὐμενῶς
μοὶ ἔδωκε τὴν χεῖρα. Τοῦτο ἤθελε
νὰ σᾶς δηλώσῃ, καὶ σᾶς συνεκάλεσα. . . .

(Ἰδίως πρὸς τὴν Εὐφροσύνην.)

Εἰπέ τοις ναί! Ἡ ὥρα εἶν' ἐπίσημος.
Τὸ στέμμα τώρα θενὰ λάβῃς ἢ ποτέ.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (μετὰ τινε δισταγμῶν)

Ὅ,τι σᾶς εἶπεν εἶναι ἡ ἀλήθεια.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἀλλ' ἀντ' εὐθύμων ὑμεναίου τελετῶν
εἰς διπλοῦ πένθους τέλεσιν συνήλθομεν,
κ' εἰς συναυλίαν ἐπισήμων κοπετῶν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Δεινὸς βεβαίως ὁ ἐνσκήψας κεραυνὸς,
καὶ εἰς τοὺς τάφους δάκρυα ὀφείλομεν.
Ἀλλὰ πρὸ τούτων ἄλλο προὔργιαίτερον
καὶ κατεπεῖγον ἐπιβάλλει τοῦ λαοῦ
ἡ σωτηρία. Εἰς λιμέν' ἅς φέρωμεν
τὸ σκάφος, ἀπολέσαν τὰς ἀγκύρας του.
Κενὸς ὁ θρόνος, ἔρμαιον τῶν θυελλῶν,
οἰακοστροφῶν δεῖται. Ἄς τὸν εὐρώμεν,
καὶ τότε γάμων, τότε κοπετῶν καιρὸς.

ΔΟΥΚΑΣ

Ὅρθως, ὦ ἄρχον, παραινεῖς. Ἄς θέσωμεν
ἐν ἀσφαλεῖ τὸ κράτος, καὶ μετέπειτα
τοὺς πόθους καὶ τὰς θλίψεις τῆς καρδίας μας!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Λοιπὸν ἀμέσως! Τίς ὁ ἱκανώτερος
σκοποῦντες, τὰς ἡνίας παραδώσωμεν
ἐκείνῳ.

ΔΟΥΚΑΣ

Οὕτως ἔστω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τίς ὁ ἰσχυρὸς,
ὁ δι' ἀνδρίας καὶ διὰ φρονήσεως
πρωτεύων εἰς τὰς μάχας καὶ εἰς τὰς βουλάς. . . .

ΠΡΩΤΟΣΤΑΤΩΡ

Ὅνόμασόν τον, ἄρχον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ ἐγγύτερον
ἔστῳς τοῦ θρόνου; Τοῦτον ἄς ἐκλέξωμεν.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὅνόμασόν τον.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Μοὶ τὸ ἐπιτρέπετε;
Αὐτός; Ὁ Δούκας εἶναι ὁ Ἀλέξιος.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐγώ; Τί λέγεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Σοὶ τὸ λέγει δι' ἐμοῦ
ὁ λαὸς, ἄρχον· καὶ ἡξεύρεις πῶς φωνή
λαοῦ φωνή Κυρίου. Ἔτη σου πολλά!

(Πρὸς τὸν λαὸν, (ὅπως πρὸς τοὺς Βαράγγους)

Ὁ Αὐτοκράτωρ Δούκας ὁ Ἀλέξιος
εἰς ἔτη πολλὰ ζήτω!

ΒΑΡΑΓΓΟΙ (θερυβειδῶς)

Εἰς πολλά, πολλά!

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ (ιδιαιτέρως τοῦ Μ. Δομιστίκου)

Βέβαιος εἶσαι πῶς τὸν ἐξελέξαμεν;

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ (τοῦ Πριμικηρίου)

Ὡς φαίνεται. Ἐκεῖνοι οὕτω λέγουσιν. (Δεικνύων τοῦ Βαράγγου.)

Ἡ τοῦτο ἴσως δὲν ἀρκεῖ;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ἐκ περισσοῦ.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἐὰν ὁ θρόνος ἦτον ῥόδινος στρωμνῇ,
θα τὸν ἀπεποιούμην. Ἀλλὰ σήμερον
ὥς εἶναι, κλίνῃ ἀκανθῶν, τὸν δέχομαι.
Πρὸς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ ὀφείλομεν
θυσίαν.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ (ιδιαιτέρως τοῦ Μ. Δομιστίκου)

Τοῦτο λέγω αὐταπάρνησιν.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἦδη ἐλθέτω ἡ Αὐτοκρατόρισσα.
Τὴν Εὐδοκίαν κόμισον, Κωνστάντιε!

(Πρὸς τὴν Εὐφροσύνην)

Συνόδευσόν τον, ἂν ἐγκρίνης, Βασιλίσ.

(Ἐξέρχονται Κωνστάντιος καὶ Εὐφροσύνη διὰ τῆς πλαγίας θύρας.)

ΒΑΡΑΓΓΟΙ ἄρχοντες

Εἰς πολλά ἔτη, Αὐτοκράτωρ!

ΛΑΟΣ

Εἰς πολλά!

(Εἰσέρχεται ταχίως ὁ ΛΕΩΝ)

ΛΕΩΝ

Οἱ εὐφημοῦντες τοῦ λαοῦ ἀλαλαγμοί,

κ' ἡ ταχυπέτις φήμη, μοὶ ἀνήγγειλαν
 ὅτ' εἰς τὸν θρόνον, ὅστις δις ἐχήμευσεν,
 ἀνεβιβάσθης. Τοῦ στρατοῦ ὑποταγὴν
 σοὶ φέρω, Αὐτοκράτορ· φέρω δὲ ὁμοῦ
 σπουδαιοτάτην ἀγγελίαν. Ὁ στρατὸς
 τῶν Σταυροφόρων ἐπιστρέφει. Ἐπλευσαν
 ὀπίσω. Πλήρη τὰ πεδία φαίνονται
 τῆς κινουμένης λόγχης.

ΔΟΥΚΑΣ

Πῶς; Ἐπέστρεψαν;
 Τοὺς ὄρκους μόλις δόντες παραβαίνουνσιν;
 Ἦν ἡ φυγὴ τῶν τέχνασμα; Ἦτον παγίς;
 Καὶ δημοσίαν ἐκλαμβάνουσιν ὁδὸν,
 ἢ κτῆμά τῶν τὸ κράτος ἐκλαμβάνουσι;
 Πῶς ἀπατῶνται ὕπαγε νὰ τοῖς εἰπῆς,
 ὅτι ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον σήμερον
 ὅστις δὲν φεύγει ἐπονείδιστον φυγὴν,
 καὶ οὐδὲ πίπτει, ἂν δὲν πέσῃ μετ' αὐτοῦ.
 Ἐμπρὸς Βαράγγοι, καὶ ὁ ἐγγενὴς στρατός!
 Εἰς τοὺς ἀέρας ἄρατε τὸ λάβαρον!
 Τὰ ὅπλα πάντες! Ἀρχοντες, μὴ μένετε.
 Τοῖς πολλοῖς δότε ἀνδρικὸν παράδειγμα.
 Ὀπλίσατε τὰς χεῖρας, καὶ εἰς τὸν στρατόν!
 Θέλω ταχὺ ἔμπρὸς σας, καὶ τὸ στῆθός μου
 θέλει λαμβάνει τὰς πληγὰς. Ἀπέλθετε.

ΒΑΡΑΓΓΟΙ καὶ στρατιῶται (ἔλκοντες τὰ ξίφη)

Τὰ ὅπλα! Εἰς τὰ ὅπλα! Ἐτη σου πολλά!

(Ἀπέρχονται, ἀκολουθοῦντες τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ λαοῦ.)

ΛΕΩΝ

Παντὸς, ὦ Αὐτοκράτορ, τοῦ στρατεύματος

σαὶ ἔσοντ' αἱ καρδίαι, κ' οἱ βραχίονες.
 Ὁ ἡγεμὼν ὁ θέτων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 ὑπὲρ τοῦ θρόνου, εἶναι θρόνου ἄξιος.
 Θ' ἀναπτερώσῃ τὴν ἀνδρίαν τοῦ στρατοῦ
 ἢ σὴ ἀνδρία, βασιλέως ἥρωος·
 καὶ ἢ νικήσας, ἢ πεσὼν βασιλικῶς,
 τὸ κράτος θενὰ σώσης, ἢ τὴν δόξαν του.
 Μὴ δειλιάσῃς. Τοῦ στρατοῦ σου προμαχῶν,
 θὰ ἔχῃς πάντα τὸν στρατόν σου πρόμαχον,
 κ' ἐν ὄσῳ εἰς τὰς φλέβας ταύτας καὶ ῥανὶς
 αἵματος ῥέει, ὑπὲρ σοῦ θενὰ χυθῇ.

ΔΟΥΚΑΣ

Θαῤῥούντως εἰς τὰς μάχας ἀποδύομαι,
 ὅταν ἀσπίδα ἔχω τὴν ἀνδρίαν σου.

(Εἰσέρχεται **ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ** σύρουσα μᾶλλον ἢ εἰσάγουσα τὴν σχεδὸν λαιπόθυμον **ΕΥΔΟΚΙΑΝ**.
 Ὅπισθεν αὐτῶν ὁ **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ**.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ἐλθέ, προχώρει, ὦ φιλτάτη θύγατερ!
 Ὁ Αὐτοκράτωρ. . . .

ΕΥΔΟΚΙΑ (δεικνύουσα σπασμαδικῶς τὸν Δούκαν)

Φρίκη! Φρίκη! Εἶν' ἐκεῖ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Τί λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Πνίγει, πνίγει! Ἐπεσε νεκρός.
 Νὰ φύγω!

ΔΟΥΚΑΣ

Ποία ἰσχυρὰ συγκίνησις
 Τὰ δυστυχῇ συμβάντα τὴν ἐπάραξαν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ὁ Αὐτοκράτωρ σοὶ προσφέρει, θύγατερ,
τὴν χεῖρα καὶ τὸν θρόνον.

ΛΕΩΝ

Δὲν τὰ δέχεται

ἡ Εὐδοκία.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ! ποτέ! ποτέ! ποτέ!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σύνελθε, κόρη.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Λέων, Λέων!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Σύνελθε.

ΔΟΥΚΑΣ (τῷ Λέοντι)

Πῶς ἐπεμβαίνεις, ἄρχον, εἰς τ' ἀλλότρια;

ΛΕΩΝ

Δὲν θὰ θελήσης, Αὐτοκράτορ, ἄκουσαν
νὰ τὴν καταναγκάσης.

ΔΟΥΚΑΣ

Ἄν τῶν ἵπποτῶν

παρέλαβες τὰ ἦθη πολεμῶν αὐτοῦς,
καὶ ὑπὲρ πάσης γυναικὸς συνηγορήσῃς,
τὰ ἦθη ταῦτα εἰσὶ ξένα εἰς ἡμᾶς.

Προσέτι ἀπατᾶσαι, ὅταν ἄκουσαν,
φρονῇς, τὴν ἀναγκάζω καὶ θὰ τὸ ἰδῇς.

(Πλησιάζει μιλῶν εἰς τὴν Εὐδοκίαν, καὶ μετὰ φαινομένης εὐγενείας λαμβάνειν αὐτὴν ἐκ τῆς χειρὸς, τὴν
σφύρει ἀληθῶς διὰ βίας κατὰ μέρος. Ἰδιαιτέρως πρὸς αὐτήν)

Τὸ φοβερόν μου μυστικὸν κατέλαβες
ὠτακουστοῦσα, ἢ πῶς ἄλλως ἀγνοῶ.

Ἦξεύρεις οἷος εἶμαι καὶ τί δύναμαι.
 Εἰς χεῖράς μου, ἤξεύρεις, εἴν' ἡ μήτηρ σου,
 καί τις ἀκόμη. Σοῦ κ' ἐγὼ τὸ μυστικὸν
 κατέλαβον. Θὰ γίνης Αὐτοκράτειρα.
 Ἐὰν διστάσης ὅταν θὰ ἐρωτηθῇς,
 ἢ ἂν τις μάθῃ ὅ,τι ἀνεκάλυψας,
 σὺ τοὺς φονεῦεις. Ἔμαθες τί δύναμαι.

ΕΥΔΟΚΙΑ (ταπεινῇ τῇ φωνῇ)

Κακοῦργε!

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τοὺς ἄλλους)

Ἦτο στιγμιαία ταραχὴ,
 τοῦ αἰφνιδίου πένθους ἦτο προϊόν.
 Ἡ βασιλόπαις, εἰς τὸν θρόνον, δέχεται
 ὑπερηφάνως, παρ' ἐμοὶ νὰ καθεσθῇ.
 Δὲν εἶναι οὕτως Εὐδοκία;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Οὕτω;

ΕΥΔΟΚΙΑ (τρέμουσα, μόλις προφέρει)

Ναί.

ΛΕΩΝ

Πῶς, Εὐδοκία;

ΕΥΔΟΚΙΑ (μετὰ κραυγῆς)

ὦ Θεέ, Θεέ μου! Ναί!

(Λαίποθυμε! εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς μητρός της.)

ΔΟΥΚΑΣ

Νὰ ἡσυχάσῃ φέρετέ την. Ὁ σφοδρὸς
 τῶν αἰσθημάτων σάλος τὴν κατέβαλε.
 Θὰ ἐπανέλθῃ, ὡς μικρὸν ἀναπαυθῇ.

(Νεύει, καὶ ὁ Κωνστάντιος, βοηθῶν τὴν Εὐφροσύνην, ἐξάγει τὴν Εὐδοκίαν.)

ΛΕΩΝ

Ἀφρόνως, Δούκα, μένεις μόνος μετ' ἐμοῦ·
καὶ δὲν φοβεῖσαι εἰς τὰ μαῦρα σπλάγχνα σου
τὸ ξίφος μὴ βυθίσω τοῦτο ; Μὴ φοβοῦ.
Εἶσαι θηρίον, ὅμως εἶσαι Βασιλεύς.
Ὑπὲρ τοῦ κράτους ὅταν πολεμῇς, εἰμὶ
ὅ,τ' ὑπεσχέθην, πρῶτος στρατιώτης σου.
Ἀλλ' ὅμως τοῦτο ἤξευρε· ὁ πόλεμος
ὥς παύσῃ, κ' ἐπιζήσω, τὴν ῥομφαίαν μου
ἣν ἤδη ἔλκων ὑπὲρ σοῦ αἰσχύνομαι,
εἰς τὸ κακοῦργον θὰ τὴν θραύσω στῆθός σου.

(Ἐπιστρέφει ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ)

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Ἦσυχος εἶναι;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Βαθμηδὸν συνέρχεται.

(Ἀκούεται ἤχος σάλπιγγων.)

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Λέοντα)

Ἦχεῖ ἡ σάλπιγξ. Ὑπαγε· σ' ἀκολουθῶ·
καὶ μὴ φεισθῆς ἐν τούτοις τῆς ῥομφαίας σου.

(Ὁ Λέων μετὰ στιγμιαίαν ἄφωνον πάλιν ῥίπτεται ἔξω.)

ΔΟΥΚΑΣ (πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Ὑπασπιστῆς τοῦ ἔσο· ἀκολούθει τον,
κ' ἐπίβλεπέ τον. Ἄγε, Βεστιάριε.
Τὰ πέδιλα σοὶ δίδω τὰ βατράχεια. (Ἐξέρχεται.)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ (μόνος)

Ὡς ὑπεσχέθης ἐρυθρὰ τὰ ἔβαψες. (Ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

(Ἐν τῷ στρατοπέδῳ μεμονωμένον ἐρείπιον.)

(Ἀκούονται σάλπιγγες καὶ θόρυβοι.)

(Μετ' **ΛΕΙΩΜΑΤΙΚΩΝ** καὶ **ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ**, ἄρχοντες, ὁ **ΧΩΝΙΑΤΗΣ**, **ΠΡΩΤΟΣΠΛΑΘΑΡΙΟΣ**, **Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ**, **ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ**, **ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ** καὶ ἄλλοι)

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ (τῷ Δομestίκῳ)

Ἄρχον, καλὸν ἡ δόξα, ἀλλ' ἐπίπονον.

Μ. ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Καὶ ἀκινδύνως δὲν βλαστάν' ἡ δάφνη της.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

ὦ! ναὶ, συστέλλων τοὺς φλογώδεις κρίκους τοῦ
μας περιβάλλει πανταχόθεν κίνδυνος.

Οἱ Σταυροφόροι πανταχοῦ κατέλαβον
τὰς θέσεις πέριξ. Δὲν ὑπάρχει ἐκφυγή.

ΣΠΛΑΘΑΡΙΟΣ

Αἰχμάλωτός των, παλαιὸς οἰκέτης μου,
φυγὰς ἐκεῖθεν, μ' εἶπε πεντηκόντορος
κρυπτοπλοοῦσα ὅτι ἔφερεν αὐτοῖς
τὰς ἀγγελίας τῶν συμβάντων παρ' ἡμῖν.

Κατέπλευσαν ἀμέσως ἐν ἀλαλαγμοῖς,
ὥς ἐπὶ λείαν μᾶλλον ἢ εἰς πόλεμον.

Πρὶν δ' ἀποβῶσιν, ὅλ' οἱ ἡγεμόνες των
θέμενοι κλήρους ἐντὸς κράνους σιδηροῦ,
τὴν ἐπικράτειάν μας ἐκληρούχησαν.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ἄστεϊον τοῦτο.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Τ' ὀνομάζω ἀναιδές.

Καὶ ποῖος ἔσχε τὴν Κωνσταντινούπολιν;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Βαλδουῖνος, τῶν Φλανδρίων ἡγεμών.
Τῷ Μομφερράτῳ θρόνος ἀνεγείρεται
εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἄλλοις ἀλλαχοῦ.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

ὦ! τὰ ἱμάτιά μας διανέμονται
ἐν ᾧ ἀκόμη μένουσ' εἰς τὸ δέρμα μας.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Θὰ διανεμηθῶσι καὶ τὸ δέρμα μας.
Ἐκεῖν' οἱ Φράγκοι ἔχουν χειῖρας σιδηρᾶς.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Τίς ὁ σκοπὸς τοῦ νέου Αὐτοκράτορος,
εἰς κακουχίας τοῦ πολέμου, κ' εἰς σφαγὰς,
νὰ μᾶς ἐκθέτῃ; Ξιφουλκοὶ δὲν εἴμεθα.
Τὸ ἐννοῶ νὰ πέμψῃ τὸν Σπαθάριον.
Τὸ ἔργον κ' ἡ φροντίς του εἶν' ὁ πόλεμος.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Φροντίς μου μόνον, ὄχι ἔμως ἔργον μου.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Δὲν ἐννοεῖτε τὸν σκοπὸν του; Εὐκολον.
Πρὸς τοὺς πεσόντας θρόνους, — δύω ἔπεσαν, —
οὕτως ἢ ἄλλως σχέσεις μᾶς συνάπτουσι.
Τῷ νῦν δεσπότη ὀχληροὶ πῶς εἴμεθα
δὲν σᾶς ἐκπλήττει. Ἀπαλλάττεται ἡμῶν.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Δημίους του τοὺς ξένους ἐξελέξατο.
Δὲν λέγετε πῶς εἶναι χριστιανικὸν
τῆς ἀμαρτίας νὰ τὸν ἀπαλλάξωμεν;
Τὸ χρέος τοῦ πολέμου ἐτελέσαμεν·
τραπῶμεν ἤδη τῆς εἰρήνης τὴν ὁδόν.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Μετὰ χαρᾶς, τραπῶμεν. Ὅμως κώλυμα
ὑπάρχ' εἰς τοῦτο. Αἱ ὁδοὶ κατέχονται.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Κακὴ κατάρᾳ! Ἀσφαλὴς ὁ ἴδιος
εἰς τὰς ἐπάλξεις κάθηται τῶν Βλαχερνῶν,
καὶ εἰς τὸ κρεουργεῖον ἔπεμψεν ἡμᾶς.

(Ὁ θόρυβος αὐξάνει, εἰσορματῶν **ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ**)

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Πῶς; ἐδὼ εἴσθε; Μένετε; δὲν φεύγετε;

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Τεταραγμένος εἶσαι.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Πόθεν ἔρχεσαι;

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Τί εἶναι;

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Τί συνέβη;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Δὲν ἤξεύρετε;

Ὁ Αὐτοκράτωρ. . . .

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Τί λοιπόν;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Ἐξέδραμε.

Πλὴν, μόλις ἔξω τῶν πυλῶν, ἐνέπεσεν
εἰς ἐχθρικὴν ἐνέδραν. Περικυκλωθεὶς,
ἐθανατοῦτο ἢ συνελαμβάνετο
ἐὰν ὁ Λέων ὁ Σγουρὸς, ὡς θώρακα
τὸ σῶμά του προτάξας, δὲν τὸν ἔσωζε.

Μυρίους δίδων, καὶ μυρίους ἀψηφῶν
θανάτους, ἔζω ἔφερε τῆς συμπλοκῆς
τὸν Βασιλέα σῶον.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Καὶ τί ἔπειτα ;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Ἔπειτα ὅλος ἐκινήθη ὁ στρατός,
μιμούμενός τον, κ' εἶν' ἡ μάχη γενική.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Κ' οἱ Φράγκοι ;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Ὡς ἀκρίδες φύοντ' ἐκ τῆς γῆς.
Πανταχοῦ Φράγκοι. Εἶναι ἀναρίθμητοι.
Κ' ἐκ τοῦ λιμένος ὥρμησαν. Ὡς λέγεται,
τὴν σιδηρᾶν του ἄλυσιν διέρρηξαν,
καὶ εἰς τοὺς πύργους κλίμακας προσήνεγκαν.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Κ' ἐδὼ πῶς ἦλθες ;

ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ

Τοῦτο ἀσφαλέστερον
ἐγνώριζον τὸ μέρος, κ' ἦλθον νὰ ἰδῶ
ἂν δὲν παρέχη ἄσυλον εἰς τὸν στρατόν.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

ὦ Πρωτοστράτορ, δὲν παρέχει οὐδ' εἰς σέ·
καὶ φρόνιμον νομίζω νὰ ζητήσωμεν
δι' ὁδοῦ ἄλλης ἄσυλον εἰς τὸν στρατόν.

(Ἐξακολουθεῖ ὁ θόρυβος. Εἰσέρμῃ **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ**)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἐνταῦθα εἰσθ', ἐνταῦθα !

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Ὁ Κωνστάντιος!

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ ποῦ λοιπὸν ἀπέμεινεν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ Αὐτοκράτωρ; Ἔφυγε.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Πῶς ἔφυγε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Πανταχοῦ τρόμος καὶ φυγή. Δὲν βλέπετε;
ὅστις δὲν φύγη, πίπτ' ἢ συλλαμβάνεται.
Σωθήτω ὅστις δύναται.

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Πῶς ἔφυγε;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Μᾶς εἶχε σώσει ἐξ ἐνέδρας ὁ Σγουρός.
Πυκνοὶ οἱ λόχοι μᾶς περιστοιχίζον,
καὶ εἰς τὸν βασιλέα ἀποβλέποντες,
ἀνδρίας ἐπληροῦντο. Ἦδ' ἡ συμπλοκὴ
ἄρχετ' ἐν τάξει. Ὁ Σγουρός, τὰς προσβολὰς
ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἀποκρούων, εἵλκυεν
εἰς ἑαυτόν. Τὸν εἶδα δύω ξίφη του
νὰ ρίψη τεθραυσμένα, καὶ τὸ τρίτον σπῶν
νὰ μάχηται ὡς λέων. Τοὺς προσβάλλοντας
τοῦ βασιλέως τὴν σημαίαν, ἀπωθῶν,
κεκυκλωμένον βλέπει αἴφνης ἑαυτόν.
Ἐπικουρίαν τότε κράζει καὶ ζητεῖ.
Τὸν ἠκολούθουν, καθ' ἃς εἶχον προσταγὰς.
Ἀλλ' ὅτ' ἐστράφην, εἶδα, καὶ τὸν ἵππον του
κεντῶν ὁ Αὐτοκράτωρ, ἔφευγε ταχύς.

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Καὶ τὸν Σγουρὸν ἀφῆκε ;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἄμα ὁ στρατὸς
τὴν φυγὴν βλέπει, δειλιᾷ καὶ τρέπεται.
Ἐκτοτε πάντα φόνος καὶ καταστροφή.
Εἶδα ἐλθοῦσαν τὴν ἐσχάτην μου στιγμὴν,
κ' ἐσώθην μόλις, τὸν νεκρὸν προσποιηθεῖς.

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Πρὸς τὴν Καλλιγαρίαν πύλην βλέπετε ;
ιδέτε, τίς σημαία κυματεῖ ἐκεῖ ;

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Τετέλεσται ! Τῶν Γάλλων τ' ὀριφλάμμιον !

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Ἴδου ὁ λέων κατὰ τὸ Κοσμίδιον,
τῆς Βενετίας τὸ θηρίον !

ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ

Ἴδατε !

Θεέ ! ἡ πόλις πυρπολεῖται !

(Φαίνεται εἰς τὸ βάθος τοῦ θεάτρου ἡ Κωνσταντινούπολις ὀπίσω τῶν τειχῶν πυρπολουμένη.)

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ

Φύγωμεν !

Σωθῶμεν !

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τί ζητεῖτε ; Ποῦ νὰ φύγητε ;
Πᾶσα ὁδὸς ἐπίσης φέρ' εἰς θάνατον
διὰ μαχαίρας καὶ πυρός.

ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ

Τετέλεσται !

Τῶν πόλεων ἡ πόλις κάμινος φλογῶν !

Χθές βασιλὶς τοῦ κόσμου, σήμερον σποδὸς,
καὶ μετ' ὀλίγον δούλη, χλεύη τῶν λαῶν!

ΣΠΑΘΑΡΙΟΣ

Πῶς θὰ σωθῶμεν; Τί θὰ γίνωμεν λοιπόν;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Τὸ κατ' ἐμέ, ὑπάγω τοὺς κατακτητὰς
νὰ προσκυνήσω. Εἰσὶ κύριοι ἡμῶν.
Κἂν δι' ἐκείνους ἂν προκινδυνεύσωμεν,
δὲν θέλουν δραπετεύσει.

ΟΛΟΙ

Ναί! Ὑπάγωμεν! (Ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

(Τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν.)

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, ΜΑΡΙΑ, ΕΥΔΟΚΙΑ

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἀνίστως φέρουν θάνατον, ἃς ἔλθωσιν.
Ἐλευθερίας θὰ μοὶ εἶναι ἄγγελοι!

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Φιλτάτῃ Εὐδοκία, τίς παραφορὰ
τὸ πνεῦμά σου κατέχει; Τὸ διάδημα,
τὸν κοινὸν φθόνον καὶ τὸ πάντων ὄνειρον,
τὸ ἀποβάλλεις μόνη ὡς δυστύχημα,
κ' ἐπικαλεῖσαι ἀντ' αὐτοῦ τὸν θάνατον!
Σοὶ μειδιᾷ ἡ τύχη καὶ τὴν ἀπωθεῖς,
τὸν ἥλιόν της σβύνουσα εἰς δάκρυα!

ΜΑΡΙΑ

Ἀλλὰ τῆς τύχης πάντοτε ὁ ἥλιος
τὴν εὐτυχίαν δὲν φωτίζει, ἀδελφή.
Αὐτὸς κ' ἡμᾶς διήρει. Ἦδη νῦν κοινὴ

μᾶς προσεγγίζει. Ἐλευθέραν ἄφες την
πρὸς τὰς ἐμφύτους κλίσεις τῆς καρδίας της.
Τὸ βλέπεις, ἄλλως καὶ ἡ τύχ' ἡ ἀσταθῆς
συνωμοτοῦσα μετ' ἐκείνων φαίνεται.
Τὸ στέμμα λέγεις, καὶ ποῦ εἶναι ἀγνοεῖς
ἢ τί θὰ γίνη ὁ τὸ στέμμι' ἀναλαβών.

(Εἰσέρχεται ὁ ἡγούμενος **ΑΓΑΠΙΟΣ**)

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἀπώλετο τὸ κράτος, Αὐτοκράτειραι!
Τὴν πόλιν πᾶσαν φλόγες ἐπινέμονται.
οἱ δορυφόροι τὴν πορθοῦσι τοῦ Βαάλ,
καὶ πανταχοῦ πλανῶσι φόνον κ' ἐμπρησμόν.
Τὰς ἐκκλησίας πλημμυροῦσιν αἵματος,
καὶ δι' ὀργίων βδελυρῶν τοῦ σατανᾶ
τὰ ἱερά μας βεβηλοῦσιν ἄδυτα.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

ὦ φρίκη!

MARIA

Δὲν ἡξεύρει τὰ συμβαίνοντα
ὁ Μομφερράτος. Βοηθὸς θὰ ἔσπευδε.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἀλλὰ ποῦ μένει ὁ εἰς ὃν ἐλπίζομεν,
ὁ Αὐτοκράτωρ, (πρὸς τὴν Εὐδοκίαν)
ὁ σεπτὸς σου σύζυγος;

ΕΥΔΟΚΙΑ (ὑπερηφάνως)

Πάτερ, εἰς ταύτην τὴν ἐπίσημον στιγμὴν
σ' ἀπαγορεύω σύζυγόν μου νὰ εἰπῇς
τὸν ἄνδρα τοῦτον. Μ' εἶναι ξένος. Μάθε το.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἡ Ἐκκλησία ὅμως τοῦτον τὸν δεσμὸν

κυροῖ καὶ ἀγιάζει, καὶ τὸν εὐλογεῖ,
ἀνόσιον μὴ ὄντα ὡς τὸν πρότερον.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἡ Ἐκκλησία μόνον, καθηγούμενε,
ν' ἀπαγορεύσῃ δύναται τ' ἀνόσια.
Ἡ δύναμὶς τις τοῦτο ἔχει ὄριον.
Ἄλλ' ἂν τις τῶν ἐχόντων δύναμιν ζητῇ
νὰ μὲ βιάσῃ, ἔλαβον τὴν πρόνοιαν.

(Σύρουσα ἐγχειρίδιον ἐκ τοῦ κόλπου τῆς)

Ἴδου ὁ ἀπὸ πάσης βίας λυτρωτής.

ΑΓΑΠΙΟΣ

Ἀπαγε, κόρη. Μὴ τοιοῦτο βλασφημῇς.
Ἡ Ἐκκλησία, μήτηρ, ὅχι μητρυιά,
κυροῖ, δὲν ἐπιβάλλει· θέλει τῶν πιστῶν
τὴν σωτηρίαν, ὅχι τὴν ἀπώλειαν.

(Ἐν λαμπρῇ ἤχῳ σαλπύγγων, καὶ ἀναπεπταμέναις σημαίαις εἰσέρχεται ὁ ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ, προ-
πεισμένος καὶ ἀκολουθεύμενος ὑπὸ πλῆθους ΠΗΠΟΤΩΝ, ἐν οἷς ὁ ΛΕΩΝ, δίστατος)

ΕΥΔΟΚΙΑ

Θεέ! Ὁ Λέων!

ΜΑΡΙΑ

Εὐτυχεῖς! Ἐσώθημεν!

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἡ πόλις κατεκτήθη· εἶν' εἰς χεῖράς μας·
ἀλλ' ἡ λεηλασία, ἀχαλίνωτος,
μας διαφεύγει, καὶ λυσσᾷ εἰς τὰς ὁδοὺς.
Νὰ σᾶς ἐξασφαλίσω ἦλθα, ἄνασσα.

(Πρὸς τοὺς ὁπαδοὺς του)

Εἰς τὰς εἰσόδους φύλακας! Εἶν' ἱερὰ
ἡ κατοικία αὕτη ἡ βασιλική.

"Αν τις ἐγγίση εἰς αὐτήν, οὐαὶ αὐτῷ!
Γνωστὸς σᾶς εἶμαι. Σᾶς ἀρκεῖ. Ὑπάγετε.

(Πρὸς τὰς Αὐτοκρατορίστας καὶ τὸν Ἀγάπιον)

Τῶν ἡγεμόνων πληρεξούσιος σταλεῖς,
καὶ ἀντ' ἐκείνων δικαστῆς κ' ἐκτελεστῆς,
τὸν τελευταῖον θέλω Αὐτοκράτορα.
Ποῦ εἶναι; Ἄς προσέλθῃ. Μάτην κρύπτεται.

ΜΑΡΙΑ

Ποῦ εἶναι ὅς ζητεῖται δὲν ἠξεύρομεν.
Δὲν ἐπανῆλθεν, εἰς τὴν μάχην κατελθὼν.
Ἄλλ', ὦ ἱππότα, ὥς γενναίως ἔσωσας
ἡμᾶς, τὰς ἐκκλησίας σῶσον εὐσεβῶς,
ἅς βία κ' ὕβρις τῶν ἀνδρῶν σας βεβηλοῖ.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Τῶν εἰσβαλόντων νὰ πρᾶύνω τὴν ὀρμὴν
ὅπόσον θέλω, Βασιλῆς, δὲν δύνامي.
Πλὴν προλαβὼν σε, ἔδωκα διαταγὰς.
Ἄν δὲν κωλύσω, ἴσως μετριάσω καὶ.

(Εἰσέρχονται οἱ ΑΡΧΟΝΤΕΣ, καὶ κλίνουν μίχρὶ γῆς πρὸ τοῦ Μομφερράτου)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ἱππότα τροπαιοῦχε, προσερχόμεθα
ὑποταγὴν καὶ πίστιν σοι πρὸςάγοντες.
Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἐξελεξάμεθα
ἀνάνδρως δραπετεύσας μᾶς κατέλιπε.
Ἐπὶ τὸν τράχηλόν μας ἡ ῥομφαία σου.
Δῶρόν σου ἔσται ἡ ζωὴ, ἂν ζήσωμεν,
κ' ἡ ἀφοσίωσίς μας ἔστ' αἰώνιος. (Κλίνουν ὅλοι βαθύως.)

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ὅποια ἦτον πρὸς τὸν δραπετεύσαντα.

Ἄλλ' ἀρκεῖ τοῦτο, ὅτι ἐδραπέτευσεν.
Ἐλεύθερ' εἷσθε. Ἐάν ζητεῖτε ἀγνοῶ.

(Πρὸς τὴν Μαρίαν)

Πενθεῖς, Μαρία, καὶ τὸ πένθος σου τιμῶ.
Ἄλλ' εἰς τὴν χήραν Αὐτοκράτειραν εἶπέ
ἂν ζῇ ἡ κόρη τοῦ ἀρχαίου φίλου μου.
Τὸ κράτος τοῦτο, ἔρημον καὶ νικηθὲν,
ἐκληρουχήθη τοῖς ἱππόταις τῶν Δυσμῶν.
Ὁ Βαλδουῖνος ἔσται τῆς Ἀνατολῆς
ὁ Αὐτοκράτωρ. Δι' ἐμὲ βασιλικὸς
εἰς τὴν Θεσσαλονίκην θρόνος ἱδρύται.
Ἄλλ' ἵνα σπένδω εὐποιίας τῷ λαῷ
κ' εὐδαιμονίαν, ὦ Μαρία, συναινεῖς
τὸν θρόνον νὰ κοσμήσης, καὶ τὴν χεῖρά μου
μετὰ τοῦ σκήπτρου ὃ σοὶ φέρω νὰ δεχθῇς;

MARIA

Τὰ δάκρυά μου πρόσμεινε νὰ ξηρανθοῦν,
πρὶν τὴν τιμῶσαν μελετήσω πρότασιν.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἐλπίζων θὰ προσμένω.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Καὶ περὶ ἐμοῦ
τί διατάττεις; Εἴμ' αἰχμάλωτος κ' ἐγώ.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Δὲν πολεμοῦμεν πρὸς γυναῖκας. Ὑπαγε
πρὸς τὸν πλανήτην Αὐτοκράτορα.

(Πρὸς τὴν Εὐδοκίαν)

Καὶ σὺ
τὸν σύζυγόν σου ἀκολούθησον.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἐγώ

τὸν σύζυγόν μου;

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ναί, τὸν Δούκαν.

ΕΥΔΟΚΙΑ

Σύζυγον

δὲν ἔχω.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Σ' ἐνυμφεύθη, ὥς ἐμάθομεν,
ὁ τελευταῖος Αὐτοκράτωρ.

(Πρὸς τὴν Εὐφροσύνην)

Ἀληθές

δὲν εἶναι;

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ (ματὰ τινὰ δισταγμὸν)

Εἶναι ἀληθές.

ΕΥΔΟΚΙΑ

ὦ! Ἀπαιτεῖς;

Τὸ θέλεις, μήτερ; Τότε μάθετε λοιπόν.
Δὲν εἶναι, ὄχι, σύζυγός μου. Εἶναι δὲ
φονεὺς τῶν δύο βασιλέων.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Θύγατερ,

τί λέγεις;

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ὅ,τι αὐτηκόως ἔμαθον.

Εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦτον μὲ κατέκλεισε,
καὶ ἠκροάσθην ἄκουσα. Δαιμονιῶν
εἰς τὸν πατέρα ἔκραζεν ἐκπνέοντα
πῶς τὸν υἱόν του ἐπνίξεν αὐταῖς χερσὶ,

κ' εἰς τὴν πληγὴν τοῦ ἔστρεψεν ὡς μάχαιραν
τὸν φρικτὸν λόγον, μέχρι οὗ . . . ἀπέθανε.

ΜΑΡΙΑ

ὦ τοῦ θηρίου! ὦ τοῦ κακουργήματος!

ΕΥΔΟΚΙΑ

Ἦξεύρεις, μήτερ, καὶ εἶπὲ τὰ χεῖλη μου
ποτὲ εἰς ψεῦδος ἂν ἡνοίχθησαν.

ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ

Ποτέ.

ΕΥΔΟΚΙΑ (δεικνύουσα τὸν Κωνστάντιον)

Ἴδου ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς τῶν ἔργων τοῦ.
Ἐρώτησόν τον. Ἄν τολμᾷ, ἅς ἀρνηθῇ.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ (πρὸς τὸν Κωνστάντιον)

Τί λέγεις;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ψεῦδος πρὸς τὸν ἀποδόντα μοι
ζωὴν κ' ἐλευθερίαν δὲν θενὰ εἶπῶ.
Εἶν' ἀληθῆ, ὡς εἶπεν ἡ ἡγεμονίς.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ὁ διπλοῦς φόνος;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ

Ὁ διπλοῦς.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ (πρὸς τινὰς τῶν ἀπαδῶν τοῦ)

Ἀκούσατε.

Τὸν Δούκαν τοῦτον, ὃν καλοῦσι Μούρζουφλον,
τὸν θέλω. Εὔρετέ τον. Ἄμα συλληφθῇ,
εἰς τοῦ Θεοδοσίου θὰ τὸν φέρετε
τὴν στήλην, κ' ἐκ τοῦ ὕψους κατακόρυφος
θὰ κρημνισθῇ. Προστάττω. Ἐκτελέσατε!

(Ἐξέρχονται οἱ λαβόντες τὴν προσταγὴν.)

MARIA

Φρικτὴ ἀλλὰ δικαία ἡ ἀπόφασις.
Τὸ αἷμά μου ἐπάγη, ὅμως σιωπῶ.
Πλὴν, ἂν μοὶ ἐπιτρέπῃς μίαν, Βασιλεῦ,
παράκλησιν. . . . Ἐκεῖνος ὁ αἰχμάλωτος. . .

(δεικνύουσα τὸν Λέοντα.)

ΕΥΔΟΚΙΑ

(ῥιπτομένη εἰς τὴν χεῖρα τῆς Μαρίας)

ὦ! νὰ φιλήσω δός μοι, δὸς τὴν χεῖρά σου.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἐκεῖνος μόνος ὁ ἀνὴρ μᾶς ἔβλαψεν
ἔσον οὐδ' ὄλος ὁ ἐπίλοιπος στρατός.
Ὁ Λέων εἶσαι ὁ Σγουρός;

ΛΕΩΝ

Ναὶ, ὁ Σγουρός.

MARIA

Ἄν τὸν φονεύσῃς, κόπτεις δύο νήματα
ζωῆς, τὸ ἐδικόν του καὶ αὐτῆς ὁμοῦ.

(δεικνύουσα τὴν Εὐδοκίαν.)

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Ἄς δώσῃ ὄρκον ὅτι ἔπλα καθ' ἡμῶν
δὲν θέλει φέρει, κ' εἶν' ἐλεύθερος.

ΛΕΩΝ

Αὐτὸν

τὸν ὄρκον δὲν τὸν δίδω. Ὅση μένει μοι
πνοὴ ἐντός μου, αἷμα εἰς τὰς φλέβας μου,
εἰς τῆς πατρίδος ἄμυναν θενὰ δοθῇ.
Ἡ τοῦ ζυγοῦ θὰ σώσω τὴν Ἑλλάδα μου,
ἢ θενὰ πέσω μετ' αὐτῆς μαχόμενος.
Ἄν μὲ ἀφήσῃς ζῶντα, πᾶς ὁ βίος μου

πόλεμος ἔσται καθ' ὑμῶν διηνεκῆς.
Τοῦτο σοὶ λέγω.

ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΣ

Καὶ σοὶ ἀποκρίνομαι,
ὅτι καὶ ἄνευ ὅρκου εἶς' ἐλεύθερος.
Εἰς τὰς ἀγκάλας ρίφθητι τοῦ ἔρωτος,
ἢ κ' εἰς πολέμους, ἐὰν θέλῃς. Μεταξὺ
νίκης καὶ ἥττης διὰ τὴν Ἑλλάδα σου,
ἐλευθερίας καὶ δουλείας, μεταξὺ
σοῦ καὶ ἡμῶν, ἡ δίκη ἔσται τοῦ Θεοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Περὶ τῶν προσώπων, Ἰδ. Νικήταν Χωνιάτην (σελ. 465—770, ἔκδ. Bonne), Βιλλαρδουίνον, Conq. de Constantinople (Κεφ. 55—94), Χρονογράφον, Δουκάγγιον.

Περὶ δὲ τῶν τίτλων Κωνστ. Πορφυρογέννητον (π. Βασιλ. τάξεως), Γεώργ. Κωδῆνον Κουροπαλάτην, (τῆς ἰδ' ἑκατονταετηρίδος) π. Ὀφφικίων. Ἰδίως περὶ τῶν φορεμάτων αὐτῶν Ἰδ. αὐτόθι, Κεφ. Γ' καὶ Δ' σελ. 13—28.

Περὶ ΙΣΑΑΚΙΟΥ λέγει ὁ Χωνιάτης (σ. 596, 3) «φλογερὸς ὢν τὴν ὄψιν, τὴν τρίχα πυρρός, τὴν ἡλικίαν μέσος, τὴν ἰσχὺν εὐρωστος, οὐπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγεννημένος ὁπηνίκα τῆς βασιλείας καθήρητο» (τὴν πρώτην φοράν, ἐν ἔτει 1195.)

Περὶ ΔΟΥΚΑ ΜΟΥΡΖΟΥΦΛΟΥ λέγει ὁ αὐτὸς (750, 15): «ἦν γὰρ καὶ φύσει κοῖλος καὶ βαρὺς τὴν φωνὴν καὶ τὸν φάρυγγα βραγχιῶν.» Βεστιάριος N. X. 745, 8.

Ὁ ΑΛΕΞΙΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ, ὅτε ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον, ἦτον, κατὰ τὸν χρονογράφον «νιούτσικος», δεκαοκταετής. Μήτηρ δ' αὐτοῦ ἦν ἡ πρώτη γυνὴ τοῦ Ἰσαακίου, θυγάτηρ Φριδερίκου τοῦ Βαρβάρου, αὐτοκράτορος τῆς Ἀλαμανίας ἢ Γερμανίας.

ΑΛΕΞΙΟΣ ΚΟΜΝΗΝΟΣ, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἰσαακίου, «τὴν Ἀγγελωνυμίαν παρωσάμενος, Κομνηνὸς ἐπελέγετο.» N. X. 605, 8.

Περὶ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗΣ Ἰδ. N. X. 606, 10 καὶ 644, 18.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ ὁ θησαυροφύλαξ, ὀνομάζεται Κωνσταντῖνος ὑπὸ τοῦ Χωνιάτου (727, 17). Ἰδ. καὶ αὐτ. 745, 1.

ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΡΥΦΝΟΣ, ὁ Δούξ τοῦ στόλου, ἦν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς τῆς Αὐτοκρατορίσσης Εὐφροσύνης, N. X. 716, 12. Ὁ Χωνιάτης τὸν λέγει Προκοίλιον (651, 14).

ΝΙΚΗΤΑΣ ΧΩΝΙΑΤΗΣ, ἦν προσέτι γενικὸς ἔφορος καὶ κριτὴς τοῦ Βήλου, καὶ πρωτοκαθήμενος τοῦ κοιτῶνος.

Ὁ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ φορεῖ ἐρυθρὰ πέδιλα ἢ ἐρυθρὰς τσάγγας, ἥτοι ὑποδήματα μέχρι τῶν γονάτων, στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν, ποδήρη χιτῶνα ἐρυθρόν (σάκκον) ἐζωσμένον, καὶ ἐνίοτε ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου τὴν λεγομένην ἀκ ακ ί α ν, λωρίον ὡς τὸ ὠμοφόριον τῶν διακόνων. Κ. Κουροπ. Κεφ. ΣΤ' σελ. 50.

Ὁ ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ, ἀμέσως μετὰ τὸν Καίσαρα ἐπόμενος, ὑπερεῖχε πάντων τῶν λοιπῶν αὐλικῶν. Ἰδίαν ὑπηρεσίαν εἶχε τὴν διατήρησιν τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐνδυμάτων καὶ θησαυρῶν, καὶ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα μόνος ν' ἀφαιρῇ ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνερωτήτως εἴτι ἤθελε παρατηρήσει εἰς αὐτὸν ἀνέρπον ὀχληρὸν ζῶντιον. Κ. Κουροπ. Κεφ. ΣΤ' σελ. 49. 50. Ἐφόρει πέδιλα βατράχεια ἢ πράσινα, ὁμοίως δὲ καὶ πράσινον ἐπανωφόριον (ταμπάρον) ἢ χλαμύδα πορπουμένην εἰς τὸν δεξιὸν ὤμον, καὶ ἀφιεῖσαν τὴν δεξιάν χειρὰ ἐλευθέραν (Νικ. Χων.)

μετὰ πορφυρῶν μαργελλίων. Ἐκράτει δὲ καὶ βακτηρίαν (δικανίκιον) μεταλλίνην, χυτὴν (χρυσοχοϊκήν) χρυσοπρασίνην καὶ στιλπνὴν (ὑποῦelon). Κ. Κουρ. Κεφ. Δ' σελ. 43.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΔΟΥΞ ἦν ὁ ἀρχηγὸς τῶν θαλασσίων δυνάμεων. Κωδ. Κουρ. Κεφ. Ε' σελ. 28. Ἐφόρει δὲ σκιάδιον (καμηλαύκιον Σουίδ.) χρυσοκόκκινον, κομβόστικτον (κλαπωτόν) (capitonné?), ἄνευ χείλους (ἀέρος). ἔνδυμα δὲ (σκαράνικον) χρυσοκόκκινον, ἦτοι διὰ χρυσῶν συρμάτων καθυφασμένον (συρματέϊνον), ἔχον ἔμπροσθεν γλυπτὸν εἰκονισμένον (ἰνοκοπητόν) τὸν Αὐτοκράτορα ἱστῶμενον, ὀπισθεν δ' ἐπὶ θρόνου καθήμενον. Μανδύαν δὲ (καθβάδιον) μεταξωτόν (βλάτινον), ἥ οἷον δῆποτε· καὶ ἐκράτει βακτηρίαν ἔχουσαν ὄζους (κόμπους) χρυσοῦς ἀγκυστοῦς, καὶ τὰς ἄνω λαδὰς (; κονδύλους) ὡσαύτως χρυσᾶς, πεπλεγμένας διὰ σχοινίου ἀργυροῦ (διὰ σχοινοπλοκίου ἀργυροῦ). Κωδ. Κουρ. Κεφ. Δ' σελ. 48.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ διεδίδαξε τὰ διατάγματα καὶ τὰς διακοινώσεις τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τοὺς Τοπάρχας, καὶ τοὺς ξένους Ἡγεμόνας. Κωδ. Κουρ. Κεφ. Ε' σελ. 32.— Ἐφόρει δὲ ὅ,τι καὶ ὁ Μέγας Δοῦξ, ἀλλὰ δὲν εἶχε βακτηρίαν. Αὐτ. Κεφ. Δ' σελ. 49.

Ὁ ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΣ, ὁ ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς. Ἐπὶ Κωδίνου ἦν ἀπλοῦν ἀξίωμα ἄνευ ὑπηρεσίας. Κωδ. Κουρ. Κεφ. Ε' σελ. 38. Ἐφόρει δὲ ὅ,τι καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ. Κεφ. Δ' σελ. 23.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΔΟΜΕΣΤΙΚΟΣ, ὁ ἐξάρχων καὶ ἀνώτατος ἄρχων τοῦ Παλατίου, ὁ Αὐλάρχης. Ὑπηρετεῖ τῷ Αὐτοκράτορι καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης· εἶχε δὲ συγχρόνως καὶ τὴν ἀνωτάτην ἐπὶ τοῦ στρατοῦ ἐξουσίαν. Κωδ. Κ. Κεφ. Ζ' σελ. 55. Κ. ΙΣΤ' σελ. 83. Ἐφόρει δὲ σκιάδιον κομβόστικτον (κλαπωτόν) χρυσοκόκκινον μετὰ χείλους ἢ γύρου (ἀέρος) ὁμοίου, καὶ μετὰ ὁμοιοχρόων ταινιῶν. Προσέτι ἔνδυμα (σκαράνικον) τοῦ αὐτοῦ χρώματος, ἔχον ἔμπροσ καὶ ἄνω σειρὰν μαργαριτῶν, ἐπὶ τοῦ στήθους εἰκόνα τοῦ βασιλέως ὀρθίου, καὶ εἰς ἑκάτερον τῶν πλευρῶν ἀνὰ ἓνα ἄγγελον, ἑκάτερα περιλαμβανόμενα ἐπίσης ὑπὸ μαργαριτῶν. Ἐπενδύτην δὲ (καθβάδιον) δίχρουν (διβόλεον), μετὰ παρυφῆς (μαργελλίων) ἐκ χρυσοῦ σύρματος. Ἐκράτει δὲ βακτηρίαν (δικανίκιον) ἔχον ὄζους (κόμβους) γλυπτοῦς (ἰνοκοπετίους;) ἐναλλάξ, ἓνα λεῖτον χρυσοῦν, καὶ ἓνα τετυλιγμένον δι' ἀργυροῦ σειριτίου καὶ πλέγματος (σχοινοπλοκίου). Κωδ. Κουρ. Κεφ. Δ' σελ. 47.

Ὁ ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΤΩΝΟΣ ἦν ἀξιωματικὸς κοιμώμενος παρὰ τὸν αὐτοκρατορικὸν κοιτῶνα, καὶ δεχόμενος διὰ νυκτός τὰς διαταγὰς αὐτοῦ. Ἐφόρει δὲ σκιάδιον συρματέϊνον, ἐπενδύτην (καθβάδιον) μεταξωτόν (βλάτινον) ἢ ἀδιάφορον· τὸ δὲ ἔνδυμα (σκαράνικον) μεταξωτόν, βερυκοκκόχρουν (μέσον κοκκίνου καὶ λευκοῦ), συρματέϊνον. Ἐπ' αὐτοῦ δ' ἐπιγέγραπται ὀπισθεν μὲν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐπὶ θρόνου, ἔμπροσθεν δὲ ὀρθιος, ἐξ ὕλης στιλπνῆς (ὑπὸ ὑελίου). Ἐκράτει δὲ βακτηρίαν ξυλίνην, ἔχουσαν τὸν πρῶτον κόνδυλον χρυσοῦν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἐπικεκαλυμμένους ὑπὸ ἀργυροῦ σύρματος (χρύσασπρον κεκλωσμένον). Κωδ. Κουρ. Κεφ. Δ' σελ. 20.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΠΡΙΜΙΚΗΡΙΟΣ ἐνεχείριζε τῷ Αὐτοκράτορι τὸ σκήπτρον, καὶ λαμβάνων αὐτὸ ἀπὸ τῶν Βασιλικῶν χειρῶν, ἐκράτει αὐτὸ ἐπὶ τιμῇ· ἦτο δ' ἐν ἐκστρατείαις ἀρχηγὸς τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ λόχου, εἶχεν ἰδίαν ἑνεκα τούτου σημαίαν, καὶ εἶχεν ὑφ' ἑαυτὸν τοὺς μεγάλους Τσαουσίου, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν διευθυντὴν τῶν αὐτοκρατορικῶν παρατάξεων (τὸν ἄρχοντα τοῦ ἀλλαγίου). Κ. Κ. Κεφ. Ε' σελ. 33. 39. Ἐφόρει δὲ ὅ,τι καὶ ὁ Παρακοιμώμενος τοῦ Κοιτῶνος· ἡ δὲ βακτηρία αὐτοῦ ἦτον ξύλον κεχρυσωμένον ὡς ἡ τοῦ Βασιλέως.

Ὁ ΠΡΩΤΟΣΤΡΑΤΩΡ, ἔφερεν ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου τὴν σπάθην τοῦ Βασιλέως. Ἰππεύοντος καὶ ἀφιππεύοντος τοῦ Βασιλέως ἔσυρε τὸν ἵππον. Ἦν ἀρχηγὸς τῶν ἀτάκτων τῶν ἀπερχομένων εἰς λεηλασίαν καὶ καταδρομὴν. Κ. Κ. Κεφ. Ε' 29 καὶ 32. Ἐφόρει δὲ σκιάδιον, ἔνδυμα καὶ ἐπενδύτην οἷα ὁ μέγας Δοῦξ, καὶ ἐκράτει βακτηρίαν ἔχουσαν τὸν ἕνα ὄζον ἢ κόμπον χρυσοῦν, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀργυροῦς· τὰς δὲ ἄνω λαβὰς (κονδύλους) χρυσᾶς.

Ὁ ΜΕΓΑΣ ΤΣΑΟΥΣΙΟΣ ὑπέκειτο τῷ πριμικηρίῳ, προϊστάμενος τῶν Αὐτοκρατορικῶν σωματοφυλάκων, καὶ ἦν αὐτοκρατορικὸς διαγγελεὺς (πρωτοκούρσωρ. Φώτ.) Εἶχε δὲ καὶ οὗτος ἐνδύματα ὡς τὰ τοῦ Παρακοιμωμένου τοῦ Κοιτῶνος. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς ζώνης ἔφερεν εἶδος ἀκοντίου ἢ λόγχης (σειρομάστην) τὴν καλουμένην σαλίθαν. Κ. Κ. Κεφ. Ε' 39 καὶ Δ' 21.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἐν τοῖς ἀνακτόροις τῶν Βλαχερνῶν διέτριβον οἱ Αὐτοκράτορες ἐπὶ Ἰσαακίου. Ν. Χ. 464. Ἰδ. καὶ Willehard. Conq. de Conts. § 86, Σελ. 58. Ἐκδ. Paulin-Paris, ἐν Παρίσι. 1838.

Στῆχ.

7. Δρουγκάριος, ὁ χιλιάρχος. Κ. Πορφ. 10, 41 (ἐκδ. Bonne). Σχολ. 76, Δ, 6. Κωδ. Κουροπ. Κεφ. Β' σελ. 40. Κεφ. Ε, σελ. 43, καὶ κεφ. ΙΣΤ' σελ. 84. — Λέων, τακτ. Κωνστ. 4.
47. Ἀετόρρυγχον, Ἀκρωτήριον, παρ' ᾧ, κατὰ Διονύσιον, ὁ Ἀμόνου κόλπος, καὶ ὁ λίαν βαθὺς καὶ εὐλίμενος κόλπος Μουκάπορις, ὃν καὶ ὁ Γύλλιος χαρακτηρίζει ὡς μέγαν. Κατὰ Σκαρλ. Βυζάντιον (Β, σελ. 206 καὶ 213) παρὰ τὸ Χουγκιάρ σκελεσί.
22. Χρυσόπολις. Οἱ Σταυροφόροι διηυθύνθησαν κατ' ἀρχὰς εἰς Ἀγ. Στέφανον, ἐκεῖθεν εἰς τὰς νήσους, καὶ τέλος εἰς Χρυσόπολιν, ὅπου Εὐδὸς ὁ Σαμπλίτης μετ' ὀλίγον ἐδίωξε τοὺς ἐκεῖ φρουροῦντας, Ν. Χ. 717. Κατὰ τινὰς δ' ἱστορικοὺς οἱ διωχθέντες ἦσαν οὐχὶ ὑπὸ τὸν Σπαθάριον, ὡς ἐνταῦθα λέγεται, ἀλλ' ὑπὸ τὸν Δοῦκα τοῦ Στόλου Στρυφνόν.
29. Τὰ ἱστία καὶ τοὺς ἥλους. Ν. Χ. 716, 43.
47. Πολλὰ τὰ ἔτη, προσφώνησις πρὸς τὸν Αὐτοκράτορα. Κωνσταν. Πορφυρογέννητος.

49. Πρωτοκυνηγός. Κωδ. Κορουπολ. Κ. Ε', σελ. 39.
51. Σκυλόμαγγοι, οἱ φύλακες καὶ ὁδηγοὶ τῶν θηρευτικῶν κυνῶν.
52. Κόμης, Κωδιν. Αὐτ. Κεφ. Ε' σελ. 29.
53. Ἀλογαστρώσια καὶ συρτά. Αὐτ.
55. Ἀρχιερακάριος ἢ Πρωτοἱερακάριος, ὁ ἔχων τὴν ἐπιμέλειαν τῶν θηρευτικῶν ἱεράκων. Αὐτ. Κεφ. Ε' σελ. 40.
82. Σκουτάριον. Πιθανὴ παραγωγή τοῦ νεωτέρου ὀνόματος τῆς Χρυσοπόλεως, ἀρχομένου ἔκτοτε νὰ ἐπικρατῇ. Ν. Χ. 280, 22 καὶ 747, 23.
90. Πύργοι σιδηρόκτιστοι. Οἱ Σταυροφόροι ἦσαν κατὰ τὸν Χωνιάτην (748) ὡς «ψυχάρπαγες ἄγγελοι», ὡς «χαλκήλατοι ἀνδριάντες».
412. Καισαρίκιον (σαρίκι) Κωνστ. Πορφυρογ. σελ. 249.
437. Τὸν Αὐτοκράτορα, Ἀλέξιον Κομνηνόν, ὅστις ἐν ἔτει 1193, τυφλώσας καὶ ἐκθρονίσας τὸν ἀδελφόν του Ἰσαάκιον, κατεκράτησε τὸν θρόνον.
458. Ὁ ναύαρχος, ἡ δοῦξ τοῦ στόλου, Μιχαὴλ Στρυφνός, ἦν γαμβρός τῆς Αὐτοκρατορίσσης Εὐφροσύνης, νυμφευθεὶς τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς. Ν. Χ. 746, 42. Ὁ δὲ Παλαιολόγος (Ἀλέξιος) καὶ ὁ Λάσκαρις (Θεόδωρος) ἦσαν γαμβροὶ αὐτῆς ἐπὶ θυγατρῶσιν, ὁ μὲν ἀποβαλὼν τὴν σύζυγόν του καὶ νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα ἐκείνης Εἰρήνην, χήραν τοῦ Κοντοστεφάνου· ὁ δὲ, λαθὼν εἰς γάμον τὴν ἄλλην θυγατέρα αὐτῆς Ἀνναν, χήραν Κομνηνοῦ Ἰσακίου. Ν. Χ. 604, 48.
463. Εὐδοκία ἢ Εὐδοξία, τρίτη θυγάτηρ τῆς Εὐφροσύνης. Ὁ Μούρζουφλος ἡγάπα αὐτήν. Ν. Χ. 755, 48.
488. Νὰ χωρίσω. Ὁ Μούρζουφλος διεζεύχθη δις ἄλλεπαλλήλως. Ν. Χ. 755, 20.
213. Κήρυξ τὸ πλῆθος προσεκάλει. Villehard.
313. Δὲν ἦν γαμβρός μου. Ν. Χ. 644, 4 κτλ.
318. Εἶν' ἄγαμος. Τὴν Εὐδοκίαν, ὅταν ὁ πατὴρ τῆς κατεδιώκετο ὑπὸ τοῦ τυράννου Ἀνδρονίκου, ἐξέδωσεν ὁ θεῖός τῆς Ἰσαάκιος εἰς τὸν Τριβαλλὸν βασιλέα Στέφανον, ὅστις δεινῶς περιῦρξας αὐτήν, τὴν ἀπεδιώξεν· ὥστε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δράματος τούτου ἦν ἄγαμος. Ν. Χ. 704.
363. Ἡ δ' Ἀννα. Ν. Χ. 623, 16.
417. Τὸ δυσώνυμον ἐπωνύμιον. «Ἐκλήθη Μούρζουφλος ἐκ τοῦ συνεσπᾶσθαι τὰς ὀφρῦς, καὶ οἷον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικρέμασθαι.» Ν. Χ. σ. 742.
448. Συγγενής. Ὁ Μούρζουφλος ἦτον Δούκας, ἐξ ἀδελφός τοῦ Αὐτοκράτορος. Ἦν δὲ καὶ ἡ Εὐφροσύνη Δούκαινα. Ν. Χ. σ. 600.
430. Ὁ ἄτιμος. Ν. Χ. σ. 704.
499. Πρεσβεία φθάνουσα. Ἀληθῶς ἡ πρεσβεία ἐστάλη παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος εἰς τοὺς Σταυροφόρους. Ὁ ἀγορεύσας πρέσβυς ἦν ὁ ἐκ Πάρμης Νικόλαος Ρούσης· ἀπῆντησε δὲ Κόνων ὁ Βεθύνης (Conon de Béthune). Villehard.

542. Χαμάρετος (Λέων), ὁ ἀνδρεῖος ἀρχηγὸς τῶν Λακεδαιμόνων, ὅστις γενναίως ἀντέστη ἐν Σπάρτῃ κατὰ τῶν Φράγκων. Ν. Χ. 844, καὶ ἄλλοι.
545. Χωνιάτης (Μιχαήλ), ὁ ἡρωϊκὸς ἐπίσκοπος τῶν Ἀθηνῶν, ἀδελφὸς τοῦ ἱστορικοῦ.
525. Λογοθέτην, τὸν Νικήταν Χωνιάτην.
567. Ἡ Αὐτοκράτειρα μετὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπὶ τοῦ θρόνου. Ν. Χ. 607, 40.
644. Ὁ νόμιμος ἡγεμὼν. Ἀλέξιος, ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαακίου, διαφυγὼν μετὰ τὴν τυφλωσιν τοῦ πατρὸς του πρὸς τὸν θεῖόν του Φίλιππον τῆς Σουαβίας, Αὐτοκράτορα τῆς Γερμανίας, ὅθεν ἐπορεύθη εἰς Ζάραν (Ἰάδαρα Ν. Χ. 705, 23), πρὸς τοὺς ταύτην κυριεύσαντας σταυροφόρους τῆς δ' σταυροφορίας, οὓς καὶ ἔπεισε, καταγαγόντες αὐτόν, νὰ ἐνθρονίσωσι πάλιν τὸν πατέρα του.
643. Τοῦ μονάρχου του, τοῦ τυραννικοῦ Ἀνδρονίκου, ὃν ἐνθρονισθέντα ὑπὸ στάσεως, οἰκτρῶς ἐφόνευσεν ὁ Ἰσαάκιος. Ν. Χ. 455, 45.—458, 46.
648. Ὁ αὐτὴν ἀποδυθεὶς, ὁ Ἰσαάκιος.
664. Ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀνακτορῶν Οὐγγρων. Ἡ Μαρία (κατὰ Βιλλαρδουίνον Μαργαρίτα) ἦν θυγάτηρ Βέλα τοῦ Βασιλέως τῶν Οὐγγρων. Ταύτην ἐνυμφεύθη εἰς δεύτερον γάμον ὁ Ἰσαάκιος, δεκαετῇ οὔσαν. Μετὰ δὲ τὴν ἄλωσιν, ἐνυμφεύθη αὐτὴν ὁ Βονιφάτιος Μομφερράτος. Ν. Χ. 792, 3.
687. Τῆς Παναγίας τῶν Βλαχερνῶν. Ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει τὸ ἀγίασμα καὶ τὸ μοναστήριον τῆς Παναγίας. Ἰδ. καὶ Κωδιν. Κουρ. Κεφ. ΚΒ'. Σελ. 407.
706. Δεσμωτήριον τοῦ Ἀνεμᾶ. Ν. Χ. 455, 45. Ὑπὸ τὰ ἀνάκτορα τῶν Βλαχερνῶν σώζεται ἔτι βαθὺ, σκοτεινὸν καὶ κάθυγρον ὑπόγειον, πιθανῶς αὐτὴ ἡ φυλακὴ, ἐν τῷ πύργῳ τῷ λεγομένῳ τοῦ Ἀνεμᾶ, κατὰ τινα πολεμιστὴν ἐκ Τούρκων καταγόμενον.
744. Ἐν Διπλοκιονίῳ, τῷ τουρκιστὶ λεγομένῳ Βεσικτάς. Ν. Χ. 595, 46.
747. Καὶ τὸ μειράκιόν του, Ν. Χ. 744, 6—742, 8.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

204. Τὴν κάθειρξίν μου. Κατ' ἀρχὰς ὁ τυφλωθεὶς Ἰσαάκιος κατῴκει ἐν σχετικῇ ἀνέσει εἰς τὸ Διπλοκιονίον (Βεσικτάς). Ν. Χ. 595. 46. Μετὰ δὲ τὴν φυγὴν τοῦ παιδὸς φαίνεται ὅτι καθεῖρχθη αὐστηρότερον. Villehard § 86.
272. Ἀδελφήν. Ὁ Ἰσαάκ ἐπετρόπευε τὴν Εὐδοκίαν ἐπὶ τῆς καταδρομῆς τοῦ πατρὸς της. Ν. Χ. 704, 4.
375. Πύλη Χρυσῆ, ἡ τῆς Ἀδριανουπόλεως, δι' ἧς εἰσῆλυνον οἱ αὐτοκράτορες, ἢ ὅτε ἔμελλον νὰ στεφῶσιν, ἢ ἐκ νίκης ἐπα-

- νερχόμενοι. Νικηφ. Πατρ. Κωνσταντινουπόλεως ἐν Συνόψει, σ. 463.—N. X. 501, 10.
679. Βαράγγιοι, (οἱ ξένοι, ἰδίως Γερμανοὶ, Ἕλληες ἢ Δανοὶ Πελεκυφόροι). N. X. 745, 3.
688. Τὸ χρυσοῦν κέρας, ὁ λιμὴν μεταξὺ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Περαιᾶς.
689. Δὲν βεβηλοῦσι τὴν Περαιάν; Ἡ Περαιά (τὸ Σταυροδρόμιον) κατῴχετο ὑπὸ Λατίνων Γενουησίων.
675. Τῶν Ὁδηγῶν. Κωδίκης, π. κτισμ. 80. N. X. 434, 1.
684. Ἐξόρκισον. N. X. 738, 44.
685. Ν' ἀκρωτηριασθῶσι. N. X. 689, 49.
694. Κέλευσον. Κ. Πορφυρογ. 523, 40.
698. Οἱ ἐχθροὶ προσδᾶλλουσι. N. X.
777. Παρ' αὐτῷ θά μάχωμαι. N. X. 722, 45. «Ὁπλίτης γίνεταί μοι.»
781. Εἰς τοῦ Τρικλίνου. Κωδιν. Κουροπαλ. Π. Ὀφφικ. Κεφ. Ζ'. σελ. 64, καὶ ἄλλοι.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

191. Εἰς παράβυστον τοῦ δάσου. N. X. 593, 5.
219. Ἡ Παναγία σῶσον. «Εἰσῆλθεν αἰσχιστος καὶ ἐφύδριςτος.» N. X, 723, 41. — Villehard, σ. 72.
314. Γόμφαλον, ἡ σημαία τῆς Βενετίας.
351. Κοσμίδιον. N. X, 719, 13. Τὸ νῦν Ἴππι.
352. Γλωτσα πυρός. N. X. 722, 7.
440. Ἐξῆλθε τῶν πυλῶν. N. X, 723, 23.
492. Σοὶ τὸν φέρω. N. X. 729, 19.
634. Ὑμῶν τὰ ὄπλα, ὑμῶν οἱ στόλοι. N. X. 715, 17.
660. Εἰς μίαν πίστιν. Αὐτ. 19.—Χρον.
680. Πέδιλα βατράχεια. Ταῦτα ἔφερε μόνος ὁ Βεστιάριος. N. X. 672, 9. — 745, 8. — Κωδιν. Κουροπαλ. π. Ὀφφ. Κεφ. Β'. σελ. 8.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

501. Ὁ Λάσκαρις ἀπῆλθε. N. X. 757, 2.
739. Ἦδη ἀπῆλθεν ὁ στρατός. Εἰς Ἡράκλειαν, κατὰ Χρονογράφον.
765. Βουκολέοντος. Villehard, 98.
806. Τὸν παναγιώτατον. N. X. 745, 3. 19.
840. Μετ' ἐμοῦ ἐλθέ. N. X. 745, 18.

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

12. Τρεῖς ἤδη. Villehard. — Δίς. N. X. 746, 20.
100. Τὸν ἐπνίξα. N. X. 746, 22.

267. Τοῖς ἐμήνυσα.—Χρον. «Μετάκλητος τίθεται Βονιφάτιος Μαρ-
κέσιος.» N. X. 744, 17.
293. Αὐθέντης. Σγουρός «ὅς Κόρινθον διεῖπε καὶ Ναύπλιον.»
N. X. 841.
355. Τῆς πατρίδος τοῦ προδότης. N. X. 804, 17.
412. Ἐκπνέει. N. X. 744, 14.
615. Τῷ Μομφερράτῳ. N. X. 792, 9.
659. Τὴν σιδηρὰν ἄλυσιν. N. X. 718, 21.
693. Τὴν Καλλιγαρίαν πύλην (τὸ Ἐγρίκαπι).
695. Ὅριφλάμμη, ἡ ἀρχαία Γαλλικὴ σημαία, μεταξωτὴ, ἐρυθρὰ,
τετράγωνος, κάτωθεν ἔχουσα τρεῖς ὀξείας ἄκρας, καὶ εἰς τὰς
δύω πλευρὰς πρασίνοὺς κροτσούς. Τὸ δόρυ ἢ ξύλον αὐτῆς
ἦτον ἐπικεκαλυμμένον ὑπὸ χαλκοῦ ἐπιχρύσου.
696. Ὁ Λέων (ὁ πτερωτός), τὸ ἔμβλημα τῆς Βενετίας.
698. Ἡ πόλις πυρπολεῖται. Villehard, 97.—N. X. 731, 20.
733. Καὶ δι' ὀργίων. N. X. 757, 18 κλ.
797. Τὸν θρόνον νά κοσμήσῃς. N. X. 792, 2. Villehard.
831. Εἰς τοῦ Θεοδοσίου τὴν στήλην, ὕψος ἔχουσιν 147
ποδῶν. Ἡ σωζομένη κεκαυμένη στήλη. N. X. 804, 23.
818. Ἡ τῆς πατρίδος ἄμυνα. N. X. 805, 5.
855. Εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ἔρωτος. N. X. 805, 3.
859. Ἡ δίκη τοῦ Θεοῦ· κατὰ τὸ τότε ἐπικρατοῦν δίκαιον παρὰ
τοῖς Φράγκοις ἱππόταις, ἢ διὰ τοῦ ξίφους κρίσις περὶ δικαίου
καὶ ἀδίκου (la justice de Dieu.)

